

# Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

## RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

### Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>



ERBİL TUŞALP

**plastik**  
**papatya kokusu**



ISBN 975 - 494 - 405 - 9  
94 . 06 Y. 0105 . 0633

**Birinci Basım Ekim 1993**  
**İkinci Basım Aralık 1993**

**Üçüncü Basım**  
**Ocak 1994**

**BİLGİ YAYINEVİ**  
Meşrutiyet Cad. 46 / A  
Telf 431 81 22 - 434 12 71  
434 49 98 - 434 49 99  
Faks : 431 77 58  
06420 Yenışehir - Ankara

**BİLGİ DAĞITIM**  
Babıâli Cad. 19 / 2  
Telf 522 52 01 - 526 70 97  
Faks 527 41 19

34360-Çağaloğlu-İstanbul <https://rantey.org>

**ERBİL TUŞALP**

**Bir Değişimin Öyküsü**

# **Plastik Papatya Kokusu**

## **ERBİL TUŞALP'IN KİTAPLARI**

- 1. Eylül İmparatorluğu**
- 2. Zehir Yüklü Bulutlar**  
**"Halepçe'den Hakkâri'ye"**
- 3. Bin İnsan**
- 4. Ben Tarihim Bay Başkan**
- 5. Önce Çocuklar Öldü**
- 6. Paşa ile General**
- 7. Tarihle Yüzleşme**  
**Evreninki mi Özalinki mi?**
- 8. Plastik Ropotya Kokusu**  
**"Bir Değişimin Öyküsü"**

**dizgi : faruk kaya**

**tel : 230 85 76**

**baskı: canteğin matbaacılık yayıncılık**

**ticaret ltd. şti.**

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

**tel : 433 30 84 - 435 83 56**

## İÇİNDEKİLER

|                                             |    |
|---------------------------------------------|----|
| Bir Değişimin Öyküsü.....                   | 9  |
| Doğum Günü Dansı... ..                      | 18 |
| Devletin Hesabını Tutmak... ..              | 20 |
| Aslında Çok Seviyorum... ..                 | 22 |
| Liderimiz Hamfendidir... ..                 | 24 |
| Saray Yakınlığımız Var... ..                | 26 |
| Hiç Mutsuz Olmadık... ..                    | 29 |
| Şıklık ve Zerafette Üçüncü.....             | 33 |
| Kantarın Topu Kaçırılsa... ..               | 36 |
| Dizginler Baba Özal'da... ..                | 39 |
| Dört Yıl Saklanabildi... ..                 | 43 |
| Mutlu Aile Balığı... ..                     | 45 |
| Ne Yapsak Kusur... ..                       | 48 |
| Devletin Size İhtiyacı Var... ..            | 52 |
| "Türkiye'nin First Lady'siyim..." ..        | 55 |
| Karaevli ve Taşar'ın Cici Anneleri... ..    | 58 |
| Biz Kurduk, Biz Batırırız... ..             | 62 |
| T.C. Başbakanı Semra Özal... ..             | 64 |
| Muhakkak Meclise Girmek... ..               | 68 |
| Başkanlığa da, Başbakanlığa da Adayım... .. | 71 |
| İçerden Bilgi Alanlar... ..                 | 76 |
| Finans Dalavere Merkezi... ..               | 78 |
| Tufeyli mi Olsun Çocuk?.. ..                | 81 |

|                                     |     |
|-------------------------------------|-----|
| Falcı Papatyanın Gaspçı Kardeşi...  | 83  |
| Önce Parlak Bir Bankacı...          | 87  |
| Avrupa'da ve Amerika'da Tek İmza... | 92  |
| Hanedanın Rüşvet Adası...           | 95  |
| Fedakâr Bakanın Banka Hesabı...     | 99  |
| Amerika'daki Ev ve Çiftlik...       | 102 |
| Emlak Bank'ın Yamyamları...         | 105 |
| Makamın Kutsallığı Korunmalıdır...  | 108 |
| Başbakan Çocuğu Olmak...            | 110 |
| Jaguar'lı Günlerden Sonra...        | 115 |
| Zaten Varlıklı Kadını...            | 118 |
| Kokain Kullandıkları Savıyla...     | 122 |
| Sabun Köpüğü Operası...             | 125 |
| Eva, İmelda ve Kleopatra...         | 128 |
| Korkut'un Mukaddes Milyarları...    | 131 |
| İmanı Bütün İnsandı, Ama...         | 135 |
| Turgut Beyin İlk İmzası...          | 137 |
| Mercedes'ler Kıpış Kıpış...         | 139 |
| Artık Gidebilir, Denildiğinde...    | 143 |
| Allah'ın Yardımıyla Ortak...        | 145 |
| Müşteşar Küçük Yusuf...             | 148 |
| Rüşvet de Neyin Nesi...             | 153 |
| Jeolojinin Sürprizi...              | 157 |
| Allah, Akıl ve Zenginlik...         | 159 |
| Çayda Devlet Tekeli...              | 161 |
| Fabrika mı, Cezaevi mi?...          | 168 |
| Korkmakta Haklıydı...               | 172 |
| Tüm Otel Ayıları Birleşse...        | 176 |
| Dolar Yiyen Fareler...              | 179 |
| İsviçre Bankalarında 18 Trilyon...  | 182 |
| Kuyumcuyu Özendirecek Mücevherat... | 185 |
| Sanki Başkanın Adamları...          | 187 |



|                                     |     |
|-------------------------------------|-----|
| Misyon, Vizyon, Ülke, Bölge...      | 192 |
| Türk Hükümeti ile Temas...          | 195 |
| Hakkâri'den Kereviz Dolması...      | 198 |
| Kara Para Babaları...               | 202 |
| Federasyon Dahil Her Şey...         | 207 |
| Apo ve PKK Dahil Af...              | 210 |
| Kemalizm Miyadını Doldurdu...       | 212 |
| Kürtler ve Nakşilerle Yeni Parti... | 215 |
| Bilgi İktidar Demekti...            | 220 |
| Başbakan ve Eşinden Zılgıt...       | 223 |
| Bize Mutî Olacak Adam...            | 227 |
| Ünlü Raporun On Yedinci Sayfası...  | 231 |
| Şirketlerdeki Hisseler Sembolik...  | 234 |
| İddiaların Dayanağı Var ve Doğru... | 238 |
| Nazan, Canan, Mualla, Hülya...      | 241 |
| Dört Ton Kaçak Altın...             | 243 |
| Şevket'in Yaşamöyküsü...            | 246 |
| El Ele, Göz Göze, Diz Dize...       | 249 |
| Bijan'dan İki Altın Tabanca...      | 253 |
| İlk Ben Söylemiştim...              | 255 |
| Ligorin Cinsi Bir Tavuk...          | 258 |
| Yağmur Duasına Çıkın...             | 264 |
| Yolsuzlukta Dünya Üçüncüsü...       | 268 |
| Köşkün Engellenmesi...              | 272 |



## Bir Değişimin Öyküsü

O, en uzun yolculuğuna, ırı ve ağır damlalı, bir nisan rüzgârıyla başlayacaktı. Arkasına son bir kez daha bakıp, yağmura ve rüzgâra veda bile edemedi ölümü kucaklayacaktı. Üstelik bu, beklenmeyen değil, beklenen bir ölüm olacaktı.

Görkemli törenlerden, övgü dolu günlerden sonra acıya ve gözyaşına boyun eğmeyen birisinin, geride kalan son kırıntılarını toplayarak, yaşamı kaldığı yerden yeniden başlatması gerekiyordu.

Ölümleri sevmiyordu, ama ölümü yadsımanın, yaşamı yadsımak demek olduğunu çok iyi biliyordu. Ölüm, yaşamı kadar gerekiyordu.

Önce, her şeyi olduğu gibi bırakmayı düşündüyse de, sonra hiçbir şeyi bırakamayacağını anladı. Elinde olsa, onun her yere sinen kokusunu alıp götürün rüzgârı bile toplayabilirdi. Giysileri, resimleri, bilgisayar, disketleri ve dosyalarıyla onsuz; ama onun yürüdüğü yollardan geçecek yeni bir yolculuğa başlıyordu.

Tarihin ve talihin, bir eylül sabahı kendilerini getirip bıraktığı bu tepelerden ayrılmak, elbette kolay değildi. Çok emek vermişler, bunca kan ve ter döküp, bedel ödemişlerdi.

Birlikte başladıkları büyük yürüyüşün, ölümle nok-

talanan bu ilk uzun molasında onun yokluğunu hemen kabul etmek, elbette kolay değildi. Belki de tek başına yeniden yola koyulabilmesi için o uzun yolu yeniden yürüyecek gücü kazanması için verilmişti bu mola.

Cesaretini topladı ve onun için yazılmış son yazıları üst üste koydu.

Ele ele yürüyüp, bir rüya gibi geçtikleri yolu, başlangıcı ve sonu ile birlikte yeniden görmek; o günlerin heyecanını yeniden duyumsamak istiyordu.

Onun ölümünün "kayıp" değil, koskoca bir "ayıp" olduğunu söyleyenler bile vardı. Çünkü o, halkına, ulusuna değil, gökyüzündeki meleklerle hesap verme yolunu seçmiş ve arkasında birçok soru bırakarak, bir bilinmeyene göçüp gitmişti. Keşke, kendisi, ailesi ve yakın çevresi için yapılan suçlamaları tek tek yanıtlayabilseydi... Keşke, yüce mahkemelerde tanıklık yapabilseydi... Keşke, soruşturma ve araştırma komisyonlarında ifade verebilseydi... Keşke, aklanacak ve aklayacak kadar uzun yaşayabilseydi...

Ve belki de en önemlisi, keşke, başlattığı büyük değişim ve dönüşümü sürdürmek için yerine kimin geçeceğini söyleyerek ölebilseydi...

Kimine göre, anayasal çerçeve içine çekilemeyen, yargı önünde hesap sorulamayan; kimine göre, değişimci ve dönüşümcü bu devlet ve siyaset adamı "asla" ölmedi.

Ölüm, değişim ve dönüşümü anlatan son büyük noktaydı aslında. Hayır, o ölmedi. Estirdiği değişim ve dönüşüm fırtınasının ürünleri olan "devrimleri"ni küresel boyutların dışına taşıyabilmek için hastalığını bahane ederek, kendi söylemiyle "Allah'ın ipine asılıp" düzlem değiştirdi.

Akıllara durgunluk veren bu yorumlar karşısında

Semra Hanımın acılı yüreğinden çaresizliğin ilk ısyanı yükseliyordu. "Ona önce, ölmedi dediler; sonra da, ölümünün arkasından acımasızca konuşmaya başladılar."

Bazıları hiç yenilenmiyor, değerleri hiç eskimiyordu:

"Turgut Özal da, adıyla anılan dönem de elbette 'tarihin serinkanlı sayfalarında' değerlendirilecek, bilimin şaşmaz süzgecinden geçirilecektir. Bu kaçınılmazlık, tarih bilimini vak'a nüvistlikten ayıran, tıpkı yaşamla ölüm arasındaki çizgi gibi, çok önemli bir noktadır. Asıl sorun, tarih sayfalarının hangi yöntemle açılacağı sorunudur. Turgut Özal ve etkin olduğu dönem, ancak, duygusallıktan ve çıkar ilişkilerinden uzak nesnel bir tarih görüşüyle açıklanabilir. 'Türkiye'nin 20. yüzyılda Atatürk'ten sonra yetiştirdiği en büyük devrimci evladı' nitelenmesi, Özal'ı tarihe değil, olsa olsa coğrafyaya geçirecek, bir borç ödeme çabası olarak değerlendirilmelidir."

Turgut Bey, oldum olası kanlarını kurutmayan, kınlarını yıkamayan insanlardan nefret ederdi.

Onun sömürüye göz yumduğunu, yakınlarını zengin ettiğini, rüşveti kurumlaştırdığını, zenginleri sevdiğini, enflasyonla halkı perişan ettiğini, ülkeyi bir derebeyi gibi yönettiğini söyleyenlerin; ölüm karşısında yenik düşüp, hemen yan çizmelerinden de rahatsızlık duyuyordu, Semra Hanım. Yaşadığı sürece her şeyi söyleyenlerin; ölünce hiçbir şey söylememelerini ahlaken doğru bulmuyordu.

Turgut Beyin ölümü üzerine söylenenler, onda, düşünce ile gerçeğin yine birbirine karıştırıldığı izlenimini bırakıyordu. Ona göre, düştün uyanmadan ve gerçeğe yüzleş-

meden "değişim ve dönüşümleri sürdürecektir kişinin kim olacağı?" sorusuna, ülkenin somut koşulları ölçü alınarak yanıt aranmalıydı. Eveleyip gevelemeye hiç gerek yoktu. Yeni değişimci eskisine benzesin, onun kadar dönüşümcü olsun, onun kadar yükselen değerlerin peşinden koşsun, onun kadar tabuların üstüne üstüne gitsin, yeterdi.

Oysa, hiç kimse Semra Hanıma "Şimdi ne olacak?" diye sormadı. Turgut Beyin arkasından sadece gözyaşı döktüler. Ve büyük bir olasılıkla 'biz ne olacağız' telaşına kapılıp ülkenin geleceğini hiç düşünmediler. Ama, bir soran olsaydı, Semra Hanım acısını bağrına basar, yapılması gerekenleri en ince ayrıntılarına kadar anlatabilirdi.

Türkiye'de cumhurbaşkanlığı seçimlerinin son 32 yıllık "şairbeli" tarihi düşünülerek; Turgut Beyin yerine, onu hiç aratmayacak bir yenisi kolayca bulunabilirdi.

Gerçekleştirdiği değişim ve dönüşümlerle, ülkeyi ve bölgeyi bir baştan bir başa sarsan ve yükselen yeni değerlerle son 13 yıla damgasını vuran Turgut Beyin yerine geçebilecek kişi saptanırken, istenseydi; çok kolay bir yol izlenebilirdi. Semra Hanıma göre, bunun için önce ülkenin üstündeki Özal damgasını kazımak gerekirdi. Sonra da altından çıkanlara bakmak, onları gerçekçi bir gözle anlamak ve sorgulamak yeterdi.

Böyle bir irdelemeyle, Turgut Özal'dan sonra kimin cumhurbaşkanı olması gerektiği konusunda herkese doğru yol gösterilebilirdi.

Herkes, hep bir ağızdan "Turgut Özal zamansız öldü, Türkiye'de neden olduğu değişim ve dönüşüm ete kemiğe dönüşmeden, göçüp gitti" diyorsa, bu politikaları sürdürebilecek birine gereksinim olduğu, açık seçik

ortadaydı. Ama, hiç kimsenin aklına her nedense "Niçin Semra Özal olmasın?" sorusu gelmiyordu.

Semra Hanım da durup dururken, elbette "Beni niye düşünmüyorsunuz?" diyemezdi.

Kimi zaman sorular, yanıtlardan çok daha önemli ve gerçekçi oluyordu. Özellikle siyasal belleği zayıf toplumlarda bu gerçeklik daha da değer kazanıyor. O, adı gibi biliyordu ki, Turgut Beye büyük sadakatla bağlı olduğunu söyleyenler, şu anda yüreklerinde bu seçeneği düşünememenin acısını duyuyorlardı.

Semra Hanım, Turgut Beyin arkasından oluk gibi gözyaşı döken bu insanları, hiçbir zaman, onun kadar sevmemişti. Onları onun kadar akılcı, gerçekçi, değişimci ve çağdaş bulmadı. Ona göre, "değişimin ve dönüşümün sığ sularında dolaşan" bu değişim ve dönüşüm tüccarlarının ufuksuzlukları yüzünden büyük bir olanak kaçırılıyordu. Türkiye toplumu belki de ilk ve son kez "sivil bir kadın" cumhurbaşkanı seçme şansını kullanamıyordu. Turgut Beyin dillere destan sivilliliğinin aslında beden ölçülerine uygun askeri giysiler bulunamamasından kaynaklandığını, en iyi Semra Hanım biliyordu. Turgut Bey, antimilitarist, antiemperyalist, antikapitalist ve antişovenist olmadan demokrat olmayı başaran çağımızın ender insanlarından biriydi.

Onun ölümü büyük bir fırsattı, ama kullanılamadı. Turgut Beyin arkasından "Çocuklara, gençlere, ülkenin tüm özgür insanlarına, Türkistan'dan Kürdistan'a, Kafkasya'dan Balkanlara kadar tüm halklara yazık oldu," diyenler, anlaşılan kendisinden daha büyük bir aşkla seviyorlardı Turgut Beyi.

Semra Hanım, bunları yazıp çizenlerin akıllarına kendisini getiremeyişlerine içerliyor ve böyle bir aymaz-

lık karşısında zaman zaman ölçüyü kaçırdığı da oluyordu. Bir yanda acılı yürekleri, bir yanda ülke ve bölge sorunları varken, çocuklar, belki de doğru dürüst düşünemiyorlardı bile. Onlar da artık kimsesiz, birer öksüz-düler.

Kendisine soran yoktu, ama Semra Hanım düşünmeden edemiyordu. 6 Kasım 1983 tarihinden bu yana demokrasi rejim adına, her ölçüyü zorlayarak ve her değeri çiğneyerek gelişen siyasal ve toplumsal olaylar pekâlâ, görmezden gelinebilirdi. Çünkü ortada büyük bir değişim ve dönüşüm vardı. Ve bunu mutlaka sürdürmek gerekiyordu. Değişim ve dönüşümü sürdürebilecek tek aday, pekâlâ, Semra Özal'dır, denilebilirdi. Turgut Beyin başarıları nasıl alkışlandıysa, Semra Hanımın başarılarını da alkışlayacak insanlar bulunabilirdi. Eski bir cumhurbaşkanının dul eşi olması bir dezavantaj mıydı? Hayır! Çünkü yüzyılın devrimlerine kadınların olağanüstü katkılarda bulunduklarını artık herkes biliyordu.

Üstelik o, siyaset için yaratılmış bir kadındı. Konaklarının küçücük kızyken de, Konutun-Köşkün hanımefendisiyken de hep siyaset ateşiyle yanıp tutuşmuştu. Bunu şimdi, Turgut Beyden geriye kalanları toplarken daha iyi anlıyordu. Söylemesi kolaydı ama, Turgut Beyin on yıllık iktidar politikalarının "içinde", aldığı kararların tam "ortasında" yaşamıştı. Nur içinde yatsın, onun dediği gibi, büyük transformasyonun gerçekleştirilmesine de, enflasyonun geriletilmesine de kişisel katkısı olmuştu.

Keban'a, Atatürk Barajı'na emeği geçmiş miydi, şimdi anımsamıyordu ama, örneğin, 24 Ocak ekonomik kararlarında büyük payı olduğu yadsınamazdı. Onca in-



sanı doyurmak, onca insana çay, kahve, ayran, gazoz yetiştirmek sanıldığından daha zor bir işti aslında.

Turgut Beyle yıllar süren beraberlikleri ona her zaman her şeye hazırlıklı olma gerektiğini de öğretmişti. Ameliyatlar, suikastler, hastalıklar, biten dostluklar, kökleşen düşmanlıklar ve seçim yenilgileri Semra Hanıma her zaman günün birinde kendisine de görev düşebileceğini düşündürmüştü. Bir gün onun başına gelebilecek siyaset işlerinin inceliklerini, daha önceden öğrenmesinde ne sakınca olabilirdi ki? Turgut Bey, "Siyasetin zor bir iş olduğunu" her zaman söylerdi; hatta bir kere-sinde "Ailemiz, ocuklarımız hepsi tehlike içinde, hepsi hakkında akıl almaz iftiralar yapılıyor." dediğini anımsıyordu şimdi. Ama bu, siyasetten uzak durun anlamına gelmiyordu.

Semra Hanımın siyasetin ilk etin dönemecinde olduğunu çok iyi biliyordu. Siyasetin dik yokuşları ve dikenli yollarından Turgut Beyle birlikte geçmişlerdi. Siyaseti seviyor muydu, bilmiyordu. Ama, onu siyasete yakınlaştıran asıl neden, Turgut Beyin zyařamyķsyd.

Üç yaşında Malatya'dan ayrılan, Söğüt, Silifke ve Mardin'de portakalı ve muzı tanımadan büyüyen; ilk gençlik yıllarını denizi görmeden, Anadolu'nun bağrında, Kayseri ve Konya'da geçiren; yirmisinde İstanbul'la tanışan, safkan olduğu sonradan anlaşılan bir Kürt çocuğunun yķsyd bu. Onunki sıçramalarla dolu bir yaşamdı aslında. Her anı, "bızatılı" büyük bir değişim ve dönüşümü anlatıyordu. Radyodan bilgisayara, devletten özel seklre, tarıktan ticarete, Türkiye'den Amerika'ya, darbeden siyasete sıçrayan hareketli bir yaşamın yķs.

Turgut Beyin asla tek boyutlu bir yaşamı yoktu. Çoğu zaman kendisine dönüktü, ama rengârenk bir dünyası vardı onun. Kimse ona, Rel Kid okuması ya da arabesk dinlemesi nedeniyle kültürsüz de diyemezdi. Birlikte az mı konsere gitmişler, senfoniler, konçertolar dinlemişlerdi. 50'li yıllarda herkes Amerika'dan araba getirirken, onlar bir fonograf getirmişler, yıllar boyu Enrico Caruso'yu dinlemişler; dans edip gülüp eğlenmişlerdi. Namaz kılıyor, oruç tutuyordu; ama Turgut Bey bir zamanlar aşk şiirleri bile yazıyordu.

Ticarette çok başarılı, siyasette çok başarısız bir ara dönem insanın bastırılmış duygularıyla biçimlenen bu özyaşamöyküsü, Semra Hanımı çok etkilemişti.

Semra Hanım ondan kalanları toplamak için son kez geldiği Köşkte o çok sevdiği boy aynasının karşısında tek başınaydı şimdi. Yanındaki büyük eksiklik, Turgut Bey için söylenen güzel sözler ve akıtılan gözyaşlarıyla doldurulabilir miydi? Semra Hanım da, herkes gibi "en büyük devrimci" yaklaşımına takılmıştı. O her şeye layıktı, ama Semra Hanım için de kestirme, ucuz ve üstelik yanlış bir yargıydı bu. Çünkü Turgut Bey, peşinden koştuğu değişim, dönüşüm ve yenileşmeyle salt ülkeyi ve bölgeyi değil, yeryüzünü tümüyle cennete çevirmeyi amaçlıyordu. Bu yüzden sabahlara kadar telefonlarla konuşuyor, saatlerce bilgisayarlarının başından kalkmıyordu. Semra Hanıma göre, en büyük devrimci niteliğinin küresel boyutları eksikti.

Onun tek başına ve büyük bir cesaretle gerçekleştirdiği değişim ve dönüşümden paylarına düşenleri kolayca almışlardı. Kolaycılıktan kurtaramıyorlardı kendilerini. Semra Hanım bu adamların övgülerinin de, yergilerinin de her zaman aşırı olduğunu biliyordu. Ama hiç

olmazsa Turgut Beyin arkasından o çok bilmişlikleriyle uyumlu, akılcı şeyler söyleyebilirlerdi. Örneğin, en azından yaşamlarında bir kerecik ilkel davranıp "Aydınlanma çağından, sanayi devrimine, pozitivizmden iletişim çağına kadar tüm zamanların gelmiş geçmiş en büyük değişim ve dönüşüm cüsü" demeliydiler Turgut Beye. En büyük devrimci deyip, durup dururken üzerine dinozorlar saldırtmanın hiç gereği yoktu.

Bunca gürültü patırtı arasında onun bir kahraman olduğunu da unutmuşlardı. O eskimiş ve yıpranmış gövdesine hiç aldırmadan: değişimi göz alan, dönüşümü savunan, yenileşmeden korkmayan, yükselen değerlerin peşinden koşan, tabulara başkaldıran bir kahramandı. Övgülerinde, Turgut Beyin bu en önemli yanı da yoktu. Parayla tutulmuş cenaze ağlayıcılarına benziyorlardı.

Semra Hanım böylesine kutsal bir ölünün ardından geriye dönüp bakmanın, ölü evi toplamamanın dayanılmaz ağırlığını duyumsadı. Her anından olağanüstü tat aldığı, büyük doyumlara ulaştığı son on yılı yeniden yaşamak istiyordu. Boy aynasındaki yalnızlığıyla bir kez daha yüz yüze geldi. O büyük değişim günlerinin, o muthiş dönüşüm yıllarının heyecanı dayanılacak gibi değildi.

Turgut Beyle el ele başladıkları büyük yürüyüşte, onun ölümüyle verilen bu uzun mola, belki de, Semra Hanım için bulunmaz bir fırsat olacaktı.

Semra Hanım geçtiği yollardan geriye dönüp bakmasının yararına inanıyordu. Değişim ve dönüşüm günlerini yeniden kucaklıyor, o güzel günlerin kokusunu yeniden duyar gibi oluyordu.

Elleri boştu, ama, ıri ve ağır damlalı nisan rüzgârı şimdi onun yüzünde dolaşıyordu.

## Doğum Günü Dansı...

Semra Hanım, evde son sözün her zaman Turgut Bey tarafından söylendiğini hiç unutmadı. Yıllar her şeyi değiştiriyor, zaman her şeyi değiştirip dönüştürüyordu ama, son söz hakkına ilişkin Turgut Beyin öncelik hakkı olduğu gibi duruyordu. Onun siyasete atılma ve siyasetten vazgeçme kararlarının açıklanmasında da, son söz yine Turgut Beyin olmuştı. Evdeki son söz hakkı, süreç içinde, ülkede son söz hakkına dönüşürken Semra Hanım, Turgut Beyi imrenerek ve biraz da kısakanarak izlemişti.

Günü geldiğinde; Turgut Bey, eşinin "partiyi", kendisinin de "ülkeyi" kurtarmak zorunda kalacaklarını açık seçik anlayacaktı. Hiç kimsenin aklının ucundan bile geçmeyen bir devrimi gerçekleştirecekti. Kadınlara oy hakkı vermenin, şimdiye dek hiçbir yararı olmamıştı. Oy veriyorlar, seçilebiliyorlardı; ama, erkek milletinin baskısından yine de inim inim inlemekten kurtulamıyorlardı.

Turgut Beye göre, Semra Hanımın, cumhurbaşkanı'nın eşi bir first lady olarak, partinin bir il başkanı sıfatıyla siyasete atılmasında hiçbir mahzur yoktu. Tam tersine bu, ülkede yaşanan köklü değişimi anlatırdı. Çağ atlamanın tek başına kanıtıdır, bile denilebilirdi.

Böyle bir kararın alındığından Semra Hanımın haberi yoktu. Turgut Bey; çocuklarının annesi, karısı, arkadaşısı, sevgilisi ve her şeyi olan Semra Hanımın siyasete merakının uç verdiğini, daha iktidarlarının ilk günlerinde onunla yapılan bir söyleşiden anlamıştı. Hiç kimseye söylememişti, ama, bu kadında bir siyasetçi için gereken her şey fazlasıyla vardı. Osmanlı sarayından

gelmeler, sadrazam dedeler, dünyanın ünlü politikacılarını tanımalar ve daha neler, neler.. Bu, bir yaratılış meselesi ve Allah'ın vergisiydi.

Ülkenin bir numaralı koltuğuna giden o zorlu ve çileli yolda Turgut Beyin yanında her zaman bir tek kişi, Semra Hanım vardı. O, "bunca yıldır sağlığıyla, giyimiy-le, ilacıyla ve her türlü ihtiyacıyla meşgul olmuştu" Turgut Beyin. Bu işin uzmanları Semra Hanımın gelmiş geçmiş hiçbir başbakan eşine benzemediği görüşünde birleşiyorlardı. O, ne Mevhibe İnönü'ye, ne Berrin Menderes'e, ne Kâmile Erim'e, ne de Nazmiye Demirel'e benziyordu. Siyasete olan merakları bakımından belki Rahşan Ecevit'le bir benzerlikleri söz konusuydu; ama, daha ilk bakışta değişik kumaşlardan dokundukları bel-liydi. Semra Hanım benzetilse benzetilse, fiziksel yapı bakımından Recep Peker'in eşi Sultanahmetli Süheyda Hanıma benzetilebilirdi. O da, kısa boylu topluca bir hamsendi. Hayata mahalle ebesi olarak atılmış, kendini çevresine çok sevdirmiş, cerbezeli, girişken, açık-sözlü, özgürlükçü bir kadındı. İşgal altındaki İstanbul'da, Kurtuluş Savaşı'nın istihbarat örgütünde görev almış, gözünü budaktan sakınmamıştı. "İstihbarata me-rakı" ve "özgürlükçü bir cerbezer" olması bakımından benzediği Süheyda Hanımın, Semra Hanımdan tek farkı; Ankara ve İstanbul sosyetesinden uzak durması, çocuklarını büyütmele yetinmesiydi.

Turgut Bey gibi, yenileşmeden yana bir siyaset adamının böylesine yakınında olmak, doğrudan siyasetin içinde olmak demekti. Bunun böyle olduğunu sonradan nasıl olsa herkes anlayacaktı.

Semra Hanım aslında başlangıçtan beri hep siyaset yapıyordu. Evlenmek için İstanbul'dan Ankara'ya gelişinden ve Turgut Beyi eş olarak gözüne kestirişinden

başlayarak nikâh masasına oturuncaya kadar yaptıklarının adına, sözcük anlamıyla siyaset denilebilirdi.

Eskiler bir yana bırakılırsa, partilerinin kurulmasından iktidara gelmelerine, Turgut Beyi Başbakanlık forsu ile Çankaya'ya yollayıp, partinin iktidardan uzaklaşmasına kadar her siyasal - toplumsal - ekonomik dönüşüm ve değişimin içinde dolaylı ya da dolaysız mutlaka bir Semra Özal vardı. O, elbette yalnız değildi. Büyük oğlan Ahmet, küçüğü Efe ve biricik kızları Zeynep; amcalar, halalar, dayılar, teyzeler, damatlar, gelinler, dünürler, eltiler, görümceler, yengeler, enişterler, baldızlar, kayınbiraderler, kaynanalar, yiğenler, kuzenler, kardeşler ve hatta ayrıcalıklı torun küçük Turgut bile tam kadro siyasetin içindeydiler.

6 Kasım 83 seçimleri ANAP'ın başarısıyla sonuçlanmıştı, ama seçimden bir gün önce yaptığı konuşmada Turgut Beyi "daha şimdiden yalancılıkla" suçlayan Evren Paşanın, hükümeti kurma görevini ona vermeyeceği kanısı yaygınlaşmıştı. Semra Hanım, partinin de anası olduğunu, o zor günlerde kanıtlayacaktı. Turgut Beye Evren Paşayı kucaklayıp şöyle güzelce öpmesini salık verecekti. Herkesin korkudan tır tır titrediği günlerde Semra Hanım çözüm üretiyor, sevgili eşini Evren'in kollarına atarak seçim zaferlerini barışçı bir görüntüyle süslüyordu. O günleri anımsayan bazı partililer, "Hanımefendi olmasaydı, Özal Köşke çıkamazdı" diyecek kadar abartmışlardı bu işi.

## **Devletin Hesabını Tutmak...**

Semra Hanıma göre ise, bu bir başarı değil, karı kocanın birbirlerinin eksikliklerini tamamlamaları konu-

sunda sadece güzel bir örnekti. O, yıllar sonra bu güzel beraberliklerinin nedenini açıklarken İstatistik bilimcilerini gücendirdiğinin ayırında bile olmayacaktı:

"Benim matematiğim güçlüdür. Hesap kitap işlerinde uzmanımdır. 40 yıl önce devletin, istatistiki bilgilerini tutan yalnızca iki kişiydik. Böyle her yerde uzmanlar falan yoktu. İşi oradan kaplığundan mıdır neden, rakamlarda hiç hata yapmam. Turgut'ta ise coğrafya çok kuvvetlidir. Uçakta giderken her yeri tanır. İşte biz bu şekilde ben matematiğimle, Turgut da coğrafyasıyla birbirimizi tamamlıyoruz."

Siyaset bir anlamda, sezgi demektir. Öncelikle neyi, nerede, ne zaman söyleyeceğini sezinleyebilmek güdüsüydü siyaset. Aklında-hayalinde ülkenin siyasal yazgısını elinde tutan İstanbul'un ANAP il başkanlığına gelmek gibi şeyler hiç yokken, doğrusu böyle şeyleri düşünmeye cesaret bile edemezken; siyasal gücün ne olduğunu sezmişti.

50. yaş günü kutlanırken, kendisinin de bir siyasal kadını olması durumunda yeni yaşamının, ne kadar renkleneceğini düşünmüş, tanımsız doyumlara ulaşmıştı.

Etiler'de bir gece kulübünde, bir yandan yaş günü olduğunu unutan Turgut Beye içerliyor, bir yandan da "Tapılacak Kadın" parçasını gözlerinin içine baka baka söyleyenleri keyifle izliyordu. Öyle ya, gerçekten tapılacak bir kadındı. Kaynakçı Ali Usta ile ev kadını Azize Hanım küçük tombul kızları Semra için; söylenen güzel sözleri, okunan şarkıları, kurulan sofraları düşlerinde görseler inanmazlar, hayra yormazlardı. Diplomasının Üsküdar Amerikan Kız Koleji'nden mi, Nişantaşı Bıçkı Dikış Yurdu'ndan mı olduğu tartışmalarına hiç aldırmadan, bileğinin hakkıyla gerçekten tapılacak bir kadın olmuştu. Daktilograf kadrosunda, küçük bir devlet me-

murluğundan buralara yükselmesindeki gizil güç, o ana kadar hiç duyumsamadığı içindeki siyasal iştahı kay-naklanıyordu belki. İstese dışarıdan bitirme sınavlarına katılır, Prof. İhsan Doğramacı Beyden bir Bilkent diploması bile kapatabilirdi. Ama, asla istemedi.

Haşlanmış sebzelerden oluşan kürdivite, 12 türden peynir tabağı, Mersin fûme, siyah havyar, bıldırcın kızartma, bira ve beyaz şaraptan oluşan fiks menü için adam başına 8 bin lira ödenmişti. Hayat ne kadar pahalıydı.

Gazeteler yaş günü kutlama haberini "Love Story'li Doğum Günü Dansı" başlığıyla fotoğraflı olarak yayımlamışlardı. Hiç soran eden olmamıştı, ama, haber oğlak burcu kadınlarının özellikleriyle zenginleştirilmişti. Val-lahi yaman şeylerdi bu çocuklar. Onların sayesinde halk onunla, eşiyle, yaşıyla, burcuyla, kısaca, her şeyiyle ilgilenmeye başlamıştı. Turgut Beyin aksine seviyordu bu çocukları. Semra Hanım, 50. yaş günü haberini okuduktan sonra gazetecilerin önemini ilk kez anlayacak ve bir daha hiç unutmayacaktı. Ve o günden sonra tezgâ-hından nice gazeteciler geçecekti. Gazeteciliği öylesine sevecek ve benimseyecekti ki, mesleği sorulduğunda hı-zını alamayıp, vakfının gazetesinde "başyazarlık" yaptığını bile söyleyecekti.

### **Aslında Çok Seviyorum...**

Semra Özal siyaseti sevdiğini söylerken, taa 1984'ün ilk yazında "kadere inanmadığı, tesadüflere inandığı" gibi garip bir açıklamaya gerek duyuyordu. Yazgıya inanmamak, rastlantıya inanmak, biraz tuhaf bir gerçekçilikti. Semra Hanım şu sözleriyle belki de si-



yasetin soyut yanını vurguluyordu. Soyut ya da somut; o siyaseti çok seviyor ve bunu saklamıyordu. "Aslında siyaseti seviyorum, çünkü siyaset benim mizacıma uyuyor. Gayet hareketli, insanı canlı tutan bir hadise" diyordu. Sözlerinde en küçük bir yapaylık yoktu. Zayıflamak için spor yapan, ancak sporu sevdiğini söyleyen yalancı tombul kadınlara hiç benzemiyordu. Siyaset derken sürekli gözlerinin içi gülüyordu.

Türkiye'de siyasetten ne anlamak gerekiyorsa, Semra Hanım da, siyaseti öyle anlıyordu. "Mesela, örneğin" diye söze başlayıp "hayatında hiç komünist bir insanla karşılaşmadığını" övüne övüne anlatıyordu. Ya da F. Alman Maliye Bakanı Mathofer'dan söz ederken "ailecek görüşürüz" demeyi ihmal etmiyordu. Ya da büyük bir rahatlıkla Demirel'i yaşamında bir kez bile görmediği Osman Bölükbaşı'ya benzetebiliyordu. Fizik profesörü Erdal İnönü'ye dönüp "Sandıkta güller açacak ama bu güllerin dikenleri acaba nerelere batacak?" diye sorabiliyordu. Ekonomi profesörü Tansu Çiller'e bakıp "Bu kadında bazı kabiliyetler olduğu gerçek, ama ekonomiden yana sıfır" diyebiliyordu.

Bu kadar yalın bir kadın olmasına rağmen onu üzen, derinden yaralayan şeyler vardı. "Örneğin, mesele" Türkiye'de Evrenizm ya da ANAP'ta Özalizm gibi şeylerin konuşulmasına çok üzülmüyordu.

Yok efendim, partileri ANAP, Kapıkulları'ndan. Yenicheriler'den ve Sipahiler'den oluşuyormuş. Yok efendim, parti değil, şirketmiş. Yok efendim hanedanmış, prenslermiş. Aklın alacağı şey değildi bunlar. Konutçuları, ülkücüleri, mukaddesatçıları, sosyal demokratları, kırat sempatiçanları, liberalleri, aksaçlıları ile koskoca bir partide nasıl böyle şeyler olabilirdi. ANAP'a gerici

damgası vurulmasına çalışan bazı çevrelerin işiydi bütün bunlar, ona göre. O, Büyük Ekim Devrimi'nin 67. yılı kutlamalarına erkeksi bir döpiyes ile katılmış, beyaz ipek bluzu ve siyah papyonu ile hem kendisinin liberalliğini, hem de partisinin çağdaşlığını anlatmak istemişti. Anlamak isteyenlere tabii. Turgut Bey greysfurt suyu içerken, o, düşman çatlatırcasına iki bardak votka Sirmirnof yuvarlamıştı.

Albert Lotzing'in Çar ve Dülger Operası prömiyeri için İzmir'e gitmişken, siyasette ilk resmi açılışını gerçekleştirdi. Mikrofonun önünde tir tir titriyordu. Çinili Köşkün açılışı için ilk konuşmayı yaparken kendisini dinleyenlere "bu kadında iş var" dedirtti. Semra Hanım, Türk kültür yaşamının "*daha nice çinili, kilimli, yazmalı ve oyallı eserler kazanmasını diliyor*" ve ulusal kültür birikimini ustalıkla sergiliyordu.

Şimdi büyük acısından arta kalanları toplarken eski günlere sığınmanın direncini arttıracaklarını düşündü Semra Hanım. İktidarlarının ilk yılları yalıtılmış bir an gibi gözünün önünde donuklaştı. Sanki her anı yansıtan koskoca bir fotoğrafın içindeydi. O günlerin keyfinin bir başka olduğunu duyumsadı.

## **Liderimiz Hamfendidir...**

Semra Hanımın siyasal konuşmaları ya da o dönemdeki "fikri beyanları" herkesi şaşırtıyor, kimilerine çok garip ve anlamsız gelmesine karşın, kimileri çok ilginç ve anlam yüklü düşünceler olduğunu söylüyorlardı. Semra Hanımın konuşmalarını ilginç bulanlar, onun değişik bir siyaset kadını olduğunu söyleyenler sonuna kadar onunla birlikte yürüdüler, yükseldiler, ilerlediler.

Ne vardı yani, dobra dobra konuşan bir kadındı her şeyden önce. Pat diye söylüyor. düşündüğünü evirip çevirmeden anlatıyordu. Kocasının yanında onun terini silmek, çamaşırını değiştirmek için değil, bal gibi siyaset yapmak için dolaşıyordu. Başkaları gibi değildi, değişik bir havası vardı. Bu gerçeği yıllar sonra ilk kez Kapıkullarından, Ankara Milletvekili Rıfat Diker görecek, "Bizim liderimiz Semra Özal hanımefendidir." diyecekti. Talat Zengin'in "Partimizde milletvekillerinin Semra Hanım kadar etkili olduğunu söylemek, zavalılık olur.. açıklaması daha gerçekçi bulunacaktı.

6 Kasım seçimlerinden önce 21 Ekimde Konya'da miting alanına şöyle bir baktı ve "Biz seçimi burada değil, her yerde alınız." dedi. Dediği de çıktı. 1990'da Konya Ereğli'de Turgut Beyin hava koşulları nedeniyle yetişemediği mitingte o konuşmuştu. Ve fazla ümitlenmemek gerektiğini söylüyordu. Semra Hanımın siyasi öngörülerini inanılmayacak bir biçimde her seferinde tutuyordu.

Müsteşarına işkence yapılmasına karşı çıkan Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Ankan'ın azledilmesi sırasında İsviçre'deydi. Merak içindeydi. "Olaydan haberim yok. Ama şimdi Ankara'ya gidiyorum, orada geniş bilgi alacağım," diyor, Türkiye'ye uçuyordu. Geniş bilgi aldıktan sonra büyük bir oh çekiyordu "Kurtulmuşlardı bu heriften!.."

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın istifasında da soğukkanlılığını yitirmemiş, "Çok önemli değil," demişti. Brütüs Hüsnü onun muhatabı bile değildi. Partide savunma bakanı yapacak adam mı yoktu?

Bir İzmir gezisinde polislin gazeteci dövmesini izlerken de "biz böyle karar vermedik," derken de bir siyaset kadınıydı Semra Özal. "Ne oluyordu bu İzmir Emniyet

Müdüğüne, kendi kendine karar veriyordu. Zaten ondan hiç kimse memnun değildi."

ANAP'ın Birinci Büyük Kongresi'nde bazı gazetecilerin dövölmelerinden duyduğı üzüntüyü "Hay Allah bu gazeteciler bizden mi?" sözleriyle belirtiyordu.

Salt iç siyasete değil, dış siyasete de ilişkin önemli gözlemleri oluyordu Semra Hanımın. Tıka basa doldurduğu bavulları ile bir Uzakdoğı dönüşü "Japonları robota" benzetip, Japonlarla işbirliği için göbeğı çatlayan Sabancı'dan yıllar sonra, sanki Turgut Beyi işten kovmasının intikamını alıyordu. Çin'den gelirken de "Çin seddi o kadar büyütölecek bir hadise değilmiş." diyor; herkesle birlikte o da gülüyordu. Bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıptı Semra Hanım için.

### **Saray Yakınlığımız Var...**

Türkiye'nin gelmiş geçmiş en popüler başbakan eşi olarak sivrilen Semra Hanımın bu davranış ve sözleri anketlere konu ediliyordu. Örneğın bu anket sonuçlarına dayanılarak yayımlanan bir haberde Semra Hanımın bu tür davranışları, katılanların yüzde 72'since olumsuz karşılanıyordu. Anket sonuçları, magazin basınında Ahu Tuğba ve Emel Sayın'ın ardından üçüncölüğü kapayan Zeynep Özal'ın, ailenin en çok tepki duyulan ikinci kişisi olduğunu gösteriyordu. Hülya Avşar, Bülent Ersoy gibi devlere nal toplanan Zeynep, annesinin önüne geçemiyordu.

Özalların en çok tepki alan, en çok eleştirilen kişisi ne yazık ki Semra Hanımdı.

Semra Hanım aldırılmıyor, güleç bir yüzle, tarih boyunca hep meyveli ağaçların taşlandığını söylüyordu.

Oysa, bu gelişmeler, ünlü bir köşe yazarının "zorunlu bir açıklama" yapmasına neden olacak ve hanımefendiyi biraz kızdıracaktı.

"Sayın Nazmiye Demirel, Sayın Rahşan Ecevit, Sayın Mızad Uluşu... ve cümle başbakanların sayın eşleri.

Bu günleri gördükten sonra eğer geçmişte sizler hakkında bir sürçü lisan etmişsek, affola!" (Hasan Pulur, *Hürriyet*, 4 Eylül 1984)

Turgut Bey, evliliklerinin 30. yılında Semra Hanım ile yapılan bir söyleşiyi okuduktan sonra koltuğunda şöyle bir dönüp, "iş var bu kadında," demişti. Siyasete fiilen merak saldıktan sonra Semra Hanımın bilmediği birçok özelliğine tanık olmuş, gözlerine kulaklarına inanamamıştı Turgut Bey. Her nedense Semra Hanım, ünlü Karamürsel ailesinin köşkünün bir "müştemilatında" doğup büyüdüğünü unutmuştu. Oynayıp koşuşturduğu bahçenin çiçekleriyle babasının ilgilendiğini, büyük hayranlık duyduğu köşkün hanımefendisinin ev işlerine annesinin yardımcı olduğunu hiç hatırlamıyordu. Turgut Bey'e göre, Semra Hanım çok tehlikeli bir iş yapıyordu.

Balmumcu Çiftliği'nin içinde küçük bir ev.. Kışlazade Parkı'nın yanında büyük bir konak.. Semra Özal, o küçük evde doğmuş, o büyük konakta büyümüşü. "Osmanlı sarayına hizmet etmiş bir ailenin kızıdır.." sözleriyle başlayan sorunun tamamlanmasını beklemeden bir solukta "evet" diyordu Semra Hanım:

"Evet, babamın babası Balmumcu Çiftliği'nin sahibi. Beşiktaş'ta hâlâ Balmumcu durağı vardır. Babamın babası sarayda tablekârbaşı imiş. Annemin hem babası, hem de dedesi sarayda. Annemin dedesi müstantik. Daha büyük dedesi ise saray nazırı imiş. Onları, tabii, ben bilmiyorum. Annemin babası vali olarak vefat etti. Onun babası da saraydan geldiği için, dedemi Mekteb-i

Mülkiye'de okutmuşlar. Böyle bir saray yakınlığımız var."

Böylece kendisini Osmanlı sarayından geldiklerine inandıran Semra Özal, ister istemez, tarihi çok seviyordu. Tarihi yerleri de. Sait Halim Paşa yalisına tutkunluğunun nedeni buydu. Önce bir yakınlık, akrabalık-hısımlık var mı yok mu, diye düşündü Sait Halim Paşa ile aralarında. Paşa, 1864'te Kahire'de doğmuştu. Birinci Dünya Savaşında hükümet başkanıydı. Sonra Malta'da sürgün, sonra da Roma'da Ermeni kurşunlarıyla ölüm. Belleğinden böyle bir öykü çıkmadı Semra Hanımın. İkinci bozuk ampir üslubundaki yalıda batı eklektizminin izleri vardı. Ama, Sait Halim Paşa ile aralarında herhangi bir akrabalıkları yoktu.

Yalıyı şöyle bir kolaçan etti. Çok beğendi ve Turgut Bey'e burada oturmak istediğini söyledi. Başbakan Turgut Bey'e nerede, ne zaman "burada oturmak istiyorum" dediği, elbette, kanıtlanamazdı. Ama yalıyı gezdikten hemen sonra, Turizm Bakanlığı'na gönderilen bir yazıda tarihi Sait Halim Paşa yalisının Başbakanlığa "tahsis" isteniyordu. Yalının Başbakanlığın yazlık konutu olarak kullanılması girişiminin ortaya çıkarılması Semra Hanımı çok üzdü. Yatak yorgan hastalandı. Üzüntüsünün gerekçesini açıklarken cumhurbaşkanlığının Florya'daki köşkünden, Emirgan'daki yazlığından söz etmeden duramadı. Devletin yazlık köşklarine oturmak için ille de sandıktan çıkmadan devletin başına oturan emekli orgeneral olmak mı lazımdı yani? "Bir yalıyı T.C. Başbakanına çok gören zihniyeti kınamak mümkündür. Ancak..." diye başlayan Turgut Mehmet Paşa başlıklı yazıya imza atan gazeteciyi, yaşam boyunca hiç affetmedi Semra Hanım. (Güngör Mengi, *Yeni Asır*, 30 Aralık 1984)

## **Hiç Mutsuz Olmadık...**

1985 yılını boynunda minevrasıyla (boyunluk) karşıliyordu Semra Hanım. Özel falcısına göre, sonu tek sayı ile biten yıllarda oğlak kadınları yakalarını olumsuzluklardan, uğursuzluklardan kurtaramıyorlardı. Kendi deyiş i ile "Verdiği sadakalar, yaptığı hayırlar onu koruyordu, ama yine de kem gözlerin nazarından kurtulamıyordu." Parlamento Muhabirleri Derneği'nin yıllık balosundan dönerken gece yarısı atlattıkları trafik kazasında Turgut Bey tehlikeyi daha önceden fark etmiş ve kapıya tutunmuştu, o ise, hiçbir yere tutunamamış, başını cama çarpmıştı. Çünkü Turgut Bey, Semra Hanımı uyarmamıştı. İnsanın kendisinden başka hiç kimseye güvenmemesi gerektiğini dayanılmaz acılar arasında öğrenecekti. Yakın çevresine kazayı anlatırken finali "hiç kimseye, hatta Turgut Beye bile güvenilemeyeceğini" vurgulayarak yapıyordu.

Siyaset, hasta-yaralı dinlemiyordu. Lösemili çocukların tedavisi için İstanbul-Çapa'da açılan kliniğin onur konuğuydu, gitmese olmazdı. Gitti. Kürsüye doğru yürüdü, mikrofonun önüne gelip durdu minevralı boynunu ileriye doğru uzatıp, sözlerine "Konuşacak pek halim yok," diye başladı ve; "Hepinize, saygılar, sevgiler" diyerek, belki de tarihin en kısa söylevini verdi. Doğruca havaalanına koştu. Sonra da hasta hasta, taaa Tokyo'lara uçtu. Oğlak kadınlarının en büyük özelliklerinden biri, eşlerini "katiyen" yalnız bırakmamalarıydı. Turgut Bey, devlet işleriyle uğraşırken, o ünlü Takashimaya mağazalarından eşi-dostu için alışveriş yapıyordu.

**Semra Hanım, evliliklerinin 31. yıldönümünü kut-**

larken Turgut Beyin ülkenin hatta bölgenin tüm sorunlarını çözecek değişim ve dönüşüm gücüne eriştiğinden adı gibi emindi. O gün, Başbakanlık konutunun Beyaz Salonunda pastasının mumlarını üflerken ve hiç gereği yokken "biz hiç mutsuz olmadık" diye küçük bir yalan söylemişti. Oysa, töreni izleyen gazeteciler biraz önce Semra Hanımın kapı aralığından yükselen sesini duyup, duymazlıktan gelmişlerdi. O gün, 1 Haziran 1985, saat 22.15'te özel kalem müdiresi ve her şeyi Sevinç Toğman'ın kolunda Beyaz Salona girerken, herkesin gözü önünde Turgut Beyi bir kez daha haşlamış, "Beni niçin odamdan almadın?" diye sormuştu. Semra Hanımın ses tonunun yükselmesinin, buna karşılık Turgut Beyin susmasının ne anlama geldiğini bilenler, onların uzunca süren kavganın içinden geldiklerini kolayca tahmin ettiler. Sorun daima ya Zeynep'in yaramazlıklarından ya da Turgut Beyin akrabalarından kaynaklanıyordu. Tartışma, dört gün önce yaşanan bir olayla çıkmıştı. Alışılan kavga nedenleri dışındaki olay, Semra Hanıma göre, değişim ve dönüşümle ilgiliydi. Turgut Bey her zamanki aldırılmazlığıyla bakıyordu olaya. Başbakan Özal'ı İstanbul'da karşılayanlar arasında İlim Yayma Cemiyeti'nin kurucularından avukat Yusuf Türel vardı. Ve Turgut Beyin boynuna sarılıp onu şapur şapur öptüğü yetmiyormuş gibi bir de "O, benim oğlum sayılır" demişti.

Bu, düpedüz münasebetsizlikti. Semra Hanım gerektiğinde Hacca da giden, gerektiğinde içkisini içip, pürosunu tütüren bir Müslümandı.

Ama dini siyasete alet eden, kim olursa olsun çok bozuluyordu. Duyurulanlar doğru ise, anti laik tutumlara yeşil ışık yakması nedeniyle Turgut Beyi sık sık uyarıyor, azarlıyor, hatta küçük çapta tartışmalar çıkarıyordu. Ona göre, "Laikliğin tanımını çok iyi yapmak



gerekiyordu. Hiç kimseye baskıyla ne soyun, ne giyin denilemezdi." Türbanın, tesettürün siyasal sorun olduğu bir ortamda soyunmaktan söz etmesi bazılarını çileden çıkartıyordu. Semra Hanım aldırıyor, "Hacı olduğumu biliyorsunuz, ama ikimi de içiyorum!" sözleriyle tartışmayı noktaltıyor, çevresindeki yobazları da çileden çıkartıyordu. Acı tatlı, bunca yıl süren beraberliklerinde Turgut Beye her şeyi ile inanmıştı. Onun bir tek sözü ile canını bile verebilirdi; ama, din konusundaki çelişkilerine oldum olası akıl erdirememişti. Turgut Beyin bu konuda kendisinden bir şey sakladığı kuşkusunu üzerinden hiç atamamıştı. nce güzel güzel "Ben Müslümanım, devlet laik" diyor; sonra " beş kız türban taktı diye, Türkiye ne ileri, ne de geri gider" diyordu. Ancak Turgut Bey, buraya kadar doğruyu söylüyor; iş uygulamaya geldiğinde ağırlığını trbancılardan yana koyup, karşı olanlar için önlemler alıyordu. Semra Hanımın "İnananlara saygısı vardı, ama inananların arasına birtakım garip kıyafetlerle sızıp, dini siyasete alet edenlerle sonuna kadar mücadelede kararlıydı.

Bu kural, Turgut Beyin kardeşleri için de geçerliydi; onlardan uzak duruyor, onları "Aynı doğrultuda olmadığımız kesin. O yüzden beni sevmiyor olabilirler, hoşlanmıyor olabilirler. Benimle beraber olmamak için Köşke gelmiyor olabilirler, bu normal bir şeydir," sözleriyle uzak tutuyordu.

Turgut Bey, Kemalizmden çoktan vazgeçmiş, Atatrklğe de bir türlü ısınamamıştı; ama Semra Hanım, çok şükür, öyle değildi. Turgut Beyin Atatrklkten yan çizmesini, değişim ve dönüşüm sürecinin küçük bir kurnazlığı olarak görüyordu.

Türkiye'nin sömürge bir ülke olmasının önündeki

en büyük engelin, Mustafa Kemal'in tutuşturduğu bağımsızlık geleneği olduğunu biliyordu. Danışmanları Turgut Beyin kulağına, Atatürk'ün yanlışlarından söz ederek, bu tabunun üstüne gıtmesi gerektiğini fısıldamışlardı. Bir darbenin ürünü olarak 55 yaşından sonra siyasete atılıp, öne fırlamanın başka çaresi yoktu. Atatürk'ün eleştirilmesi başka, onun oy toplama kaygısıyla Atatürk'ü eleştirmesi çok başka bir şeydi.

"Onun yanlışları yok mudur? Elbette vardır. Ama ben şunu da biliyorum: Eğer Atatürk devrinde yaşamış olsaydım, çok büyük ihtimalle başım büyük derde girerdi. Pek muhtemeldir ki, devletin en önemli kararlarını içki sofrasında veriyor diye, ona kızardım. İstiklal mahkemelerinden deliye dönerdim. Türk Dil Kurumu'nun faaliyetlerini cinnet sayardım."

Semra Hanıma göre, cinnet geçiren aslında Turgut Beydi. Onun bu ipe sapa gelmez sözleri, Semra Hanımı çok kızdırmıştı. Önünde dizlerinin titrediğini unuttuğu paşaların gözlerinin içine bakarak böyle konuşmasının ne âlemi vardı yani? Bütün bunlar, üç beş oy için değer miydi? Bu anlayışla siyaset yapan partilerin kapısında dolaştığı, onlar için radyolarda televizyonlarda oy isteyip de seçilemediği MSP'li günlerini çok çabuk unutmuştu anlaşılan.

Bir zamanlar Türkiye Millî Kültür Vakfı'nın başkanı iken, 1976'larda Atatürk'e hakarettten tescilli birine elle-riyle ödül verdiğini de anımsamıyordu.

"Ben Atatürkçü değilim," diyerek oy toplayan Şanlıurfa Belediye Başkanı Halil İbrahim Çelik'i; şehir otobüslerinde haremlik selamlık uygulamasına evet diyen Konya Belediye Başkanı Halil Ürün'ü öteki dinci belediye başkanlarıyla birlikte kabul etmesini, hele hele ku-

caklayıp şapur şupur öpmesini hiç kabul edemiyordu. Böyle davranmakla demokratlık yaptığını sanıyorsa, aldanıyordu. Hele hele, sadece kendi partisinin oylarıyla cumhurbaşkanı seçildiği gün yaptığı açıklama, Semra Hanım için bardağı taşıran son damla olmuştu. Turgut Bey öyle atıyordu ki, karşıkı dağlar inliyordu. Ona göre, Atatürk bile, Meclisin 334 oyundan ancak 158'ini alarak seçilmişti. Oysa, Semra Hanım, Mecliste bir kişinin Atatürk'e oy vermediğini biliyordu.

Semra Hanım o gece ağzına geleni söylemiş, Turgut Bey de tek söz etmeden onu dinlemişti.

Süreç içinde Turgut Beye "Gazi" unvanı verileceğini duymuş, bunca yıllık kocasının ruh sağlığından ilk kez o gün kuşkulanmıştı.

### **Şıklık ve Zerafette Üçüncü...**

1985 yılı, Semra Hanım için bir kâbus yılı oldu. Okutuyor, üfletiyor ama beladan kurtulamıyordu. Minevrasının üstüne kem gözler için kocaman bir nazar boncuğu taktı. Mavi boncuk, beyaz boyunluk ve Semra Hanımın pembe teni üzerinde müthiş bir uyum sağlamıştı. Minevranın Semra Hanıma yakıştığını, ona entel bir hava verdiğini söyleyenler bile çıktı.

Zaman zaman ölümcül olaylar bile yaşandı o yıl. Özal ailesinde. Turgut Beyin Kenan Evren ile birlikte bindikleri asansörün ipi koptu ve bu ülke için varını yoğunu veren iki insan, paldır küldür asansör boşluğuna uçarak ölümle burun buruna geldiler. Eskişehir'deki bu elim kazayı gazetesine "Müjde abı, düştüler" çıgıllıklarıyla duyuran genç gazeteciyi işinden attırmaya kalkıştı Semra Hanım. Ama her nedense beceremedi.

Zeynep'in ızdıvacı, Arıkan'ın azledilmesi, Özdağlar'ın hapsedilmesi gibi olayların sınırlarını perişan ettiği yetmiyormuş gibi, bir de kendisi ve ailesiyle ilgili haberler, yorumlar, karikatürler ve anketlerle boğuşuyordu Semra Hanım.

Bir haber ajansı, yapılacak başka iş yokmuş gibi "şıklık, zerafet ve eşni temsil yeteneği" gibi ipe sapa gelmez konularda bir anket düzenledi. Şıklıkta Dilek Cindoruk, zerafette Mevhibe İnönü, temsil yeteneğinde Nazmiye Demirel ilk sıraları paylaştılar. Semra Hanım, her üç dalda ancak üçüncü olabildi. Bu, o yılın ikinci düş kırıklığıydı.

"Özal Şov Grubu" davulcu bir damatla tamamlanınca bir anket daha yapıldı ve sonuç bir derginin kapağında kamuoyuna açıklandı. Deneklere yöneltilen sorular biraz can sıkıcıydı:

- Semra ve Zeynep Özal'ın ticari amaçlı fuarlarda ve festivallerde sık sık ön plana geçmelerini nasıl buluyorsunuz?

- Bir başbakan eşi olan Semra Özal'ın bir dergi kapağı için mankenlik yapmasını nasıl karşılıyorsunuz?

- Başbakan Özal'ın oğlu Efe için sınıf geçme armağını olarak 12 milyon liraya bir araba almasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Zeynep'in evliliğinin basına bu derece yansımasının sorumlusu kimdir?

Sorularla en başta Semra Hanımın kişisel haklarına saldırı söz konusuydu. Ayrıca ailenin yıpratılması amaçlanıyordu. Usta bir siyasetçi olan Turgut Bey bu yoruma aldırmadı ve sorulara verilen "ayrıntılı yanıtların" yayımlanmadığına şükretti. Suskunluğun karşılığı olarak, gazetelere dergilere bir daha böyle sevimsiz işler

yapılmaması için ricada bulunulacaktı. Ülkenin insanları gürültüsüz patırtısız demokrasiye geçildiği sanısıyla "Özal ailesinin devleti kuşatmaya başladığının" henüz ayırında değillerdi. Herkes, her şeyi biliyordu, ama demokrasiye geçiyor olmanın heyecanı içinde susuyordu. Semra Hanım ile biricik kızı Zeynep'in ticari "başarılarını" duymayan kalmamıştı. Bu yaşta podyumlara çıkıp mankenlik yapmak kaçınılmaz bir kadınsal rahatsızlığın sonucuydu. Efe o günlerde, Adnan Kahveci abisiyle bilgisayar oynayan masum bir çocuktu. Ahmet, saman altından su yürütmeye daha henüz başlamamıştı. Zeynep-Asım evliliğinin; devlet güçlerinin karıştığı, ilginç bir beraberlik olduğu sonradan ortaya çıkacaktı. Bu konulardaki ayrıntılar basına yansımadığına göre, Turgut Bey için tehlike şimdilik atlatılmıştı. Ailede herkesin kendine çeki düzen vermesi gerekiyordu.

Semra Hanım bir yandan üzülüyor, bir yandan da şaşıırıyordu. Anketler, ailenin en sevilen kişisinin Efe olduğunu gösteriyordu. Bacak kadar çocuktu Efe.. Kızıyordu üstelik.. Çünkü ailenin en sevilmeyen kişileri arasında ilk sırada kendisi vardı. Özal ailesinde sevilmeyenler içinde hemen annesinden sonra gelen Zeynep'in ilginç yorumu, Semra Hanımı bir nebzecik rahatlatıyordu:

"Bayan Özal, küçük hanım Zeynep Özal, küçük bey Efe Özal birer bahanedir. Asıl hedefleri bay Özal'dır."

Zeynep çok yaramaz bir kız olabilirdi ama, görüldüğü gibi çok akıllıydı.

Anket sonuçları yazılı basında günlerce işlendi. Bir yorumcu, Özal ailesini ANAP'ın dayandığı sınıf açısından değerlendirirken, aslında değişim ve dönüşümün boyutlarını anlatıyordu:

"Özenti ve gösterişin egemen olduğu orta sınıf yaşam tarzının kalıplarını bir türlü aşamıyor, tuzaklara gönüllü düşüyor, yangına körükle gidiyor, şöhret yanılmasının kadehlerinden uzak duramıyorlar. Özalların Türk orta sınıfına hem çok cazip hem de çok itici gelen bir özellikleri var: Onlara çok benziyorlar. Kültür düzeyleri, beğenileri, özentileri tastamam aynı. Zeki Müren ya da Ajda Pekkan'la yan yana resim çektirmek. Pahalı yerlerden giyinip kuşanmak. Alışveriş tutkunu olmak. Lüks arabalarda fiyaka satmak. Eğlence deyince de akıllarına hep aynı şeyler geliyor: Yemek, gazino, festival.

Kitaplarla, fikirlerle araları pek hoş değil. Gazetelerden en çok kendi resimlerini çarşaf çarşaf yayımlayan haftalık deşikodu gazetelerini seviyorlar.

Kalıptan şikâyetleri yok, oyundan şikâyetleri yok. İşler onlardan yana gittiği sürece..." (Haluk Şahin, *Nokta*, 21 Temmuz 1985)

Semra Hanım da, Turgut Bey de, siyasetle oy demek olan bu değerlendirmeyi çok beğendiklerini, bir vesile ile dergi yöneticilerine iletecekler, teşekkür bile edeceklerdi.

### **Kantarın Topu Kaçırılsa...**

Semra Özal'ın adı, o uğursuz 1985'in ikinci yarısında, artık "Sultan"dı. Sultan dedikleri de, entrikalarıyla ünlü anlı-şanlı-şatafatlı-endamlı, Kösem Sultandı.

590'ını kadınların oluşturduğu 1000 kişiyi kapsayan yeni bir anket, Özalları çileden çıkaracaktı.

Anket soruları, bu sefer de, Yıldız Sarayı'nın Has-

bahçe'sinde Semra Hanımın himayelerinde düzenlenen balonun yarattığı olumsuzluklar üzerinde yoğunlaşıyordu. Oysa, Semra Hanımın, konuklarına, Osmanlı İmparatorluğu'nun ihtişam gecelerinden birini yaşatmaktan başka bir amacı yoktu. Doğal olarak ve elbette, başkanı bulunduğu Türk Kadını GÜçlendirme ve Tanıtma Vakfı'nın kasalarına milyonlar akacaktı. Ama geceye katılan hanımefendiler, beyefendilere Osmanlı'nın zevk-ü sefa gecelerini yansıtabilmek için hiçbir sedakârlıktan kaçınılmadığına tanık olunacaktı. Şerbetçisinden helvacısına, baklavasından böreğine, iç oğlanından cariyesine kadar her şey düşünülmüştü. Değişim ve dönüşümün tarihsel gelişimden koparılmaması çok isabetli olmuştu. Sentez dedikleri şey, bu olmalıydı.

Çılgın kahkahaların gökyüzüne yükseldiği Hasbahçe'den, bir yüzyıl öncesine ışınlanılmıştı sanki. Konuklar sırtlarında mum taşıyan kaplumbağaları çok sevdiler. Ya ince belli, zülüflü, al yanaklı içoğlanları. Kızlarını bütün hatlarıyla ortaya çıkaran entarilerinin yırtmaçlarından bacaklarını göstere göstere keten helvası sunuyorlardı. İçoğlanlarının elinden helva kapma yarışına giren cariyeler ise, herkesi büyülemişti o gece. İçoğlanları ve cariyelerin tarihteki toplumsal-siyasal gerçeklikleri yansıtılırken, ölçülü olmaya karar verilmişti. Aksi halde, işe ahlak polisinin el koyma olasılığı bile olabilirdi.

Konuttaki hesap, ne yazık ki, Hasbahçe'ye uymuyordu. Üçüncü Selim'den o geceye uzanan tarihin sayfalarını, engin kültürü ve Osmanlı Sarayına olan yakınlığı ile istediği gibi açabileceğini sanan Semra Hanım beklediği sonuca ulaşamıyordu. Değişim ve dönüşüm denilen şeyin, böyle orijinal etkinliklerle yerleşip kök salacağını söyleyenler yanılıyorlardı. Semra Hanımın o

günlerden anımsayabildiği; anketler, akıl almaz sorular ve bunalıcı yanıtlardı.

Kırmızı saçlı bir adam, durmadan anketler yapıyor, gazeteler dergiler, sayılarla anlatılan bu yalanları yayımlayarak birbirleriyle yarışıyorlardı. Son anketin sonuçları bir felâketti.

Ankete katılanların büyük çoğunluğu, "Sultan Hanımın artık sevilmediğini" söylüyorlardı. 900 denek, Semra Hanımın "Sürekli ön planda oluşunu" eleştiriyor, 758'i "Başbakan eşi olmasını ölçüsüzce kullanmasından" yakınıyordu. Semra Hanımın tavırlarını "itici" bulanların sayısı 630, "korkunç" bulanlar ise, 265'ti.

"Giyim ve kuşam" konusunda da olumsuz sonuçları vardı anketin. 584 kişi Semra Özal'ın giyim kuşam beğenisini "çok masraflı"; 335 kişi ise, "aşırı özentili" buluyordu. 1000 kişiden 737'si Semra Hanımın "ne demek çalışmalarını, ne rahatlığını ve de popülerliğini" onaylamıyordu.

Her anketten sonra yapılan, Hasbahçe geceleri anketinden sonra da yapıldı. Sonuçlar, ünlü toplum bilimci Prof. Emre Kongar'ın yorumuna sunuldu. Kitaplarının arasından başını kaldırıp çevresine bakmayan Emre Kongar, elbette, ülkede yaşanan değişim ve dönüşümün ayırıcılığı değildi. Ve bu nedenle de Semra Özal'la ilgili ciddi kuşku vardı. Durup durup "Tek korkum, siyasal nüfuz açısından kantarın topunu kaçırmasıdır," diyordu.

Süreç içinde kantarın topu öylesine kaçacak, öylesine kaçacaktı ki; olaylar Turgut Beyin siyasal kariyerini sarsmaya yönelecek, başarılarını gölgeleyecekti. Prof. Emre Kongar'ın "Sayın Bayan Semra Özal, kamuoyunda siyasete fazla müdahaleci ve hele Sayın Başbakanın siyasal ilişkileri açısından egemen bir görüntü yaratırsa,



bu, Türk kadınının aktif olmasını yargılayanların eline büyük koz verir..." biçimiyle özetlediği görüşü, tüm toplumca yaşanarak öğrenilecekti.

Semra Hanım, bilim adamlarının önemsenmemesi gerektiğini Turgut Beyden öğrenmişti. Bu yargıyı da umursamıyor, mikrofona kapıldığı gibi çıktığı kürsüden herkese kafa tutuyordu. "Teokratik Osmanlı İmparatorluğu'ndaki kadınsız toplumun, Atatürk devrimleriyle kadınlı topluma dönüştüğünü" söylüyor; kadın erkek eşitliğini tartışmak bile istemediğini vurguluyor; "Biz fırsat eşitliği istiyoruz.." diyerek büyük alkış topluyordu.

Oysa, alkışlar bitip, kamuoyu yoklamaları başlayınca sevilmeyen insan hep o çıkıyordu.

Son anketin yayımlanması ve yorumlanmasından sonra Turgut Bey, Semra Hanıma bir çift söz söyledi yalnızca:

"Yaptıklarını beğeniyor musun?"

Turgut Bey, bu eleştirisiyle Semra Hanıma haksızlık ettiğini sonradan anlayacaktı. Yaşayan neler görüyordu neler... Köşkteki aile toplantısında partiyi kurtarma görevi Semra Hanımın omuzlarına yıkılmamış mıydı?

Bir insan il başkanı olabiliyorsa, genel başkan da, başbakan da olamaz mıydı?

Bedrettin Dalan ve Mesut Yılmaz'ın "İhanetlerinden" sonra Turgut Bey, "Semra Hanımın politik hedefini seçtik, onu İstanbul belediye başkanı yapacağız," dememiş miydi?

## **Dizginler Baba Özal'da...**

**Açtırmayın kuluyu, söyletmeyin kötüyü uyarısıyla**

başlayan sözlerle rövansını alacaktı Semra Hanım. Siyaset adamı olmak için, genel başkan, başbakan olmak için ille de bir askeri darbe mi beklemek; ille fırsat mı kollamak lazımdı, yani...

Özal ailesinin olağandışı tutumu, siyasal alanda da olumsuzluklara yol açıyor, ara rejimin kolaylıklarından yararlanarak iktidara gelen ANAP, hızla oy kaybediyordu. Son seçimde oyların yüzde 50'sini alan ANAP "yarın seçim yapılsa" anketlerinden aldığı sonuçlarla, yüzde 34'lere kadar düşmüştü. Gün gelecek bu oran bile yüksek sayılacak, beceriksiz ellerde güzelim parti mum gibi eriyip gidecekti.

Tehlike çanları çalıyordu. ANAP Merkez Karar ve Yönetim Kurulu siyasal yaşamın ortasına bir bomba gibi düşen "Singapur Rezaleti ve Özal ailesinin tutumu" gündemiyle "acilen" toplanıyordu.

Siyasal tarihe "Singapur Rezaleti" olarak geçen olaya ilişkin, doğrusu söylenebilecek pek fazla söz bulunmuyordu. Seks masajları, cinsel organ yarışmaları ve püf püf öykülerinin dışında anı olarak anlatılabilecek tek şey; "Semra Hanıma armağan alabilmek için birbirleriyle yarışan sanayici ve işadamlarının" sergiledikleri akıl almaz tutumlarıydı. Elini cebine daldıran, Semra Hanıma armağan almıştı. O seyahatten aldıkları keyfi hiç unutmayacaklardı.

Ok yaydan çıkmıştı. Başbakan Turgut Özal'ın aile çevresindeki olumsuz gelişmelere el koyduğunu, gazeteler, "Dizginler Baba Özal'ın Elinde" başlığıyla duyuruyorlardı. Semra Hanım bir elinde püro, bir elinde içki kadehi ile ortalıklarda dolaşmayacak, defilelerde mankenlik yapmayacaktı. En önemlisi Zeynep'in evliliği. Partinin yetkili organlarınca "Davulcu, butikçi, disko-

tekçi damat" istenmiyordu. Zeynep ya evlendirilmeli ya da Amerika'daki ağabeyi Ahmet'in yanına sürgüne gönderilmeliydi. Evlendirilmesi konusunda devletin her türlü imkânından yararlanılabilirdi.

Küçük hanımın festivallere katılması da yasaklanıyordu. Bundan böyle Efe'ye pahalı armağanlar alınmayacak. İstanbul'a gidildiğinde Sheraton'un kral daire-sinde kalınmayacaktı.

Ne önlem alınırsa alınsın, aileye olan ilgi zaman içinde artarak sürecekti. Turgut Beyin Başbakanlık Müsteşarı, Başbakan Yardımcılığı, Başbakanlığı ve Cumhurbaşkanlığı tırmanışı onları anketlere konu olmaktan kurtaramayacaktı. Anketler hiç bitmiyordu. Ölümüne yakın yayımlanan bir anketten yine Özal soyadlı üç kişi çıkmıştı. Bir derginin müthiş bir buluşla gerçekleştirdiği "Aşka, işe, paraya, şekse, üne, güzelliğe ve mücevhere doyamayanlarla" ilgili bir kamuoyu araştırmasında, Semra Hanım mücevhere doyamayanlar listesinde yer alıyordu. Ahmet paraya, Turgut Bey ise yemeğe doyamayanlar listesindeydiler. Anketten Zeynep, Zeynep'in son kocası, Efe ve Efe'nin son nişanlısı çıkmamışlardı.

Semra Hanım anketlere kızmanın çok gereksiz olduğunu, artık biliyordu. Yapılacak bir şey yoktu. Çünkü, daha siyasete başlarlarken bu yolu kendileri seçmişler; her ne olursa olsun, kamuoyu gündeminde kalmanın yararlı olacağına inanmışlardı.

Büyük çoğunluğu bir gazetede köşe kapan, danışman çocuklar da bu tercihin yanlış olmadığı görüşündeydiler. Gerçek dışı haber ve yorumlarla akıldışı bilgi bombardımanı altında ezilen insanlar, nasıl olsa, her şeyi buz üstüne yazıyorlardı. Hiç kimse hiçbir şeyi

anımsamıyor, her gün dünü silerek tarihten kurtulduğunu sanıyordu.

Zeynep'in festivalleri, Efe'nin otomobilleri, ailenin sık ve renkli yaşamı ile ilgili haber ve yorumların her biri, danışmanlara göre, bir değişim ve dönüşümü anlatıyordu. Milyonlar onlara özeniyor, onlar gibi olmak istiyordu. Bu açıdan bakıldığında; değişim ve dönüşüm diye anlatılanların, yenileşme diye sunulanların, yükselen değerler olarak yutturulanların birbirleriyle çelişmeleri hiç önemli değildi. Tutarlılığın, "dinozorların savunduğu" bir değer olduğu artık biliniyordu. Danışmanlar için değişimle ilgili haberlerin, dönüşümle ilgili yorumların izlerinin çabucak silinmesinin yararı bile vardı. Her şey buz üstüne yazılmalı, iz bırakmamalı ve uzun uzun tartışılmamalıydı. Aslolan, gündemin istenildiği gibi değiştirilebilmesiydi.

Semra Hanım her zaman bu çocukların, insanların sürüye döndürme yeteneklerine hayret ediyordu. Yazacak hiçbir şey bulamadılar mı "bembeyaz güzel bir ciltten, yuvarlak kalçalardan, çıplak omuzlardan ve tahrik edici bacaklardan" söz ediyorlardı. Ya da Paris sokaklarındaki kendi serüvenlerini kolayca unutup "Havana'da 10 dolara satılan oğlanlar"ın öyküsünü yazıyorlardı. Cın gibi şeylerdi doğrusu. Turgut Beyin iyiliği için herkesle, her şeyle işbirliği yapıp Semra Hanıma göre, keyiflerine bakıyorlardı.

Onları pek sevmemesine karşın, Semra Hanımın zaman zaman onlara acıdığı da oluyordu. Ona göre, asıl değişimi ve gerçek dönüşümü onlar yaşıyorlardı. Filistin halkının kurtuluşuna adanmış bir yaşamı reddedip, silahlı mücadele deneyimlerini Pentagon'a aktarmak, sandığı kadar kolay bir iş değildi. Semra Hanım, değişim

ve dönüşümün gerçek sancısını onların yaşadığını çok iyi biliyor ve onlar için ara sıra üzülyordu.

### **Dört Yıl Saklanabildi...**

O uğursuz yılın son sarsıcı olayı 3 Aralık 1985 tarihinde yaşanmıştı. O gece, saat 02.00 sularında, bir işadının lüks Mercedesi, Ankara Kızılcahamam karayolunda olağanüstü değerli yolcularıyla bir trafik kazasına neden oldu. Başkente 11 kilometre uzaklıkta çarpışan iki aracın dumanları arasından akıl almaz ilişkilerin ipuçları yükseleceğini hiç kimse düşünemezdi.

Şoför Sadullah'ın kum yüklü kamyonuna gece sabaha karşı arkadan bindiren otomobilin içinde ilginç yolcular vardı.

Kaza haberi polis ve gazete telsizlerine çok açık biçimde yansıdı:

- Merkez Konutu arıyor! Tamam..

- Dinlemedeyiz. Tamam!.

- Arz ediyorum efendim; 22-10'un eşi trafik kazası geçirdi. Tamam!.

- Mevki bildirin. Tamam!..

- E-5 11. kilometre. Tamam!

Polis telsiz haberleşmelerinde Turgut Beye, her nedense "22-10" deniyordu. "20-10"un Turgut Bey olduğunu herkes biliyordu. Şoför Sadullah "sonradan kaybolan ve hiç bulunmayacağı sanılan" ilk ifadesinde; "Otomobilin içinde iki erkek ve iki kadın vardı. Kadının birisi kapıyı açıp, şaşkınlıkla tarlalara doğru koştu, bu

kadın, Semra Özal'dı" diyecekti. Özel Kalem Müdiresi Sevinç Toğman ile dönemin bıçkın işadamlarından Selim Topaloğlu ağır yaralı olarak hastaneye kaldırılmışlardı. Selim'in yeğeni Attila Engin ise, hafif yaralıydı. Kaza belgelerinde otomobildeki dördüncü kişinin adı sanı yoktu. ANAP'ın ipliğini pazara çıkarmaya yeminli konsolos Bilge Erol, dördüncü kişinin Semra Özal olduğunu açıklayınca ortalığı olağanüstü bir sessizlik kapladı. Bu gerçek miydi? Dördüncü kişi olarak bir papatya ile bir kadın polisın adı geçiyordu. O zaman da hesap tutmuyor, bir kişi fazla çıkıyordu. Meçhul kadın Semra Hanımın koruması komiser Ayşe çıktı. Papatya hanımın adı ise Filiz Firuzan Kapçak olduğu söylendi. Hiç kimse, sayıların ve adların doğruluğunu araştırmadı. Hiç kimse doğruyu söylemedi ve yazmadı. Kazadan bir hafta sonra, Semra Hanımın sol gözünün bantla kapalı bir fotoğrafı, göz sağlığı ile ilgili bir haber olarak yayımlanacaktı.

Sorgulamanın ve yargılamanın her aşaması gizlendi; savcılar, yargıçlar değiştirildi, davaya bakan mahkeme dağıtıldı. Dosyalar ortadan kaldırıldı. Karar dosyasının üstüne "bu dava ile ilgili karar özetini hiç kimse okuyamaz ve fotokopisini alamaz" notları bile iliştiirildi. Bir trafik kazası devlet sırtına dönüştürölüyordu. Her nedense hastane yerine Başbakanlık konutunda tedavi edilen Sevinç Toğman, doğru dürüst iyileşmeden alel acele İzmir'e postalandı. Hiç kimse onun ortalıkta görünmesini istemiyordu. Semra Hanıma hizmet etmekten başka hiçbir kusuru olmayan Sevinç Toğman, maaş almaya ve Ankara'daki lojmanında oturuyor görünmeye devam edecekti. Oysa zavallı kız İzmir'de bunalımlar geçiriyordu. Ve kimselerin haberi bile olmadan, kuşkulu iki trafik kazası daha atlatıyordu. Yakınlarına öldürölmekten korktuğunu söylüyordu. Kızılcaham trafik kaza-

sı olayının üstünü "Hayatının sonuna kadar Turgut Be-ye bağlı kalacağına" and içen Müsteşar Arif Yüksel bile örtmeyecekti. Olay, ancak dört yıl gizlenebilecekti.

Zaman haklılardan yana tavrını alıyor, usta bir gazetecinin kaleminden 1989 yılında olay tüm ayrıntılarıyla kamuoyunun bilgisine sunuluyordu (Tayyar Şafak, *Tercüman*, 3 Ağustos 1989). Her fırsatta, kişisel haklarına saldırı savıyla yargıya başvuran ve bu yoldan zengin olduğunu söylemekten çekinmeyen Turgut Beyin, bu konuda, avukatlarına talimat vermemesi, Semra Hanımın gururunu kırıyordu. Onun çok üzüldüğünü gören yakın çevresi, böylesi durumlarda susabilmenin, değişim ve dönüşümün simgesi ve yükselen değerlerin gereği olduğunu anlatıyor, onu inanmadığı masallarla avutuyorlardı.

### **Mutlu Aile Balığı...**

Semra Hanım, biricik kızı Zeynep'in evliliği nedeniyle "siyasî nüfuz"unu kullanmakta kararlıydı ve bilimin öngördüğü gibi kantarın topunu kaçıracaktı. Türkiye'nin siyasal gündemini Zeynep ile Asım'ın belirlediği günlerde, piyangodan çıkan damat adayının Zeynep'in yanından uzaklaştırılması gerekiyordu. Semra Hanım zamanın her şeyin üstüne sünger çekeceğine, Zeynep'in kalbının gürültüsünün gün gelip duyulmaz olacağına yürekten inanıyordu.

Semra Hanım bir anne olarak, Moda Deniz Kulübü'nden damat kaçırma operasyonunun başına geçti. Planlar hazırды; 19 Temmuz 20 Temmuzla bağlayan gece yarısı, devletin haber alma ve emniyet örgütlerinin değerli elemanları, davulcu Asım'ı bilinmeyen bir yere

kaçıracaklar ve kendi yöntemleriyle Zeynep'le evlenmekten caydıracaklardı. Operasyonda Mehmet Eymür, Atilla Aytek, Mehmet Ağar gibi ülkenin deneyimli güvenlikçileri görev almışlardı. Operasyon başarısızlıkla sonuçlandı. Devlet, Zeynep ile Asım'ın Ege'nin uluslararası sularında seyreden bir teknede dünya evine girmelerine güç yetiştiremiyordu. Aşka inananların sevinç çılgınlıkları ülkeyi bir baştan bir başa mutluluğa boğmuştu.

Bir oğlak burcu kadını olarak, eşine her istediğini yaptırabileceğini sanan Semra Hanım, uzun süreden beri belki ilk kez, tanık olduğu Turgut Beyin hiddeti karşısında şaşkına dönmüştü. Gece sabahlara kadar süren tartışma, Başbakan Turgut Özal'ın bu evliliğe "kesinlikle" izin vermeyeceğini açıklamasıyla noktalanıyordu. Semra Hanım başağrılarıyla eve kapanıyor, konsolos Bilge Hanımın gönderdiği farmokin iğnelerinin şifasına sığınıyordu.

Daha ağrılarının sızısı geçmeden Turgut Beyin göz ameliyatı sorunu ile uğraşmak zorunda kalan Semra Hanım, Houston'da hastanelerde konuk ağırdayacaktı. Türkiye Houston'a taşınmıştı. Semra Hanım, siyasette "yakın çevre" ile ilgili ilk somut gözlemlerini Amerika'da yapıyordu. Ameliyat gününü bekleyen Turgut Beyin bir gece aniden perhizini bozmasına içerlemiş, onun sağlığını hiçe sayan yakın çevreden ürkmüştü. Yakın çevrenin, insana perhizini bozdurtacak kadar önemli olduğunu ilk kez orada anlamıştı. Turgut Beyle üç söz daha fazla konuşabilmek için "yiyin, yiyin bir şey olmaz" diyen bu insanların karşısında çaresiz kalmıştı.

Turgut Bey de suçluydu aslında. Öteden beri siyaset konuşurken ağzı boş durmaz, durup dinlenmeden yerd. Yemeğe balık çorbası ile başlanmıştı. Bir çorba



içip yetinse, olmazdı. Yemek "Royal Mandarin, Mutlu Aile Balığı, Pnoeix'in Dönüşü, Anka Kuşu Çevirmesi, Öküz Yılı Büsteği, Çay Kokulu Ördek, Çin balıkları ve canavar ıstakozlar"la sürüp gidiyordu. Durup dinlenmeden yiyorlardı. Semra Hanım bir ara avazı çıktığı kadar "Han-ı Yağma" diye bağırmayı düşünmüş, ama yanlış anlaşılmaktan korkmuştu. Çaresizdi, bu adamların yemelerini ve yedirmelerini bir türlü önleyemiyordu. Başaramamıştı. Gecenin bir saatinden sonra gerçekçi davranıp, Semra Hanım da yemeğe başladı. Artık o da, büyük bir iştahla önüne geleni silip süpürürken kayna-nası Hafize Hanımın Turgut Bey için "fazla yemez ama, su içse yarıyor maşallah" sözlerini anımsıyor, gülüyordu.

Siyaset yaşamında başarılı ataklar olduğu gibi gerilemeyi, savunmayı ve hatta susmayı zorunlu kılan başarısızlıklar da vardı. Semra Hanım bunların hepsini biliyordu artık. Şimdi tek tesellisi gözlerini kapayıp, siyasette "paraya ve güce tapılan" o ilk günlerin, sıcacık ilişkileriyle düş kurmaktı. Yoksa rahmetlinin kokusunu unutmak ve onun büyük yokluğuna alışmak kolay olmayacaktı.

O, TBMM kulislerinde de eşinin genel başkanı olduğu partinin milletvekilleriyle oturup konuşabilen, onlara el öptürüp hal hatır soran bir başbakan eşiydi. Onu herkès, partinin manevi kurucusu olarak siyasal vicdanına yerleştirmişti. Hiç kimse, hiçbir olay, kolay kolay, söküp atamazdı parti vicdanından. Semra Hanım, iktidarlarının ikinci yılında, yemin törenlerini, hükümet programlarının okunuşunu ve hatta güvenoylamalarını kaçırmayacak kadar özenli davranan bir siyaset kadınıydı. Ama çoluk, çocuk, eş dost ilişkileri beklenmedik bir biçimde, erken yıpranmayı getirmiş "Partinin anası-

nın sesinin kesilmesi" istenmişti. Semra Hanım kendisine "artık sussun" diyenlerle, Turgut Beye "en büyük sensin" diyenlerin aynı kişiler olmasından rahatsızlık duyuyordu. Semra Hanımın siyasetteki varlığından yavaş yavaş rahatsız olmaya başlamışlar, daha çok palazlanmadan yolunu kesmeye niyetlenmişlerdi. Bu adamların kendilerini, iktidarın ağır topları ve Turgut Beyin yakın çevresi olarak tanıtmalarına şaşırıyordu Semra Hanım. Siyasette ağır top denilen bu insanların ötekilerden bir farkı olmalıydı. Örneğin acılı Adana ile viski içip lahmacun yiyen, Houston'da çiğköfte yoğuran bu insanlar Semra Hanımın yönetimdeki ağırlığını görmeli; onun artık, uykulu gözlerle, sabahlığının içinde, kocasının arkadaşlarına çay taşıyan bir ev kadını olmadığını anlamalıydılar. Ama, anlamıyor, algılamıyor, kavrayamıyorlardı.

Semra Hanım, yıl sonuna kadar hiçbir şeye sesini çıkarmayacak, başarılı ataklarını yeni yıla saklayacaktı.

### **Ne Yapsak Kusur...**

1986 yılı da Semra Hanımın siyasette ilk somut çıkışlarını yaptığı yıl olarak parti tarihine geçti. Vakıf işleminde önemli ilerlemeler gerçekleştiriyor, kendini eleştirilenleri bir kenara not ediyordu. İlk önemli çıkışını "Ne yapsak kusur bulunuyor" sözleriyle yaptı.

Zeynep ile Asım'ın neden oldukları jaguar olayı, Efe'nin şirket ortaklıkları, Sait Halim Paşa Yalısı, Hasbahçe ve Vakıf gibi nedenlerle üstüne üstüne gelenler karşısında artık o da susmayacaktı. Eleştirilerin önünü almak için bir gazetenin "Söz Okurun" köşesine ilk yazısını gönderiyor ve "ANAP'a verdiğim oylar haram olsun"

diyen bir okuru, kan damlayan bir üslûpla yanıtlıyordu.

Jaguar olayını yalanlarken başka tanık bulamadığı için ancak "Allah şahidimdir ki, böyle bir olay yoktur!" diyebiliyordu. Zeynep ile Asım bu olayda masumdular. Annesine göre, Efe'nin de "hiçbir şirket, firma ve kuruluşla hiçbir şekilde ilişkisi yoktu."

Turgut Bey, bu açıklamayı okuduktan sonra da "Bu kadında iş var," diyecekti. Vizyonu olan bir siyaset adamıydı, ileriye görebiliyor ve ona göre düşünüyordu. Semra Hanım hiç ayırdında değildi, ama iç siyasete gün geçtikçe uyum sağlıyordu. Suçlamaların altında ezilmiyor, paniklemiyordu. En azından "Yok" ya da "hayır" diyor, "konuşmayacağım" diyor; izlediği bu yöntemle siyasete yatkınlığını kanıtlıyordu. Yalanlamayı, yadsımayı, susmayı ve istediği zaman konuşmayı çok kısa zamanda öğrenen Semra Hanım, Turgut Beyin indinde artık bir siyaset kadınıydı. Siyasette yalanın yeri olduğu gerçeğini çok kısa sürede kavramıştı Semra Hanım. Tersini kanıtlanamadığı ve iyi zamanlanabildiği sürece yalanın zararı değil, faydası bile olduğuna inanıyordu. Turgut Bey'e göre, Semra Hanımın siyasette piyasaya sürülebilmesi için biraz daha pışması gerekiyordu. Doğru söylemek gerekirse, Semra Hanım siyasette şık işler de yapıyordu. Örneğin, o günlerde, Turgut Beyi alkışlamaktan başka bir işe yaramayan parlamento için söyledikleri çok duygulandırmıştı yakın çevreyi. Semra Hanım kendisine ve ailesine yöneltilen suçlamaları, "Yalnız beni üzen, yüce parlamentonun bu gibi uydurma dedikodularla meşgul edilmesidir.." diyerek göğüslüyor ve bundan sonra böyle şeyleri iplemeyeceğini vurguluyordu.

Turgut Bey yazının en çok bu cümlesini beğenecekti.

Yazıda daha neler neler vardı. Semra Hanımın kaleminden gerçekten kan damlıyordu. Ona göre, Hasbahçe'de yapılan iş, sadece "eski İstanbul'dan bazı görüntüler vermek, kendi terbiyemizi, yemeklerimizi, müziğimizi tarihi bir tabloda sergilemekti." Semra Hanım, demokrasiye inanan bir yurttaş olarak "cevap hakkını" kullanırken "Milleti için çalıştığını" ilk kez ifade ediyor ve saldırıların amacını şöyle irdeliyordu:

"Yapılan hücumların Vakfın icraatına değil, benim vasıtamla eşime yapıldığını açıkça görürüz. Eşime, makamı ve icraatları ile ilgili bir şey bulup söyleyemeyenler, maalesef, ailesini dev mikroskoplarla inceleyip, kusur arıyorlar. Bu yüzden bizler her an dikkatli olmaya, sade vatandaşlık haklarından mahrum olarak yaşamaya mahkûm ediliyoruz. Ne yapsak kusur bulunuyor. Böylece bizler vasıtasıyla, eşime hücum ederek, politika yaptıklarını zannedenler var."

Bu çıkışıyla o, bir anlamda "siyasette artık benim de olduğumu kabul edin" mesajını veriyordu. "Ben de evde oturup keyfime bakabilirim" diyerek de bir siyaset kadınının özveri boyutlarını açıklamış oluyordu. ANAP'a verdiği oyu haram eden yurttaşa da oylarını haram etmeyi düşünenlere de elbette bir çift sözü olacaktı:

"Milletin aklına, mantığına sonsuz güvenim var. Böyle asılsız hücumlara değer vermez. Çok iyi bilir ki, ben de keyfime bakabilirim. Ama kim ne derse desin, ben milletime saydalı bir şeyler yapabilmek için, bana inanan, maddi ve manevi yardımlarıyla benim yanımda yer alıp destek veren arkadaşlarımla çalışmaya devam edeceğim. Milletimizin aklı selimi bu hizmetimizi takdir edecektir. Bu inançla saygılarımı sunarım."

Semra Hanım, siyasetteki hal ve gidişinden tam not

alıyor, her gün biraz daha siyasetin kucağına koşuyordu. Semra Hanımın anladığı kadarıyla, siyaset demek karalama, suçlama ve gözdağı vermek demektir. O da zaten bunu peşinen kabullenmişti. Suçlamaların tümünün yanıtı vardı; ama, bir siyaset kadını olarak, susması gerektiği söyleniyordu ona. Şu Vakıf için yaptıklarını görmeden, Vakfın hizmetlerini bilmeden yapılan suçlamalara yanıt verememekten kurdeşen dökmüştü.

"Türk Kadını Güçlendirme Vakfı, yurtdışında nelerde, ne zaman şube açmışmış? Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden, izin alınmış mıymış? Vakıf genel merkezi yurtiçi ve yurtdışı şubeleri teftiş edilmiş miymiş? Kimlerden, ne kadar bağış alınmışmış? Şubelerin gelir giderleri ve faaliyetleri neymiş?" diye saçma sapan sorularla başlayan soru önergesi Meclis Başkanlığı'nda duruyordu. Semra Hanımın gönlünde, bu sorulara Meclis kürsüsünden yanıt vermek gibi bir aslan yatıyordu:

"Vakfın Suudi Arabistan'da şubesi var mıdır, varsa açılmasında o ülkenin izni alınmış mıdır?"

Vakıf Başkanı Semra Özal'ın özel terzisi Müberra Karul tüm yurt gezilerine Semra Özal ile birlikte gitmektedir. Bu terzi hanımın masraflarını kim karşılamaktadır? Bu hanımın yıllık kazancı ve ödediği vergi miktarı nedir?

Hale Bacakoğlu'nun ve kardeşinin Amerika ve İngiltere seyahatlerinin giderlerini, Özal ailesi mi, Vakıflar Bankası mı, Vakıf mı ödemiştir.

Vakfın kurduğu veya ortak olduğu şirketler var mıdır? Bunlarda Türk Kadın Vakfının sermaye payı nedir? Bu şirketlerin yönetim kurulu üyeleri ve ortakları kimlerdir? Bayan Özal yönetim kurulu üyeliği karşılığında ne kadar ücret almaktadır.

Vakıflar Genel Müdürlüğünün bağlı bulunduğu Devlet Bakanının özel kalem müdürü Ayla Hatırlı, Türk Kadın Vakfında hangi görevde çalışmaktadır? Yine Vakıflar Genel Müdürü olarak çalışan Rıdvan Arer, Vakıflar Bankası kadrosundan nasıl maaş almaktadır?

Vakfın yurt içindeki şubelerinin sağlık bölümlerinde muayene olan hastaların ev adreslerine yerel seçimlerde ANAP broşürleri gönderilmiş midir?

Yurt içi şubelerinin bulunduğu illerde, vali eşleri Vakfın resmi veya fahri görevlisi midir?"

Semra Hanım yıllar sonra o tartışmalı günlere döndü ve bir an "Meclisin kürsüsüne çıktığını" ve bu soruların tümüne "evet" diye yanıt verdiğini düşündü. Damarlarında keyifli bir sıcaklık duyumsadı. Keşke daha gerçekçi davranıp, Türk Kadını Güçlendirme Vakfı'nın, partinin kadın kolları gibi çalıştığını söyleseydi.. "Meclise girersem, 40 kadınla girerim" dese idi... "Seçim öncesi zam yapacak kadar enayi değilim" diyen bir ekolden geldiğini gösterip; keşke "Vakıf üyelerini Meclise sokacak kadar aptal değilim" dese idi.. Değişim ve dönüşümden yana olanlar nasıl olsa avuçları patlayınca kadar alkışlardı Semra Hanımı. Ayak direyenlerse en azından "ne erkek kadınmış!" derlerdi.

### **Devletin Size İhtiyacı Var...**

1987 yılında akıllı selim sahibi kişilerin yadsıyamayacağı işler başardı Semra Hanım. 1987'de siyasete daha çok ısındı ve yakınlık duydu. Turgut Beyin by pass'lı sağlık sorunu ile ilgilendiği ölçüde, ordu-siyaset ilişkilerinin düzenlenmesi, MİT'in sivilleştirilmesi gibi işlerle

de alakadar oldu. Yine Houston ve yine hastane, doktor, ilaç ve ameliyat... Elbette, Türkiye'den Houston'a göç eden çekirge sürüsü. Tümü, yine, o yakın çevreden.

"Cumhurbaşkanı olabilirim de, olmayabilirim de" hesapları yapan Turgut Bey ciddi bir sağlık sorunu ile karşı karşıyaydı. Köşke tam sağlıklı çıkmak istiyordu. Kontrol için diye gittiği ABD'de bıçağın altına yatmaktan kurtulanıyordu. Ameliyathanenin önünde herkes göz yaşını içine akıtıyordu. Semra Hanımın perişan durumu içler acısıydı. Sinek uça, kanat sesinin duyulacağı bir sessizlik vardı. Ama sinek yoktu. Çekirgelerin istilasına uğrayan hastanenin tüm sinekleri başka yerlere gitmişlerdi. Özal hükümetlerinde daha sonra bakanlık koltuğuna oturacak ve elbette adı çeşitli skandallara karışacak, yüksek düzeyde bir bürokrat, sessizliği bozmayı göze alarak Semra Hanımın kulağına doğru eğildi. Duyduklarını önce anlayamadı. Anladıktan sonra da inanamadı. Bunca yıldır, hiç kimse ona, bu kadar güzel, anlamlı ve içini sınısacak duygularla kaplayan şeyler söylememişti:

"Hanımefendi üzüntünüzü anlıyorum. Ancak Allah korusun, beyefendiye bir şey olursa, bu devletin size ihtiyacı var. Zira, derhal partinin ve hükümetin başına geçmeniz gerekecektir."

Hiçbir şey söylemedi, belki de söyleyemedi Semra Hanım. Ama, susarak siyasetteki ustalığını bir kez daha göstermiş oldu. Hüznün dolu yüzünü yerden kaldırarak, başını biraz dikleştirip, göğsünü hafifçe şişirdi. Sanki partinin ve devletin sorumluluğunu almaya hazır olduğunu anlatıyordu. Karnını çekti, göğsünü yeniden kabarttı. Ve ilk attığı adımın topuk sesini duydu kulaklarında. Bunca acı arasında Semra Hanım çok mutluydu.

Söylenenlere göre; bu tarihsel öneriyi ilk düşünen adam, sonraları ünlü bir bakan olacak, genç diplomat Ercan Vuralhan'dı.

Türkiye'ye dönüşlerinde Genelkurmay Başkanı Necdet Üruğ'un Gülhane Askeri Tıp Akademisi'ndeki Tıp Bayramı töreninde, Semra Hanıma bile, hiç yüz vermeden soğuk bir ifadeyle yerine oturması ve aynı tavırla veda bile etmeden çekip gitmesi onu çok üzdü. Turgut Bey; "Memleket kimlere kalmış, yarabbi..." diyerek ilk kılığını attı. Turgut Bey de eşinin kulağına eğildi ve "Üzülme Semra Hanım, son gülen, iyi güler!" dedi. Semra Özal, o günden sonra ordu-siyaset ilişkilerinin düzenlenmesi operasyonlarında fiilen yer alacaktı.

Özal ailesinin tüm bireylerinin aklına artık general deyince "Sevgili Ergun'lar" geliyordu. Orgeneral Recep Ergun da aileden sayılmaya başlamıştı. "Genelkurmay Başkanı Torumtay, Kara Kuvvetleri Komutanı Ergun" formülünün benimsenmesinde Semra Hanımın olağanüstü katkıları olmuştu. Özal'ın "1996 ordu planı"na göre 1. Ordu Komutanı Orgeneral Recep Ergun, kuvvet komutanlığında 3-4 yıl kalabiliyordu. Torumtay da aynı süreyi Genelkurmay Başkanlığı'nda geçirirse; kısmetse, ailenin çok sevdiği Ergun Paşa, Genelkurmay Başkanlığı'na getirilebilecekti. Konu her açıldığında işini gücünü bırakıp, konuşulanları can kulağı ile dinliyor, ara sıra "Niçin olmasın Turgut?" diyerek eşini yüreklendiriyordu. Devlete ve millete yaptığı sayısız hizmetler arasında Semra Hanım, bazı temel kurumlarla da yakinen ilgileniyordu. Dışişlerine mensup, şahsi papatya Bilge Erol olayında "Hanımefendinin siyasete olan yakın ilgisini" anlatmaya ve kanıtlamaya yetecek kadar zengin ipuçları vardı. Semra Hanım, elinin hamurunu devletin her kurumuna sokmuştu Bilge Hanıma göre.



Semra Hanım, "Biz MİT'in başına mutî bir adam istiyoruz," diyor ve iddiaya göre, Hiram Abas'ı müsteşar yardımcısı yapan kararnamenin önündeki tüm engelleri tek başına kaldırıyor.

### **"Türkiye'nin First Lady'siyim..."**

Başarıları ve başarısızlıkları açısından Semra Hanım, 1988-89 ve 90 yıllarında siyasal yaşamının hep doruklarında dolaştı. Vakfın başkanlığına ikinci kez seçildiği 1988'de "Kadın Bakanlığına ne gerek var, biz bakanlık gibiyiz," sözleriyle ilgi topladı. Vakıf üyelerinden "ANAP'a kayıt olmalarını ve seçime hazırlanmalarını" istedi.

Artık katıldığı Vakıf etkinliklerinde bir başbakan gibi karşılanıyor ve uğurlanıyordu.

Muhteşem Süleyman Sergisi'nin açılışını yapmak için Londra'ya giderken "Niçin siz?" sorusuna verdiği yanıta hiç de alçakgönüllü ve hoşgörülü değildi. "Çünkü, ben, Türkiye'nin first lady'siyim," diyordu. Londra'daki törende, kendisini kıkır kıkır gülerек dinleyen, güzel Prenses Diana'yı herkes gibi o da çok ayıpladı. Semra Hanımın gıysısında de, konuşmasında da gülünecek hiçbir şey yoktu. Biraz heyecanlanmıştı, o kadar? İngilizcesi elbette, prenses Diana'ninkî kadar iyi olamazdı. "Law maker" ile "lowe maker"ı karıştırmışsa ne olmuştu yani? Eninde sonunda yasa yapıcılar da insan değil miydiler, onlar da aşk yapmıyorlar mıydı? İnsanlar saray yakınlıkları olsa da, Diana örneğinde olduğu gibi görgüsüzlüklerini saklayamıyorlardı.

Daha İngiltere'de düşünmeye başladığı Ankara İl

Kongresine döner dönmez müdahale etti ve herkesin şaşkın bakışları arasında Erdem Arısoy'un desteklenmesini istedi.

Vakfın çıkardığı "Türk Kadını" gazetesinin yayın kurulu başkanı ve başyazarı olan Semra Özal, Çin Uluslararası Anlayış Derneği ile ABD Anlayış Derneği'nin çağrılısı olarak, günü birliğine Pekin ve New York'a gitti. Taa Pekin'lere gılmışken, Çin Halk Cumhuriyeti Başbakanı Li Peng ile de görüştü. Ne de olsa kocasının meslektaşısıydı. Ailecek görüştükleri listesine Çinli bir siyaset adamının katılmasında ne kötülük vardı. Gün olur Mathofer'ler onlara gelir, gün olur onlar Li Peng'lere giderlerdi. Dünya her gün biraz daha küreselleşmiyor muydu? Bu tür yaklaşımlar artık komik bulunmuyor, büyük düşünmeye örnek veriliyordu. Türkiye hem değişiyor, hem dönüşüyor, hem de yenileşiyordu.

Şimdi o güzel ve görkemli günler çok gerilerde kalmış olsa da bazı şeyleri niçin o günlerde hayal edemediğine şaşırıyordu:

Örneğin; Türkiye'nin de katılımıyla 7-G'ler, 8-G oluyor ve liderleri İstanbul'da toplanıp dünya sorunlarını konuşuyorlardı.

Örneğin; ev sahipliğini Semra Hanımın yaptığı bir davette Teacher'lar, Bush'lar, Mathofer'ler, Peng'lerle önce Boğaz'da Coşkun Sabah'lı bir akşam yemeği yiyorlar; ardından Fedon'u dileyip, hep birlikte Discorium'a takılıyorlardı. Kim bilir ne güzel olurdu, günlerce gazete manşetlerinden, dergi kapaklarından inmezlerdi. Hem sonra böyle bir düş Turgut Beyin "tarih tezi"ne de uygun düşüyordu. O boş yere "Truvalılar atamız, Homeros hemşerimiz" dememişti. Böyle bir kültür bolluğu içinde dünyanın en gelişmiş ülkelerinin liderlerine ev sahibeliği yapmanın keyfi elbette başka olurdu.

Semra Hanım o günlerin hayatın her alanına el atmak isteğiyle yanıp tutuştuğu günler olduğunu anımsadı. Salt batıya değil, doğuya da selam göndermenin gerektiğini Turgut Bey kadar Semra Hanım da biliyordu. Orta Asya'ya da sıra gelecekti, ama önce bir şu İslam ülkelerini ele almak gerekiyordu.

Eşi Turgut Beyi, oğlu Ahmet'i ve kayınbiraderi Yusuf Beyi yanına aldığı gibi, bir gün doğruca kutsal topraklara gitti. Hac seferinde refakatlerinde sekiz milletvekili de vardı. Semra Hanımın katıldığı hac farizesinin değişik bir yanı olmalıydı. Hac giysileri, inanılması güç olsa da, ünlü moda evi Christian Dior'da hazırlatılırdı.

Hactan döndükten sonra, elbette hacı kadınlar gibi yaşamayacaktı. Gazetesindeki köşesinde "Hacının örtünmesinin şart olmadığı" yolunda bir yazı bile yazdı. Laik anlayışın önemli temsilcilerinden biriymiş gibi görünen Semra Hanım, siyasette din faktörünün ağırlığını hissettiği an, tavır değiştirebilecek kadar da esnekti. Tarihîlikler nezdinde sıkıntıya düşüldü mü, haber salınıyor, ünlü Nakşibendi Kıbrıslı Nazım Hocaya, uygun fetvalar sipariş ediliyordu. Şeyh, "Semra Hanımın başının açık gezmesini normal karşılıyor, içinde bulunduğu mekân gereği böyle düşünmüş olabileceğini" söylüyordu.

Lades kemiği kırıp, hükümet listelerine hükmetmeye henüz başlamamıştı; ama Milli Savunma Bakanlığına Ercan Vuralhan'ın atanmasına ön ayak olmuştu. Ele güne yardım etmekten, akraba ve hısımları unutmaması hoş karşılanmıyordu. Kardeşi Mehmet Yeğinmen, zaman içinde elbette Tanrının yürüyen kullarından biri olacak, taa Amerikalarda, Türkiye'nin lobi faaliyetlerini yürütebilecek düzeye yükselecekti. Koskoca Richard Perle ile New York'ta oturup "ne olacak bu memleketin halı" sohbeti yapacaktı. Elinden tutulacak başkaları da

vardı. Korno hocası Erol G  m  r  gen'i, bir telefonla Devlet Opera ve Balesi Genel M  d  rl    'ne atadı. Kırk yıllık M  kerrem Dayıyı unutmaya g  nl   razı olmadı. Ona da fl  t grup   seli  i verdi. O zamanlar akrabadan sayılan Mesut Yılmaz'ın kayınbiraderi   nder Do  u'yu da Atat  rk K  lt  r Merkezi m  d  r   yaptı. Kapısı herkese a  ık bir devlet kadını olmu  tu. İsteyene i  , isteyene kredi, isteyene bor   erteleme, isteyene te  vik olana  ı bile sa  lıyordu. Pamuk eller cebe giderken titremesin, ANAP'tan yana olunsun, Vakfa yakın durulsun... Bunlar Semra Hanıma yetiyordu.

### **Karaevli ve Ta  ar'ın Cici Anneleri...**

Kamuoyu, onun g  zya  ı d  ken kadının y  z  n   ilk kez Aysel   zg  r'  n   zg  rl     kavu  masında, Naim S  leymano  lu'nun kurtarılmasında g  rd  . Semra Hanım, Bulgar zulm  nden kurtulan bu iki insan i  in oluk gibi g  zya  ı d  k  yordu. Turgut Beye suikast giri  iminde ise, hırsından a  lıyordu. Ona g  re,   zal'a kur  sun sıkanlar "Bunlar... bunlar.." dedi  i gazetecilerdi. Semra Hanım, her nedense b  y  k kongreye gazeteci alınmasını istememi  ti. Bunu ona, hi   kimse sormadı. Kocasını   ld  rmek isteyen ki  iyi yakından g  rmek, ona "Ni  in Turgut?" diye sormak istiyordu.

Suikast soru  turmasına katıldı. Turgut Beye tetik   eken Kartal Demira  ı g  zaltında g  rd  . Ona sorular sordu, yanıtlar aldı. Duyduklarından sonra da onu ve ona teti  i   ektirenleri "Allah'a havale" etti. Allaha havale işçinin de  i  im ve d  n    m anlayı  ına ters d    t    n   s  yleyenlere i  in i  in g  l  yordu.     nk   hi   kimse onun, o g  nlerde     rendiklerini bilmiyordu.

Türk devlet ve siyaset adamlarının İsviçre'lerde mafya ile toplantılar yapmalarına, Kenan Evren'in masasına Enis Karaduman'ların oturmasına, Turgut Beyin seçim otobüsünde Kürt Ahmet'lerin görülmesine alışılmıştı; ama, onun duydukları bunların da ötesindeydi.

Kulaklarına inanamıyor, dizlerinin titremesine engel olamıyordu. Uyuşturucudan ve silahtan gelen paraları ihracat geliri gibi gösteren bir işleyiş kurulmuştu ama, ters giden işler de vardı. Örneğin hayalıcilikten tutuklu Ertan Sert'in sabır taşının çatladığı ve Turgut Beye uzun bir mektup yazdığı söyleniyordu. Mektupta; Ahmet Karaevli'nin, Alaaddin Fırat'ın, Bülent Öztürkmen'in, Metin Emiroğlu'nun, İlker Tuncay'ın ve işin kötüsü Semra Hanıma bir ruh gibi yakın Leyla Yenilay Köseoğlu'nun adları geçiyordu.

Emlak Kredi Bankası'nı yaklaşık 100 milyar lira dolandıran Kemal Horzum'un İsviçre'den Türkiye'ye iadesini önlemek için üçü bakan, beş milletvekili Lozan'a giderek, yetkililerle temasta bulunmuşlar, noter tasdikli yazılı isteklerini İsviçre makamlarına sunmuşlardı. Aslında, partü, bu Kemal Horzum'un değerini anlamamıştı. Semra Hanımın kulağına gelenlere göre; Muzaffer Atılgan'dan, Barlas Doğu'ya kadar birçok insana seçim tarihlerinde yardımda bulunmuş, onları Hotel Rotary'de ağırlamıştı. Ahmet Karaevli ve Mustafa Taşar'la sıkı dostluklar kurmuş, onlarla İsviçre'de birçok kez buluşmuş; yedirmiş, içirmiş, ceplerine harçlık koymuştu. Eli açık, gönlü zengin sanki bir turist rehberiydi Kemal Horzum. İyi niyetli bir işadamı olarak bir dediklerini iki etmeyen Kemal Horzum Bey, Karaevli ve Taşar'ın "cici annemiz" dedikleri hiç tanımadığı bir hanımefendiye "Rolex, Cartier marka saatler, ziynet eşyaları, mink kürkler, pırlanta yüzükler, broşlar" armağan ediyordu.

Semra Hanım, bütün bunların ülkede ihracat patlamasını gerçekleştirmek için yapılan iyi niyetli işler olduğundan adı gibi emindi. Türkiye'de büyük bir değişim ve dönüşüm heyecanının yaşandığını herkes gibi Semra Hanım da görüyordu. Onun anlamakta güçlük çektiği şey, Turgut Bey'e doğrultulan silahla, parti içi çekişmelerin ya da yeraltının ne ilişkisi olduğuydu. Adalet Bakanı'nın "Kartal'ın arkasında hiç kimse yoktu, diyemeyiz" açıklamasından da, Kartal'ın suikastten önce partinin Adana il örgütünde görülmesinden de, Bülent Şemiler'in suikast konusunda bildiklerini anlatmaktan çekindiğini söylemesinden de hiçbir şey anlamıyordu.

Emlak Kredi'nin hesaplarından Grinlays Bank-Geneva 222, Swiss Volks Bank-Geneva-Tekkeş 11828 ve Pache-Geneva 200.540 numaralı hesaplara oluk oluk akan paralarla, Turgut Beyin öldürülmek istenmesi arasında nasıl ilişki kurulabilirdi? Semra Hanım sorunu çözmeye çalışıkça batıyor, battıkça bunalıyordu.

Turgut Bey bir yandan "kendisine silah sıkanların arkasında kaçakçıların olduğunu" söylüyor, bir yandan "Eski kaçakçıların çoğunun ihracatçı olduğunu" anlatıyordu. Turgut Beyin "Emniyet'in ve MİT'in eski kaçakçılara ihracatçı belgesi verilmesin raporlarına rağmen, biz onlara belge verdik ve onları ihracatçı yapıp, kaçakçılığı öldürdük" diyen sesini şimdi yeniden duyar gibi oluyordu.

Bunları görüp yaşadıktan sonra artık hiçbir şeye kızmıyor ve üzölmüyordu. Ama, ona göre, saldırı ve suçlamalar sürüyordu. Herkes her şeyden onların sorumlu olduğunu sanarak acımasızca onları suçluyorlardı. En çok milletvekili eşlerinin kendilerini suçlamaları-

na şaşırıyordu. Taşar'ın eşi, milletvekili olamayışlarında Turgut Beyi sorumlu tutuyor, herkesin içinde bağırıp çağırıyordu.

Çankaya Belediye Başkanı Erdoğan Yavuzlar'ın eski karısı, kendisini mahkeme kararı olmadan boşayan becerikli kocası Yavuzlar'ı suçlarken, Semra Hanım haksızlığa uğrayacaktı. Kadın herkesin ortasında "Semra Özal, papatyasını kocamın koynuna sokuyor, bu nasıl Vakıftır?" diye bas bas bağırıyordu. Bu soru elbette, yanıtlanabilecek bir soru değildi. Semra Hanım susuyordu. Ama hep susacak değildi ya. Zaman zaman sesini yükseltmenin yararını da görmüştü. Kendisini Turgut Beye şikâyet eden milletvekilleri olduğunu duyunca dayanamadı, konuştu. Hem de ağır konuştu. Önce "ara sıra atış talimi yaptığını ve attığını vurduğunu" söyledi, sonra da "Bir de erkek olacaklar, şikâyet edeceklerine gelip benimle konuşsalar ya" diyerek siyasetteki etkinliğini tüm dünyaya ilan etti.

Belki inatçıydı, ama değişim rüzgârlarına o da kapılmış, bazı huylarından vazgeçmişti. Parti disiplinine uyum sağlamada büyük başarıları söz konusuydu.

Generallerin siyaseti yasak ettikleri eski politikacılara haklarının geri verilmesi konusundaki referandum kampanyası boyunca "günaydın" yerine hep "hayır" dedi. DYP Genel Başkanı Hüsamettin Cindoruk'a çok öfkelendi bir kez. 25 Eylülün bir erken cumhurbaşkanlığı seçimi olduğunu vurgulayan Cindoruk, "Hacı Turgut Özal cumhurbaşkanı, hacı annemiz Semra Özal da başbakan olacaktır" diyordu. Semra Hanım, Cindoruk'a çok kızıyordu. O gece "Hiç olmazsa biri olsun Turgut," dedi ve bu konuda kocasından söz aldı. O sabah çok rahat uyanmıştı.

## **Biz Kurduk, Biz Batırırız...**

1989 yerel seçim yenilgisi, ANAP'ta Özal ailesi sorununun yeniden gündeme getiriyordu. Eleştirenler büyük ölçüde haklıydılar. Özallar haklarında en çok sözlü ve yazılı soru önergesi verilerek parlamentonun denetimine sokulmak istenen bir aile olarak Cumhuriyet tarihimize geçmişlerdi. Semra Hanımın aklında kaldığı kadıyla, 1983'ten 1987'ye kadar yolsuzluk, usulsüzlük önergelerinin 32'si aileyle ilgiliydi. Sayı daha da artıyordu.

Duygusal savunmaları aşmak için artık herkes somut verilerle konuşuyordu. Bu gidişle, ellerindeki iktidarın uçup gideceğine inananlar gözünü budaktan esirgemiyorlardı. Eyüp Aşık ve Alpaslan Pehlivanlı; Semra Hanımı ve ailenin icraatını açık seçik anlattılar Turgut Özal'a. Necmettin Karaduman "Seçim hezimetinde Özal ve ailesinin de rolü vardır.." deyip kestirip attı. İlyas Aktaş, Özal'ın yüzüne karşı "Üçüncü parti olmanızda ailenizin payı büyüktür Sayın Başbakanım!" dedi. Hilmi Biçer, aynı yöntemle "Ailenize biraz çeki düzen verin," diyordu. Sözü uzatanların başında yer alan Servet Hacıpaşaoğlu, "Bir devlet adamının aile mensupları, o devlet adamının geleceğini düşünerek kendilerine çeki düzen vermelidirler. Maalesef sayın Özal'ın ailesinde bu durum tersine tecelli ediyor.." diyor ve herkesin şaşkın bakışları arasında ANAP'tan istifa ediyordu.

Benzer çıkışlarıyla devletin yatak odasına kadar girmesine neden olan Hasan Celal Güzel'in sözleri, Özalların kin duymasına neden olacak boyutlardaydı:

"Sayın Başbakan, gururu ve kibiri bir yana bırakın. Çevrenizdeki kuşatmayı yarın, ailenizi de geri plana çekin!"



Çevreyi karıştırdığı için Hasan Celal'i perişan edecekler. Turgut Beyden sonra genel başkanlığa yürürken bir aşk hikâyesi örgütleyip siyasal geleceğini karartacaklardı. Mehmet Keçeciler'in tavrı daha politiktir. Aklınca daha az tehlikeli kişileri suçlayıp kurnazlık yapacaktı. O hanedan söylentilerinin Semra Özal ve oğlu Ahmet Özal'ın davranışlarından kaynaklandığını söylemekle yetindi. Ne de olsa parti büyüğüdür, bir şeyler söylemesi gerekiyordu. Muhalefetin takunyalı kanadını düşkırıklığına uğratan Keçeciler, ne "Zeynep'le evlendikten sonra milyarder olan Asım Ekren'den" ne "ANAP iktidarları döneminde iş dünyasının önemli isimlerinden biri olmayı başaran Korkut Özal'dan", ne de "parmak kadar bir çocuk olan Efe'nin şirketinden" söz ediyordu. Semra Hanım, oldum olası, bu adamdan hiç haz etmiyordu. Aileyi eleştirenlerin hepsine hak verebilir, onlarla uzlaşma arayabilirdi ama, Keçeciler tepesinin tasını attırmıştı: "Bize partiyi batıracaklar diye baskı yapmaya kalkıyorlar. Turgut Bey ve beni partiyi batırma teşebbüsü ile suçluyorlar. Bu partiyi biz kurduk, batırırsak da, biz batırırız" açıklamasıyla karşıtlarını biraz olsun susturmayı başaracaktı.

Siyasetin bu tür tatsızlıklarını yaşıyorsa da, Semra Hanım, o yıl siyasi gücün ne olduğunu bazı olaylardan büyük tat alarak öğrenecekti. Gazetelerin birinci sayfasında yayımlanan bir haber onu çok mutlu etmişti.

Önünde diz çöken bir işadamı, hanımefendiye hayranlığını "Deve desinler, yine de çökerim" sözleriyle anlatıyordu. İstanbul'a metro diye yutturulan "ihtilas tramvayı"nın müteahhidi işadamı Ural Hakverdi, Semra Hanımın ayaklarına kapanarak Ankara metrosunun da firmasına verilmesi için yardım istiyordu. Semra Hanım gazetedeki yayımlanan fotoğrafın orijinalinin bulunmasını

istemmiş ve o günden sonra dedikodulara yüz vermeme kararı almıştı. O artık sık sık özel falcısı Fatma Hanımla buluşuyor, yıldızlardan burçlardan siyasi geleceği için ipuçları çıkartıyordu. Aslında Yıldız Hanım da yakın çevredekilere gibiydi. Semra Hanım onun ağzını her açtığında bir şeyler koparmak isteyen tavrından bıkmıştı. Bir gün "bir vakıf kuracağım" demiş ve kurucu üye olmasını istemişti Semra Hanımdan. Birkaç zaman sonra Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Sağlık Vakfı ilânında, kendisinden "Sayın Semra Özal" denilerek kurucu üye olduğunu öğrenecek ve çok bozulacaktı. Semra Hanım, Resmi Gazete'de "Sayın" sıfatı ile anılan ilk kişi olmanın sevincini yaşarken, vakfın öteki üyelerine bakmayı da unutmamıştı. Kimler kimler yoktu ki. Sakıp Sabancı, Şarık Tara, Nurettin Koçak, Ağa Ceylan, Cengiz Aslan, Ayhan Songar, Şener Macun, Hale Şıvgın, Beyza Taner, Ayşe Şule, Recep Genç ve daha birçok tanıdık. Falcı hanımın vakfının, kendi vakıflarına rakıp olup olamayacağını düşünmüş "olmaz öyle şey" deyip meseleyi kapatmıştı. Falcı hanım başlarına daha ne işler açacaktı, neler?

### **T.C. Başbakanı Semra Özal...**

Parti içindeki karışıklığı düzelterceğine söz veren Turgut Bey, ailesine eskiden olduğu gibi kendi işleriyle meşgul olmalarını söylerken havanda su dövüyordu. Olanlardan pek etkilenmeyen Semra Hanım kurulması düşünülen aile bakanlığıyla ilgili çalışmalarını sürdürüyor; bir elinde aynası, bir elinde dünyası ile küçük Zeynep, Kadıköy Belediye Başkanlığı düşleri kuruyordu.

1989'un ilk aylarında siyasette iyice istim tutan

Semra Özal'ın partideki hakkının yenmeyeceği artık uluorta konuşulmaya başlanıyordu. Semra Özal, İçişleri Bakanı Mustafa Kalemli'ye, ısmarlama bir soru soruyor ve haber gazetelerde büyüyordu:

"Kadınlara başbakanlık yolu açık. Şartlar ne getirirse, kimi nereye getirirse, o başbakan olur. Bir mani yok değil mi, Sayın Bakan?"

Bazı ilişkiler siyasette de her zaman insanın ayağını yerden kesebiliyordu. Semra Hanım mutluluktan uçuyordu.

Bir SHP milletvekilinden aldığı mektup onun siyasette doğru yolda olduğunu bir kez daha gösteriyordu. Mustafa Yılmaz; "Kocanızın yersiz inadı sayesinde Cumhuriyet döneminin en büyük demokratik hatalarından biri yapılmak üzeredir. Onun kulağını çekecek tek insan, sizsiniz" diyordu. Semra Hanımın gücünü artık muhalefet de görüyordu. Bu muhalefet milletvekilini hep ilgiyle izledi. Öteden beri gerçeği bilenleri, gerçeği konuşanları severdi. Muhalefetten bir de Cüneyt Canver'i sevdi. Singapur'dan dönerken çığköfte ve viski eşliğinde oturdukları çanaklı konkenden sonra Turgut Beyin kulağına "Zokayı yuttu, yakında ANAP'ta, merak etme" müjdesini ilk o fısıldamıştı.

Yerel seçim adaylarının saptanmasında da etkindi. Bir mabet gibi yakınma yeri olmuştu. Kimse genel merkeze gitmiyor ya da herkes genel merkeze gitmeden önce Semra Hanımla ayaküstü olsa da şöyle bir görüşüyordu. Kimi önünde diz çöküp yalvarıyor, kimi ayakta burnunu çeke çeke ağlaşıyordu. Sevgili gazeteci oğlunun yardımlarıyla, bir işadaminin önünde diz çöktüğünü gösteren fotoğrafın birinci sayfada yayımlanması Semra Hanımın süksesini birdenbire artırmıştı. Siya-

setteki gücünün hem parti içinde, hem de iş dünyasında böylesine yüksek olması, çevresindeki insan sayısının her gün biraz daha çoğalmasına neden oluyordu. Ercan Vuralhan'dan Rıfat Diker'e kadar herkes soluğu hanımefendinin yanında alıyor, onun kendi yanında olduğunu söyleyerek şişiniyordu.

Semra Özal, o olağanüstü siyasal sezgisi ve köklü siyaset bilgisi ile 26 Mart seçimlerinden başarılı çıkılamayacağını çoktan anlamıştı. Geçirdiği enfeksiyonu bahane ederek, seçim gezilerinde Turgut Beyi yalnız bırakmıştı. Şimdi bunu yaptığına çok üzülüyordu, ama bir siyaset kadını olarak yapması gerekeni yapmıştı. Aslında geçirdiği enfeksiyon bahaneydi, enflasyon çok yükselmişti. Enfeksiyonun ateşi ile yanarken bir de enflasyonun alevine katlanamazdı. Yüzleri kireç gibi beyazlaşmış, açlığı gözlerinden okunan insanların karşısına geçip, değişim ve dönüşümden söz etmeyi pek sevmiyordu. Ve bunun için de miting meydanlarından uzak duruyordu. Üstelik herkes kendi siyasal geleceğini kendi hesap etmek zorundaydı.

O günlerdeki tek üzüntüsü, Doğu ve Batı blok ülkelerinin first lady'lerine yazdığı mektuplara yanıt gelmemesiydi. Postada bir gecikme mi söz konusuydu, yoksa yanıt mı vermek istenmiyordu, bilemiyordu.

Ama elinde değildi işte, üzülüyordu. Bir başka üzüntüsü de "Hasbahçe'de Sonbahar" yazı dizisi oldu. İmzaya baktı, acı acı güldü. Hasbahçe'deki sonbaharın zararı, en çok foto muhabirlerine dokundu. Hıncını basın dünyasının gerçek emekçilerinden alacaktı. Bir gün elini havaya kaldırıp "Müsaade almadan çekerseniz, cezası var!" sözleriyle gazetecileri uyardı. Böyle bir ceza gerçekten var mıydı, kimse bilmiyordu; ama Semra Hanım kızgınlığıyla ülkede yaşanan değişim ve dönüşümün yeni bir

boyutunu anlatıyordu. Canı istiyor poz veriyor, canı istiyor korumalarına kameraları toplattırıyordu.

Tarih hükmünü sürdürüyor, Turgut Bey verdiği sözü yerine getiriyor, bir ellerinde parti bayrağı ötekinde başbakanlık forsuyla ailecek cumhurbaşkanlığı köşküne taşınıyorlardı. Teğmenlikten orgeneralliğe giden yolda elde edilebilecek yetkilerin tümü artık Turgut Beyin elindeydi. Kendisini partisine seçtirmiş, partiyi de sac'a-katıyla ünlü bir adamına bırakmıştı. Ülkeyi, bölgeyi olduğu gibi değişim ve dönüşümünde tüm dinamiklerini kendi denetimine almıştı.

Semra Hanım köşkün mobilyalarından, cam çerçeve kapılarına; hela taşlarından, bibloları kadar her şeyin değiştirilmesini istedi. Ancak, onun bu halisane niyeti gerçekleşemedi. SHP, müzelerden köşke tarihi eser toplattırılmasını engellemek için bir yasa önerisi hazırlamıştı. Semra Hanıma "üzülme, biz sana alırız" diye haberler geldi sağdan soldan.

Ve bir gün yaşamı boyunca unutamayacağı bir olay yaşadı Semra Hanım. Uluslararası Lions Kulüpleri Birliği'nin bir toplantısına çağrılıydı. Çok sonraları "Köşke giremezler listesi"ne adını yazdırdığı Devlet Bakanı Mehmet Yazar'ın kolunda salona ilk adımını atarken "Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Sayın Semra Özal" diye tanıtılıyordu. Bu ses kulaklarından hiç eksilmeyecekti. Yazar'ın koluna sımsıkı sarıldı ve kendini güçlkle koltuğa attı. Semra Özal, o gün cidden hastaydı, ama onun bu halini herkes "Sayın Başbakanlığa" yormuştu. Oysa o, pomponlu terliklerini çoktan çıkarmış, sabahlığını katlayıp çoktan bir kenara koymuştu. Turgut Beyin bir adım arkasından yürümek eski günlerin tatlı bir anısıydı şimdi. Onun yarım adım önünde yürüyordu artık. Kendisinden Türkiye'nin gelmiş geçmiş en etkili başba-

kan eşi olarak söz ediliyordu. Ama yine de "Sayın Başbakan" yakıştırmasına heyecanlanmıştı işte.

### **Muhakkak Meclise Girmek...**

1989 yılının Aralık ayının 12'sinde televizyonda "Akşama Doğru" programında görülen Semra Hanım beklenmedik bir biçimde "Aktif politikaya atılmayı düşünmediğini, bugüne kadar yaşadığı olayların, gençlere ışık tutması bakımından anılarını yazmaya karar verdiğini" söylüyordu.

Turgut Bey kitap yazar da, o niçin yazamazdı? Para pul, mal mülk ne gerekiyorsa verilir, onun da bir kitabı olmuş olurdu hiç olmazsa.

Turgut Beyin kitap yazma çalışmaları için gerekli siparişler verilmiş, iş bölümü yapılmıştı. Kitabın yarısını Gündüz Aktan,  teki yarısını Tanju Bleda üstlenmişler ve hemen çalışmaya başlamışlardı. Cumhuriyet tarihinde ilk kez bir başbakan kitap yazıyordu. Turgut Beyin kendi tarih tezi olarak "lanse edilen" görüşler, aslında Cevat şakır'den apartılmıştı. Avrupa Topluluğu'nun kapısında bekleyen Türkiye'nin, Avrupalılara "Aslında, sizin kültürel babanız biziz" demek fırsatı yakalandığı düşünülüyordu. "Mavi Anadolu" tezi taşıdığı evrensel izlerle biraz sol kokuyordu, ama hiç olmazsa o, Türk-İslam sentezi gibi tezlerden çok daha  ağdaştı. Andre Malraux'nun kitaplarının basıldığı  nl  Plon yayınevince basılan "Avrupa'daki Türkiye" kitabı Avrupa'da çok satıyor olsa da, Türkiye'de hiç kimsenin ilgisini  ekmeyecekti. Senira Hanım kendi kitabının daha çok satacağını düşündü.  n ne  n, parasına para katılacaktı.

Unvanlarını, nişanlarını, şükran belgelerini nereye koyacağını şaşırmıştı. Önce onları yerleştirecek, sonra da, mutlaka, kitaba başlayacaktı. Birkaç gün önce göğsüne takılan Birleşmiş Milletler Çocuk Sağlığı madalyasının keyfini bile çıkaramadı, bir de Türk-Alman Sağlık Vakfı tarafından "Türklerin Annesi" ilan edilmişti. Parti analığından, Türklerin analığına yükselmek dışardan görüldüğü gibi öyle kolay bir iş değildi.

Semra Hanımın siyaset ilişkileri çok ınışlı çıkışlıydı. Herkesin şaşkın bakışları arasında 1990'ın ilk yarısında aktif siyasete atılacağı "kendi ağzından" ifade edildikten sonra toza dumana karışan ortalığı toplamak yine Turgut Beye düştü. O her zaman son sözü söylerdi. Her şey değişiyor ve dönüşüyordu; ama o asla yenilenmiyordu. Turgut Bey, "Semra Hanımın ANAP Genel Başkanlığına aday olmak istemediğini" açıklarken feministler lânet yağıdıyorlardı. Türkiye'nin first lady'sinin bile düşünce-sini açıklama özgürlüğü yoktu. Semra Hanıma göre: bunların liberallikleri de, değişim ve dönüşümcülükleri de safsataydı. İşlerine nasıl gelirse övle anlatıyorlardı. Sanki işin aslını astarını öğrenmek çok zor bir seydi. "Ben liberalim" demenin ne anlama geldiğini büyük bir süratle öğreniyor ve liberal geçinenlerden nefret ediyordu. Liberalim demek; demokratım, laikim, özgürlükten ve emekten yanayım, hoşgörölüyüm, akılcıyım, devlet otoritesine ve totaliter yönetime karşıyım demekti.

Özgürlük kim, bunlar kimdi; düşünme ve yaratma özgürlüğünü sınırlamak için muzır yasasından, sansüre kadar her şeyi bunlar yapmamışlar mıydı? Yıllar sonra düşündüğünde Semra Hanımın tansiyonu yükseliyor, kafasının taşı yeniden atıyordu. Hem liberaldiler, hem de o Türk-İslam sentezi denen saçmalığın mucidiydiler. Darwin'e bile dayanamamışlardı. Söylenecek çok şey

vardı, ama şimdi sırası değildi ve bu büyük acıdan sonra uygun düşmezdi.

Yıl ortalarında Semra Hanım yine bir vesile ile Tokyo'da bulunuyorlardı. Hanımefendi binlerce kilometre uzaktan "ANAP Genel Başkanlığına aday olduğunu ve başbakanlığa ise hiçbir zaman hayır demediğini" açıklamıştı. Partinin bir genel başkan yardımcısı, Semra Hanımın başbakan olmasının pratikte bazı kolaylıklar getireceğini belirtiyor ve "Mesela Sayın Cumhurbaşkanı ile haftalık görüşmelerini yatakta yaparlar" diyordu.

Havada çarpışan bu açıklamalardan sonra özellikle gazete merkezlerinde yine yer yerinden oynamıştı. Ortallığı bu kez Anadolu Ajansı toparlayacaktı. Ajansın Tokyo çıkışlı haberinde, Semra Özal: "Siyasete girme konusunda, şu anda verilmiş bir kararım yok," diyordu. Semra Hanım baskılardan nefret ediyordu.

Ayın on ikinci günlerinde yakın tarihimizde birçok insanın siyasal yaşamına son verilmişti. Turgut Bey de haziran ayının on ikisinde Semra Hanımın siyaset yaşamına şu sözlerle son veriyordu:

"Kesin söyleyeyim, Semra Hanım, bu işe girecek değil. Ama hadisenin tek iyi tarafı oldu. Dost bildiğim insanların maskeleri aşağıya düştü. Kesinlikle böyle bir şey yok diyorum. Semra Hanım siyasete girse, vatandaş olarak hakkı değil mi?" O günlerin en anlamlı görüntüsünü Hasan Celal Güzel'i havaalanında karşılayanların elindeki "Osmanlı'yı Hürrem Sultan yıktı" pankartı oluşturunuyordu.

Gelişmelerden canı çok sıkılan Semra Özal yanına bir saz heyeti alarak soluğu yurtdışında aldı. Osman Yağmurdereli, Belkıs Akkale, Ela Altın, Cemile Kutgün ve elbette Yüksel Uzel'den oluşan heyet, Azerbaycan'a



resmi bir ziyaret yaptı. Cemile Kutgün'ün "anamız" diye takdim ettiği Semra Özal'ı, Ela Altın "Dünya Kadınlar Birliği Başkanı" diye tanıtıyordu. Kendi çapında herkes haklıydı; rakı, şişede durduğu gibi durmuyordu.

Semra Hanım da, tıpkı Turgut Bey gibi "Bugün ne desem?" diye uyanarak siyaset yapmanın hoşluğuna inanıyordu. Zaman zaman siyasete gireceğini, zaman zaman girmeyeceğini söylemenin de, zaman zaman cumhurbaşkanı olabileceğini, zaman zaman olmayacağını söylemenin de hiçbir zararını görmediler her ikisi de.

Siyaseti bir komisyuncu, bir simsar, bir firma temsilcisi anlayışıyla yaptıklarından onların söyledikleri değil, onlara söylenmek istenenler önemli oldu her zaman. Kimi zaman okyanusun ötesinden söylendi ne söyleyecekleri, kimi zaman şirketten. Sanki bir firmanın Türkiye acentası ya da bir ülkenin fahri konsolosuydular. Acenta olmanın genel eğilimlerine uyarak her zaman ana firmadan daha keskin, daha hızlı oldular. Sonuçta da hep onlar kazançlı çıktı, göründüler. Üstelik bu tutumlarıyla değişimi savunanların gözüne, yenilikçilikten yana olanların gönlüne kolaylıkla girdiler. Şimdilik bu işin rantını en çok Turgut Beyin yediği görülüyor. Ölümünün hemen arkasından ona yakıştıran "Atatürk'ten sonra en büyük devrimci Türk" damgasının altı kazındığında ortaya nelerin çıkacağı ise, rahmetlinin deyişi ile "açık-seçik ortada duruyor."

### **Başkanlığa da, Başbakanlığa da Adayım...**

Köşkte eşyaları toplarken, belleği Semra Hanımı en çok il başkanlığı seçimi günlerine götürüyordu.

Siyasette değişkenlik ritmi konusunda rekorlar de-

neyen Semra Hanım, en büyük rakibi Turgut Beyi bir kez daha şaşırtıyordu.

İstanbul İl Kongresi'nin yaklaştığı, hanımefendinin siyasi yaşamının artık noktalandığı sanıldığı günlerde "Genel seçimlerde milletvekili adayı olmak, muhakkak Meclise girmek istiyorum" demecini patlatıyordu." Sade bir Sarıyer delegeesi olarak partide bir şeyler yapmanın zorunlu olduğunu" söylüyordu. Semra Hanım, vatan-daşlık hakkını kullanıyordu. Ona "Sen Cumhurbaşkanı hanımısın vergi ödeme" denmediğine ve sokaktaki vatan-daşın bütün görevlerini yerine getirdiğine göre, siyaset yapma hakkını elbette kullanacaktı:

"Başkanlığa da adaylığımı koyarım, başbakanlığa da. Demokrasinin kuralı bu. Evimde çalışan temizlikçi de, aşçı da, bahçıvan da bu hakkı kullanabilir, ben de. Ama şu anda sadece delegeyim. Kongrede de delege kalacağım."

Semra Özal'ın siyasete girme arzusunun arkasında kadınları ezilmişlikten kurtarma gibi, yüksek bir ideal yattığını kimse bilmiyordu. Türkiyeli feministler bile. O "bir grup kadınla Meclise girmek istiyordu. Çünkü Mecliste hanım sayısı çok azdı." Kimse ayırdında değildi ama, Türk kadınına, tek başına büyük katkılar sağlamıştı Semra Hanım:

"Biz Vakfı kurana kadar Türk kadınının, hangi düzeyde olursa olsun derdini anlatacak bir mercii yoktu. İlk defa Vakıf olarak biz bu konuya eğildik. Tabii, politika bütün bunlardan çok daha zor."

ANAP İstanbul il başkan adayı oluncaya kadar Semra Hanım işte böyle siyaset yapıyordu. İl başkanlığından, genel başkanlığa, bakanlığa, başbakanlığa kadar gönlünde birçok aslan yatıyordu. Kamuoyu yokla-

malan da, parti içi dengeler de Özalları hiç ilgilendirmiyordu. Devlet güçleri iktidardaki partinin kongresini basıp, hanımefendiyi başkanlık koltuğuna oturtuyordu. Semra Hanımın il başkanlığı hükümetin iki bakanına mal oluyor, Sefa Giray istifa ediyor, cahiliye dönemi ürünü yetim Hüsnü azlediliyordu.

Bu ve benzeri tüm pislikler, değişim ve yenilik yanlıları için "mikro sorunlar olarak" değerlendiriliyordu. Turgut Beyin her yaptığı doğrudu, o asla yanlış yapmazdı. Turgut Beyin vizyonu vardı. Turgut Beyin vizyon sahibi olduğunu ilk keşfeden birkaç gazeteci-yazar vizyonu olan siyaset adamlarının ya da kadınlarının erdemleri üstüne yazılar yazıp, nutuklar atıyordu.

Kim bilir, belki Semra Hanımın dediği gibi danışman ve yazışman olsalar da, onlar da insandı. "Kadere" değil "tesadüflere" inanıyorlardı. Tesadüflerin payı gerçekten yadsınamazdı. Kim inanırdı, Turgut Özal'ın İkinci Cumhuriyet Partisini kurmadan, değişim ve dönüşümleri gerçekleştirmeden öleceğine, onları yalnız bırakacağına. Bunun adı "kaderdi", bundan sonra "tesadüflere" ihtiyaç vardı.

Yapılacak iş, iyi cumhurbaşkanı bulmak değil, Turgut Beyin yerine geçebilecek iyi "isim" bulmaktı.

Siyasetteki tırmanış hızından kolayca anlaşıldığı gibi, dünya görüşü, siyaset ve ahlak anlayışı ile Semra Hanım üzerinde çok fazla düşünmeden, gerekli yerlerden olur alınıp bu iş bitirilmeliydi. Olmadı. Yanaklarından aşağı doğru süzülüp inen gözyaşlarını silip, derin bir göğüs geçirdi Semra Hanım, dudaklarından küçücük bir "kısmet.." sözcüğü yuvarlandı.

Kimse çıkıp "Milli Güvenlik Kurulu toplanıp, yıllarca kol kanat gerdiği Turgut Özal'ın yerine Semra Özal'ın

cumhurbaşkanlığını onayladıklarını hükümete bildirmelidir" demedi.

Bir yuvarlak masa toplantısı yapılmalı, Semra Hanımın reddedilmesi durumunda, Silahlı Kuvvetler'in tavrının ne olabileceği siyasi parti liderlerine tek tek anlatılmalıydı.

Semra Hanımın tarihsel bir garantisi de olduğu; altı kazındığında, ortaya Turgut Beyin çıkacağı unutulmamalıydı

Hanımefendinin adaylığı düşünülebilse "kuvveden fiile" geçirilebilseydi, onun ülke yönetiminde hiç zorlanmayacağı görülebilirdi. Semra Hanım da, başkanın adamlarını, uzmanları, danışmanları, gazetecileri, yazarları toplar; "Turgut Beyin istediği gibi yapın, yeter" der, işleri pekâlâ tıkr tıkr yürütürdü.

Bunca zamandır yakından izlediği devlet işlerinin yabancısı da değildi üstelik. Yolsuzluklardan rüşvete, içgüvenlikten dış ilişkilere kadar her alandaki fırtınayı Turgut Beyle birlikte estirmiş, tepkileri birlikte göğüslemişlerdi.

Turgut Bey her şeyi, önce ona anlatıyordu. Semra Hanım da aklının bir köşesine yazıyordu; kriz durumlarında yaşanacakları ve söylenecekleri, sanki bir teyp gibi ezberine alıyordu.

Yolsuzlukların, vurgun ve soygun dedikodularının yavaş yavaş ortaya çıktığı günlerdi. Çalıp çırpma ekonomide yeni bir sektör olarak anılıyordu. Fısıltı ve dedikodular gazete ve dergilere yansımaya başlamıştı. Gazetelerde, dergilerde hâlâ satın alamadıkları kalemler vardı. Değişime, hırsızlık; dönüşüme, vurgun; çağ atlama, soygun; yükselen değerlere, alçalan değerler diyen insanlar vardı. Bozuk plak gibi aynı şeyleri söylüyor,

değişim ve dönüşümü görmek istemiyorlardı. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına yaptıkları başvurularla, boylarından büyük işlerle uğraşıyorlardı:

"Sayın Özal'ın Başbakanlığı sırasında, gerek kendisinin ve gerekse çocukları ile damadı Asım Ekren ve kardeşi Korkut Özal'ın mal varlıkları ile sayısız soru önergeleri verilmiş ve bu konu Türkiye Büyük Millet Meclisinde birçok kez gündeme getirilmiştir.

Sayın Özal'ın altı yıllık Başbakanlığının, kendisine ve yakınlarına yaradığı, iktidar olanaklarından yararlanarak, olağanüstü servet edindikleri iddiaları ve bununla ilgili söylentiler, artık ayyuka çıkmış ve Cumhurbaşkanlığı makamının yıpranmasına neden olmaktadır.

Kaynağı bir türlü açıklanmayan ama, kısa sürede ve iktidar olanaklarından yararlanmak suretiyle elde edildiğinden kuşku duyulmayan bu olağanüstü servet, kamuoyunu rahatsız etmekte ve vicdanları sızlatmaktadır.

Başbakanlığı sırasında, kendisinin ve yakınlarının edindiği mal varlıkları hakkındaki kuşkuları dağıtacak girişimlerde bulunmak yerine, konuyu örtbas etmeye yönelik, garıp bir suskunluğa bürünen sayın Özal'ın bu durumdan ve halkın kuşku dolu bakışlarından hiç de rahatsız olmadığı anlaşılmaktadır."

Semra Hanımın ölçülerine göre de aşağılayıcı saldırıydı bunlar; ama Turgut Bey suskunluğunu sürdürmekte kararlıydı. O ne sorular, ne gensorular görmüş geçirmiş bir siyaset adamıydı. Onu değişim ve dönüşümden başka hiçbir şey ilgilendirmiyordu. Çocuklar dahil, herkesin, akraba dost ve müşterilerin tümü, tek tek değişiyorlardı.

## İçerden Bilgi Alanlar...

Oğulları, Tevfik Ahmet ve Mazhar Efe için yazılıp söylenenler, biricik kızları Şerife Zeynep için söylenenlerden daha öncelikli ve daha büyük iddialardı Semra Hanım için. Ona göre; onlar da tıpkı babaları gibi, Türkiye'nin geleceğinde önemli roller üstleneceklerdi. Bir anne olarak oğlanların günü geldiğinde siyasetin mirasını paylaşacaklarını ve büyük adam olacaklarını seziyordu. Efe'den pek umutlu değildi; ama Ahmet'in bir gün Malatya'da tıpkı babası gibi karşılanacağını biliyordu. Zeynep, nasıl olsa yeniden evlenecek, durup oturacak, uslanacaktı.

Koca koca insanlar utanmadan küçücük Efe ile uğraşıyorlardı. Bu bankerlik işinde, çocuğun başına gelenlerden, az da olsa kendisini sorumlu hissediyordu. Semra Hanım, her ne pahasına olursa olsun, oğlunu savunması gerektiğini biliyordu:

"Borsa kurulalı daha bir sene oldu. Ben taa 60'lı yılların başında ilk defa hisse senedi almıştım. Türkiye'de hiç kimse hisse senedini bilmiyordu, o zamanlar. Bir tanesi cıva idi. Ve dünyada çok değerliydi. Bayağı büyük para yatırdım o zaman. Fakat değeri düştü birdenbire, cıva kullanılmamaya başladı. Cıvadan çok zarar ettim. Ama başka hisse senetlerim vardı, onlardan azar azar aldım. Daha sonra Turgut Beyin serbest çalıştığı 70'li yıllarda kurduğu birçok fabrika vardı. Onun kurduğu bütün fabrikalardan aldım. Hepsinden kâr ediyorum hâlâ. Sonra onun dışında da, başka yerlerden kendime göre kârlı gördüğüm hisse senedi aldım. Var epeyce. Şimdi borsa var. Borsa başladıktan sonra Efe'de bir kulak dolgunluğu yaptı. Borsaya girdi. Sonra

bana, anne ne olur ben senin yerine alayım satayım bazı şeyleri, dedi. Ben de elimde olanları verdim, ne yaparsan yap dedim. İstedliğini sat, istediğini değiştir, dedim. Şimdi o compüter meraklısı, çocukluğundan beri, be-beklüğinden beri bunun hastası. Kendine göre oynuyor, ben hiç karışmıyorum. Bilgisayara göre hangisini alacak, hangisini satacak kendisi karar veriyor. Bunun yanında verdiğim bazı senetleri satıyor, bir kısmını alıyor, bazen bana haber veriyor, beni bulabilirse. Tabii herkes evladına bir şeyler yapmak ister, ben de ona böyle bir katkıda bulundum. Kâr da zarar da ona aittir. Kendi kendine ayakta durup, yaşamayı öğrenmesi lazım. Kafasını, aklını kullanırsa, biraz da şans yardım ederse işi fena olmaz. Başka işleri de var."

Semra Hanım için bunlar açıkyüreklilikle söylenmiş sözlerdi. Ama, bu sözlerini alıp nerelere götürmüşler, ne anlamlar yüklemişlerdi. Yazıyı ilk kez okurken yüreği sızlamıştı Semra Hanımın. Nur içinde yatсын, Turgut Bey de çok üzölmüştü. Yıllar sonra şimdi aynı sızıyı duyuyordu:

"Sermaye Piyasası Kurulu Başkanı açıkladı, Efe Özal da resmen borsacı oldu. Efe'nin ortak olduğu şirket, isterse kendi adına, isterse vatandaş adına hisse senedi alacak, satacak. Ne var bunda? Efe de bu ülkenin vatandaşı değil mi? Üniversite bitiren ve kendi adına iş kurmaya çalışan binlerce gençten birisi değil mi? Evet öyledir. Mevcut yasada Efe'nin borsa aracı kurumu sahibi olmasını yasaklayan hiçbir madde yoktur. Babası her şeyi elinde tutan bir cumhurbaşkanı, abisi korsan bir televizyonun gizli sahibi, amcası ekonomiden, DPT'den, bankalardan, borsalardan ve Nakşibendi tarikatından sorumlu olmuş bir devlet bakanı, annesi dev-

letin cebinden elini çekmeyen özel sektör holding patronlarının süslü karılarının üyesi bulunduğu 'papatya gibisin vakfının' eski başkanı ve İstanbul kentine tepeden inme parti başkanı olabilmek için tekmil bakanları 'kongre kuklası gibi oynatan' bir hamfendi olsa da, mevcut yasa Efe'ye borsacılığı yasaklamıyor." Necati Doğru, *Milliyet*, 11 Mart 1991)

Geriye dönüp baktığında, çocuklarına karşı yeteri kadar uyarıcı ve yol gösterici olmadığını düşündü Semra Hanım. En azından Efe'ye "Sen bir cumhurbaşkanı çocuğusun oğlum.. diyebilmeliydim." diye mırıldandı.

### **Finans Dalavere Merkezi...**

Ailenin alıştığı, Turgut Beyin "onlar da alışır" telkiniyle aldırılmazlık önerdiği türden yorumlardan biriydi bu. Ama dikkatle okunduğunda, dikili tek ağacı bile olmayan Efe'ye para kazanmak, kâr etmek sanki yasakmış gibi bir izlenim bırakıyordu:

"Birçok dünya borsasında içeriden haber almak ve ona göre spekülasyon yapıp para kazanmak yasaktır. Asil Nadir'e yaptıkları gibi, adamı içeri atarlar ve donunu dahi elinden alırlar. Ama bizde yasak değildir. Efe borsacı olunca, borsa da devletin bir çocuğu olunca, Efe'nin kendisi de devlet başkanının çocuğu olunca ne yapabilir? Bilgiyi içerden alabilir. Alır demiyorum, alabilir diyorum. Örneğin, Metas'ın kurtarılacağını üç gün önceden öğrenebilir; örneğin, Adana Çimento'nun 300 bin liradan satışa çıkarılabileceğini 8 gün önceden bilebilir; örneğin, İş Bankası hisse senetlerinin A tertibinin yüzde 537 vereceğini 7 gün önceden kestirebilir; örneğin; Merkez Bankası'nın piyasaya 6 trilyon süreceğini



bir gün önceden, hükümetin piyasadan 2.5 trilyon  e-keceğini 8 saat önceden kestirebilir. Ya da Kamu Ortaklığı İdaresi'nin hangi hisse senedine y kleneceğı 2 gün önceden, devlet bankalarının ve özel bankaların portföylerini ne zaman boşaltıp, ne zaman dolduracakları bir gün önceden Efe'nin kulağına fısıldanabilir. O zaman burası borsa olmaz, Efe'nin ve ortağının 'finans dalavere merkezi' olur."

Bu işleri liberalizme, serbest piyasa ekonomisine, kapitalizme sığdıramayanların yüzlerine "k       bir çocuğı yaptıklarınız insanlığa sığıyor mu?" diye haykırmak istiyordu Semra Hanım. Bir insanın dikili tek ağıacı olmaması başka şey, ormanların sahibiymiş gibi davranması başka şeydi. Semra Hanım aslında, dikili ağıacı olmayan insanların, çalışarak orman sahibi gibi yaşayabileceklerini anlatmak istiyordu. Oysa adam ne yazıyordu. Kötü niyetli insanlar köşe d n      , vurgun, soygun deseler de değışim, dönüşüm buydu. Ete kemiğe bürünmüştü, yaşamın her alanını sarınmıştı. Ama, maa-lesef anlayan çıkmıyordu.

Semra Hanım bütün bunlardan sonra Efe'nin kendine biraz çeki düzen vermesini bekliyordu. Ama nerede, kendi bankerliğı yetmiyormuş gibi, şimdi bir de gelin hanım Zeynep G l de borsacı oluyor, kocası Efe'nin buyruğıyla Marjinal Menkul Değerler A.ř.'nin yönetim kurulu  yeliğine getiriliyordu. Semra Hanıma göre, bu,  zal ailesinin erkeklerinde görülen bir huydu. Ne kadar yenilikçi olurlarsa olsunlar, yükselen değerlere ne kadar önem veriyor görünürlerse görünsünler; karılarının ne olup ne olmayacaklarına, hep onlar karar veriyorlardı.

Efe'nin bankerlik işi savcılıklara götürülecek, yüce Meclis parmak kadar bir  ocuk yüzünden yine meşgul

edilecekti. Nur içinde yatsın Turgut Bey aldırımıyordu, ama Semra Hanımın daha çekecek çok çilesi vardı. Çocukları için yazılan çizilen her şeyi eskiden beri kesiyor, tarihleyip saklıyordu:

"Cumhurbaşkanı Sayın Turgut Özal'ın oğlu Efe Özal, Salıhsun Hekimoğlu Menkul Kıymetler A.Ş.'nin ortağıdır. Cumhurbaşkanı görevi gereği özelleştirme, sermaye piyasası ve borsa ile ilgili kamuya açıklanmamış gizli bilgilere önceden vakıftır. Efe Özal gizli bilgilere sahip Cumhurbaşkanı'na en yakın konumda bulunmaktadır.

Basınıımızda ve kamuoyunda bir süreden beri, Efe Özal'ın elde ettiğı gizli bilgileri ortağı olduğı şirket lehine kullanarak 'haksız kazanç' sağlayabileceğine dair yaygın bir kanaat hasıl olmuştur.

Sermaye piyasasında eşitlik ve güven esastır. Batı ülkeleri borsalarında eşitsizlik ve güvensizliğe yol açan İnsider Trading (*içerden bilgi alanların ticareti*) muamelelerinin yasal düzenlenmesi yapılmış ve ağır cezai yaptırımlarla yasaklanmıştır.

Türkiye'de, Kamu İktisadi Kuruluşlarının ve şirketlerdeki kamu paylarının özelleştirilmesi operasyonları sürdürölmektedir. Bu özelleştirmeler, birer kamu kurumu olan Kamu Ortaklığı İdaresi (KOİ) ve Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Bu süreç içinde KOİ ve SPK sürekli olarak Cumhurbaşkanı'nı bilgilendirmektedir.

Görevleri gereğı gizli bilgilere sahip olup, kamuoyunun oluşmasında rolü bulunan kamu yöneticileri '*İnsider kavramı*' içinde yer alırlar. Vatandaşlara göre, imtiyazlı konumlarından kaynaklanan bilgi üstünlükleri vardır. Bu avantajlarını kendileri veya yakınları lehine

borsada kullanmaları halinde 'içeriden bilgi edinenlerin ticareti' suçu oluşur.

Görevi ve konumu gereği gizli bilgilere sahip bulunan Cumhurbaşkanı Sayın Turgut Özal'ın oğlu M. Efe Özal'ın ortak olduğu şirket, sermaye piyasasında kâr amacıyla faaliyetini sürdürmektedir. Kamuoyumuz, Cumhurbaşkanı ile oğlu arasındaki ilişkinin normal bir ailede bulunması tabii sayılan dayanışmanın dışında kaldığını varsaymak zorunda değildir. Üstelik bir süredir basınımızda, Efe Özal'ın ortak olduğu şirket aracılığıyla, önceden elde ettiği bilgilere dayanarak borsada işlem yaptığı ve büyük servete sahip olduğuna dair haberler yer almış ve bunlar tekzip edilmemiştir. Hatta Efe Özal'ın annesi tarafından doğrulanmıştır."

### **Tüfeyle mi Olsun Çocuk...?**

Cumhuriyet savcılığına yapılan bu suç duyurusunu okurken, Semra Hanımın içini bir pişmanlık duygusu kaplamıştı. Dilini tutamamış, ince düşünememiş; dikili ağaç meselesine neden olmuştu. Suç duyurusu dosyasının Ankara'da Cumhuriyet Başsavcılığı'nda kaybolması ise tam bir fiyaskoydu.

Allahtan, Şükrü Tekbaş tam zamanında imdada yetişmiş, Sermaye Piyasası Yönetim Kurulu "yasada böyle bir suç bulunmadığını" açıklamıştı.

Semra Hanıma göre, her önüne gelen karşı çıkmamıştı küçük Efe'nin bankerlik işine. Onun para kazanma işini bahane ederek Turgut Beye çatanlar olmuştu, ama onlar ıflah olmaz dinozorlardı. Bir zamanlar kosko-

ca Sermaye Piyasası Kurulu başkanlığını teslim ettikleri bir profesör "Dünyanın hiçbir yerinde cumhurbaşkanı borsadan hisse senedi almaz, varsa elinden çıkarır" diye demeçler veriyor, aklı sıra Turgut Beyi yıpratıyordu. Semra Hanım, o günlerde canlara çıkıp, dağlara taşlara "Turgut Bey oynamıyor, Efe oynuyor" diye bağırarak istediğini anımsadı.

Bilimsel olarak Efe'yi savunanlar da vardı Semra Hanıma göre: "Galata Bankerlerinin tarihini yazan koskoca ekonomi profesörü Haydar Kazgan Bey," biraz olsun halden anlıyordu:

"Bugüne kadar Türk hükümet adamları, padişahlar borsadan uzak kalmışlardır. Borsanın kremasını bankerler almış götürmüştür. Türkiye tarihinde ilk kez, ülke yönetiminde padişah kadar etkili olanlar, aktif olarak borsaya girmeye karar verdiler. Böylece borsanın kremasını yiyecekler. Borsa kilise değildir, orada ahlaki değerler aranmaz. Dünya borsalarında da birtakım şeyler kanunlarla yasaktır ama, bunlar etkili olamazlar. Borsalarda atı alan Üsküdar'ı geçer. Borsa tarihinde pek çok skandallar, rezaletler vardır. Devlet adamları bu işlerden korkup, uzak kalmışlardır. Devlet kademelerindekiler ilk kez ayıbı bir kenara bırakıp, borsada para kazanmaya koyulmuşlardır. Hem yani, Efe Özal tüfeyle mi olacak, barlarda mı dolaşacaktır? O da bir yerlerden para, elbette, kazanacaktır."

Oğlunun üzüntüsünü hafifletmek için Semra Hanım, ona bu yazıyı göstermiş, bankerliğine herkesin karşı olmadığını söylemişti. Efe de "Aman anne, amma da safsın" diye Semra Hanımı terslemişti. Elbette, bir yerlerden para kazanacaktı çocuk. Onun adı daha küçükükken, koskoca bir şirketin genel koordinatörü ola-

rak geçmiş, herkes de buna şaşınıp kalmıştı. Uğur Szer'in, hayali ihracattan para kaldırıırken, göğsünü gere gere "Benim genel koordinatrm Başbakan Turgut zal'ın oğlu Efe zal'dır" dediği duyulmuştu. Semra Hanım da o günlerde hayalcilik işinin ne olduğunu tam bilemediğinden, kk oğlunun bu olağanüstü başarısı için göğsünü kabartmıştı.

### **Falcı Papatyanın Gaspçı Kardeşi...**

Semra Hanım bu çocuklara söz geiremiyordu. Ara sıra onlara kızıyordu da. şimdi, durup dururken Esenboğa-Ankara yolunun trafiğe kapatılması da nereden çıkıyordu. Kk bey bir kargo uçağı ile başkente getirilen yeni arabasının direksiyonuna oturuyor ve sürat denemesine girişiyordu. Babasının oğluydu ne de olsa. Beğenmiyor ve araba geri yollanıyordu. Kk oğlan banerlikten kazandığını işte böyle ar ur ediyordu.

Düğün armağanı araba için de az yazılıp izilmedi. BMW 850 model arabaya 815 milyon lira odenmişti. Kimin ödediği belli değildi; ama 12 silindirli, 5500 cc motor gücüne sahip BMW'ler, arabadan anlayanlara göre, Mercedes 500 ya da Jaguar XJS-V12'lerle aynı ayarda bir arabaydı. 6,5 saniyede 100 kilometre hıza ulaşabiliyor. saatte 250 kilometre yapabiliyordu. Bütün bunlara ne lüzum vardı. Sahiden bu oğlanın kaç arabası vardı? Bir de Miami'den triptikle getirtilen Porsche Carrera'sı için de yazıp izmişlerdi. Dünyanın en hızlı arabalarındandı. Bir de Honda'sı vardı. Porsche beyazdı, ama Honda'nın rengini unutmuştu Semra Hanım.

Efe, başlangıçta, Pilo Turizm Danışmanlık A.ř. ile

yetinebilirdi pekâlâ. Daha çok küçüktü, önünde uzun yıllar vardı.

Ama orada da uslu durmadı ki. Ataköy Marina'da demirli piyasa değeri milyonlarla ifade edilen iki yatta da Efe'nin adı geçiyordu. Yatları, satışına aracılık yapmak için triptik hakkını kullanarak Türkiye'ye sokmuştu. Hadi, bunlar ticaret denen şeyin cilveleriydi. Ama, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Gasp Masası'nca ele geçirilen bir çetenin kullandığı arabanın Efe'nin üzerine kayıtlı olması karşısında bir anne olarak Semra Hanım için de söylenebilecek bir şey yoktu. O da herkes gibi yazılanları okuyup, üzülüyor ve oğlunun bu işten alınının akıyla sıyrılması için gece gündüz dua ediyordu. Efe, arabanın kendisine ait olmadığını, aylar önce Baran Oto Galerisine bıraktığını ve yerine başka bir araba aldığını söylüyordu. Ama gazeteci milleti yetinmiyor, durup dinlenmeden yazıyordu. Baran Oto arabayı Necati Yıldırım'a satmış, ancak devir işlemleri gecikmişti. Ama, fidyecilikten yargılanacak olan Necati; Semra Özal'ın salcısı, ünlü papatya Fatma Yıldırım'ın kardeşi çıkacaktı. Kim ne derse desin, fidyeye işi çok iyi planlanmıştı. Fidyeye istenen Fahri Gülver'in evi Pilo A.Ş.'nin yanındaydı. Ve olay Zeynep Özal'ın evinin tam karşısında geçiyor, biri polis iki yurttaş yaşamını yitiriyordu.

İzmir'deki nişan, İstanbul'daki düğün için yazılıp çizilenleri normal karşılıyordu Semra Hanım. İnsanlar paralarını çocuklarının bu güzel günlerinde harcamayacaklarsa, ne zaman harcayacaklardı? Vardı ve harcıyorlardı. Buna kimse karışamazdı. Oysa karşıyorlar, düğünde 2 milyar harcandığını yazarak halkı onlara karşı kışkırtıyorlardı. Rahmetli Turgut Bey 2 milyar değil, sadece 200 milyon harcandığını açıklayarak olumsuz gidişi engellemişti.

Yeni dünür Alpaslan Beşikcioğlu da, kendileri de ellerini ceplerine atıp unutulmayacak törenler düzenlemişlerdi. Ama o kahrolasınca gazeteciler düğünden sonra yazdıkları haberlerle yine sevinçlerini kursaklarında bırakıyorlardı. Yeni akrabalarının 20 milyarlık banka borcuyla ilgili davanın düğünden sonra "şıp diye düştüğü" alacaklı banka ile borçlu dünür Beşikcioğlu arasında anlaşmanın kolaylıkla sağlandığı açıklanıyordu.

Semra Hanım, Turgut Beyin gazetecilere karşı duyduğu öfkeyi çoğu zaman haklı buluyordu. Hiçbir şey bulamadılar mı; ailenin giysileri, giysilerin markaları, fiyatları, hangi mağazadan, nasıl alındığı yazılıyordu. Efe bitmiş, şimdi sıra karısına gelmişti. Uğruna Boğaziçi'nde aylığı 7 bin dolara köşkler kiralanan gelin hanımın giysileriyle uğraşılıyordu. Moda Deniz Kulübü'ndeki bir nikâh töreninde giydiği tek parça mini anvelop giysisinin İtalyan modacı Ferre'nin imzasını taşıdığını anında keşfetmişlerdi. Onlara göre, İtalyan modacının hazırladığı giysileri ancak Hollywood yıldızları ile yüksek sosyete mensup kadınlar giyebiliyordu. Bir de küçük gelin Zeynep Gül. Ferre moda merkezleri de en az Dior, La Croix, Valentino, Givanchy ve Armani kadar ünlüydü. En önemlisi, Ferre'nin giysilerinin fiyatı 25 milyondan başlıyordu. Semra Hanım müthiş öfkelenmişti. Koskoca bir cumhurbaşkanı gelini, elbette, yüksek sosyetedен sayılacaktı; gündelikçi terziden giyinemezdi ya. Turgut Bey, Semra Hanıma üzölmemesini, bunları yazanların sol amigolar olduklarını ve artık bunlara alışmasını söylemişti.

Turgut Bey, şimdi "sen üzölme, ben hallederim" diyen sevgi dolu yüzüyle gelip oturmuştu, boy aynasının bir köşesine. Elinde onun sıcaklığını duydu Semra Hanım. Gözkapakları kapanırken Turgut Beyin sesi yankı-

landı kulaklarında. Tıpkı o günkü gibi, "Bak ne yazmışlar!" diye söze başladı. Gazete patronlarıyla yaptığı konuşmaya ilişkin haberleri okuyordu rahmetli:

"Gazete sahipleriyle konuştum. Bizim karşımızda çok düşmanca davranıyorsunuz, dedim. Ben sizden bizi methetmenizi istemiyorum. Ama kasıtlı yazılar yazmayınız. Biraz tarafsız ve adil olunuz, dedim. Bakın siz bunu yaparsanız, ben de, her türlü kolaylığı gösteririm. Sıfır gümrükle gazete kâğıdı getirilmesine devam ederim, fon koymam, dedim. Ama onlar anlamadılar. Gazeteyi 100 liraya çıkarttılar, bize her gün küfrettiler. 100 liraya gazete çıkarıldığına göre, demek ki, gazete kâğıdının fiyatı azmış. Bunu da milletin duymasını istedim."

Gazeteciler mi çok azıtmıştı, yoksa Turgut Bey mi çok ileri gitmişti, Semra Hanım anlamıyordu. 1980'lerde bir ton gazete kâğıdının 9255 liraya çıktığını duyunca "Artık gazete de okuyamayacağız" dediğini anımsıyordu. Rahmetlinin ölümünden önce 7 milyona yükselmişti. Anlaşılan, Turgut Bey, çocukları uğruna bir sirk terbiyecisi gibi üstüne gitmişti gazetecilerin.

Siyaseti seven bir kadın olarak, Semra Hanımın Turgut Bey'e duyduğu hayranlığın temelinde işte bu kıvraklık yatıyordu. Turgut Bey daima bir taşla iki kuş vuruyordu. Bir yandan kâğıt zammının gerekçesini açıklıyor, bir yandan çocuklarına dil uzatan basını zamlarla terbiye ediyordu.

Bu devirde çocuklarına söz dinletebilen kim vardı? Koca koca insanların uğraştıkları küçücük Efe, kimilerine göre, çağ atlayan Türkiye'de gelişimin ve değişimin bir simgesiydi. Kimileri ise, küçük Efe'yi hanedanın ya da parlamentoya dayalı bir başkanlık diktatoryasının simgesi sayıyordu.



## Önce Parlak Bir Bankacı...

Semra Hanım, büyük oğlu Ahmet'in kendisi için *Newsweek*'e söylediklerini okuduğunda gözlerine inanamamıştı. Canı oğlu, şimdiye dek hiç kimsenin görmediği, belki de görmek istemediği gerçekleri dile getiriyor: "Annem olmasaydı, babam hiçbir şey olamazdı" diyordu.

Ama insan değeri bilmeyen bu toplum Ahmet'i de acımasızca eleştiriyordu.

Ahmet için söylenenler, aslında Efe için söylenenlerden daha kırıcıydı. Oysa, o, kendi kendine büyümüş, kendi başına koskoca bir adam olmuştu. Aldırmazlıkları ve umursamazlıkları bakımından da hınk demiş, Turgut Beyin burnundan düşmüştü üstelik. Zaman zaman depreşen acımasızlığı da ona benziyordu. O da tıpkı Turgut Bey gibi istediği zaman görmez, duymaz ve konuşmazdı. Semra Hanıma göre, Ahmet için yapılan en büyük haksızlık, onun üvey çocuk olduğuna ilişkin genel yargıydı. Anlaşılan kendisi de çok etkilenmişti bu yargıdan:

"Houston ameliyatına kadar beni hiç kimse tanıımıyordu. Hatta oğlu olduğumu bile bilmiyorlardı. Üvey oğlu olduğumu sanıyorlardı. Ama ben Houston'dan sonra geldim, iki üç ay konutta kaldım. Egzersiziydi, yemeğiydi, yatmasıydı onlarla uğraştım. İvir zıvir adamların gelip babamı rahatsız etmemesi için, bir sürü adamı kapıdan kovdum. Kızanlar oldu, ama bunu yaptım."

Onun bütün amacı, babasına yardımcı olmaktı. "Nasıl?" sorusuna, kişiliğini tam olarak yansıtan biçimde yanıt veriyordu:

"İnsanın babası başbakan olunca, uzun süre intli-

bak edemiyor. Ne zamanki birileri, kapına dayanıyor, iş isteyenler, ricada bulunanlar, 'bu işi sen çözersin' diyenler çoğalıyor; işte o zaman anlıyorsun ki, büyük bir çukurun içine girmişsin. Etrafınızda yağcılar çoğalıyor, 'sizden büyük yok' diyorlar. Benim sosyal hayattan uzak durmamın en büyük sebebi, bu tip insanlarla beraber olmamaktan kaynaklanıyor: Benim bütün amacım babama yardımcı olmak. Ne bileyim ben onun çantasını taşımak, canı sıkıldığı zaman sohbet etmek. O benim babamdır. Bugün başbakandır ama, yarın değildir. Ama her zaman benim babamdır. Her zaman ona destek veririm. Aldığı karar doğru da yanlış da olsa, onu açık olarak desteklerim."

Böyle bir evlat, bu zamanda zor bulunurdu. Semra Hanım ne kadar övünse azdı. Ahmet, her sorununu kendi çözmüş bir çocuktü. Bulaşıkçılıktan, temizlikçiliğe, benzincilikten, kamyon şoförlüğüne kadar her işi yapmış; hem para kazanmış, hem hayatı, hem de bir Amerikalı gibi Amerikancayı öğrenmişti.

VİP Havayollarında eski solculardan Yavuz Çizme-ci'nin, Magic Box'ta İmar Bankası, Tıfdruk Matbaacılık, Ses ve Hayat dergilerinin sahibi Cem Uzan'ın ortağı olmak; elbette birtakım özellikler isterdi. "Türkiye'den bunca cumhurbaşkanı, başbakan geldi geçti, niçin hiçbirinin oğlu-kızı bizimkiler gibi olamadılar?" diye düşünüp, hafifçe böbürlenlen Semra Hanım, yerden göğe kadar haklıydı.

Ahmet, her şeyden önce parlak bir bankacıydı. Washington Lia High Scohool'da liseyi, North Caroline'da üniversiteyi okumuştü. Daha ne olsundu? "Beynelmilel" ekonomi ve finansman üzerine "master"ı da cabasıydı yani. Burdur'da kısa dönem askerlik.. Sanayi

Kalkınma Bankası'nda küçük bir deney.. Sonra ver elini Amerika.. The Wall Street'te, American Express'te bankacılık.. IMF'nin Avrupa departmanı.. Citibank'ın Türkiye temsilciliği. Böyle bir çizgiden başarısızlık beklenilebilir miydi, elbette başarılı olacaktı.

Semra Hanım, Ahmet'in kısa sürede "İlk 100 Türk zengini" arasına girmesi konusunda dedikodu yapanları bir türlü anlayamıyordu. Ahmet gece gündüz demeden çalışıyor, büyüdükçe büyüyordu. Basın onu "veliaht" ilan etmeseydi, onun için, ilk yüzün ilk yirmisinin arasına girmek işten bile değildi. Bir zamanlar babasının Türkiye için aşındırdığı kapıları, o şimdi kendi şirketleri ve yatırımları için çalışıyordu.

Magic Box'ın korsan yayın yapması, Çankaya'nın girişimleriyle önlenememişti. Aslında ona bu akıllı veren Turgut Beydi. Hem önleyecek ne vardı, anayasanın delinmedik yeri mi kalmıştı? Ona göre, konunun Meclise getirilmesi hayırlı olmuştu. Oğlan durup oturduğu yerde bir televizyon kanalını tek başına sahiplenmişti.

Semra Hanım, muhalefetin verdiği bu araştırma önergesiyle yüce Meclisin yine meşgul edildiğine inanıyordu. Dünyanın her yerinde bu işler sanki böyle oluyor muydu?

"Magic Box, yasal olmadığı halde, bir kamu bankasının, normal kredi işlemlerinin dışında, 17 milyar 352 milyonluk finansal kiralama tahsisi yaparken, herhangi bir siyasal baskı söz konusu olmuş mudur?

Bu şirketin kuruluşunda ve gerek kredi gerekse başka kolaylıkların sağlanması konusunda kullanılan teşvik belgesi Devlet Planlama Teşkilatınca nasıl verilmiştir? Bu şirket için verilen teşvik belgeleri hangi kolaylıklar için kullanılmıştır?

Magic Box International'ın yurt dışındaki ortaklık payları nasıldır? Türkiye'deki ortaklık payları nasıldır?

Söz konusu şirket bugüne kadar ülkemizde ne kadar vergi ödemiştir? Türkiye'de tanıtım yapan, reklam paralarını Türkiye'den alan, ancak yayını yurtdışından yaptığı için Türkiye'ye vergi ödemeyen bu şirket yabancı ülkelere ne kadar vergi ödemiştir?

Magic Box ortaklarından Cem Uzan'ın İmar Bankası yoluyla yurtdışına döviz kaçırdığı iddiaları vardır, bu iddialar doğru mudur?

Magic Box'ın ortaklarından Ahmet Özal'ın gümrük komisyoncusu Turgay Aksoylu'ya olan 20 milyarlık borcu, hangi faaliyetten kaynaklanmaktadır? Böyle bir borç alacak ilişkisi var mıdır, varsa bu hangi malların gümrüğü için ödenen komisyondur?

Magic Box'ın sermayesi ne kadardır? Ahmet Özal ortaklık payına düşen sermayesini nasıl ve ne zaman ödemiştir? Bu parayı nereden kazanmıştır?

Magic Box'ın bazı işadamları, sanayiciler ve siyasiler hakkında şantaj kasetleri hazırlattığı iddiaları vardır. Hazırlanmış böyle kasetler var mıdır? Kimler hakkında kasetler hazırlanmıştır?

Magic Box'ta yayınlanan ANAP ve İmar Bankası reklamlarından ne kadar para alınmıştır? Bu paralar, ödeyenlerin ve alanların gelir ve giderlerinde gösterilmiş midir?"

TBMM'nin kutsal çatısı altında yankılanan bütün bu soruların yanıtını "her şeyi kendim başardım" diyerek verecekti Ahmet. Gerisi laf-ı güzafı. Dünya para piyasalarını iyi bilen Ahmet, elbette Liechtenstein'deki Vaduz ticaret siciline kayıtlı olmanın getireceği olanakların da ayırındaydı. Bu vergi cennetinden yararlanmak, herkes gibi onların da hakkıydı. Ülkelerinde vergi öde-

mek istemeyen birçok işadamı gibi o da hakkını kullanıyordu. Magic Box Incorporated'ın Türkiye temsilcisi Magic Box International'di. Onun Liechtenstein Prenslığindeki temsilcisi de TT Trevisa-Treuhand Anstalt'tı. Sonra çocuklar, yayını Almanya'dan yapıyorlardı, Ahmet'ten "değil Maliye Bakanı Adnan Kahveci, hiç kimse 5 kuruş vergi alamazdı." Herkes istediği şirketi kurar, istediğiyle de ortak olurdu. İnsanların değişim, dönüşüm, yenileşme diye diye yıllardır dillerinde tûy bitmişti. Ama bu adamlar anlamamak için ayak diremekte kararlıydılar.

Bu TT'nin adresinde bir sakatlık olduğu söyleniyordu. "Vaduz Balzers Landskrosse 983". Bu adres bir dolandırıcılık işine karışan, Almanya'daki Türkiyeli işçilerden para toplayıp ortadan kaybolan banker Nihat Orhan'ın Arava Handels-Finanz A.G. şirketinin de adresi görünüyordu. Banka, banker, benkerlik sözlerini her duyduğunda Semra Hanım kahroluyordu. Şanssızlık, oğlanın yakasını bir türlü bırakmıyordu. Bir yanda televizyonculuk bir yanda havayolculuğu çocuğu çok yoruyordu. Bu havacılık işinin nereden çıktığını bir türlü anlayamamıştı Semra Hanım. Eski bir solcu ile birlikte nasıl böyle işlere girilirdi. Bu çocuğun hiç mi aklı yoktu. Şirketlerinin adı da, doğru dürüst bir şey olsa bari: VİP. Ortak Yavuz Çizmeci. Onun da ortağı Nasrullah Ayan. Semra Hanım; Çizmeci'yi tanımıyordu, ama bu Ayan soydanın hiç yabancıası değildi. Günlerce düşünüp buldu. Turgut Beyin de adının karıştırıldığı bir altın kaçakçılığı işinde bir Ayan soyadı olduğunu anımsıyordu. Abdullah mıydı neydi? Turgut Beyin adı da, büyük bankacılarla birlikte sanıklar arasında geçiyordu. İktidara yeni geldiklerinde böyle bir şey olmuştu. Daha sonra Turgut Bey bir yasa çıkarıp davayı düşürttüklerini söylemişti.

## **Avrupa'da ve Amerika'da Tek İmza...**

Semra Hanımı, Ahmet'in Cem Uzan ile ortaklığının bozulma biçimi çok üzdü. 20 milyar liralık bir borç alacak yüzünden mahkemelik olmaya değer miydi? İmzasının sahteliği konuşulan kişinin babası, cumhurbaşkanlığı makamındaydı. Ve oğlunun 7.5 yıl hapsi isteniyordu. Düşünce suçlusu olsa neyse ama, "hizmet sebebi ile emniyeti suistimal" ile suçlanmak, Allah korusun, çocuğun ileride siyasete atılmasını bile önleyecek bir neden olabilirdi. Semra Hanım, rahmetliden sonra "siyaset sahnesinde oynayacağı bir rol olduğuna kesinlikle inandığı" Ahmet için, nasıl üzülmeydi?

Aslında para pul hiç önemli değildi onlar için. İş yapmak, proje üretmek ve sonuçta ülkeye, bölgeye hizmet etmek için yaratılmış bir ailenin çocuğuydular tümü.

O günlerde, Ahmet'in sinema dünyasının ünlü şirketi MGM'i 400 milyon dolara satın alacağı konuşuluyordu. Ahmet, aslında şirketi satın matın almıyordu. Şirketin Credit Lyonnaise'e olan borcunu devralmayı düşünüyordu. Karşılığında MGM'in işletmesini üstelenecekti, o kadar. Sonra Asil Nadir'in Türkiye'de gazete alma işine babasıyla birlikte aracılık ettikleri söylentileri yayılmıştı. Ahmet'in Hürriyet'çilerle, Turgut Beyin basın kralı Robert Maxwell'le görüştüğü söyleniyordu. Tanrı günahlarını affetsin, Turgut Bey, bir münasebetsiz gazetecinin "Size komisyon önerildi mi?" sorusuna haklı olarak çok kızmıştı.

Büyük başın büyük derdi oluyordu kısacası. İnsanların ağzı torba değildi ki, büzülebilirsin. Kendi televizyon şirketini kurduktan sonra da Ahmet'i suçlamalar sürüyordu. Bir yandan televizyon şirketi sahibi olunurken, bir yandan da Almanya'da nasıl banka sahibi olunur-

muş? Bu kadar para nereden bulunurmuş? Hep aynı nakarat!

Kendileri değişmeyen, çevrelerini dönüştüremeyen, yenileşmenin karşısında ayak direyen, yükselen değerlere sırt çeviren bu insanlardan başka tür sorular beklenbilir miydi?

Bir kere bankacılık onun eski mesleği idi. Sevdiği bir işti üstelik. 1993'ün başından itibaren Avrupa Topluluğunda banka kurma koşulları ağırlaştırılacaktı. İş 1992'de bitirmek gerekiyordu. Evet, bir banka almıştı, ama banka ona ne jikletten, ne de piyangodan çıkmıştı. Banka belli finans kaynaklarıyla alınmıştı. Aldığı hisselerin bedelini yurtdışında bir finans kuruluşu ödemişti.

Boş yere suçluyorlardı. Neden; çünkü bilmiyorlardı. Cahilce, krediyle banka mı aldın, diyorlardı. Neden; çünkü bilmiyorlardı. "*Leverage buy out*"u da, bankacılığı da bilmiyorlardı. Bir koyup, 20'lik kredi almayı, onu rehine vermeyi, ama sonra onu ödemeyi de bilmiyorlardı.

Semra Hanıma göre; Ahmet'i hep boş yere suçladılar. Bir kere o tek başına değildi, ortakları vardı. İkincisi, yurtdışında kredi imkânları fazlaydı. Avrupa'da ve Amerika'da tek imzayla ve şahsi kefaletle kredi alabiliyordu. Üçüncüsü, birikiminden, geçmiş iş hayatından gelen sermayesi vardı. Onu öyle kolay kolay yıldırıramazlardı. Ortağı olduğu öteki havacılık şirketi Sultan Air'in kapısına 5,5 milyarlık borç yüzünden dayanmışlardı da ne olmuştu? Alacaklıları sıraya koymuşlar, işlerine devam etmişlerdi. Aslında paranın hiç önemi yoktu. Allah sağlık versin, yeterdi. Bu bankacılık işlerine, bankacılıktaki borç alacak ilişkilerine oldum olası aklı ermezdi Semra Hanımın. Mesela; örneğin, Citibank'ın bir müdür yardımcısı, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığından sorumlu Devlet Bakanı Güneş Taner'in danışmanı olabili-

yordu. Masanın bir yanında Güneş Taner, devleti temsil ediyor, devlet adına pazarlık yapıyordu. Öte yanında Güneş Taner'in danışmanı Cıtibank'ı temsil edebiliyor ve bankası adına pazarlık sürdürebiliyordu. Güneş Taner'in danışmanının aylığını da Cıtibank ödüyordu. "Müstemeleke yönetimi gibi", diye düşündü Semra Hanım. Sonra çocuklara haksızlık etmek istemedi. "Düyun-u Umumiye gibi" dedi içinden. Nur içinde yatsın Turgut Bey, her zaman Süleyman Beyin borçlarını ödüyoruz demez miydi?

Baba adının Ahmet'in birçok enteresan insanla tanışmamasına yardımcı olduğu, iş imkânları doğurduğu doğrudurdu. Örneğin, Ahmet, Meclis albümünü önüne koyuyor, milletvekili amcalarını seçiyordu. Birer mektup yazıp, onların Vipair ile uçmalarını istiyordu. Ya da, o kapı senin bu kapı benim dolaşp Magic Box'a 9 milyar 56 milyon liralık teşvik ile yüzde 100'lük vergi indirimi sağlıyordu. Başbakan Süleyman Bey amcasının kapısını tıklayacak, ya da telefonun başına oturup bize ilan verin diyecek kadar medeni cesaret sahibi ve gerçekçiydi. Tatilini Türkiye'de geçiren Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'i Türkiye Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın oğlu olarak, babasının ünlü danışmanlarından PTT'den müstafî Emin Başer'le birlikte ziyaret edip, iletişim teknolojisiyle ilgilenen bir işadamı olduğunu söylüyor ve bir fincan kahvesini içip gidiyordu.

Semra Özal, bütün bunları inkâr etmiyordu. Ama, Ahmet'in aldığı eğitim olmasaydı ve rahmetlinin yarattığı o büyük bir değişim ve dönüşüm ortamında yaşamasaydı, babasının adı ne işe yarardı? Kimse bunu düşünmüyordu.

Ahmet'i sadece para basan bir makine gibi görmek ve göstermek isteyenlere de içerliyordu Semra Hanım.



Çünkü onun "Ne olacak bu memleketin hali?" dediğine çok defa tanık olmuştu. O da tıpkı babası gibi, siyasetçilerin devletin babası değil, milletin hizmetkârı olduğuna inanıyordu. Semra Hanıma göre, bu özelleştirme denilen işin başına o geçseydi, şimdiye kadar camiler ve kışlalar dahil her şey yeni sahiplerinin elinde olurdu.

Ona göre, Türkiye'de yıllardır komünizm yasaktı, ama toplumu ve devletin bütün kurumlarında komünizmle bir yasak aşk ilişkisinin izleri görülüyordu. Bu nedenle her şey yıkılmalı yeniden yapılmalıydı. Valileri, savcıları, yargıçları, şerifleri halk seçmeliydi. Bir anne olarak Semra Hanım, sırası geldiğinde Ahmet'in bu işlerin üstesinden geleceğini duymusuyordu.

Semra Hanım, Ahmet'in babasına yalnız bir kez çok kızdığını anımsıyordu. Babasından "Koskoca Cumhurbaşkanı, hem kendini hem de beni yıpratıyor, anne" diyerek yakınmıştı. Turgut Bey durup dururken ve hiç gereği yokken, Ahmet'in büyük bir promosyon atağına kalkacağını açıklamıştı. Kanal-6'nın pazarlama bölümünde Ana Britannica'nın CD Rom'unu 2000 dolara satma düşüncesi onundu; ama, Kanal-6 Ahmet'indi. Sonra "satacağız" derken, benim özel televizyon kanalım var mı demek istiyordu. Biraz tuhaftı, ama anlaşılan gönlünde, dünyada televizyon kanalı sahibi olan ilk devlet başkanı olmak yatıyordu.

### **Hanedanın Rüşvet Adası...**

Sadece Ahmet'in değil, onun sevgili arkadaşlarının da memleket için çok yararlı olduğuna inanıyordu Semra Özal. Rüşdü Saraçoğlu'nu IMF'den, Bülent Şemiler'i

America Express'ten tanıyordu. Babasına önerdiği her ad, kısa sürede Özal'ın prensler ordusuna katılıyor, değişim ve dönüşüm sürecinde önemli görevler üstleniyordu. Hükümetin 23 bakanı vardı, ama Semra Hanıma göre asıl kabineyi, başla kendisi olmak üzere 17 kişilik bir danışmanlar kadrosu oluşturuyordu. Babasının işlerine hiç karışmıyormuş gibi bir izlenim veren Ahmet, konutun yoğun trafiğini yönetiyor, babasının randevularını, telefon görüşmelerini bile, o organize ediyordu. Adnan Kahveci, Cengiz İsrail, Güneş Taner, Bülent Öztürkmen aileden değillerdi; ama, gece gündüz ailenin içindeydiler. Bir gece, Bülent Öztürkmen ile Cengiz İsrail'in niçin aralarında oldukları tartışılmıştı. Hiç kimse "Nereden çıktı bu adam?" demiyordu, ama geçmişteki dostluklarını yakınlıklarını anımsayan da olmuyordu. Öztürkmen MİT'te çalışırken, önce Ticaret Bakanlığı'nda müsteşar yardımcısı olmuş, sonra da siyasal nedenlerle saldırıya uğrayıp vurulmuş, tedavi için Amerika'ya gönderilmişti. Önce bir güvenlik birimi, sonra Ticaret Bakanlığı, en sonunda da Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşar Yardımcılığı derken, Semra Hanımın gözüne girivermişti. Devlet tahvilleri ve faiz politikaları üzerinde dünyaca ünlü, Polonya doğumlu Cengiz İsrail ise bir Kahveci yapıymıydı. Türkiye'ye bir konferans vermek üzere geldiğinde, Adnan'la tanışmış ve bir daha yakasını kurtaramamıştı. Özdem Sanberk, Cem Duna, Gündüz Aktan, Nabil Şensoy, danışmandılar; ama, her şeyden önce usta birer diplomattılar. Semra Hanım süreç içinde kimin danışman, kimin başdanışman olduğunu karıştıracaktı. Adnan Kahveci de, Güneş Taner de, Selim Egeli de zamanında başarılı birer danışmandılar. Kemal Yamak paşa genel sekreterdi, ama Turgut Bey başbakanlığından beri onu yanında taşıyordu. Bir de

Arif Yüksel, Emin Başer, Can Cangır gibi başı derde girip soluğu Turgut Beyin yanında alanlar vardı. Gazeteci ve bilim adamı kılığındaki gönüllü danışmanların sayısını ise, kimse bilmiyordu. Haber alırken akıl veren, özel ulaklık yaparken haber atlatan gazeteciler çok ünlüydüler. Nur içinde yatsın rahmetlinin sayesinde; sarı basın kartı taşıyıp, kamu payı olan finansman kuruluşlarında yönetim kurulu üyeliği yapma ayrıcalığına kavuşmuşlardı. Danışmanlar sorununda Turgut Beyin en küçük bir yanlışı yoktu. O tıpkı Beyaz Saray'da olduğu gibi bir sistem kurmak istemişti. Oradaki "aide"ler gibi onun gözü kulağı, yeri geldiğinde sözcüsü olacaklardı. Onların "full-time access" olmalarında hiçbir sakınca yoktu, çat kapı içeri girip ülke ve bölge sorunlarını Turgut Beye aktarabilirler, akıl alıp akıl verebilirlerdi. Ama burası Amerika değildi. Danışmanlarının önerileri, bir süre sonra Turgut Beyi ayakta tutmaya yetmeyecekti.

Semra Hanımı büyük düşkünlüğüne uğratanların başında Engin geliyordu. Ahmet'le Bülent bulup getirmişlerdi onu, taa Amerikalardan, Dünya Bankası'ndan. Engin Civan için yazılanları okuduğunda ya prenslerin hepsi böyleyse, diye günlerce uyku tutmamıştı. Öyle bir kez okunduğunda anlaşılabilecek cinsten bir yazı değildi. Birkaç kez okudu Semra Hanım, "Hanedanın Rüşvet Adası"nı. Hanedan sözcüğüne, yeniden tiksinti ile baktı. Bu hanedanın kendi hanedanları olmadığına hiç kimseyi kolay kolay inandıramazlardı. Aileye, kendi tarih merakı yüzünden hanedan denmişti.

Kim çıkarıyordu böyle haberleri, peşlerinde birileri mi vardı, anlayamıyordu. Yoksa Turgut Beyin dediği gibi; komplo teorikçileri, senaryo yazarları mı kiralamışlardı, bilemiyordu.

"Bombası bir süre önce patlayan uluslararası kara-para aklama bankası BCCI'ya yeni bir banka eklendi. Arap-İspanyol ortaklığı ile kurulan Ares Bank'ın Cayman Adaları'nın başkenti George Town'daki şubesine, Türkiye'de çeşitli ihaleleri elde etmenin bedeli olarak verilen milyarlarca dolarlık rüşvet stoklandı. İddialara göre, bir süre önce Sabah gazetesinde haberi yer alan İsviçre'deki bir bankadaki 'Neron' şifreli hesap, bu rüşvet hanedanının, paraları ana hesaba aktarmada kullandığı ara kademelerden sadece biri."

Şu İngilizleri oldum olası sevmemişti. Sevmemekte haklı olduğu bu meselede de ortaya çıkmıştı. İngiltere Merkez Bankası, bir sabah Bank of Credit and Commerce International'in, BCCI'nin hesaplarına el koymuştu. Karapara aklama bankasının ucu Türk mafyasından CIA'in İran'daki gizli operasyonlarına ve bazı işadamlarının Irak'ta çevirdiği dolaplara kadar uzanıyordu. Bir süre sonra, elbette, BCCI'nin kıyı bankacılığı dümeni, yani "*off-shore banking*" yapan bölümündeki pislikler ortaya çıkacaktı. Önce bu kıyı bankacılığı denen şeyi öğrenmek lazımdı:

"İşler kızışınca Türkiye'de bazı yüksek bürokratların, bazı politikacıların ve bu politikacı ve bürokratlarla iş çeviren bazı işadamlarının yağları erimeye başlamıştı. İnsanlar boş durmuyor, durup dinlenmeden araştırıyorlardı. İlişkiler, Cayman Adaları denen, Karaippler'deki adalara kadar uzanıyordu. Gazetelere, dergilere bilgi akmaya başlamıştı. Bilgiler BCCI'la değil, BCCI'nin en karanlık işlerinin döndüğü Cayman Adaları'nda üslenmiş Arap kökenli bir başka banka ile, Ares, yani Arabic- Espanol Bank'la ilgiliydi."

Cayman Adaları; Karaippler'de, Jamaika'nın hemen

yanında. İngiltere'nin kontrolünde olan toplam üç adadan oluşan minicik bir devlettir. Başkenti George Town'da taa 1960'lardan beri kıyı bankacılığı yapıyor-  
du. Bu kıyı bankacılığı denilen şeyi, İngilizler bulup, dünyaya armağan etmişlerdi. Zaten her türlü melanel onlardan kaynaklanıyordu. Kıyı bankacılığının tek amacı vardı, o da, her türlü yasal denetimden ve vergiden uzak durmaktır. Demek ki, dünyada herkes böyle işler çeviriyordu. Kıyı bankacılığı genellikle, serbest bölgelerde örgütleniyor, yasa dışı yöntemlerle kazanılan paralar buralarda saklanıyor, korunuyordu. Ortadoğu'nun en büyük kıyı bankacılığı merkezi Bahreyn'deydi. Hemen hemen bütün büyük bankaların burada merkezleri vardı.

### **Fedakâr Bakanın Banka Hesabı...**

Turgut Beyden geriye kalan bazı eşyaları ve elbette onun anılarının toplandığı böyle bir günde, böyle şeyleri düşünmekten kendisini alamıyor ve önüne geçemediği bu davranışını da çok garıpsıyordu Semra Hanım. Ölü evi toplarken düşünülecek şey değildi bunlar. Demek ki siyaset ta iliklerine kadar işlemişti. Semra Hanıma göre, Turgut Bey dünyanın düzenini biliyor ve ülkesini bu düzene uydurmaya çabalıyordu. O, yaşadığı sürece, özünde hepsi iyi olan şeyler yapmak istedi. Ama, bunları kendisi yapmaya kalkıştığında işleri yüzüne gözüne bulaştırdığı da bir gerçektir. Koskoca bir bankanın başına ne olduğunu bilmediği bir adamı, Ahmet'in sözüyle, getirip oturtuyor, işler yürümeyince de üzülmüyordu. Kim bilir belki de, böyle pis işlerin başında gençlerin bulun-

ması da değişim ve dönüşümün kaçınılmaz bir sonucuydu. Ya da öyle gösterilmek isteniyordu.

Suudi prenslerin, Kuveytli hükümdar ailesinin, şeyhlerin, feodal beylerin paraları da, mafyanın esrareroın-kokain paraları da, devlet adamlarına verilen büyük rüşvet paraları da buraya gidiyordu. Dünyanın düzeni böyle kurulmuştu ama, iddiaların bundan sonraki bölümünde, Semra Hanımın asla kabul etmeyeceği şeyler vardı.

"Bütün bir ANAP dönemi boyunca, karar vermedeki en üst birimlerden, en alttakine kadar uzanan bir rüşvet piramitinin var olduğu" savlanıyordu. Dahası "bu o kadar örgütlü bir rüşvet alma mekanizmasıydı ki, siz ayrı ayrı ödemeler yapmıyor, tek bir yere paranızı veriyordunuz, ondan sonrası organize bir biçimde gereken yerlere gerektiği kadar dağıtılıyordu." Aileyi suçlama ile başlayan karalama kampanyası, anlaşılan, tüm bir dönem suçlamaya kadar vardırılmak isteniyordu:

"Rüşvetin en çok döndüğü alanlar ise, elbette kamu ihaleleriydi. Yine kanıtlanması neredeyse imkânsız olan iddialara göre, kamu ihalelerinde rüşvet iki yolla veriliyor ya da alınıyordu.

Rüşvet piramitinin yöneticilerinin, yanı hanedanın seçtiği bakan ya da yüksek bürokrat, kendini feda ederek, yakalanma pahasına bile olsa, dünyanın bir yerinde, bir özel bankacılık biriminde kendine hesap açtırıyor, firmalarda ihaleyi kazanmanın bedelini bu hesaba oldukça dolaylı yollardan aktarıyordu. Aktarma işlemi gerçekten dolaylı yollardan oluyordu. Çünkü, hanedan beslediği bu firmalara da güvenemezdi. İleride olabilecek sızıntıları önlemek amacıyla para, ya bir sefer kullanılacak bir hesaba yatıyor, ve hesap paranın yatırıl-

masından hemen sonra tümüyle kapatılıp yok ediliyordu. Ya da bu rüşvet o kadar çok banka, hesap ve para cinsi değiştiriyordu ki, takip edilmesi imkânsız hale geldikten sonra, esas birikimlerin olduğu yere geliyordu. Bu, hanedana şöyle bir koruma sağlıyordu: Artık hiç kimse ana hesaba ulaşamazdı. Çünkü kendilerinden başka hiç kimse, bu hesabın hangi bankada ve hangi ülkede olduğunu bilmiyordu. Örneğin bir süre önce, Sabah gazetesinde yayımlanan 'Neron' şifreli hesap, hanedanın ana hesabı değil, paraların bu hesaba aktarılması sırasında kullanılan ara kademelerden biriydi. Bir yüksek bürokrat, hanedan için kendini feda etmiş, gidip İsviçre'de bir hesap açtırmıştı. Paralar burada birikiyor ve sonra da ana hesaba aktarılıyordu.

Hanedanın rüşvet alırken kullandığı ikinci yöntem ise, daha basitti. Rüşvet piramitinin hükümranı olan hanedan; bir süre önce, müteahhitlik hizmetleriyle ilgili devlet ihalelerinde yeni bir yöntem uygulamaya koymuştu. Bu yöntem en muhaliflerin bile hayır diyemeyeceği kadar gerçekçi ve gerekliydi. Buna göre, ihaleye giren firmanın işi gerçekleştirme kapasitesi kadar ve hatta bazen daha önemli olan bir şeyi ihale komisyonuna sunması gerekiyordu. Bu, kredi paketi idi. Yani firma işi gerçekleştirmeye girişmeden önce, dünyanın orasında burasında, bankalardan, kuruluşlardan ya da firmalardan kredi temin etmek, dolayısıyla, Türkiye'yi işe taze para harcamak zorunda bırakmamakla yükümlüydü. İşte bu yöntem, özellikle Dünya Bankası proje kredilerinin kullanılamayacağı durumlarda rüşvet hanedanı tarafından kullanıldı. Yöntem şöyle işliyordu: Siz, müteahhit olarak, örneğin Cayman Adaları'ndaki bir kıyı bankasından bir kredi paketi alıyordunuz. Paketin içinde teminat mektupları, avantajlı krediler ve ne ararsan

bulunuyordu. İhaleyi bu paketle kazanınca da, iş için yapılacak alışverişleri, kendisine kredi paketini hazırlayan bankanın bir yan kuruluşundan, örneğin Ares Trade Inc'den geçiriyordu. Böylece fiyatı 6 lira olan bir mal, Türkiye'ye 10 liradan fatura ediliyor, aradaki 4 lira da büyük rüşvet fonuna yatıyordu. Banka, bir yandan elindeki sıcak ve karaparayı aklayacağı bir yer buluyor, bir yandan da büyük kazanç sağlıyordu."

### **Amerika'daki Ev ve Çiftlik...**

Bunları okuduktan sonra Semra Hanım, rahmetlinin acısını unutup, r'eleri uzatarak, uzun uzun bir "haram olsun" dedi. Tüyü bitmemiş yetimlerin hakkı olan milyarları düşünüp "boğazınızda kalsın işaallah" diyerek sürdürdü dileklerini. Boğazlarında kalıyordu gerçekten. Ama, bir tal duygusu olarak kalıyordu. Yoksa koskoca gazeteciler, öğretim üyeleri, pırıl pırıl bürokratlar böyle işler yaparlarmıydı?

Yazıda bu işlerin kim tarafından organize edildiğine ilişkin ustaca ipuçları veriliyordu. Adı gizlenen bu adam, bal gibi Ahmet'in büyük fedakârlıklarla taa Amerikalardan getirdiği prenslerden biriydi. Nereden buluyordu bunları bu çocuk, akli hafızası almıyordu. İşin kötüsü, kabak her seferinde ailenin başına patlıyordu. Yazılanlar, konuşulanlar yetmiyormuş gibi şimdi bir de bunlara üzülmek gerekiyordu:

"Türkiye'nin en çok inşaat yapan, ihale açan kamu kuruluşlarından birinin eski genel müdürü Cayman Adaları'ndaki Ares Bank kanalıyla rüşvet almıştı. Genel Müdür, Cayman Adaları'ndaki yüzlerce kıyı bankasın-



dan biri olan Ares Bank'tan paket kredi alan firmalara ihalelerin verilmesini sağlamış; firma bankanın Ares Trade adlı şirketi üzerinden bütün alışverişini yapınca, harcanan her 10 liranın 4 lirası Ares'teki hesaba yatırılmıştı. Banka da bu fonu, rüşvet hanedanının en tepesinden en altına kadar herkese rütbesi ve işe aracılık etmekteki konumlarına göre adil bir şekilde dağıtmıştı. Sık sık ABD'ye kaçacağı, orada evi ve çiftliği olduğu iddia edilen bu genel müdürün, bu paraları sadece kendisi için değil, rüşvet hanedanının en tepe noktalarındaki önemli isimler için de muhafaza ettiği öne sürülüyor."

"Kim bu?" diye sormadı bile Semra Hanım. Gazetecilikteki deneyimi, böyle başlayan bir yazının sonu, bugün olmazsa yarın, mutlaka gelirdi. Önce hiç ad vermeden yazarlar, tarif ederler; sonra da o adın karıştığı bir başka olayı anlatırlardı. Bir hafta daha beklemek gereliyordu. Dediği çıkmıştı ve *Aktüel*'in bir hafta sonraki sayısındaki yazının başlığı "*İşte Maşa*" "Rüşvet Hanedanı'nın Tahsildarı Emlak Bank Eski Genel Müdürü" olmuştu. Semra Hanım yıllar sonra bir kez daha "yazıklar olsun" dedi.

Adı Engin, soyadı Civan'dı. O kadar söylemişti Semra Hanım, dilinde tüy bitmiş, konuşmaktan yorulmuştu. Turgut Beye de çocuklara da, yıllardır, "herkese güvenmeyin", diyen tek insan oydu.

Gözü körolasınca Engin'i, daha ilk gördüğünde gözü tutmamıştı. Ahmet'in prenslerinden biri olarak Türkiye'ye geldiğinde, Amerika'da okumuş bütün bu adlar gibi, etrafa biraz tepeden bakıyordu. Kılığı kıyafetiyle yükselen değerleri çok iyi anlatıyordu; ama, Semra Hanım'a güven vermemişti. Üstündeki cila, maçoğunu gizlemeye yetmiyordu. Çoğu prens gibi, o da bir 'self-made-

mar'di, bir 'business minded'di. Boğaziçi Üniversitesini bitirdikten sonra Amerika'ya master yapmaya gitmişti. Masterin ardından Dünya Bankası'nda çalışmaya başlamıştı. Stajyer memurluğu sırasında Ahmet ve Bülent tarafından keşfedilmişti.

Semra Hanım bu kez yanılmıştı. Engin'in de pis işleri vardı ama "geçen hafta okuduğu yazıda adı geçen bürokratin Engin Civan olmadığını" yazıyorlardı şimdi de. "Yoksa," dedi ve sustu. Yazıyı sonuna kadar okumaya ve ondan sonra düşünmeye karar verdi. Okuyacak, anlayacak ve "kim bu?" sorusuna daha sonra yanıt arayacaktı.

"Rüşvet hanedanının en tepelerine giden yolda, bazı önemli isimler kilometre taşı görevini yapıyordu. Bu kişilerden biri ile ilgili soruşturma henüz devam ettiği için, geçen hafta bu yüksek düzeydeki bürokratin adını vermemiştik. Derken ortaya Engin Civan'ın adı çıktı. Engin Civan, geçen haftaki yazıda yer alan yüksek bürokrat değildi. Onun çevirdiği dolaplar ve alet olduğu olaylar bambaşkaydı."

Devletin güvenlik örgütünden gelmiş, ticaret işleriyle uğraşan bakanlıkların müsteşar yardımcılıklarında bulunmuştu. Semra Hanımın gözünde: esmer, yüzündeki derin yara izini saklamaya gerek görmeyen, altın kolyesi ve pırlanta yüzüğü ile hemen dikkat çeken, kıvrıcık, gür siyah saçları, ince sivri bıyıklarıyla kara yağz bir delikanlı canlandı. Saçlarında ve dudaklarının kenarından aşağı doğru sarkan bıyıklarında hafif beyazlar vardı. Devlette aldığı görevlere bakıldığında, ona delikanlı denemezdi. Orta yaşlı, genç görünümlü ve savaşkan yüzü, akıllı uslu bir bürokrattı. Onu Turgut Beyin ekonomiyi rayına oturtmak için vargücüyle çalıştığı

Başbakanlık günlerinden beri ailecek tanıyorlardı. Hastalıklarıyla, tedavisiyle ilgilenmişler, özel bir televizyon kanalında etkin bir iş bulmasına yardımcı olmuşlardı. İletişim alanında da başarılı olmuştu. Ekibini topladığı gibi rahmetlinin karşısına dikilip, onunla saatler süren söyleşiler yapıyordu. "Yorgun Savaşçı" filmine olan merakıyla da, medya demokrasinin önemli kişilerinden sayılıyordu.

### **Emlak Bank'ın Yamyamları...**

Semra Hanımın yine aklı karışmaya başlamıştı. Hiçbir şey düşünmeden ve hiçbir etki altında kalmadan yıllar sonra, yazıyı başından sonuna kadar yeniden okumaya karar verdi.

Engin Civan'ı gazetelerin manşetine çıkaran olaylar tek tek sıralanıyordu. Yeni ve bilinmeyen bir şey değildiler, duymayan kalmamıştı ama, birbiri ardına sıralandığında, çok daha etkili oluyorlardı.

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın yakın dostu, Semra Özal'ın arkadaşı, Semra Edes'in biricik eşi Selim Edes, Emlak Bank'tan 35 milyon Alman markı tutarında bir kredi talep etmiş, krediyi alış nedeni olarak da Odesa'da girişeceği konut inşaatlarını göstermişti. Bu kadar büyük meblağdaki kredi, talep edilmesinin üstünden 6 gün gibi kısa bir süre geçtikten sonra ESKA'ya ödenmişti. ESKA, bu krediye karşılık olarak İstanbul Anatepe'deki toplu konut alanındaki yüzde 15'lik hissesini teminat olarak göstermişti. Ama bu arazi, ESKA'nın krediyi almasından çok kısa bir süre sonra Mang adlı bir fırına tarafından satın alınmıştı. Bir süre sonra ES-

KA'nın Odessa'da herhangi bir inşaatı olmadığı, hatta böyle bir projelerinin bile bulunmadığı ortaya çıkmıştı. Yani, Eska, Emlak Bank'tan olmayan bir proje için 35 milyon Alman markı kredi çekmişti ve şimdi ortada ESKA diye bir şirket bile yoktu.

Aynı ESKA, daha önce de Anatepe'deki inşaatı için Emlak Bank'tan 15 milyon dolar tutarında bir kredi sağlamıştı. Ama ortada ne inşaat vardı ne de bankanın parasını tahsil edebileceği bir muhatap.

Yine aynı ESKA, İstanbul Zeytinburnu'nda yapılacak olan Uluslararası Turizm ve Ticaret merkezi için Emlak Bank'tan birçok kez kredi almıştı. Öyleki, bu paraların 70 milyarlık bölümü (1989 fiyatlarıyla) daha başlanmamış bir inşaat sonunda ortaya çıkacak bazı binaların satın alınması için harcanmıştı. Banka müfettişleri daha sonra değil inşaat, inşaatın temelinin bile olmadığını saptamışlardı. Ama, ESKA bu kez de, inşaatı başlayabilmek için 10,5 milyon dolarlık yeni bir kredi, teminat göstermeden almıştı. Zeytinburnu'nda hâlâ bir şey yoktu.

Emlak Bank'ın yegâne yamyamı sadece Selim Edes'in ESKA'sı değildi. Turgut Özal'ın has dostu, Cumhurbaşkanı ve ailesinin tatillerini geçirmeye bayıldıklarını, Nirvana yatının sahibi, bir süre önce de bizim küçük Efe'ye villa hediye ettiği haberleri çıkan Nurettin Koçak'ın böyle bir sofradan sebeplenmemesi düşünülemezdi. Nurettin Koçak, Haziran 1990'da İzmir'de Karşıyaka Bostanlı'da 2844 konut yapmak için Emlak Bank'la 505 milyar liraya anlaşmış ve sonra da 101 milyar lira avans çekmişti. Aradan geçen 1,5 yıla karşılık Karşıyaka Bostanlı'da henüz bir çivi bile çakılmamıştı."

Bunların dışında öyle arazi alımları yapılmıştı ki,

malı kimin götürdüğü pek belli değildi. Rahmetlinin ölümünden önce; sadece İstanbul'da çeşitli kişi ve kuruluşlardan bankanın gerçekleştirdiği 8 büyük alımdan sadece 2'sinin normal fiyatlarla yapıldığı ortaya çıkacaktı. Küçükbakkalköy'de ünlü 33 parsel; Büyükçekmece'de Mimar Sinan Köyü, Hoşdere Köyü ve Kavaklı Köyü ile Bababurnu'ndaki araziler; İçerenköy'deki Karaman Çiftliği, Zeytinburnu'nda Demirhane Mahallesi büyük vurgun yerleri olarak anılıyordu. Banka, metrekaresi 40 bin lira olan binlerce dönüm arazi için gözünü kırpmadan 193 bin liradan hesap yapıyor, bazı ceplere oluk gibi para akıyordu.

Derin bir of çekti Semra Hanım. Bu kadar olsa razıydı, kulağına gelen söylentilere göre Emlak Bank'ta Engin Civan'ın şaibeli operasyonları için düzenlenmiş 42 tane dosya vardı. Neler neler konuşulmuyordu ki; Engin Civan bu gücünü, sözde büyük ölçüde kurduğu dostluklardan ve özellikle de aile ile olan yakınlığından alıyordu. Bir yanda Turgut Özal'ın yakınındaki işadamları, öte yanda Ahmet Özal'ın ve dolayısıyla ailenin yakın dostu Engin Civan. Olacak iş değildi. Semra Hanım da çok merak ediyordu, doğrusu. Bu Engin denilen bacak kadar çocuk, Tarabya'da oturduğu villasını nasıl almıştı? Bahçeşehir'deki 7 tip villanın her tipinden birer tane aldığı doğru muydu? Emlak Bank'ın 1, Emlak Konut'un ise 3 trilyon batık kredisi olduğu doğru muydu?

Semra Hanım, çocuklarına birçok şey öğretebilmiş bir anneydi, ama onlara kimlerle arkadaşlık edeceklerini, kimlerle dostluk kuracaklarını maalesef, bir türlü öğretememişti. Davul dengi dengine çalmalıydı; Cem Boyner, Leyla Alaton, Güler Sabancı, Cefi Kamhi, Sinan Tara gibi çocuklar dururken kimlerle arkadaşlık ediyorlar, kimlerle ortaklık kuruyorlardı.

## **Makamın Kutsallığı Korunmalıdır...**

Semra Hanım, şimdi bu sorunların çözömlenmesi için "Acaba Turgut Beyin özerine daha kararlı gitmem mi gerekirdi?" diye düşünüyordu. O nasıl olsa her isteğini yaptırabilmişti. Mesela, şu Horzum önergesi verildiğinde, muhalefet milletvekillerinin gerekçelerini hiç olmazsa, Turgut Beye, sorup öğrenseydi, daha iyi olmaz mıydı?

Semra Hanıma göre; işe "Kemal Horzum'un adı ilk olarak ihraç amacıyla ithal edildiği halde, ihraç edilmeyen 122 milyar liralık demir-çelik vurgunu" ile başlanmalıydı. Sonra "Onun en önemli sermaye birikimini bir bankerlik kuruluşu olan Anadolu Finansman'ın 1 milyar lirası ile yaptığı söylenmekteydi. Ama ilgili banker tasfiye kurulunun, Anadolu Finansman'a para yatıran halka paralarını ödemek için Kemal Horzum'un özerine gitmesi fiilen önlenmişti" sorusuna yanıt bulunmalıydı. Bu işleri siyasal yelpazenin solundan bazı kişilerin tezgâhladıklarını duymuştu.

Turgut Bey, sadece şu iki soruyu zamanında yanıtlamış olsaydı, bugün oralarda daha huzur içinde olmaz mıydı, diye düşündü. "Kemal Horzum, 1985'de yurtdışına çıkarken kendisine yardımcı olmak üzere aynı uçağa binen milletvekili kimdi? Brüksel'deki bir toplantıya katılan Emlak Kredi Bankası Genel Müdürü Erol Kıcıman ile görüşmek üzere karayoluyla Zürih'ten Brüksel'e gelirken yanındaki milletvekili kimdi?"

Semra Hanımın yüreğini derin bir acı kapladı. "Turgut Bey, keşke zamanla oyun oynamayıp bu soruları yanıtlamış olsaydı," diye düşündü.

Çünkü, ilgileri ve alakaları olmamasına rağmen

çevrelerindeki herkesin ufak tefek bir pisliği vardı. Semra Hanım, gördüklerinden duyduklarından yeniden utanç duyuyordu.

Türkiye'yi değiştirip dönüştürüyorlardı, ama fatura-yı da kendileri ödüyorlardı. Çalan çırganlar başkalarıydı, oysa hesabı vèren, her zaman onlar oluyordu. Kim bilir şimdi belki de, rahmetli öteki dünyada hesap veriyordu.

Semra Hanım bir süredir, Meclisten konuta gönderilen yazılara bakmayı alışkanlıkları arasına almıştı. Her şeyi bilince üzülmüyordu, ama bir siyaset kadını olarak da her şeyi bilmesi gerekiyordu. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na diye başlayan yazıların tiryakisi olmuştu. Yazıyı alıyor ve sayfaları çevirip, son satırına kadar okuyordu. Son cümle "Anayasanın 98 ve İctüzüğün 102 ve 103'üncü maddeleri gereğince.." diye başlıyorsa, her seferinde yüreği kabarıyor, heyecanlanıyordu.

Son cümlesi böyle başlayan önergelerde mutlaka bir Özal adı geçtiğini deneyleriyle, biliyordu:

"Açıklık rejimi olan demokrasilerde, gizlilik ve bilinmezliklere yer yoktur. Ülke yöneticileri, kamuoyunun ve halk adına görev yapan Yüce Meclisin denetimine açık olmak zorundadırlar. Bu gibi konularda, Yüce Meclisin önüne çıkarılabilecek engeller, yalnızca, iktidarları kendi çıkarlarına alet etmek isteyenleri yüreklendirmekle kalmaz, rejimi de torpiller, zaafa uğratar."

Semra Hanım o zamanlar çok kızdığı muhalefet milletvekiline, şimdi hak veriyordu, ama atı alanlar çoktan Üsküdar'ı geçmişlerdi.

"Cumhurbaşkanlığı makamının saygınlığını ve rejimi zedeleyen bu olumsuz gelişmelere Yüce Meclis el

koymalıdır. Bu iddiaların üzerine giderek, hem Sayın Özal'ı ve hem de bulunduğu makamın kutsallığını, yıpranmaktan korumalıdır. Çünkü, o yüce makamın saygınlığını, her türlü tahribata ve hatta gerektiğinde, orada oturan kişiden kaynaklanabilecek olumsuzluklara karşı korumak, Türkiye Büyük Millet Meclisinin başta gelen görevidir."

Dolaylı ya da dolaysız Turgut Beyi suçlayan kim olursa olsun; Semra Hanım, içinden yükselen isyana engel olamıyordu. Böyle durumlarda onu rahatlatan bir tek şey vardı. Sabırla okuyor, okurken acaba diye düşünüyor ve de "Turgut'tan büyük taş düşsün emi, başınıza!" deyip serahlıyordu.

Aileyi suçlarken sıralamada hiç şaşırmıyorlardı. Önce Turgut Bey, sonra çocuklar. Ahmet, Efe, Zeynep ve eski damat Asım Ekren diye başlıyorlar. Asım'ın yanına, mutlaka bir parantez açıp "boşanma tarihine kadar" kaydını koymayı hiç unutmuyorlardı. Korkut Özal, her zanan en sona kalıyordu. Yusufu ise ciddiye alan yoktu.

### **Başbakan Çocuğu Olmak...**

Aslında Zeynep de onu çok üzmüştü. Evlilikleri, boşanmaları, ticarete atılması, siyasete girmesi, her şeyi, ama, her şeyi sorun olmuştu. Merakları, inatları, arkadaşları, aşkları ve sevdalarıyla aileyi de, partiyi de sarsıp, ülkede her şeyi alt üst etmişti.

İlkimizdi, samur kürkümüzdü ama aslında o, doğduğu gün sorun olmuştu. Hesaba kitaba uymayan bir



tarihte. dünyaya beklenenden biraz erken merhaba demesiyle konuşulmaya başlanmış, genç anne babanın yüzlerinin hafif pembeleşmesine neden olmuştu. Ve yaşamı boyunca da hakkında söylenenler hiç bitmemiş, ailenin en sorunlu çocuğu olarak büyümüşü.

Bir başbakan kızı olarak Zeynep'in Asım Beyle evliliklerini düşündükçe, Semra Hanımı hâlâ karabasanlar sanyordu. Neydi o günler. Zeynep, devlet güçlerine karşı koyarak evlenen belki de ilk başbakan kızıydı.

Elbette, sorup soruşturmak gerekiyordu. Hiç olmazsa ikinci evliliği sağlam temeller üstüne oturmalı, biricik kızı artık mutlu olmalıydı. Ama kime sorulacaktı; konu komşu, eş dost artık böyle işlere karışmıyordu. Yükselen yeni değerler nedeniyle, artık böyle kurumlara başvuranlarla dalga geçiliyor, kafa bulunuyordu. Üstelik damat adayı, Bodrum'da tanışılan ünsüz bir davulcuydu. Ne olup ne olmadığı muhtara ya da bekçiye de sorulamazdı. Belediye, vilayet, emniyet hiç olmazdı. Aklına birdenbire MİT gelmişti Semra Hanımın. Devletin haber alma örgütüydü, ama Zeynep de nihayet bir başbakan kızıydı. Aslında MİT de başbakanlığa bağlıydı. Bu açıdan bakıldığında, sorun, bir aile sorunu olmaktan çıkıyor, bir devlet sorunu oluyordu. Bu teşkilat Zeynep'in müstakbel eşinin, gelmişini geçmişini, soyunu sopunu araştırmayacaklı da neyi araştıracaktı? Haber salındı ve sıcak bir temmuz sabahı, eskilerin ünlü komünist avcısı bir sorgucu, ailenin hizmetine girmek üzere. Başbakanlık Konutu'na geldi.

"Alt kattaki büyük salonda Semra Hanım tarafından karşılandı. Kısa bir sohbetten sonra hanımefendi, asıl konuya girdi. Bir başbakan eşiydi, ama her şeyden önce üç çocuk annesiydi. Ahmet ve Efe küçüklüklerin-

den beri pek problem olmamışlardı, ama, aynı şeyi Zeynep için söyleyemiyordu. Zeynep, ilk evliliğinde de bazı sıkıntılar yaşamış; hatta Semra Hanım ve Turgut Bey, Zeynep'le uzun süre konuşmamışlardı. Öyleki, ağabeyi Ahmet'in düğününe bile çağırmamışlardı Zeynep'i. Bir süre sonra Zeynep pişman olmuş, evlilik bozulmuş, ailesiyle ilişkileri yeniden düzelmişti. Ama şimdi yeni bir problemle karşı karşıyaydılar.

Zeynep, Bodrum'da tatildayken tanıştığı Asım Ekeren adında bir davulcuya âşık olmuş ve 'Türkiye batsa da Asım'la evleneceğim,' diye inatlaşmaya başlamıştı.

Semra Hanım, 'Asım'ın etrafında hep Ermenilerin bulunması asıl endişemiz' diyordu. Damat adayı, davulcu Asım'ın nereli olduğunu bile bilmiyordu; ama kulağına gelen bazı şeylerden hoşnut değildi. Zeynep'i bu ilişkiye itenler arasında Yüksel Uzel'in sevgilisi Atık Berberoğlu ile orkestra arkadaşı Garo Mafian vardı. Ayrıca, Asım'ın hileli yoldan boşandığı eski eşi Mari de bir Ermeniydi. Sonra Asım'ın, parasal durumu iyi değildi ama, su gibi para harcıyordu. Bir gün Zeynep'e 500 bin lira verip 'kendine bir şeyler al' diyor; ertesi gün bir Ermeni kuyumcudan 1,5 milyona Caran D'ash çakmak armağan ediyordu. Ve çok daha ciddi bir endişesi vardı Semra Hanımın. Asım'ın uyuşturucu kullandığına ilişkin dedikodular gelmişti kulağına. Acaba Zeynep'i de kötü bir şeye mi alıştırmışlardı? Bu nedenle şimdi ona baskı mı yapıyorlardı? Turgut Beyin kaçakçılığın önlenmesine yönelik icraatından dolayı menfaati bozulanlar vardı ve sürekli olarak Özalları yıpratmaya çalışıyorlardı. Basın, Zeynep-Asım olayını sürekli gündemde tutuyor, ne ilgisi varsa, Şarık Tara'ya bile devamlı tehditler geliyordu. Ne yapacaklarını şaşırılmışlardı. Artık kendisi de devamlı silah taşıyordu.

Zeynep, Ajda Pekkan ile aynı çevreyi paylaşıyordu. Semra Hanımın Ajda Pekkan ve Ali Bars hakkındaki kuşkuları yersiz değildi. Ajda'nın Bulgaristan seyahati ve Ali Bars'ın cemayüzevveline ilişkin bazı bilgiler almıştı."

Semra Hanımla görüşen MİT görevlisinin adı daha sonraları birdenbire ünlenecek Mehmet Eymür'dü. Eymür, Semra Hanım ile yaptığı ikinci görüşmede "izin vermesi halinde, aile ile ilgili bu konuyu üst makamlara rapor edeceğini" söyledi. Semra Hanım da hiç düşünmeden izni verdi. Üst makam dediklerinin de üstünde nasıl olsa Turgut Bey vardı. Bilgiler, bulgular yabancıya gitmeyecekti.

Zeynep-Asım aşkının perde arkası böylece devletin gizli dosyaları arasına girdi. Eldeki bilgilere göre; Asım, Zeynep'e koca, Turgut Beye damat olacak bir adam değildi.

Turgut Bey ve Semra Hanımın şaşkın bakışları arasında devletin gücü bu evliliği önlemeye yetmiyordu. Aşkın gücü devleti yeniyor, Zeynep ile Asım, Marmara'nın çırpıntılı sularında oynayan Gülizar yatında mutluluğa yelken açıyorlardı. Semra Hanım, Zeynep'in bu evliliğinin arkasında saklanan gizli hiçbir zaman çözemedi. Devletin haber alma örgütünün damat kaçırma girişimi, mafya babalarının tehditleri, damat hakkında dava açtırma projeleri, Semra Hanımın muhalefeti, Turgut Beyin baskısı... Tank hendeği ya da mayınlama hariç akla gelen her çareye başvuruldu. Ama hiçbir şey çare olmadı bu büyük aşkın, nıkâh defterinin bir sayfasında notlanması.

"Nikâhtan hemen sonra, 1 Ağustos 1985 tarihinde dönemin MİT Müsteşarı Korgeneral Burhanettin Bigalı,

İstanbul Bölge Başkanlığı'na kendi imzası ile bir yazı gönderiyor ve Asım'ın çevresinde genellikle Ermenilerin bulunduğunu, yaşanan olayların Asım'ın perde arkasındaki bazı kişilerce beslendiği izlenimi verdiğini" belirtiyordu. Burhanettin Paşa "konunun dar çerçevede tutulması kaydıyla, güvenilir elemanlar tarafından araştırılmasını ve elde edilen bilgilerin, doğrudan kendisine gönderilmesini" istiyordu.

Semra Hanım şimdi yıllar sonra bu olayları yeniden düşündüğünde, siyasete merakının nedenini daha iyi anlıyordu. Devlet her sıkıştıklarında imdatlarına koşuyor, çare aramak için konu komşu, dost ahabap kapısı çalmaktan onları kurtarıyordu. Semra Hanım devleti mi, siyaseti mi sevdiğini şimdi pek ayıramıyordu.

Aslına bakılırsa, Ermeni asıllı yurttaşlarla ticaret ortaklığının hiçbir sakıncası yoktu. Turgut Bey de bir zamanlar bu yolu denemiş, bir yatırıp beş almış, çok kazanmıştı.

"Daha ortalıkta davulcu Asım'ın adı bile yokken, Özal'ın başbakanlığı söz konusu bile değilken, kendi çevrelerinde de Ermeniler vardı.

İşte, Memsan Metal Mamulleri Sanayi ve Ticaret Şirketi'ne ilişkin bilgiler:

1974 yılının Mayıs ayında, merkezi İstanbul olmak üzere kurulan bu şirketin son sermayesi 600 milyon lira, ithalat belge numarası 003634, ihracat belge numarası 503012.

Şirketin kurucu üye ve hissedarları ise şöyle sıralanıyor: Turgut Özal, Ava Kuyumcuyan, Edes Holding, Ara Kuyumcuyan ve altı özel-tüzel kişilik.

İşte, Demetaş Demir ve Metal Mamülleri Sanayi ve Ticaret Şirketine ilişkin bilgiler:

1977 yılının Ocak ayında kurulan bu şirketin kurucu üyeleri ve hissedarları arasında Turgut Bey de vardı, Ermeni ortaklarıyla kurduğu öteki şirket Memsan da Demetaş'ın ortaklarından biriydi."

Bu gerçeklerden bakıldığında, Semra Hanımın, damadının Ermenilerle ilişkisine dönük korkusunun yersiz olduğu söylenebilirdi. Onlar da bu ülkenin insanıydılar her şeyden önce ve bu ülkenin yasalarına göre ticaret yapıyorlar ve bu ülke için para kazanıyorlardı. Para kazanan insanlara çamur atmak da neyin nesiydi? Bu alandaki başarılar, Zeynep-Asım örneğinde de görülecekti.

### **Jaguar'lı Günlerden Sonra..**

Semra Hanım, aileye yapılan saldırıları aslında tek başına göğüsleyebilirdi. Ne kendisinin, ne de yakın çevresinin bundan hiç kuşkusu yoktu. Ama onu asıl üzen şey, kaynatılan cadı kazanından Turgut Beyin hiç haberi olmamasıydı. O kendini devleti küçültüp, bazılarını büyütme işine vermiş bir babaydı. Değişimle yatıyor, dönüşümle kalkıyordu. Ömrü yenileşme ve yükselen yeni değerler teorileri üzerine düşünmekle geçiyordu.

Tam Zeynep'in evlilik olayı bitti derken, bu kez de ortaya bir Jaguar meselesi çıkarmışlardı. İnsan, rüştünü ispat etmiş koskoca çocuklarına her zaman söz geçiremiyordu ki.

Zeynep, Jaguar'ın Türkiye mümessili Zeki Küçükberber'den 52 milyon değerinden 86 model bir arabayı armağan olarak almıştı. Ama, ne Semra Hanıma, ne de

Turgut Beye bir kerecik olsun "alayım mı-almayayım mı?" diye soran olmamıştı. Ortaklar Otomotiv Şirketi'nin sahibi Zeki Bey de ne Semra Hanıma, ne de Turgut Beye "vereyim mi-vermeyeyim mi?" dememişti. Herkes kendi kendine gelin güvey oluyor, kabak zavallı rahmellinin başına patlıyordu. Zeki Küçükberber "Bu armağan Özal ailesine duyduğum kişisel hayranlığın bir ifadesidir, güle güle kullansınlar" diyordu ama, o gazeteci canavarlar, insanda değil kullanacak, gülecek hal bile bırakmıyorlardı.

Sonuçta, güzelim araba geldiği gibi ters yüzü geri gidiyordu. Oysa, çocuklar "eski Toyoto'larını 10 milyona satıp, 10 milyon daha borçlanacaklar, gerisini de taksit taksit ve zamanla ödeyeceklerdi."

Bu açıklamayla işler daha da karışıyor, Jaguar'ın ne kadarının "armağan" ne kadarının "mal" olduğu tartışılıyordu. Kendi borçlarını alacaklarını unutan insanlar, olasılık hesapları yapıyorlardı:

Ödemeyi düşündükleri 10 artı 10 eşittir 20 milyon lira ise, 52 milyonluk arabanın 32 milyonluk bölümü mü armağan olarak kabul ediliyordu? Yoksa sıkı bir pazarlık sonucunda, 52 milyonluk araba 20 milyona mı alınıyordu? 52 milyon satış fiyatı olan Jaguar, Zeki Beye 47 milyona mal olmuştu. O zaman Zeynep ile Asım 27 milyonluk bir armağan mı kabul etmiş oluyorlardı?

Bu olayda Semra Hanımı en çok o damat olacak davulcunun söyledikleri kızdıracaktı. Turgut Bey Çanakkale Boğazı diyordu, o neler söylüyordu. Turgut Beyin "seçimi kazanamayacaklarını anlayanların başvurdukları bir Bizans oyunu olarak" nitelediği olayı, o damat olacak adam "Zeki Bey, ailece tanıştığımız bir kişidir. Çocuk ve evlilik dolayısıyla bir armağan vermek istedi" diye anlatmaya başlıyordu:

"Biz de mali portresi çok yüksek olduğu için kabul etmedik. Bunun üzerine arabayı, üstüne 30-40 milyon kâr koymadan, hatta maliyetinden daha düşük bir fiyata verdi. Karşılığında Toyota marka arabamızı galeriye koyduk. 10 milyona satılacak. Jaguar bize 20 milyona geldi. Aradaki farkı uygun şartlarda ödeyeceğiz. Ne var bunda, her vatandaş taksitle araba almıyor mu?"

Jaguar, ekonomik çöküşün simgesi olarak davulu delen bir amblemle Türkiye'nin siyasal yaşamına giriyor. Büyük Anadolu Partisi'nin bayrağında, davulu delen bir jaguar figürü dalgalanıyordu. Zeynep ile Asım dönemin rüşvet ve yolsuzluklarını anlatmak için bayraklaşıyorlardı. Semra Hanımı asıl hayrete düşüren şey, yenileşmeden yana görünen bazı insanların böyle bir olayı "dünyanın her ülkesinde oluyor, üzülmeysin" diyerek yorumlamalarıydı. Çevrelerindeki insanlar eskiyen arabaların böyle bir yöntemle yenilenmesine, değişim, dönüşüm ve yenileşme diyorlarsa, Semra Hanım, daha başlarına gelecek çok şey olduğunu düşünmüştü.

Semra Hanım bir yandan kızıp köpürüyor, bir yandan da biricik kızının talihsizliğine yanıyordu. Damat Beyin, fazla rahat yapısından, ciddi ciddi, ürküyordu:

"Dünyanın her yerinde var böyle şeyler. Mesela, müzisyenin altına çok değerli bir davul veriyorlar. Amaçları, firmanın reklamını yapmak. Bizim kullanacağımız Jaguar da, o firmanın reklamıdır. Arabayı işe gidip gelirken kullanmayı düşünmüyoruz, ancak gezmeye giderken kullanacağız."

Semra Hanımın ürkümekte haklı olduğu da olayın üçüncü günü ortaya çıktı.

Damat Bey bir ritim dünyasının adamıydı. Geneli görüyor, ritmi kaçırmamaya çabalıyor, ayrıntıları fazla

düşünmüyordu. Onun için önemli olan Jaguar'ın reklamıydı. Semra Hanım adı gibi biliyordu kıl, butiğin vitrinini 1946 model bir Jaguar'la süslemek de, Osman Yağmurdereli'nin nikâhında Jaguar'lı düğün arabası olmak da hep o, gürültülü kafanın icatlarıydı. Zeynep asla, böyle saçma sapan işler yapmazdı. Onun aklı ticaretten yana sıvrılmıştı, çıkarlarını korumayı çok iyi bilirdi. Bu oğlanın Zeynep'in aklını başından alacak bir şeyleri olmalıydı.

### **Zaten Varlıklı Kadındı...**

Asım'la evlendikten sonra iş alanlarını daha genişletmiş ve çeşitlendirmişlerdi, ama Zeynep zaten varlıklı bir kadındı. O da ağabeyi Ahmet gibi küçücükten çalışmış çabalamış, genç yaşta küçük bir servetin sahibi olmuştu. İkinci evliliği ona, ticarete şans getirmişti, ama bedelini pahalıya ödetiyorlardı. Önce butik senaryoları yazılmaya başlandı. Sonra konut merakının dedikoduları duyuldu. Ödediği kırıdan, bindiği arabaya kadar her şeyi yazıp çizdiler.

Yok efendim, Bağdat Caddesi ile Üstbostancı'daki koskoca iki butik için nasıl 2,5 milyon lira vergi beyanında bulunmuşlarmış.. Yok efendim, sadece hava parası için 40 milyon lira ödenen ya da 300 bin liraya bir mayo satılan bir butiğin gelir vergisi bu kadar olur muymuş.. Yok efendim, dükkânlara bazı devlet görevlileri bavullarla mal taşıyorlarmış.. Yok efendim, devletle iş yapan bazı firmalar, butikten alışveriş yapmaya zorlanıyorlarmış.

İnanılması çok güçtü, ama Zeynep'in dedikodusunu



yapanlar arasında bir zamanlar canları gibi sevdikleri Kenan Evren Paşa bile vardı. Evren Paşanın dedikoduları, aslında onlara gerçek dost ve düşmanlarını ayırmalarında yararlı olmuştı.

Siyaset ve ticaret dünyasındaki ilişkileriyle ünlü gazeteci Mehmet Barlas, sözümona "Almanya'ya gönderilen papatyaların resmi kurye sandıklarının, yurda dönüşlerinde Zeynep ile Asım'ın butiklerinde satılmak üzere mallarla doldurulduğunu" saptattırmıştı. Ve bunu Turgut Beyle yapacağı bir ticari pazarlıkta koz olarak kullanacaktı. İstedikleri ya verilir ya da o bu bavul işini gazetesine manşet yapardı. Semra Hanımın dikkatini çeken bir başka şey de bu tür insanların değişim ve dönüşümün gönüllü savunucuları olmalarıydı. Sözümona yenileşmeden yanaydılar. Yükselen yeni değerler onlardan soruluyordu.

Semra Hanımın böyle işlere akli ermiyor, o sadece üzölmekle yetiniyordu. Zeynep'in "ödediğimiz vergi 8 aylık süreye alt. Acaba bizimle aynı işi yapan lüks bir müessese, acaba ne kadar vergi veriyor?" açıklaması yetmiyordu. Butikler bitince Yağz Giyim Eşya Sanayii'ne bullaşıyorlardı. Ve sıra elbette evlere, kışlıklara, yazlıklara geliyordu.

"Side'deki 200, İznık Darka'da 100 milyonluk yazlıklardan, Bostancı'daki iki daireden, STFA'nın Kozyatağı evlerinde 200'er milyonluk iki daireden, Caddebostan'da Zincirli Köşk'te jakuzili süper lüks daireden, Bahçeşehir Kooperatifinde almaya kalkıştığı iki konut-tan" sayfalar dolusu haber ve yorum üretiyorlardı.

Zeynep'in ödediğı kiralara bile burunlarını sokuyorlardı. Sözümona, kızcağızın Fenerbahçe'de oturduğu Sinan apartmanının kiralrı bile Zeynep'e göre ayarlanı-

yormuş. 350 metrekareselik dairelerin aylık kirası 2250 dolarmış. Ya da Zeynep Evranos yalısında aylığı 3000 dolara oturuyormuş. Türk ekonomisinde doların kira olarak dolaşımının, ne büyük bir değişim ve dönüşüm olduğunun ayırında değillerdi elbet. Evler bitiyor, bu kez arabalarla, yatlarla uğraşılıyordu. Alfa Romeo'su, BMW'si, Toyoto'su ve elbette bordo Jaguar'ı. Arabalar da bitince, sıra Zeynep ve Asım'ın şirketlerine geliyordu.

İddia edildiğine göre; Marmara Yapı Malzemeleri A.Ş.'nin önünde kuyruklar oluşuyordu. Kimi inşaat firmalarının bazı ihaleleri ya da istihkak ödemelerini kolaylaştırmak için damadın şirketinden piyasa değeri üzerinden mal alıyorlardı. Faturayı gösterenin işi şıp diye çözümleniyordu. Bir başka iddia, ortakları arasında Zeynep ile Asım'ın bulunduğu Karma Madencilik Şirketi ve bu şirketin Kemerburgaz -Göktürk ve Çatalca- Yeniköy işletmeleriyle ilgiliydi. Şirket yasa dışı yollardan "devlete ait bir sahadan kömür ve deniz kıyısından da kum çıkarıp" satıyordu. Enerji Bakanı Fahrettin Kurt'a gönderilen bir mektup elden ele dolaştırılıyordu. Davulcu Asım'ın "Türkiye Kömür İşletmeleri'nin elindeki AR-36120 sicil ve 722 nolu sahada" kömür üretip satmasına akıl erdirilemiyordu. Mektupta "Aynı şirket sahipleri, sahildeki deniz kumunu, hangi yasaya göre sattıkları da belli olmamasına rağmen, hiçbir yetkilinin kendilerine engel olmadığı gibi, herhangi bir yasal işlemin yapılmaması da çok dikkat çekicidir" deniliyordu.

Tüm Maden Arayıcıları ve İşleticileri Derneği'nin, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na yaptıkları başvuru korkunç bir suçlamayla noktalanıyordu:

"Bu güçlerini aldıkları kaynağın da belli olmamasına rağmen, Karma Madencilik A.Ş. ortakları Zeynep

Özal Ekren ile Asım Ekren'in bunlarla birlikte çalışmalarını dikkate değerdir."

Mektubun son tümcesini okuduktan sonra Semra Hanımın içi cızz etti. Bu çocuklar "acaba, bilmeden, kömür ve kum mafyasının içine mi düşmüşlerdi?"

Başka bir iddia ise, Asım'ın Karma Madencilik A.Ş.'den ortağı Saadettin Temelli'nin "Temelli Mefruşat" şirketiyle ilgisiydi. Tatil sitelerinin, yeni büyük otellerin dayanıp döşenmesinde "görünmez ortak Asım" etkili oluyordu. Aslında Asım'ın benzer iş yapan Tuteks adlı bir firması vardı. İş getiriyor, Tuteks adına komisyonunu alıyordu. Komisyonunu almadan iş yapan mı kalmıştı sanki.

Yazılanlar haber olmaktan, yorum olmaktan çoktan çıkmış ve fiili saldırıya dönüşmüştü. Kadınların kabul günlerinden, köy kahvelerine kadar her yerde davulcu damadın nasıl milyarder olduğu ve Zeynep'i nasıl sevdiği konuşuluyordu.

Yok efendim, "Fethiye ve Gökova'da milyarlık turizm projeleri için çocuklara, Hazine'ce el altından 49 yıllığına kiralananan yüzlerce dönümlük el değmedik koylar" varmış.. Yok efendim, "özel kararname ile yurda giriş çıkışı kolaylaştırılan yatları 'Nostalgia' Kalamış koyunda demirliymiş.. Yok efendim, bir defasında 37 milyonluk ödeme gücü olan kredi kartları" taşıyorlarmış...

Semra Hanıma göre bunların tek tek yanıtlanması gerekiyordu. Ama o, Zeynep'in servetiyle ilgili genel bir açıklama yapmakla yetinecek, nur içinde yatsın Turgut Beyi sevindirecekti.

"Zeynep'in zenginliği ikinci evliliğinden sonra değil. İlk eşiyse Suudi Arabistan ve Libya'da tam 9 yıl kaldı. Türkiye'ye gezmeye bile gelmedi. Para biriktirdi. Altında

biri Alfo Romeo öteki Audi iki otomobili vardı. Ayrıca Bağdat Caddesinin en lüks yerinde iki dairesi.. Bankalarda paraları vardı. Biz Amerika'dan döndüğümüzde de Kadıköy'de bir butik işletiyordu. Sözün özü, Zeynep zaten varlıklıydı."

Madem herkes merak içindeydi, madem herkes bunu konuşuyordu; o zaman Zeynep'in serveti, bizzat Zeynep tarafından açıklanmalıydı. Gerçekler gazetelerin birinci sayfasından okunmalıydı.

Zeynep'in "*varlık yolu*" Büyükdere'de oturduğu villadan yola çıkılarak açılmıştı. O, babasının kızıydı, neyin daha kârlı olduğunu çok iyi biliyordu. Akıllı bir yatırımcının "*Daire, altın ve dolar*" üçlüsünden şaşmaması gerekiyordu. Bu nedenle Zeynep bugüne kadar bir karış bile arazi sahibi olmayı düşünmemişti.

### **Kokain Kullandıkları Savıyla...**

Onun inandığı bir tek gerçek vardı. Babasının görevi ile gurur duyuyordu, ama Başbakan Turgut Özal'ın kızı değil de vatandaş Turgut Özal'ın kızı olsaydı, başına bunlar gelmezdi. Varlıklı bir kadın olmasının öyküsünü istese, "yerde bir elma buldum, parlatıp sattım, o paraya iki elma aldım onları da parlatıp sattım" diye anlatabilirdi. Ve nasıl olsa, inanmaya hazır insanlara böyle bir masalı pekâlâ yutturabilirdi. Ama o, gerçekleri, yalnız gerçekleri açıklamaktan çekinmiyordu:

"Örneğin 11 yıl önce Kadıköy Altıyol'da, meşhur Efes Çarşısında, 200 bin liraya dekore ettirdiğim butiğim vardı. Libya'ya gıdene kadar 1.5 yıl çalıştım, kimse

tek kelime söz etmedi. Elektrik mühendisi olan ilk eşimle 1975'te evlendim. İyi para kazanıldığı için, 1978'de Libya'ya gittik. Orada 3 yıl kaldık. Sonra Suudi Arabistan'a. Libya'dan dönünce, net 260 metrekare olan oturduğum bu daireyi 7 milyona aldım. Bu, o gün için çok iyi paraydı. Bir yıl sonra, bugün Kadıköy Belediye Başkanı olan Osman Hızlan'a 32,5 milyona sattım. Ve hemen Bostancı'daki biri 12,5, öteki 15 milyon olan iki daireyi ve Side'de 4,5 milyona yazlığımı aldım. Bağdat Caddesinde, o zaman fiyatlar böyleydi. Ben Libya'ya, Suudi Arabistan'a para biriktirmek amacıyla gitmiştim. Dairemi alırken de, satarken de, ailem yurtdışında olduğundan, haberleri olmadı. İlk eşimden boşandığımda, Bostancı'daki üst dairenin tapusunu ona verdim. Asım'la evlenip, alttaki daireye yerleştim. İlk eşim yurda dönüp aynı apartmana gelince, ben buradan çıkmayı tercih ettim. Caddebostan'daki bu daireyi, müteahhit Yavuz Yayla ile takas karşılığı aldım. Benim oturduğum daire geçen yıl 60 milyondur; o da bu daireyi 50 milyona satıyordu. İşte bugün, 250 milyon lira denen dairem, bu dairedir."

Söylediğine göre; 200 milyon lira değerinde mülkü, bankadaki paraları, arabaları ve mücevherleri ile Zeynep'in zaten "350 milyonu" vardı. Sadece Zeynep değil, Asım da iyi bir yatırımcıydı. Zeynep'in yol göstericiliğine Asım'ın şansı eklenince, neye dokunsalar, altın oluyordu:

"Fuardan dönünce Kozyatağı'nda 37 milyon lira olan daireye 16 milyonla girmişlerdi. Aylık taksiti 1,5 milyondur. Vade farkıyla daire onlara 49 milyona mal olacaktı. Ama daha şimdiden aynı yerlerin peşin fiyatı 47 milyon olmuştu. Asım ayda 6,5-7 milyon kazanıyordu."

Çocuklar Semra Hanımı çok üzüyordu. Rahmetli Turgut Bey bile zaman zaman sinirlerine hâkım olamıyor, ağza alınmayacak şeyler söylüyordu.

Büyük gürültülerle başlayan ikinci evlilik, büyük düşkırıklığıyla bitiyordu. ANAP Kadıköy ilçesi üyesi ve Büyük Kongre delegesi davulcu damat Asım, üye aidatı ödemediği için partiden ihraç ediliyordu. Oysa, yaşam sürüyor, üçüncü evliliğin damat adayları sırayla boy gösteriyordu. Semra Hanım dengi dengine bir kısmet için Tanrıya yalvarıyordu.

Yeni aday, bir anlamda Zeynep'in meslektaşydı, o da Zeynep gibi giyim kuşamla uğraşan bir butikçiydi. Meraklarında da büyük benzerlikler vardı. O da Zeynep gibi bir Jaguar tutkunuydu.

Berberliklerini ilk kez Milas yakınlarındaki Kıyıkışlacık'ta başlayan bir mavi yolculukla kamuoyuna duyuracaklardı. Bu geç kalmış bir mavi yolculuktu; iki yıl önce yapılabilir ve soy kütüğüne ikinci evlilik olarak geçebilirdi. Ailenin tüm bireyleri hiç olmazsa bu beraberliğin gürültüsüz olması için dua ediyorlardı. Damat Bey, kayınpederini Houston'da hasta yatağında ziyaret etmiş ve bu arada da dest-i izdivaç teklif etmişti. Ahmet hariç herkesten iyi not almıştı. Günün moda deyişyle birinci damat Sait Gönenç ile ikincisi Asım Ekren "out", üçüncüsü Adnan "in" oluyordu. Bu beraberliğin ilk kötü haberi, adliye koridorlarından geldi.

"Aralarında Zeynep Özal'ın erkek arkadaşı butikçi Adnan Güngör'ün de bulunduğu sosyetenin ünlü sımaları kokain kullandıkları savıyla İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesinde yargılanmaya" başlıyorlardı.

Sonunda aklanacak olsalar da, Semra Hanım, kızının kara bahtına, Turgut Beyin kem talihine bir kez da-

ha kahroluyordu. Ama onu asıl üzen şey, Zeynep'in umursamazlığıydı. Zeynep, yaşamına çeki düzen vereceğine, tam aksini yapıyordu. Amerikalardan 11 bavul eşyayla dönüp, gümrükçülere "Bunlar benim çeyizim" diyerek pişkin pişkin gülüyordu. Ya da yaz tatilini Yunan Adalarında geçirmeye kalkışıyor, ipe sapa gelmez arkadaşlarıyla Kybele yatına doluşup, Rodos'a gidip, vür patlasın çal oynasın yaşıyordu. Semra Hanımın kulağına, hoş olmayan şeyler de geliyordu. Rodos'a bir yılda üç kez sefer düzenleniyordu. Ve Zeynep, ünlü dünya markalarının adadaki mağazalarından bavullarını dolduruyor, bir seferinde tam 17 milyon drahmilik alışveriş yapabiliyordu. Bu kızın işlerine, akıl sır ermiyordu.

### **Sabun Köpüğü Operası...**

Semra Hanım çocuklara söz geçirememenin sonucunda aileyi dünyanın diline düşmekten elbette kurtaramıyordu. Güldürü dergileri, karikatürler bir yana, Türkiye'nin ve dünyanın en ciddi yayın organları da, anlaşılan, konu sıkıntısı çekiyor olmalıydılar. Dergi kapaklarında, ailenin tüm bireylerinin yer aldığı hükümetler kuruluyor; köşe yazılarında Eva-İmelda benzetmeleriyle yorumlar yapılıyordu. Semra Hanım birçoğuna gülüp geçiyor, hatta, birbiri ardına, o ünlü kahkahalarını atıyordu:

Bir gazete işi gücü bırakıp, komik sayfalarında Turgut Beyi Cumhurbaşkanı yapıp Çankaya'ya çıkarmıştı. Onların işi gücü T.Ö, S.Ö, Z.Ö, A.Ö, E.Ö, K.Ö, Y.Ö diye aile boyu dalga geçmekti kendileriyle, zaten.

Listeye göre, kendisi başbakan ve Beşiktaş'tan so-

rumlu devlet bakanıydı. Geriye dönüp baktığında Beşiktaş için çok şey yaptığını anımsıyor, bir Beşiktaşlı olarak bu acı gününde göğsü kabanyordu Semra Hanımın.

Kadınların kurtuluşu için harcadığı enerji görmezlikten gelinmiş, vakıftan, doğum kontrolünden, toplu nikâhlardan söz eden olmamıştı.

Ahmet, başbakan yardımcısıydı ve tüm devlet bankalarından sorumlu devlet bakanlığı koltuğuna oturtulmuştu. Oysa, onun en iyi yapabileceği iş tüm iç ve dış kredileri yönetmektir. Televizyon sahibi olacağını bilselerdi, basın ve enformasyon bakanı bile yaparlardı.

Efe de yetenekleri iyi saptanmadan görevlendirilmişti. Onu hızlı araba kullanmakla görevli ulaştırma bakanı yapmışlardı. Oysa, o, banker ruhlu bir çocuktur. Bütün sevimliliği ile tıyo alıp, elindeki kâğıtların değerini üçe-beşe katlayabiliyordu.

Zeynep'e açık açık haksızlık yapılmıştı. Kızı davul ve zurnacıları korumakla görevli, sağlık ve sosyal yardım bakanlığıyla görevlendirmişlerdi. Onun konut işlerinde, ne kadar usta olduğunu hâlâ anlayamamışlardı.

Aile ağırlıklı hükümette, kayınbiraderler Korkut ve Yusuf ile kuzen Hüsnü unutulmamıştı. Korkut, petrol ve Allaha havale işleriyle görevli devlet bakanı, Yusuf TBMM'de komisyonları karıştırmakla görevli boş işler bakanı yapılmıştı. Hüsnü'ye verilen koltuk çok komikti. Hüsnü, büyük kafalılara uygun fes bulmakla da görevli dışişleri bakanı olmuştu. Semra Hanım, "koskoca Özal ailesinden 8 kişiye hükümette yer verilmesine" üzül düğünü söyleyen küçük Efe'ye çok gülmüştü. Çocuk haklıydı. Gelinler, eski ve yeni damatlar, Yusuf'un, Korkut'un ve Hüsnü'nün eşleri, çocukları, damatları, gelinleri hiç düşünülmemişti. İktidara mademki aile geliyor-



du. O zaman hükümette kendi kardeşlerine de yer verilmeliydi.

Gülüp geçtikleri olduğu gibi, onu çok kızdıran değerlendirmeler de vardı. Özellikle batı basınının iki yüz-lü yorumlarına tahammül edemiyordu.

13 Eylül 1980'den beri vargüçleriyle değişim ve dönüşümü gerçekleştirmeye, yenileşmeyi yakalamaya ve yükselen değerleri benimsetmeye çalışmışlardı ama, ne İsa'ya ne Musa'ya yaranamamışlardı. Batı basını her nedense Körfez savaşından sonra Turgut Beyi ciddiye almış, yeni yeni yazıp çizmeye başlamıştı. Ama gazeteci denilen millet dünyanın her yerinde aynı hamurdan yoğruluyordu demek. Bizimkiler yetmiyormuş gibi, şimdi onlar da, aileye hanedan demeye başlamışlardı. Aile içinde yaşanan olaylar, onlara göre de, Soap Opera, bir sabun köpüğü operasıydı. O canım, koskoca *The Wall Street Journal* "ailenin içindeki entrikalardan" söz ediyordu. Sözümona dünyanın en ciddi gazetelerinden biri olan *The New York Times*, kendisini Eva Peron ya da İmelda Marcos'a benzetiyor "tabanca koleksiyonunu, şarkıcı kuaför ve aktörlerle dostluklarının" öyküsünü yazıyordu. Hele o *Amerika'nın Sesi* yorumcusunun "Yeni bir hanedan mı?" sorusuna verdiği yanıt yüreğine taş gibi oturmıştı. Kendisinden "Türkiye'de bir modern Osmanlı sultanı" diye söz ediliyordu.

Şimdi bunları anımsadıkça, bir zamanlar kendisine Kösem Sultan, Turgut Beye Mehmet Turgut Paşa diyenlere haksızlık edip etmediklerini düşünüyordu Semra Hanım.

O günlerde bütün dünya bunları okuyor ve dinliyordu. İngilizlerin *Guardian*'ı "pürolu bir fotoğrafını" yayımlamıştı. *Independent*, partinin bölünmesinde Semra

Hanımın suçlu olduğunu yazabiliyordu. Fransızlara gelince; Semra Hanımın oldum olası sevmediği bir millettir onlar. Dünyanın en ciddi gazetelerinden biri olarak bilinen *Le Monde*, Semra Hanımı her ne kadar, Kenan Evren ve Turgut Özal'dan sonra Türkiye'nin en nüfuzlu "Üçüncü şahsiyeti olarak" gösteriyorsa da, ona hiç çekinmeden "sonradan görme" diyordu:

"Türkiye'de kadınların politikaya katılımları alışmış bir olay. Çünkü Türk kadını seçme ve seçilme hakkını Fransız kadınından önce elde etmiştir. Ama Semra Özal'ın daha çok eleştirilen yönünü, dudaklarından düşürmediği pürosu, elinden bırakmadığı viski kadehi kadar, sonradan görme taşralı halleri ve taşkın kişiliği oluşturmaktadır. Semra Özal, Anadolu'dan çıkan ve sosyal düzeyinin yükselmesi için batılı cıltının gereğine inanan, yeni tabakaların gözündeki bir modernlik örneğidir. Batılı anlamdaki feministler, kadın hakları savunucuları Türk Kadını Güçlendirme Vakfı'nı da eleştiriyorlar. Vakıfta ANAP gölgesini görüyorlar ve siyasi partilerin kadın kolları kurmaları yasaklanmışken, Semra Özal'ın vakfına ayrıcalık tanındığını söylüyorlar."

### **Eva, İmelda ve Kleopatra...**

Bizimkilerin, kendi cumhurbaşkanları için yazdıkları düşünöldüğünde, yabancıların az bile yazdıklarına inanıyordu Semra Hanım. Turgut Beyin, gazeteci takımına kızıp, köpürdüğü kadar vardı. Kendisini "Kapalıçarşı'da iyi halli bir halı mağazası sahibine" benzeten yazıyı okuyunca, sükûnetini bozmadan "kara gözlüklüler yazmaya devam etsinler, biz de işimize bakalım" demişti.

Yok efendim, saray yavrusu gibi muhteşem yazlığın plajı için "Sedir Adası'ndan Kleopatra kumu" getirtilmişmiş.. Yok efendim, "özel yat iskelesi" kurulmuşmuş.. Yok efendim, "uydu anteni" bağlanmışmış.. Yollar trafiğe kapatılmışmış.. Eva'nın gıysileri, İmelda'nın ayakka-bılarından sonra, anlaşılan sıra Kleopatra'nın kumuna geliyordu. Kimse açık açık söylemeye cesaret edemiyordu ama, Semra Hanım Eva'nın da, İmelda'nın da, Kleopatra'nın da kendisi olduğunu bal gibi biliyordu.

Marmaris'in Karacaöğüt Köyü, Kerme Körfezi İngiliz koyundaki, bir küçük dinlence evi için kıyamet koparılıyordu. Suçlamalar arttıkça, eleştiriler yoğunlaştıkça Semra Hanım her akıllı insan gibi savunma alanını daraltmanın daha doğru olacağını düşündü. O artık, yalnız Turgut Beyi ve çocuklarını savunacaktı.

Her ne kadar "Kasa Semra Hanımdır" diyorlarsa da, onun dünya malında zerre kadar gözü olmadığını da bal gibi biliyorlardı. Bu dünyanın malı bu dünyada kalırdı. Turgut Beye sağlığında çok yalvarmıştı, mal varlığımızı açıklayıp düşmanlarımızı kıskançlıktan çatlatalım, diye. Muhaliflerin mal varlığımızı Mecliste sorgulamaya kalkışmaları rahmetliyi çileden çıkarıyor "Modern devlet, hesap veren devlettir" dediğini unutup "Ben yalnızca mahşer günü Allah'a hesap veririm" diyordu.

Ne vardı yani, bunca yıl çalışıp çabaladıktan sonra Side'de, Bodrum'da, Didim'de birer yazlık evleri olamaz mıydı? Yeniköy'de ve Dragos'ta birer daireleri olması ayıp mıydı? Evet Yeniköy'deki evin elektrik faturasını ödemeyi unuttuğu doğrudu ama, hiç kimse her nedense çiftliğinde kaçak elektrik kullanan Adalet Bakanı ile uğraşmıyordu.

İstanbul Balmumcu'daki, Ankara Gaziosmanpaşa'daki villaları sanki para vermeden almışlardı.

İşleri güçleri olmadığı verdikleri soru önergelerinden belliydi. Yok efendim, "Antalya civarında 6 villamız" daha varmış.. Yok efendim, "Missouri Üniversitesinin hazırladığı İslam, Dolar ve Politika başlıklı bir raporda mal varlığımızın bir milyar dolara yaklaştığı" belirtiliyor-muş..

Şimdi ölümünün arkasından gönlünce gözyaşı bile dökemediği Turgut Beyi memleketin işleri değil, asıl böyle ipe sapa gelmez şeylerin yıprattığını daha iyi anlı-yordu, Semra Hanım. Bir an, ona daha çok destek ola-bilir miydim diye düşündü. Çocuklarını savunmak, onu savunmak anlamına gelmiyor muydu?

Günü zamanı geldiğinde mikrofonu eline alacak, çocukları için yapılan tüm haksızlıklara anlamlı bir ya-nıt verecekti. Beklediği fırsatı Genç İşadamları Derne-ği'nin bir toplantısında yakaladı. Cumhurbaşkanı eşi ve ANAP İstanbul İl Başkanı sıfatlarını bir kenara iterek, üç çocuklu bir anne olarak konuştu:

"Sizden dileğim, genç işadamları olarak kuşağınıza ve idealinize sahip çıkmanızdır. Unutmayın ki, Ahmet, Efe ve Zeynep de, sizler gibi, birer genç işadamı ve işka-dınıdırılar. Toplumun kötü niyetli kişilerinin yıkıcı pro-pagandalarına ve dedikodularına rağmen; Ahmet, Efe ve Zeynep sizlerden biri. Onlar da genç işadamı, genç işkadını. Bazılarına göre, çocuklarım hiçbir iş yapma-malı, boş oturmalı ve aç kalmalı. Dükkân açmaya kal-kışsalar, kıyamet kopuyor. Turizme niyetlenseler, yer yerinden oynuyor. Ahmet, özel televizyon girişiminde bulundu. İlk girişen olmasından kaynaklanan bir bilin-mezlik denizinde boğmaya kalktılar. Korsan televizyon dediler. Hâlâ da diyorlar. Oysa her şey yasal. Efe, bor-saya girdi. Mertçe dürüstçe açıkladı. Ortalık yıkıldı, hâ-

lâ da uğraşıyorlar. Ya dolaylı ilgilenseydi, kâğıt üstünde ismini göstermeseydi, daha mı doğru iş yapmış olacaktı. Başbakan çocuğu olmak, cumhurbaşkanı çocuğu olmak, genç işadamlığına engel mi olmalı?"

Konuşmasını tamamlayıp yerine otururken kendisini dinleyenlerin coşkulu alkışları hâlâ sürüyordu. Eşini ve çocuklarını savunmakla yetinme kararının doğruluğu, alkışlarla kanıtlanıyordu.

Bundan böyle Korkut'muş, Yusuf'muş, Hüsnü'ymüş onu hiç ilgilendirmiyordu. Aslında, onlar için yazılanlar, elbette dosyalarda birikiyordu. Yükselen değerlerin çıkmaz sokaklarında yapılan siyasetten bıkip usanmıştı Semra Hanım. Ama, madem her şey onlardan soruluyordu; o zaman dost, akraba ve müşteri herkesin yaptıklarıyla yakından ilgilenmek gerekiyordu.

### **Korkut'un Mukaddes Milyarları...**

Korkut Beyin dost mu düşman mı olduğunu kestirmek, zaman zaman çok güçleşiyordu. Ağabeyi Turgut Bey ve yengesi Semra Hanım için söylediklerine bakarak, rahatlıkla "düşman" denilebilirdi, ona. Bunca yıldır ailenin büyük geliniydi ama, elle tutulur, gözle görülür sıcak dostluklarını doğrusu hiç anımsamıyordu. Turgut Beyin "*kadına tapan*" özelliğini, Korkut Beyde "*kadını tepen*" bir huy olarak her zaman görmek mümkündü.

Fiilen siyasete atılmaya karar verdiği günlerde, Semra Hanımın "yapı taşı olarak aileye uymadığını" söylemesi bir yana, "Ben bir kadının kocası sayesinde bir yerlere baş olmaya çalışmasını tasvip etmem" diyebilecek kadar bir kadın düşmanıydı o.

Korkut Bey, Allah ile aile arasındaki ilişkileri düzenleyerek, başlangıçta küçük çapta yararlar sağlamıştı. Aileye Allah'ın yolundan yürünerek, Allah'ın ipine sarılarak siyaset yapılabileceğini, ilk o göstermişti. Turgut Bey'den küçük olmasına karşın "doğruyu" önce o bulmuş, Mehmet Zahir Kotku ile önce o tanışmış, Nakşi terbiyesini önce o almıştı. Mahmut Efendi'ler, Abdurrahman Gürses'ler, Esat Coşan'lar falan daha sonraydı. Korkut Bey "Turgut Beyin muhakkak kı, böyle manevi terbiyecilerle tanıştığını, görüştüğünü" biliyordu. Ama, bu "Turgut Beyle hocası arasındaki özel ilişkiydi", söylemesi Korkut Beye düşmezdi.

Semra Hanıma göre; Korkut Bey, Turgut Beyle karşılaştırılmasına bile tahammül edemiyordu. Turgut Beyin kardeşi olmak onun için önemli değildi. Çünkü o, siyaset ve ticaret alanlarında ve de Allah yolunda "kendini ondan daha önce ispatladığını" söyleyebiliyordu. Turgut Beyi önemsemiyor, hatta, zaman zaman onu küçümsüyordu. Korkut Beye göre "Turgut Beyin kardeşi olmak öldürülmek gibi bir şey"di. Ağzını ne zaman açsa, Türkiye'de siyasetin kendisinden sorulduğu izlenimi bırakıyordu. Necmettin Erbakan ile uzun süreli beraberliği olmuşmuş, Erdal İnönü'yü üniversite hayatından yakından tanıyormuş, Süleyman Demirel'le 15 yıl beraber çalışmışmış. İlk bakışta bütün bunların pek önemi yoktu Semra Hanım için. Herkesin kendi çapında, tanıdıkları, dostları, ahabları vardı. Ama Korkut Bey, din kisvesi altında ağabeyine kötülük yapıyor, hatta oy kaybettiriyordu. O, hep, Korkut başka, Turgut başkadır demeye getiriyor "Turgut Beyin siyasi görüşü ile benim siyasi görüşüm her yerde buluşmuyor. Ben, Allah'a inanmış birinin siyasi görüşüne sahibim" diyordu. Semra Hanıma göre, bunlar, Türkiye'de siyaset yapan insanlar arasında kavgada bile söylenecek sözler değildi.

Korkut Bey, "Ben siyaseti şu anda kapadım" derken, açık kapı bırakıyor; "Ama beni aşan bir şey olursa.." şartını koyarak, yine yaparım demeye getiriyordu. Belki de rahmetlinin ölümünü bekliyordu. Semra Hanıma göre; Korkut Bey, sırtını dine dayamış bal gibi siyaset yapıyordu. Siyasetten sözde uzaktı, ama "Bakanlıklardaki yöneticilerle toplantılar yapıyor, bürokratlara başarının sırrını anlatan raporlar dağıtıyor, kadrolaşma işinin püf noktalarını anlatıyordu."

Özelleştirme kapsamına alınan PETKİM'de ya da TPAO'nun Güneydoğu petrol sahalarında yaptığı inceleme ve tetkik gezilerinin de bir anlamı olmalıydı.

Korkut Beyin siyasetten kaçınamayacağını, herkes gibi Semra Hanım da biliyordu. O "bağlı olduğu dinsel hareketin güçlenmesi ve yayılması için mutlaka paraya ve siyasal güce sahip olunması gereğine" taa Amerika'larda inanmıştı. Tarikatın deyişiyle Korkut Bey bu konularda "takiyye" yapıyordu. Allah'ın bildiğini kuldan esirgemenin alemi yoktu; Korkut Bey de, tarikatı da boğazına kadar siyasete batmıştı:

"Türkiye'de bir din adamı sınıfına dayanan teokratik devlet kurmak isteyenler arasında Nakşilerin özel bir yeri olduğunu artık herkes biliyordu. Gerçekte, İslam dininde bir din adamı sınıfı olmadığı için, bu sınıfın egemenliğine dayanan teokratik bir devlet düzeni de olamazdı. Ama Nakşiler bunun aksini düşünüyorlardı. Onlara göre, başta devletin yönetimi olmak üzere, toplumun tüm işleri, seçilmiş bir din adamı sınıfına bırakılmalıydı. Turgut ve Korkut Beylerin tarikat büyükleri, İskender Paşa Dergâhı'nın şeyhi Prof. Esat Coşan, hiç kimseden çekinmeden, bir 'İslami Şûr'a'nın kurulmasından söz edebiliyordu. İslami toplumun siyasi iktisadi, hukuki ve sosyal hayatı şûranın kararlarına göre işleye-

cekti. Sıradan insanların şûraya girmesi düşünülemezdi. Şûra, şahadeti geçerli, ilim ve takva sahiplerinin yeri idi, kuru kalabalıkların değil. Nitekim, Hristiyanlar İznık Konsülünde, işi parmak hesabına döküp, dinlerini parçalamışlardı. Demokrasiler de böyle değil miydi, parmak hesabıyla hakikat katledilmiyor muydu?

Bugün Türkiye'de, sanılandan daha çok, Nakşibendi şeyhi ve dergâhı vardı. Şeyhler arasında Mehmet Efendi, Mahmut Efendi, Hilmi Efendi, İzzettin Efendi, Hulusi Efendi, Galip Efendi, Esat Efendi, Hüseyin Hilmi Efendi ve dergâhları siyasetteki etkinlikleriyle dikkat çekiyordu. Korkut Özal'ın İstanbul Fatih'teki İskender Paşa Dergâhı ile yakın ilişkilerinin saklısı gizlisi yoktu. Erenköy Dergâhı'nın başında, partinin İstanbul İl Başkanı Eymen Topbaş olduğu da biliniyordu. Nakşilerin cumhuriyet tarihindeki ilk siyasi organizasyonu Milli Nizam Partisi ile başlamış Milli Selamet Partisi ile devam etmişti. 1983'ten sonra ağırlıklarını ANAP'ta duyurmaya başlamışlardı. Prof. Esat Coşan'ın, müritleriyle yaptığı bir konuşmanın ses bandı, 1990 baharında yayınlandığında ise artık inkâr edilecek hiçbir şey kalmamıştı. Esat Hoca, babası Mehmet Zaid Kotku'nun zamanından beri dergâhlarının bu siyaseti desteklediğini söylüyor 'geldiler, izin istediler, hocamız emir buyurdu, istikamet buyurdu, yapın buyurdu, onlar da yaptılar' diyordu. Korkut Bey de icazet aldığını söylemiyor muydu? Nakşiler, 1987 seçimleri de dahil olmak üzere yaklaşık 2 yıl boyunca Necmettin Hoca'nın öncülüğünde, siyasette etkin oldular. 1989 yerel seçimlerinde dergâhlar arası ittifak bozuldu, Erbakan-Coşan çatışması çıktı. İkinci anlaşmazlık da. Korkut Bey'in tarikatın dışına taşarak, belli başlı dini grupların liderlerinden parti için destek istemesiyle ortaya çıktı. Korkut Bey 'işte para,



işte devlet imkânları. Dine hizmet için bundan daha iyi bir ortam bulabilir miyiz?' diyerek iktidara destek istiyor ve gazetecilere yakalanıp, başlarına bunca iş açıyordu. Bir yandan siyaset yapmıyorum diyor, bir yandan da gizli toplantılarda Turgut Bey adına ahkâm kesiyordu. Bizim ailenin üzerinde bu kadar durmamak lazım-mış. İslam'da harp hileymiş, gerekirse takîyye sünnet-miş, bazı çevrelerin dikkatini çekmemek için aileye tolerans göstermek gerekiyormuş.."

Semra Hanıma göre, bu adamlar yaşanan değişim ve dönüşümden zerre kadar nasip almıyorlardı.

### **İmanı Bütün İnsandı, Ama...**

Semra Hanım, bunca yıldır Korkut Beyin Turgut Beyin ağabey kardeş ilişkisini çözümleyememişti. Bu kendi bilecekleri bir işti ama, Korkut Beyin kendisiyle de bir alıp veremediği olduğu belliydi. Semra Hanım, Türkiye'de laikliğin simgesi olarak görüldüğü günlerde, Korkut Bey, "Semra Hanımla dünyalarımız birleşmiyor. Ben onun, başını örtüp, beş vakit namaz kıldığı günleri hatırlıyorum. Şimdi namazı bıraktı mı, bilmem. Ama şuna eminim, yapmadığı için günah olduğunu biliyordur. Beraber hac yaptık. Orada bana 'Ben başımı örtemiyorum, ama biliyorum ki, baş örtmek lazımdır' demişti. Semra Hanım, imanı bütün bir insandır. Ama davranışları..." diyebilirdi.

Semra Hanım için "Akrabanın akrabaya yaptığı, akrep akrebe yapmaz" özdeyişi Korkut ve Yusuf Beyler için söylenmişti sanki. Başkaları söylediğinde, onları rahatlıkla "düşman ilan edebilecek" şeyler söylüyordu. Ör-

neğin durup dururken, Allah'ın "Aileye asıl rengini verenlerin kadınlardır" buyurduğunu vurguluyordu. "Ailenin temeli annedir, Allah böyle yapmış. Mesela ben kabre girsem 'Ey Korkut, İbn-i Hafize' diyecekler" diye söze başlayıp "ailedeki kadınların durumunun üç kardeşin evliliklerine nasıl yansıdığını" hiç çekinmeden uzun uzun anlatabiliyordu:

"Turgut Beyin, biliyorsunuz, ikinci evliliği. İlk evliliğinin bozulması onun için zor olmuştur; 5-6 ay sürdü. Bakın ben o hanım için çok iyi şeyler biliyorum. Daha çok, kızın annesinin sorun olduğu kanaati var bizde. Bir daha evlenmedi o hanım. Kızın annesi meseleleri suhuletle çözeceğine, gerilime gitti ve neticede koptu. Yoksa kızın babası çok saygı duyduğumuz bir insandı. Turgut Beyin Semra Hanımla evliliği, benden iki sene sonra, 1954'te ABD dönüşü olmuştur. Semra Hanımı ben kendi ailemle mukayese ediyorum. Benim hanımım çocukluk arkadaşımdır. Bugün İslamı hakkıyla yaşamaya çalışan biridir. Hayatımız çok ahenkli geçiyor. Çünkü İslamda buluştuk. Aynı şeyi küçük kardeşim içinde, büyük kardeşim için de istiyorum. Yusuf'un karısı Heidi de iyi bir Müslümandır."

Bütün bunları bülbül gibi anlatan Korkut Bey, sıra mukaddes milyarlarına gelince dilini yutuyor, sus pus oluyordu her nedense. Ama, çok şükür Türkiye'de artık her şey rahatlıkla konuşuluyor ve yazılıyordu. Korkut Beyin Turgut Beyden farkı yazılıp-çizilenlere karşı suskunluğunu daima koruyabilmesi oluyordu. Semra Hanıma göre, Allah'tan başka hiç kimseye hesap vermeme kuralını Turgut Beye öğreten o olmuştur.

Korkut Özal, başlangıçta, eninde sonunda maaşta talim eden bir bürokrattı. "Dünyevi" dürtüleri "ahirevi" dürtülerinden daha geri planda olduğundan MNP ve

MSP saflarında politikaya soyunmuştu. İnsanlar ahiret uğruna savaşım verirken, ticaretin, hele hele para ticaretinin kötülüğüne inanıyor, örneğin göğsünü gere gere "faizin cennet kapılarını kulların yüzüne kapattıran bir işlem olduğunu" savunuyordu.

Para ticaretinin bu yaman ve yılmaz düşmanı, her nasılsa Özal döneminin iş bitirici ortamında birdenbire çark ederek, ticaret dünyasının bol paralı merkezinde, hak ettiği yeri alıyordu. Ona göre, siyaset insan öğüten bir değirmendi. Siyaset yapıp çirkin şeylerin üstünde kalabilmek için evliya olmak gerekiyordu. Ticarete evliya olmayı, siyasette evliya olmaya tercih etti. Ve bir ayağını Suudi Arabistan'a, ötekini Irak'a atarak, oturduğu yerden gerçekleştirdiği büyük organizasyonlarla, büyük paralar kazanmaya başladı. Artık oluk gibi akan yeşil dolarlarla, şirketlerine yenilerini ekliyor, bankerlik işlerine bile girişiyordu. Sahte tahvil basımıyla suçlanıp hüküm giyen Banker Bako, iş ortağı Cumalı Yükçü aracılığıyla ANAP'a 600 milyon lira verdiğini ve Korkut Beyle faiz işi yaptıklarını açıkladığında Semra Hanımın ağzı bir karış açık kalmıştı.

Paranın dini ve imanı olmadığını söyleyenler "Korkut Bey örneğinde olduğu gibi" diyerek, bir kez daha haklı çıkıyorlardı. Turgut Beyin iktidarda olduğu sürede, Korkut Beyin akıl almaz yükselişinin kanıtları ortadaydı. Çeşitli alanlarda faaliyet gösteren 10 şirket, bir faizsiz banka ya da dolaylı ortaklık İstanbul'un göbeğine dikilen 15 katlı bir iş merkezi, dinsel özelliği ağır basan 3 vakıf.

### **Turgut Beyin İlk İmzası...**

1987'lere gelindiğinde, Korkut Beyin mukaddes mil-

yarlarıyla ilgili tablolar yapılmaya, başdöndürücü yükseliş grafiklerle anlatılmaya başlanacaktı. Korkut Özal ve ailesi, ANAP İstanbul İl Başkanı Eymen Topbaş ailesi, Al Baraka Grubu, Feniş Holding gibi başlıkların altındaki ilişkiler zincirine akıl erdirmek pek kolay değildi. Semra Hanıma göre, bu düşman çatlatan gelişmenin perde arkasını aralamak gerekiyordu.

"1983 yazı, Özal biraderler için bir hayli hareketliydi. 1982 sonlarında parti kurmaya karar veren Turgut Bey, ilk yurtdışı seyahatini S. Arabistan'a yapacaktı. Cidde'de birkaç gün kalacak ve İslam Kalkınma Bankası müşaviri Prof. Nevzat Yalçıntaş'la uzun uzun görüşecekti. İlginç bir rastlantıydı ama, Korkut Beyin bakanlık yaptığı MC hükümetleri döneminde TRT Genel Müdürlüğü yapan Yalçıntaş, İslam Kalkınma Bankasındaki bu görevini Korkut Bey'e devredecekti. Turgut Bey, Cidde'de, İslam Konferansı Sekreteryası, Dünya İslam Birliği ve İslam Kalkınma Bankası ile özel temaslarda bulunup 14 Aralık 82'de ABD'ye uçuyordu. New York, Washington ve Houston arasında mekik dokuyan Turgut Bey, ABD hükümet üyeleri, IMF ve Dünya Bankası yetkilileri ile görüşüp, parti kuracağını açıklıyordu.

Turgut Bey parti kurmak için olağanüstü çaba harcarken, Korkut Bey boş oturmuyor, Suudilerle şirket kurma hazırlıklarını sürdürüyordu.

Korkut Bey, ticari yaşamına ilk adımını, daha sonra ANAP İl Başkanı olacak Eymen Topbaş'ın şirketi Hak Yatırım'da atıyordu. Hak Yatırım'a yüzde bir hisse ile ortak olan Korkut Bey aynı yıl Topbaş ailesiyle ortaklaşa Akabe İnşaatı kurdu. Korkut Bey Topbaş ailesiyle Hak Yatırım'ın dışında Hak Ticaret Tekstil ve Kimya A.Ş. adlı bir şirket daha kuracaktı. Akabe İnşaat kurulduktan sonra Cidde'de büyük bir inşaat işi alınıyordu.

Bu inşaat, daha sonraları Al Baraka Türk adıyla çok duyulacak, Dallah ya da Al Baraka Grubu'nundu. Al Baraka o sıralarda, Türkiye'de özel finansman kuruluşu oluşturma yollarını arıyordu. Grubun başkanı Başbakan Bülend Ulusu ile görüşüyor, ancak gerekli mevzuat bir türlü çıkarılmıyordu. Al Baraka, sonuçta Hak Yatırım'a, 'gelin bu işi birlikte kotaralım' diyecekti. İşte tam bu sıralarda Turgut Beyin partisi ANAP, kaynağı soru işaretlerine yol açan oluk oluk para harcayarak seçimlere hazırlanıyordu. Korkut Özal-Eymen Topbaş ikilisinin Suudi sermayesiyle kaynaşmasını sağlayan Al Baraka Türk A.Ş.'nin kuruluşu 16 Aralık 1983'e, yani Turgut Bey iktidarının kuruluşundan, hemen iki gün sonraya raslıyordu. Al Baraka'nın faaliyetine olanak sağlayan mevzuat önceden hazırlanmış ve iş sadece imzaya bırakılmıştı. Turgut Bey, başbakan olur olmaz, ayağının tozu ile 'Özel Finansman Kurumlarının Kurulmasına ve Faaliyetlerine İlişkin Kararname'yi imzalıyor ve Al Baraka Türk 5 milyar lira sermaye ile kurulmuş oluyordu. Al Baraka Türk'ün ikinci başkanlığına Eymen Beyin kardeşi Mustafa Latif Topbaş, yönetim kurulu üyeliğine ise Korkut Beyin sağ kolu Talat İçöz getiriliyordu. Al Baraka'nın Arap ortakları ise, raslantı bu ya, Korkut Beyin müşavirliğini yaptığı İslam Kalkınma Bankası, Katar İslam Bankası, Bahreyn İslam Bankası, Bahreyn İslam Yatırım Bankası ve Ürdün İslam Bankası'ydı."

### **Mercedes'ler Kapiş Kapiş...**

Turgut Bey ağabeyliğini gösteriyor. Korkut Beyin yararı için gözünü kırpmadan ilk imzasını atıyordu.

Semra Hanıma göre, bütün bunlar unutuluyordu. Son tahlilde "Besle kargayı, oysun gözünü" diyenler haklı çıkıyordu. Oysa, yükselen yeni değerler çerçevesinde, ticaret yaşamında artık "dost, akraba kayırma ve kolla-ma" gibi eskimiş değerlere yer yoktu. Değişim ve dönüşüme kolayca uyum sağlayan Korkut Bey bir kere "yürü ya kulum" buyruğunu duymuştu ve hiçbir şeye aldır-madan koşuyordu.

"Korkut Beyin ilişkilerinin bir ayağında Topbaş-Al Baraka Grubu bulunurken, diğer ayakta Gaziantep'li nakliyeciler Bayraktar ailesi vardı. Korkut Bey bu yeni ortağıyla petrol taşımacılığı işine girmişti. Korkut Özal ile Bahattin Bayraktar Beylerin üç şirketteki ortaklıklarını, Turgut Beyin altın yılları olan 1983 ve 84'e rashi-yordu. 1983'te Özba Petrol ve Kimya Sanayii Ticaret A.Ş. 1983'te 120 milyon sermayeyle kurulmuştu. Ticaret sicili kayıtları şirket sermayesinin 1986'da 540 milyona çıktığını gösteriyordu. Şirketin ortakları Korkut ve Bahattin Beyler, Talat İçöz, Korkut Beyin oğulları Mustafa Ali ile Murat'tı. 1984'te iki yeni şirket daha kuracaklardı. Aynı ortaklarla kurulan şirketlerden ilki Perotrans Nakliyat A.Ş. ikincisi Özbatrans Nakliyat ve Ticaret A.Ş. idi.

Korkut ve Bahattin Beylerin bu üç şirketi İran-İrak savaşının yarattığı ortamdan ustaca yararlanacaklar, savaş nedeniyle aksayan Irak petrol ihracatındaki boşluğu dolduracaklardı. Korkut ve Bahattin Beylerin sayesinde Irak, Türkiye sınırlarına yakın olan rafinerilerinden elde ettiği petrol ürünlerini Türkiye üzerinden karayolu ulaşımı ile satma olanağına kavuşuyordu. Kollar sıvanıyor, büyük bir heyecanla petrol taşımacılığı işine girişiliyordu. Bir zamanlar TPAO genel müdürlüğü de yapmış olan Korkut Beyin deneyimleri çok yararlı olu-

yordu. O sıralarda DPT'nin başına getirilen küçük birader Yusuf Özal, elinden geleni esirgemiyor, ağabeyine yardım etmek için çırpınıyordu. Şirketlerin yatırım indirimini, gümrük muafiyetini, faiz farkı iadesi, vergi resim ve harç istisnaları gibi, teşvik derhaleleri yoktu. Gözlerini yummuyor, işlerini yapıyor; gece gündüz demeden, petrol taşıyorlardı. Petrolün bir bölümü Türkiye'ye satılırken, bir bölümü de İngiliz BP'nin sağladığı akreditiflerle ihraç ediliyordu. Korkut Bey petrol ihracatından kazandığı dövizlerle otomobil ithalatçılığına yönelmişti. Yurda getirilen son model Mercedes'ler kapış kapış gidiyordu. Nasıl olsa Türkiye makus talihini yenmiş, çağ atlamaya başlamıştı. Adına köşe dönmececilik denilse de, yüzlerce binlerce insan Turgut Beyin devrimlerinden yararlanma olanağını bulmuş, düne kadar işsiz güçsüz takımından olanlar, büyük ihracatçı olarak ünlenmişti."

Aile için yapılan dedikoduların kaynağını, büyük oranda Korkut Beyin başarılı iş yaşamı oluşturunuyordu. Korkut Bey, hiç de sıfırdan başlayan bir insanın başaraabileceği işlerden olmayan şeylerin üstesinden kolaylıkla gelmişti. Türkiye'de böylesine başarılı onlarca, yüzlerce insan varken herkes Korkut Beyin mukaddes milyarlarıyla uğraşüyor ve sonuçta, nur içinde yatsın Turgut Bey yıpranmış oluyordu. Turgut Beyin talihsizliği, Allah'ın; kardeşi Korkut Beye "Yürü ya kulum" dediği bir sırada başbakan olması ve küçük birader Yusuf'u da DPT Müsteşarlığına atamasıydı.

Korkut Bey işlerini büyüttükçe aile bağlarını gevşetecekti. Her durumda gökyüzüne gönderme yapmayı alışkanlık edinen Korkut Bey, "Allah insanları aynı ane babadan yaratmıştır ama evleri ayırdır. Bütün işler beraber olacak değil. Benim adım Korkut, Turgut değil" diyecek, kardeşlerinden gördüğü yakınlığı yadsıyarak,

her ikisinin de siyasetten zarar gördüklerini söyleyecekti. Konuşma dilinden zarar sözcüğünü çıkaran Korkut Bey, bir yandan kârlarını üçe dörde katlıyor, bir yandan da şirketlerine şirketler ekliyordu.

"Korkut Beyin. Topbaş ve Bayraktar aileleriyle kurduğu ortaklıkların dışında, kendi aile şirketleri de vardı. 1985'te kurulan Aköz Ticaret Müşavirlik A.Ş.'de, kendisi, eşi Müjgan, oğulları Murat, Ali, Bahattin, kızları Ayşegül ve Zehra tam takım yer almışlardı. 1986'da ailenin erkek çocukları atağa geçiyor ve birbiri ardına şirketler kuruyorlardı. Özya Sanayi Ürünleri Pazarlama Ltd.'te Bahattin'in; Öztekin Elektrik ve Elektronik A.Ş.'de Murat'ın; Özgün Ağaç İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.'de ise Ali'nin imzaları vardı. Bahattin işi ileriye götürüyor, İslamcı kişiliği ile tanınan Feniş Holding'in yönetim kurulu başkanı Mustafa Kalaycıoğlu'nun kızı Melike ile evlenerek, ailenin bir başka sermaye grubunda dolaylı olarak yer almasını sağlıyordu."

Müslümanlara hizmette de kusur etmediğini göstermek için, dünürü ile el ele verip canla başla çalışıyorlardı. Mustafa Beyin Fenerbahçe'de, Korkut Beyin Altunizade'de "Hazine arazileri" üzerine başlattıkları cami inşaatlarıyla ilgili öyküler günlerce konuşulmuştu.

Semra Hanıma göre, Korkut Bey sessiz ve derinden giderek her gün biraz daha büyüyor. Turgut Bey için tehlikeli bir rakip oluyordu. Turgut Bey için "hiçbir şeyi kategorize düşünmez, çok pragmatiktir" diyen bir kardeş, günü geldiğinde onun siyasi mirasına da rahatlıkla sahip çıkmaya kalkabilirdi. Bu düşünce Semra Hanımı daha şimdiden kahrediyordu.



## Artık Gidebilir, Denildiğinde....

Turgut Bey gibi bir insanın kendisini hiçe sayan küçük kardeşe ses çıkarmamasına hiçbir anlam veremiyordu Semra Hanım. Bir yerlerden mi duymuştu ya da bir yerde mi okumuştı, pek anımsamıyordu ama, Korkut Beyin bu atakları karşısında, Turgut Beyin susmasının temel bir nedeni var, deniyordu:

"Turgut Beyin ANAP'ı, klasik sağ partilerden bir açıdan farklılık gösteriyordu. ANAP, iktidar odağı büyük sermayeye karşı kendini savunabilmek için, bir sermaye grubu olarak da örgütleniyordu. Yani hem parti, hem sermaye grubu olabilecek bir organikliği gerçekleştirmek istiyordu. Koç, Sabancı, Eczacıbaşı gibi sermaye fraksiyonlarının karşısında 'görevini tamamladı, artık gidebilir' duruma düştüğünde, ya da bu grupların partiye desteklerini çekmeleri halinde, yedek ekonomik güce sahip olma çabasındaydı. Turgut Bey işini biliyordu. Böyle bir ekonomik örgütlenmeye, en başta, kardeşi Korkut Beyi palazlandırmakla başlıyor, sonra da partinin kuruluşunda önemli katkıları olan Enka gibi holdingleri kolluyordu. Eska İnşaat, Süzer grubu, İzdaş, Soydaş, Raks gibi kuruluşlar, Bankacı Erol Aksoy, Toprak ailesi, denizci Aksoy ailesi Turgut Beyin gözdeleleri arasında ilk sıraları alıyordu. Ve böylece ANAP bir siyasal parti olmanın yanı sıra, bir sermaye fraksiyonu olarak da örgütleniyordu. Bu örgütlülük içinde Korkut Beyin misyonu hem ekonomik güç olmak, hem de ANAP'ın destek aldığı gerici Arap ülkeleriyle ilişkileri düze: 'emek biçiminde geliyordu. Turgut Bey, hem taş atıp yorulmuyor, hem de bir taşla iki kuş vurmuş oluyordu."

Semra Hanım siyaset sahnesinin Menderes dönemi

zenginlerini, Demirel dönemi zenginlerini anımsadı. Onların dönemlerinde gelişip, serpilmişlerdi ama, bir sabah velinimetleri devlet ve siyaset adamlarının, namuluların önünde itilip kakılmalarına seyirci kalmışlardı. Turgut Bey bu insanların paraya ve güce taptuklarını çok iyi biliyor, sonuna kadar kendi damgasını taşıyacak yeni zenginler türetmek istiyordu. Değişim ve dönüşüm fikri Turgut Beyindi ama, onu ete kemiğe büründürecek olanlar; Tara'lar, Koçak'lar Edes'ler, Eken'ler, Süzer'ler, Toprak'lar, Çarmıklı'lar, Okan'lar, Haznedar'lar, Özden'ler ve elbette Topbaş'lardı.

Değişim ve dönüşüm denildiğinde ilk akla gelen onlar oluyor, yenileşmenin ve yükselen değerlerin sahipleri onlar biliniyordu.

Korkut Bey, Topbaş ailesi ve ortakları Al Baraka'nın bir sermaye grubu olarak örgütlenmeleri, ANAP'a salt ekonomik destek verme olanağıyla sınırlı kalmıyordu. Bu kesimlerin oluşturdukları vakıflar, dini ideolojiyi yayma görevini üstleniyorlardı. Önce Korkut Beylerin Aköz Vakfı kuruluyor, sonra Korkut Beylerle Bayraktar'ların Özba Vakfı açılıyordu. En son olarak da Bereket Vakfı kurulmuştu. Bereket'te Korkut Bey, Topbaşlar ve Al Baraka vardı. Her üç vakıf da, kuruluş amaçlarını mescit, cami ve Kuran kursu açmak; dini ve milli gün ve gecelerde dini toplantılar yapmak; ilmi, dini ve milli araştırmalar yapılmasını teşvik ederek din eğitimi özendirmek; ve elbette vakıfları adına ticari alanlarda faaliyet göstermek olarak açıklıyorlardı.

Semra Hanıma göre, "cemiyetçilik" alışkanlığı Özal ailesinde öteden beri süren bir hastalıktı. Turgut Bey de, Korkut Bey de çok eskiden beri Nakşilerin çevresinde toplandığı İlim Yayma Cemiyeti ve İlim Yayma Vakfı'nın üyeleriydiler. Bu vakıflar, şirketler filan daha or-

tada yokken, Topbaşlarla İlim Yayma Cemiyeti günlerinden tanışıyorlardı. Sonra kadim dostları arasında, Aydınlar Ocağı'ndan Prof. Ayhan Songar, Prof. Nevzat Yalçıntaş, Salih Tuğ, İbrahim Ülker, Mehmet Aydın, İbrahim Bodur gibi adlar vardı.

Ailenin büyük gelini olarak Semra Hanımın çeşitli gözlemleriyle kanıtladığı sağlam bir yargısı vardı. Akrabaları, tanıdıkları, dost ve ahbabları ile Özallar, her taşın altından çıkabilecek bir yaygınlığa, dolayısıyla etkinliğe sahiptiler. Turgut Bey boş yere "aklıma koyduğumu yaparım" demiyordu. Korkut Bey de aklına koyduğunu yapıyordu. Örneğin, hiç hesapta kıtapta yokken, İstanbul'un ortasında bir iş merkezi yükseliveriyordu. Suudi Arabistan'daki ihalelerden, Irak'taki petrolden yükünü tutan Korkut Bey, Akabe isimli şirketine Mecidiyeköy'de bir iş merkezi yaptırıyordu. Akabe İş Merkezi'ne Ağaoğlu ve Topbaş aileleri ile Korkut Bey ortaklardı. 17 bin metrekarelik bir alanda yükselen iş merkezinin bir bölümü Şişli Belediyesinden alınan arazi üzerine yapılıyordu. Arazinin satın alınması ve ruhsat işinde hiç zorluk çekilmemişti. Çünkü belediye başkanı Emin Sungur, uzaktan akraba çıkmıştı. Sungur, Hüsnü Doğan'ın eniştesi; Doğan da Özalların teyze oğluydu. Akabe İş Merkezi'ndeki katlar birer milyardan kapış kapış gidiyordu. Korkut Beyin ANAP İstanbul İl Başkanı Eymen Topbaş ile parlamaya başlayan yıldızı, ANAP'lı Şişli Belediye Başkanı Emin Sungur'la göz kamaştırıyordu.

### **Allah'ın Yardımıyla Ortak...**

İstanbul İl Başkanı "Tarikat, ticaret, siyaset" işlerini birlikte götürüyordu da, İzmir İl Başkanı sadece siyaset-

le mi uğraşıyordu. Hayır. Herkes. hep birlikte. sanki sözleşmiş gibi siyaseti ve ticareti bir arada götürüp, köşe dönmekle meşguldüler. Geleceği görenler siyaset ve ticaret ilişkisine tarikat boyutunu da katıp, istikballerini garanti ediyorlardı. Semra Hanımın canını sıkan örnekleri arasında Atilla Yurtçu, ilk sırayı alanlardan bir partiliydi. ANAP İzmir İl Başkanı Yurtçu'nun "Santeks, İzdaş Dış Ticaret, İzmir-Demir-Çelik Sanayii, Namtaş, Asmaş" gibi şirketlerine devlet bankalarından milyarlarca kredi sağlanmıştı. Sayılar akıllara durgunluk veriyordu; İzdaş'a 13 milyar, Asmaş'a 1.8 milyar nakit 21.9 milyarlık teminat mektubu, İzdaş Dış Ticaret'e 26.2 milyar, Santeks'e 350 milyon akıtılmıştı. Yurtçu kısa sürede Arap sermayesiyle kucaklaşmış, kaşla göz arasında, Suudi işadamı Şeyh Al Rajhi'nin "Mohammed Abdülaziz Salah Al Rajhi and Sons" şirketi, Allah'ın yardımıyla, İzdaş'ın ortakları arasına girmişti. Korkut Beyin danışmanlığını yaptığı İslam Kalkınma Bankası da, elbette, Yurtçu'ya kredi açarak işlevini yerine getirecekti. Ticaret ve siyaset işleri öylesine birbirine karıştırılmıştı ki, bazen akla gelmeyecek komiklikler bile yaşandığı oluyordu. Partinin ağır toplarından Prof. Ekrem Pakdemirli'nin ortağı olduğu Mistaş ile ANAP İzmir il merkezi aynı adreslerde görülmesinde, bir sakınca bulunmuyordu. Bu şirket ile aynı adresteki Raks Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve Tekoplast, Plastik Sanayi Ticaret A.Ş.'nin, Pakdemirli dışındaki ortakları da aynı insanlardı. Kimin elinin kimin cebinde olduğu, her geçen gün biraz daha karışıyordu. Aslında Turgut Bey, hiç belli etmiyordu ama, Korkut Özal'ın siyasetteki aktif görevini, MSP'li bir milletvekili ve hükümet üyesi bir bakan olduğu yıllarda başarıyla tamamladığına inanıyordu. O, sırasını savmış ve işlerini çok iyi yapmıştı. Elindeki ola-

nakları kullanarak, inananların devleti ele geçirmelerinin güzel örneklerini vermişti. İçişleri Bakanlığı döneminde Abdülkadir Aksu, Saffet Arıkan Bedük, Ali Sakallı, Nusret Miroğlu gibi yıldız bir çekirdek kadroyu işbaşına getirmişti. Bu kadroya daha sonra katılan Galip Demirel, Cahit Bayar, Vecdi Gönül, Atilla Koç, Necati Çetinkaya, Hanifi Demirkol ve Reşat Akkaya gibi adlarda da çok emeği vardı Korkut Beyin.

Şimdi yıllar sonra Turgut Beyin Korkut Beye düşkünlüğünün nedenini anladığı günü anımsıyordu. San ki üç bilinmeyenli bir denklem çözmüş gibi sevinmişti. Semra Hanım.

Korkut Beyin peşinden koştuğu aşırı dinciliğinin Amerikan raporlarına kadar geçtiğini bir yerlerde okumuştun. Türkiye'de görev alacak Amerikan askeri personeli için hazırlanan el kitabında Korkut Beyin, Türkiye siyasetinin önemli şahsiyetlerinden olduğu ve "İslamcı örgütlerle iç içe bulunduğu" belirtiliyordu. Turgut Bey olsa olsa Amerikalıların yüzü suyu hürmetine Korkut Beye ses çıkarmıyordu. Semra Hanım, Turgut-Korkut-Yusuf ilişkilerinde hâlâ yanıt bekleyen sorular olduğunu biliyordu. Turgut Beyin, İstanbul il başkanlığı için canla başla çalıştığı günleri anımsadı. Bu projesine karşı çıkanlardan Hüsnü Doğan'ı, Keçeciler'i, Çiçek'i ve Ak-su'yu hiç düşünmeden "Brütüs" ilan eden Turgut Beyin, ret cephesinin asıl kurucuları olan Korkut ve Yusuf Beyleri şiddetinden ayrı tutmasını hiç anlamamıştı. Brütüs benzetmesi hainliği anlatıyordu ama, Turgut Bey Brütüs'lerin ancak Sezar'ların olduğu yerlerde bulunduğunu; ve Sezar'ın ünlü defne dalı tacının da hâlâ Türkiye'de olduğunu unutmuştu. Yoksa rahmetli, ben de bir Sezar'ım mı demek istiyordu, anlaşılamamıştı.

## Müsteşar Küçük Yusuf...

Semra Hanıma göre: Korkut Beyin yetişmesinde emeğini boşa harcadığı tek insan, küçük birader Yusuf'tu. Onu daha çok Turgut Bey kollamıştı, ama Yusuf bunu anlamamıştı. Elinden tutup DPT Müsteşarlığına, oradan Meclise ve hükümetteki bakan koltuğuna taşıyan Turgut Beydi ama, kıymeti bilinmemişti. O Turgut Beyden daha çok Korkut Beyi sevmişti. Yusuf Beyin Korkut Bey için yapamayacağı şey yoktu. Örneğin, Korkut Beyin ticaret hayatında gerekli bilgileri içeren bir dosyayı gözünü bile kırpmadan, ağabeyinin hizmetine sunmuştu. Günahı Evren Paşanın boynunaydı, ama, dosya bir gazetenin eline geçmiş, Turgut Beyden çekindikleri için yazılamamıştı.

Yusuf Bey ailenin en küçüğü olması nedeniyle, biraz şımarıktı. Her isteğinin yerine getirilmesinde müthiş ısrarlı ve inatçıydı. Üstelik ağabeyi Turgut Beye "70 gün süreyle" küsecek kadar da küstah. Tuhaf bir çocuktu bu Yusuf. Küçüklüğünden beri neyi ne zaman söyleyeceğini hiçbir zaman öğrenememişti. Bazen "Liberallik dolmasını yutmayacağız" diyecek kadar usta bir siyasetçi görünüyordu. Bazen de, yengesinin il başkanlığına karşı oluşunu "Gerekirse adımı değiştirir, bu işe engel olurum" diyecek kadar acemi bir çaylaktı. Tekne kazıntısı tüm çocuklarda görülebileceği gibi Yusuf Beyde de bazı gariplikler vardı.

DPT'de kadınlara kırmızı kazak giymelerini yasaklayabiliyor ya da yengesinin il başkanı olmasını destekleyen Leyla Yenilay Hanımın gırtlığına sarılıp "Bunun hesabını sizden kötü soracağım" diye bas bas bağırabiliyordu.

Ailenin başında bunca dert varken, çıkmam diye tutturduğu lojman sorunu neredeyse siyasi bir krize dönüşüyordu. İngiliz asıllı karısı Heidi'nin, yüzme havuzlu bir villada oturma merakına yenilmiş, durup dururken Turgut Beyin eleştirilmesine neden olmuştu. Bir devlet bakanının Orman Bakanlığına ait bir villada oturma inadı, olsa olsa, pıskınlıkla açıklanabilirdi. Daha başka pıskınlıkları de vardı ama, kimse onunla uğraşmıyordu. Örneğin İstanbul'da üniversite okuyan oğlunun, bir devlet bankasının Boğaz'daki sosyal tesislerinde mükellef bir odada ikamet buyurmasını, hak olarak görebiliyordu. Yusuf Özal'ın adı, öteki Özallar gibi büyük işlere hiç karışmadı ama, o yine de, Özalların genel siyaset-ticaret - tarikat anlayışının bir temsilcisiydi.

Etibank'ın ihracatını 300 milyon doların üstüne çıkaran Süha Nizamoglu'nu görevden alıp, İngiltere'den arkadaşı Fethi Ağalar'ı bankanın başına getirebiliyordu. Fethi Ağalar da bir İngiliz arkadaşına Etibank'ın ihracat şirketi Elmim'i teslim edecekti. Seinra Hanıma göre, kimin elinin kimin cebinde olduğu pek belli değildi.

Etibank'ın maden sırları, Avrupa maden sektöründe konuşulmaya başlayınca, İngiliz genel müdürün görevine son verildi. Bu İngiliz arkadaşla banka arasında yapılan sözleşmeye göre, iş akdinin feshedilmesi durumunda 500 bin dolar ödemek gerekiyordu. Türkiye'den hiçbir şey yapmadan ayrılan, arkadaşın arkadaşı bu İngiliz'in kim olduğunu hiç kimse sormayacaktı. Üstelik, birader Yusuf'un bu işlerin uzmanı olduğunu anımsayan da çıkmayacaktı. Devlet Planlama Teşkilatı'nın "takunyali" bir takımın elinde olduğu 70'li yıllarda Araştırma Grubu Başkanı Yusuf Bozkurt'a, dağıttığı milyonlarca doları da soran olmamıştı. Turgut Beyin, kayınbirader sevgili Mehmet Yeğinmen ve dayıoğlu kocakafa Hüs-

nü'nün "araştırma yaptırmak" adı altında, hacıya hoca-ya, eşe dosta akıttığı paralardan o zamanlar hiç haberi yoktu. Semra Hanım bunları yıllar sonra okuduğunda şaşırması "İsteseydik, biz daha o zamanlar zengin olurduk" demişti.

Bir ara Yusuf Beyin damadı Abdülbaki Koşar'ın, Nasaş kadrosundan maaş aldığı söylendiyse de, kimse ilgilenmedi. Ya Yusuf Bey şanslıydı ya da adının karıştığı işler ciddiye alınmıyordu. Dönemin olanaklarından yararlanıp Türkiye'yi soyup soğana çeviren şirketlerden biri olduğu söylenen, elektronik sanayinin yıldız kuruluşlarından Aydın Corporation A.Ş. içinde de Yusuf Beyin adı geçiyordu. Mecliste verilen bir soru önergesinde Aydın Corporation ile Yusuf Bozkurt'un ilişkileri sorulduysa da, yanıt veren olmadı. ABD Federal Soruşturma Bürosu, merkezi Pensilvanya eyaletinin Horsham kentinde bulunan şirket Türkiye'de ihale kazanmak için bazı Türk devlet görevlilerine rüşvet dağıtmıştı. Olay önemsenmeyecek, umursanmayacak, yine bir gazete haberi olmaktan öteye götürülemeyecekti.

Aslında öteden beri şaibeli olan F-16 işlerinden yükselen pis kokuda Yusuf'un küçük bir katkısı olduğu, rahmetlinin ölümünden sonra ortaya çıkacaktı. Küçük Yusuf, Türkiye'ye tam 800 milyon dolarlık ihracat olanağı sağlayan anlaşmadan General Dynamics'ın gül hatırına vazgeçilmesi için talimat vermişti. 800 milyon dolarlık ihracat anlaşmasından, peşin 25 milyon dolar karşılığında vazgeçilmesinin gerekçesi pek inandırıcı değildi. Turgut Beyin "döviz bolluğundan" söz ettiği bir dönemde, küçük birader Yusuf'un "döviz kıtlığından" dem vurması pek inandırıcı gelmiyordu Semra Hanıma.

Kantarın topu nasıl olsa kaçmıştı, artık, arkadaş



tazminat, damada maaş, beleş lojman gibi küçük işlerle uğraşılmıyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse Yusuf Bey de küçük işlerin adamı değildi. DPT Müsteşarlığına getirildiği günden beri, kılı kırk yarıp, ihracatın artırılmasına adanmıştı kendisini. Hayallerindeki ihracatın, ancak hayali ihracatla gerçekleşebileceğine inanmıştı. Turgut Beyin yeni kutsalı ihracattı. Yusuf Beyin de yeni kutsalı ihracat oldu.

Hayallerinin mimarı ağabeyini adım adım izliyor, o ne derse yapıyordu. Kara paraların aklanmasıyla, birtakım insanların haksız kazançlarla zenginleşeceğini, Türk lirasının değer yitireceğini ve daha birçok benzer olumsuzlukları biliyordu. Ama hiç sesi çıkmıyordu. Çünkü Türkiye'ye gelen döviz, bazı ceplere teşvik, bazılarına vergi iadesi olarak akıyordu. Bütün bunlar siyaseten, iktidarda süreklilik, gücün elinde tutulması anlamına geliyordu. Bir yandan parti finanse ediliyor, bir yandan partililer palazlanıyordu. İktidar artık hazineye bağımlı değildi. Kara para aklama, hayali ihracat, altın ve döviz kaçakçılığı gibi yöntemlerle kendi parasal kaynaklarını yaratmaya ve bu kaynakları kullanarak siyaset yapmaya yönelmişti.

Yusuf Bey, bir DPT Müsteşarı olarak, tüm yolsuzluk ve usûlsüzlüklerin ayırdındaydı. Oysa, susarak ve hiçbir belgenin altına imzasını koymayarak, elini ateşe uzatmadan, işi idare ediyordu. Kaya Erdem'in dediği gibi, "Yusuf Bey çok değerli, çok zeki ve işi hakkıyla yapan" ve elbette, yapılan her şeyden haberi olan bir arkadaşlı. Bütün ekonomik kararlardan haberi vardı. Ama yapılan işlerde imzası yoktu. Onu, bu işlerden haberli olmakla suçlayamazlardı, çünkü hiçbir pislığe imza atmamıştı.

Çevresindeki "Komşuda pişer, bize de düşer" kuralına sımsıkı bağlı bazı bürokratları maşa olarak kullanıyordu. Son zamanlardaki müfettiş, teftiş, rapor, suçlama, aklama sözcüklerini duydukça, kıs kıs gülüyordu. Gün geliyor, dört şirketin hayali ihracat işlerinin soruşturması tamamlanıyor, tam 4.5 milyar liralık hazine zararı saptanıyordu. Yusuf Bey ve 18 üst düzey bürokratin görevlerini açıkça kötüye kullandıkları ve böylece üçüncü kişilere çıkar sağladıkları söyleniyordu. Yusuf Bey yine gülüyor, her zaman olduğu gibi büyük bir ustalıklı masumu oynamayı sürdürüyordu. Dünya öylesine umurunda değildi ki: mafyaya, yeraltı dünyasına, silahlı örgütlere uzanan ilişkiler zincirinde "adına imza atılmasına" bile göz yumabiliyordu. Hayali ihracat ile yeraltı dünyasının ilişkisini sağır sultan bile duymuştu. Ama bilmeyen, duymayan ve görmeyen sanki bir tek o vardı.

Semra Hanım o gece düğünde olanlara sevinmemişti, ama doğrusu çok da üzülmemişti. Yusuf Özal'ın kızı, Rıfkı Danışman'ın oğlu ile evleniyordu. Kapının önünde duran bir Rolls Royce'un düğün arabası olduğunu görünce Semra Hanım Jaguar'ı anımsamış, yüreği ağzına gelmişti. İstanbul'dan bir TIR'a yüklenerek Ankara'ya taşınan 500 milyonluk düğün arabasının sahibi, bir hayali ihracat sanığıydı. Yusuf Bey "Rolls Royce'unu hizmetine sunan Haluk Naci Ezgi'nin, kız tarafının değil, oğlan tarafının çağrılısı olduğunu" söyleyip, sözde işin içinden sıyrılıyordu. Bir hayalcinin işgüzarlığı nedeniyle DPT'deki görevinde zor anlar yaşayan yeni damat, elbette sıkıntıdan kurtarılacaktı. Küçük birader Yusuf, bütün bu olanlardan sonra Brüksel'de bir DPT temsilciliği açtırıp, çocukları Avrupa'ya gönderecekti.

Sanki bir yabancıymış gibi "hanedan ANAP'ı yıpra-

tır. lkeye yarar sağlamaz" diyen, sanki karşı partiden-miş gibi, yengesinin il başkanlığına karşı çıkan ve Efe'nin düğününü protesto eden Yusuf Beyden, yaptıklarının intikamı çok güzel alınacaktı.

Aęabeyisi Turgut zal'ın Cumhurbaşkanı, yengesi Semra zal'ın İstanbul il başkanı olduğu bir günde Kõşkn kapısında durdurulacak, üstü başı bir güzel aranacaktı.

### **Rüşvet de Neyin Nesi...**

İnsana ilk bakışta garip gibi geliyordu, ama yolsuzluklar yeni değildi. Her zaman vardı. Unutula unutula eskiyorlardı. Turgut Beye göre de değişimin, dönüşümün gerekçesiydiler. Yolsuzluk suçlaması karşısında söylenecek ilk sözün "yeni değil kı.." demek olduğunu öğrenecekti Semra Hanım nce. Sonra da "Devr-i iktidarınızda yok muydu beyefendi!" diye diş gösterip, saldırıyı geriletmek gerekiyordu.

Gazete ve dergilerin sayfalar dolusu iddialarının, görmezlikten gelindiği doğruydu. Semra Hanım bunları biliyordu, ama bu suçlamalar karşısında susmanın, siyaset gereği yapıldığına da inanıyordu. Soygunda, vurgunda, yolsuzlukta "skl" artık "ikrar"dan gelmiyordu. Böyle durumlarda susmak, yadsımak anlamındaydı. İddia sahipleri teker teker, susarak öldürülüyorlardı.

Bunca suçlama karşısında susabilmek, büyük değişim ve dönüşümü gerçekleştirenlerin ağırbaşlılıklarını anlatıyordu, belki de. Ya da değişim ve dönüşüm denilen şeyin kendisini.

Rüşvet, yolsuzluk, usûlsüz kredi, gümrük yağması, haksız vergi idaresi, hayali ihracat, hayali ithalat, batık banka kredileri, haraç mezat satılan kamu ihaleleri ve şudan ucuza kapatılan kamu mallarıyla ilgili "yayınlanmış ama, yalanlanmamış haberleri" alt alta yazıp, matematiğin ve aklın ilk işlemi olan toplamaya başvurulduğunda, ortaya korkunç bir sonuç çıkıyordu.

1987 yılının ilk aylarıydı. Semra Hanım bugün gibi anımsıyordu. Birtakım hesaplar yapılmış, sonuçlar konuta yansıtılmıştı.

Haksız kazançların toplamı, o yıl bütçesinin on dörtte biri kadardı. 1987 yılının konsolide bütçe rakamı, 11 trilyon 700 milyar 480 milyondur. 11 trilyon 14'e bölündüğünde 8 milyar kadar bir yolsuzluk ve usulsüzlük sonucu çıkıyordu. Yolsuzluk savları bakanlık bütçeleriyle "kıyaslandığında" ise durum daha içler acısıydı.

Millî Eğitim bütçesinin 796, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı bütçesinin ise 1244 katı kadar yolsuzluk iddiası yazılıp çizilmişti de, aldırın olmamıştı. Turgut Beyin ölümüne yakın günlerde, Süleyman Beyin mahkemeye yolladığı, yolsuzluk ve usulsüzlükler toplamının 26 trilyona ulaştığını duyduğunda hiç şaşırmayacaktı, Semra Hanım. Ona göre, değişim ve dönüşümün boyutlarını anlamak için "21 eski bakan hakkında soruşturma olduğunu; tam 128 dosyanın mahkemelere gönderildiğini" söylemek yeterdi.

Rüşveti, tek başına haksız kazanç olarak tanımanın bu saatten sonra bir anlamı olmadığını söylüyordu Turgut Bey. Zaman zaman işi "Benim memurum işini bilir"e kadar vardırıyordu, ekonomideki yeni sektöre legalite kazandırıyor. Adına kolay para kazanma tutkusu ya da köşe dönücülük denilse de, en zahmetsiz türün rüş-

vet olduğu biliniyordu. Turgut Beye göre, bunun önüne geçilmesi için yapılacaklar vardı. Topluma kolay para kazanma ideolojisinin aşılandığı ve pompalandığı bir ortamda, rüşvetin yaygınlaşmasında şaşılacak bir şey yoktu. Hemen hemen tüm resını kurumlarda, pek çok görevli rüşvet alıyordu. Ama gazetelere yansıyanlarla, yargıya gönderilen rüşvet olaylarıyla, rüşvetin ulaştığı gerçek boyutlar arasında büyük fark vardı. Binlerce iddia sıralanıyor, ancak birkaç yüzü yargılanabiliyordu. Demek ki, i  büyük bir beceriyle yapılıyordu.

Kimse ayırdında değıldi, ama yaşıamı beşikten mezara rüşvetle yoğrulmuş bir toplumda, nur içinde yatsın Turgut Bey risk alıyordu. O, her zaman olduğu gibi, tabuların üstüne üstüne gidiyor ve rüşvet i ini tarihi kaynaklarıyla ortaya koyuyordu:

"Eğer ekonomiyi kontrol ediyorsanız, birtakım kararları bürokrasi veriyorsa; oradan rüşvet çıkar, haksız kazanç çıkar, köşeyi dönmek çıkar. Biz bunların hepsini yaşıadık. fiilen tecrübeyle gördük. Serbest mal ortamı, serbest bir pazar ortamı bunun en iyi ilacıdır. Demiri, çimentoyu tahsisle verin, köşeyi dönen çok adam olur. Yüksek gümrük alın, gümrüklerde suistimal olur. Bu kesin."

Gerçekten de olağanüstü bir buluştu bu. Demir ve  imento tahsisle satılmayacak, gümrük duvarları kaldırılacak, böylece rüşvet  nlenecekti. Turgut Beyin dediğı gibi "Altı yedi yılda yapılan değışikliklerin dünyada hiç bir örneğı yoktu" gerçekten.

Haksız kazanç, köşe dönme gibi kurumlara, hiç düşünmeden, siyaseti ve siyaset adamlarını katabiliyor, yeri geldiğinde de "Se ilebilmek için her milletvekili 500 milyon lira harcadı, bu parayı kurtarınadan, hiçbir mil-

letvekili erken seçimi kabul etmez" diyebiliyordu. Semra Hanım gerçekçiliğin böylesine baylıyordu.

Semra Hanıma göre kesin olan bir şey daha vardı: yeraltının değerleri, zaman zaman, yerüstüne galebe çalıyordu. 1980'den hesaplanırsa, yönetime gelişlerinin beşinci, 1983'ten hesaplanırsa iktidarlarının ikinci yılıydı. Devlet Bakanı İsmail Özdağlar, bir "teyp marifetiyle" rüşvet alırken yakalanmıştı. Oysa daha önceleri rüşvet konusunda kaydedilen ilerlemenin "dikkatı calıp" olduğu bizzat Cumhurbaşkanı Kenan Bey tarafından Turgut Beye söylenmişti. Özdağlar, Mengencioğlu'ndan "küçük bir rüşvet" isteğinde. UM Denizcilik Nakliyat A.Ş.'nin patronu Uğur Mengencioğlu'nun "kafasının tası atmış", soluğu Adnan Kahveci'nin yanında almış "Partiye para verdik ya, bu rüşvet de neyin nesî?" diye sormuştu. O günlerde, rüşvet sorunu üzerine uzun uzadıya düşünen Semra Hanım; Özdağlar'ın aldığı rüşvet olduğunu kabul etmişti de, partiye verilenin ne parası olduğunu bir türlü çıkaramamıştı. Ama artık her şeyi biliyordu. Semra Hanıma göre, değişim ve dönüşümün bu çekiciliği daha ilk günlerde yakalanmış, daha işin başında rüşvete başvurulmuş; iktidara geldikten sonra, şöyle ya da böyle ödenmek üzere, ondan bundan para istenmişti.

Rüşvete ilk kurban verildikten, Özdağlar şaşaalı bir biçimde cezaevini boyladıktan sonra, yolsuzluklara karşan bakanlar, milletvekilleri ve bürokratların adları artık basında rahatlıkla yer alabiliirdi.

Çünkü, danışmanlara göre, "hükümet yolsuzluk yapan kendi bakanına bile acımıyor" imajı gerekliydi. Kısa sürede bozulan dürüstlük-doğruluk imajının, şimdi hiç zaman yitirilmeden yenilenmesi gerekiyordu. "Cılalı imaj

devrinin" büyük ustalarının karnı, iktidar tarafından doyurulduğu için bu hiç zor olmayacaktı. İktidar, yanlış haber sızdırarak medyayı yönlendiren dezenformasyon uzmanlarına sırtını dayamıştı. Kapı kapı dolaşıyorlar; her gün bir gazeteciye "Haber kıyağı" çekiyorlardı.

Devlet ve siyaset adamlarının yolsuzlukları yanında, İstanbul ve İzmir Belediyeleri, Etibank, TEK, EBK, SSK, TDÇİ, TMO gibi kurumlarda yapılanların ebeette "kıymetli harbiyesi" olmazdı. Buralardaki yolsuzluk ve usulsüzlükler aslında bir değişim ve dönüşüm sancısını anlatıyorlardı.

Semra Hanımın anımsayabildiği ilk büyük vurgun "Bıranın alkollü içki" sayılıp sayılmaması sırasında gerçekleşti. ANAP Kırşehir Milletvekili İsmet Ergül, bira üreticilerinin bazı parlamenterlere bir milyar liracık rüşvet verdiklerini açıkça söylüyordu. Meclis susuyor, bira alkollü içki sayılıyor, bazılarının cepleri de biraz para görüyordu.

### **Jeolojinin Sürprizi..**

Sivil hükümetin üçüncü yılı dolarken, o yıla kadar bakanlık koltuklarına oturan 42 ANAP'lı milletvekilinden 17'si hakkında yolsuzluk ve usulsüzlük savları, kolaylıkla, alt alta yazılabiliyordu. Genel-geçer deyiimiyle "Bal tutan parmağını yalıyordu."

Semra Hanımı o zamanlar en çok Bakan Büyükbaş'ın başına gelenler güldürmüştü.

Çünkü Cemal Büyükbaş evlerin bodrum katında petrol damarı bulacak ölçüde, şanslı bir devlet adamıy-

dı. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı olduktan sonra petrol yataklarının kırlardan kentlere, evlerin bodrum katlarına doğru gelip gizlendiklerini bir çırpıda buluvermişti. Eskişehir'de, Büyükbaş'ın evinin altından petrol fışkırması, yeraltının bir jeolojik sürprizi değildi.

Yerüstünde başka yerlerden fışkıran meşru olmayan kazançların örtülmesi için değişimin gücünü anlatan "zekice uydurulmuş" bir öyküydü. Herkes inansa, Semra Hanım inanmazdı. Bu yargı o günlerde Gökova'da da doğrulandı. Bakan Büyükbaş'ın Gökova Termik Santralının yapımında 100 milyon lira kadar çıkar sağladığı iddiası, bir muhalefet milletvekili tarafından Meclise getirildi. Bakanın ayrıca Muğla Yatağan'da bir kömür ihalesinde "kişisel ağırlığını" pahalı teklif veren firmadan yana koyduğu da belirtiliyordu. Bu ilk değildi, pahalı teklif veren firmaların yanında yer almayı bir alışkanlık haline getiren Büyükbaş, Tekirdağ'dan İstanbul'a yapılacak 30 bin tonluk bir ulaşım ihalesinde de aynı şeyi yapmıştı. Bir de toz kömür öyküsü vardı. Hacızlı Krolin Şirketine ait 250 bin ton toz kömürün TEK ve TKİ tarafından alınması için de ağırlığını koyuyordu.

Urfa Tüneli yapımında 11 milyar liralık bir haksız ödeme söz konusuydu. Büyükbaş'ın ağırlığı, ANAP'lı Hüsnü Doğan'ı rahatsız ediyordu. Doğan'ın açtırdığı soruşturmada, Büyükbaş'a 38 milyon lira kadar bir haksız kazanç suçlaması getiriliyordu. Şu Hüsnü de çok akıllı adamdı doğrusu, gücünün yeteceğini anladıklarının üstüne gidiyordu.

Bunca savdan sonra Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı hakkında açılması istenen Meclis araştırması ANAP'ın oylarıyla, alkışlar ve "bravo, bravo" sesleriyle reddediliyordu.

Hakkındaki yolsuzluk savları araştırılmadan akla-



nan Büyükbaş'ın yerine gelen Sudi Neş'e Türel, daha koltuğuna oturduğu ilk gün suçlanacaktı. Semra Hanım tapucu Sudi'yi çok severdi. At, kat, yat alınacağı zaman hep, ona başvurulurdu. Bakırköy Belediye Başkanı Naci Bey, Yeşilköy sahillerini doldurup insanları Marmara'nın maviliklerine biraz daha yakınlaştırmak istiyordu. Sahilin doldurulması işlemi Sudi Türel'in yalısına gelince, anlaşılmaz bir nedenle durdu. Cumhuriyet hükümetlerinin belki en ilginç bakanlarından biriydi şu Sudi Bey. Dokunulmazlığı olan bir bakan olsa da "yurtdışına çıkması" yasaklanmıştı. Bu yasaklamaya Semra Hanımın aklı hiç ermiyordu.

Yolsuzlukları kovalamakla görevli Devlet Bakanı Kâzım Oksay'ın, bir zamanlar, yolsuzluk yaptığı bile öne sürülecekti. SOYTAŞ A.Ş.'nin genel müdürü iken, şirketin 7 milyon lirasını ANAP'ın kuruluşu için harcamaktan çekinmemişti. SOYTAŞ, Libya'nın Ankara'daki büyükelçisine 8.5 milyon lira kadar rüşvet vermekle de suçlanmıştı. Oksay, görevini Adnan Kahveci'ye devrederken 4 bin yolsuzluk dosyasından söz edecekti. İşin ilginç yanı, bu 4 bin dosya ile ilgili olarak, Süleyman Bey dahil, hiç kimse tek söz söylemeyecekti. Ulusu Hükümeti'nin devraldığı yolsuzluk dosyaları, Özal Hükümetince, Özal hükümetinin devraldıkları ise DYP-SHP Koalisyon Hükümetince tozlu raflarda korunuyor, hesapsorma vaadleri bir başka bahara erteleniyordu. Bir siyaset kadını olarak Semra Hanım, bu işlerde kuzunun kurda teslim edilmesi gerektiğinin bilincine vanyordu.

### **Allah, Akıl ve Zenginlik..**

Semra Hanıma göre; ANAP'ın en yetenekli kişilerinden, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Sağlık Sosyal ve Yar-

dım ve de İçişleri Bakanlıklarında bulunan Mustafa Kalemli, bunca hizmetine karşılık, elbette dekore edilmiş bir makam odasında oturmalıydı. Çalışma Bakanlığı'ndaki odasının, o zamanın parasıyla 10 milyon liraya dekore edilmesi doğaldı. Ödeme SSK'dan yapılacaktı ama, yönetim kurulunun iki üyesi "ı ih" diyordu. Öyleyse bu parayı Türkiye Sakatları Koruma Milli Koordinasyon Kurulu öderdi. Ödemişti de. Semra Hanım da, Kalemli gibi düşünüyordu. Bunca haksız kazanç, rüşvet varken Kalemli'nin yaptığına olsa olsa, küçük bir usulsüzlük denilebilirdi.

Ulaştırma ve Maliye Bakanlıklarında bulunan Hazine Müsteşarı Prof. Ekrem Pakdemirli'nin, o kendini beğenmişliğine çok sınır oluyordu Semra Hanım. Onun için söylenenleri okumaya başladı. İzmir'de Baltutanlar Kooperatifinin Güzelbahçe koyuna karşı 20 bin metrekarelik arazisini 12,5 milyon liraya kapatarak serbest piyasacılığın kaymağını yiyordu. 200 milyon liralık araziyi 12,5 milyona almak herkesin harcı değildi. Müsteşarlığı sırasında Pakdemirli'nin ANAP'lı Atilla Yurtçu'nun İZDAŞ firmasına 1 milyar 380 milyon lira kadar çıkar sağladığı da konuşuldu. Ulaştırma Bakanlığı sırasında Pakdemirli, THY'nin ABD'ye başlattığı seferlerle ilgili olarak suçlanacaktı. Maliye Bakanlığı sırasında ise Pakdemirli, demir dışalımını yapan bazı firmalara "kıyak" geçiyordu. Pakdemirli hoca, "Allah, akıl ve zenginlik" konularını ilişkilendirmede ilginç teoriler üretiyordu. Tıpkı Turgut Beyin örneğinde olduğu gibi.. "Allah akıl veriyor, akıl paraya dönüşüyordu."

Günahı boynunaydı, ama onun havacılık hobisini bile dedikodularına malzeme yapmışlardı. Parasıyla, ama sudan ucuz bir fiyatla Türk Hava Kurumu'ndan kiralaadığı uçakla İzmir'den Ankara'ya gidip geliyordu..

Hoca bir gün yazlığının pancurlarını açık unuttuğunu anımsamış, uçağa atladığı gibi yazlığının pencerelelerine bakmaya gitmişti. Kapalıydılar. Evinin üstünden şöyle bir süzölüp, başkente geri dönmüştü. Yolsuzluklar usulsüzlükler boş laftı. Adamı kapısının penceresinin açık olup olmadığına bakmaya artık uçakla gidebiliyordu. Değişim bu değilse, neydi? Alem adamdı şu Pakdemirli. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının temel direği olduğu günlerde Şank Tara'yı da Halit Narin'i de danışman olarak kullanabilecek kadar yenileşmeden yanaydı. Bilmediklerini öğrenmek için hiçbir özveriden kaçınılmıyordu. Örneğin, hayali ihracatın yeni yeni konuşulmaya başlandığı dönemde, kimya mühendisi kızı Ayşe'den, bu işin girdisini çıktısını iyice öğrenmesini isteyecekti. Maliye ve gümrük müfettişlerine haber salınacak, küçük hanıma hayali ihracatın girdisi çıktısı iyice öğretilecekti. Ayşe de işleri sular seller gibi öğrendikten sonra babasına, bir rapor sunacaktı. Semra Hanım, yıllar sonra, Pakdemirli'ye, bakanlığı döneminde "ünlü bir konfeksiyon mağazasından verilen indirimli kredi kartı ile Tunalı Hilmi'deki bir mağaza için alışveriş yapıldığının ortaya çıkarıldığını" duyacak ve yeniden hayretler içinde kalacaktı. İlginç adamdı şu Pakdemirli hoca, sözün kısası.

### **Çayda Devlet Tekeli...**

O yıllarda, Mükerrerem Taşcıoğlu, Metin Emiroğlu, Mesut Yılmaz, Bülent Akarcalı, Hüsnü Doğan, Zeki Yavuztürk, Ercan Vuralhan, Ahmet Karaevli, Mehmet Topaç gibi devlet ve siyaset adamlarının isimleri de birta-

kım yolsuzluk ve usulsüzlük dedikodularına karıştı, karıştırıldı. Turgut Beyi bunlar çok üzdü. Aşağı tükürse sakal, yukarı tükürse bıyıklı.

Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrerem Taşcıoğlu, eşinin ortağı bulunduğu BOTASŞ Şirketine Sultanahmet Camisi yanındaki tarihi alana otel yapma izni verilmekle suçlandı. "Hayır" dedi Taşcıoğlu. Semra Hanım ne iddiaya, ne de savunmaya inandı. Herkesin ruhunu biliyordu çünkü.

Milli Eğitim Bakanı Metin Emiroğlu'nun bir yakını olan Cumali Yükçü'nün Banker Bako ile ilişkisinden söz edildi. Bir başka yakını, yeğeni Enver Şahin, Turan Çevik ile bir otel inşaatında ortaklı. Emiroğlu için daha birçok iddia vardı. O da hepsine "hayır" dedi.

Devlet Bakanı Mesut Yılmaz için Semra Hanımın içi gerçekten yanıklı. Çünkü rahmetliyi en çok o üzmüş ve yıpratmıştı. Allah'ın gücüne gütmesin ama, Turgut Beyin ölümünden onu mesul tutuyordu. Semra Hanıma göre o, bir Demirel döneğiydi. Demirelci olmak suç değildi, ama Demirel'e böylesine bağlandıktan sonra, Turgut Beye olan hayranlığı biraz abartmalı geliyordu Semra Hanıma. 20 Ekim seçimlerinden sonra "Artık bu yükten kurtulduk" sözlerinin gerçek anlamını hiçbir zaman öğrenememişti. İktidarda üç ay bile oturamayan bu küçük bey, Turgut Beyin güdümündeki ANAP'tan mı kurtulmuştu, yoksa iktidarın yükünden mi, hiç belli değildi. Turgut Beye önce "Vefa borcu olduğunu" söylüyor; ardından da "Bir kişinin bir kimseye vefalı olması için kendi iradesini onun eline vermesi gerekmez" diyordu. Semra Hanım; bunca deneyden sonra bu sözlerin ne anlama geldiğini elbette biliyordu.

Semra Hanım da şarkılardaki gibi ihanetleri, hain-

likleri hiç unutmuyordu. Hadî, Mesut kendi mahallelerinin çocuğuydu, karşı mahalleden gelenlere ne demeliydi.

Dönekliğı ve dönekleri bilirdi Semra Hanım; bunca zamandır nicelerini tanımış görmüştü, çevresi onlarla doluydu. Dağdan gelip bağdakini kovan bu açıkgozlere kanı hiçbir zaman ısınmamıştı.

Döndükleri tarafta da sevilmiyor ve güveniliniyorlardı. Yeni yönlerinde istedikleri gibi yürüyemedikleri için, durup dinlenmeden kendi geçmişlerine saldırıyorlardı. İşleri güçleri eski değerlerine, eski mahallelerine küfretmekti. Semra Hanım hep kuşkuyla yaklaştı onlara. Önerilerine, projelerine hep "ihtiyatlı bir iyimserlikle" baktı. Çünkü, bugün "artık oraya ait değilim" dediklerine göre; yarın da, büyük bir rahatlıkla "artık buraya da ait değilim" diyebilirlerdi. Turgut Beyden bunlara ait bir hadis-i şerif olduğunu duymuştu. Cehennemdeki protokole göre dönekler; katiller, zındıklar, sapıklar, ırz düşmanları, hırsızlar, büyücüler ve rıyakârlardan sonraki sıralara atılmışlardı. Hepsi gencecik çocuklardı, iyi öğrenim görmüşlerdi ve üstelik aç değil açık değillerdi. Zamanında esip üfürdüklerinde, mangalda kül bırakmamışlardı ama, şimdi kuzu kuzu, kendi ceplerine hizmet ediyorlardı. Bu insanların, ihanetlerinden hoşlandığını, ama hainleri her zaman iğrenç bulduğunu, yıllar sonra ilk kez yüksek sesle düşünüyordu.

Semra Hanım, Mesut'un ilk büyük açığını, alınmasına aracı olduğu söylenen bir kredi işlemiyle yakaladı ve günü zamanı geldiğinde kullanmak üzere bir yerlere not etti.

Mesut Yılmaz, çayda devlet tekelinin kaldırılmasından çok önce, çayda devlet tekelinin kaldırılacağı sanki

içine doğmuş gibi, kamu bankalarına 6 milyar lira kredi borçlu olan Akfa Şirketi'nin, yine bir kamu bankasından 18,5 milyar lira yeni kredi almasında aracılık yapmakla suçlanıyordu. Bir başka iddiaya göre; verilen kredi miktarı 25 milyar liraydı ve fabrikanın maliyeti 11 milyar lira olarak saptanmıştı. O zaman fazladan verilen 14 milyar başka alanlarda kullanılacaktı. Meclis araştırması açıldı. Bu tür suçlamalarla karşılaşan herkes gibi, Yılmaz da "hayır" dedi, partisi de. Turgut Bey de, Semra Hanım da inanır gibi yaptılar. Ne de olsa TÜSİAD'ın ayakta alkışladığı bir işadamıydı Mesut Yılmaz. Elleri de büyümüş, parti okulunda yetişmişti. Gençti, akıllıydı, dinamikti. Üstelik iyi resim veriyordu. Blucinini üzerine çektiği gibi; dağlarda ormanlarda, koşup oynuyordu. Semra Hanıma göre, Turgut Bey bu çocuğa kıyamıyordu.

Aslında yapılacak başka şey yoktu. Çünkü herkes, herkesi suçluyor; herkes herkes için konuşuyordu. Malatya'nın eski ağır toplarından Bülent Çaparoğlu, durup dururken Mesut Yılmaz'ı ENKA'ya "500 milyar liralık bahşiş" vermekle suçlayacaktı. Körfez savaşı sırasında Irak'ta iş yapan müteahhitlere dağıtılan bir trilyonun yarısını ENKA kapmıştı. Savaş biteli çok oluyordu ama, anlaşılan ganimet yeni paylaşılıyordu. Çaparoğlu hızını alamıyor, Mesut Yılmaz da dahil 20 bakanın ENKA'nın sahipleriyle aynı vakıfta yer aldığını söyleyerek, aklınca başka şeyler ima ediyordu. Çaparoğlu'na göre, "Mesut Yılmaz yolsuzlukların üzerine gitmiyordu." Mecliste kurulacak bir yolsuzlukları araştırma komisyonuna "elindeki bilgileri seve seve verebileceğini" belirtmesine karşın, gazetecisinden siyaset adamına kadar hiç kimse ona "Sende ne var?" diye sormamıştı.

Sağlık Sosyal ve Yardım Bakanı Bülent Akarcalı'ya

bir Avrupa gezisinde özel ilaç firmaları uçak kiralyıyorlardı. Tarım Orman ve Köyşleri Bakanı Hüsnü Doğan'ın yakınlarının Şanlıurfa'da pafta sahteciliğı yapmalarına göz yumduğı savlanıyordu. Akarcalı da, Doğan da "hayır" demişlerdi.

Milli Savunma Bakanlarından ikisi de, haklarında yolsuzluk savları ileri sürülen, seçkin devlet adamları arasında yer aldılar. Zeki Yavuztürk'ün Keban Holding'e çıkar sağladığı ANAP Elazığ Milletvekili Mehmet Özdemir tarafından dile getirilmişti. Ercan Vuralhan'a gelince, o her şeyden önce işini çok iyi bilen bir diplomattı. Ailede herkesin sevgilisiydi. Semra Hanım Turgut Beye, bu sevimli çocuğun mutlaka Meclise girmesi gerektiğini söylemekten yorulmuştu. Dışişlerindeki görevi sırasında bakanlığa alınan araç ve gereçler her nedense hep çürük çıkıyordu. Bu genç diplomatın, daha o zamandan, gözünün işte değil oynasta olduğu meslektaşlarınca biliniyordu. Ama, Semra Hanım bunları nasıl bilebilirdi ki.

Zırhlı araç, çelik yelek gibi alımlarda yolsuzluk yaptığı savıyla hakkında verilen soruşturma önergesi, ANAP'ın oylarıyla reddediliyordu ama, sevgili bakan arkadaşısı Mesut Yılmaz Meclis kürsüsünden "alımlarda usulsüzlük yapıldığının saptandığını" açıklıyordu. Mesut'un ne' sinsi bir adam olduğu, böylece bir kez daha ortaya çıkıyordu. Sonra bir de İspanyol CASA uçaklarıyla ilgili suçlanacaktı. Başkalarının yalancısıydı ama, 5.7 milyon dolarlık uçaklar 9.6 milyona ihale edilmişti. Rahmetliye göre, bunların tümü iftiraydı.

Horzum olayında adı geçen bakanlardan Ahmet Karaevli ve Mehmet Topaç da "hayır" diyerek suçlamalardan kolayca kurtulacaklardı. Karaevli salt Kemal Horzum ile değil, Turan Çevik'le de anlaşılmaz ilişkiler için-

deydi. Karaevli de, partisi de bu savları o sihirli sözcüklerle reddetmiş ve "hayır" demişti. O da hiçbir şey olmamış gibi işlerinin başına dönmüştü.

İktidarın hızlı ve sorunsuz günlerinde başından geçen iki olayı, kazasız belasız atlattığına, şükrediyordu. Bir gazete "Semra Hanıma 45 milyonluk armağan" başlığıyla bir haber patlatmıştı. Yaş günü armağanı olarak, sözde, kıymetli taşları olan bir yüzük armağan edilmişti. İstanbul Emniyetindeki çocukların, bu küçük jestlerini reddetmesinin, onları çok kıracağını biliyordu Semra Hanım. Sonra söylendiği gibi, öyle 45 milyon filan değildi parasal değeri. Ama manevi değerine paha biçilemezdi. Semra Hanım çocukların bu küçük hoşluğunu hiç unutmadı. Çocuklar da onu. Bir yandan anarşi ve terörle uğraşıyorlar, bir yandan kara kartal Beşiktaş'ın başarısı için ellerinden geleni esirgemiyorlardı. Başarıları için, yükselip daha büyük mevkilere gelmeleri için dua etti. Duaları da kabul gördü.

Bir de, mega star Ajda Pekkan'ın, bir konserde podyumun kenarına kadar gelip, önünde saygıyla diz çöküp, bir yüzük armağan etmeye kalkışmasını belleğinden silememişti. Ve de bunun üzerine yapılan dedikoduları anımsadıkça midesi bulanıyordu. Armağanı daha oracıkta reddetmişti, ama dedikoduculara gücü yetmemişti. Dedikoduları yüzüğün anlamı üzerine yoğunlaştırmak isteyen sapıklar, amaçlarına ulaşamamışlardı. Semra Hanımın anlamadığı bir şey daha vardı: Turgut Beye Kuyumcular Derneği Başkanı'nın pırlanta taşlı teşekkür plaketi vermesine ses çıkarmıyorlar, kendisine verilen nazar boncuklu ucuz yüzüklerle uğraşıyorlardı.

Armağan alıp vermek bir sosyolojik olguydu. Bir



fincan kahvenin kırk yıllık hatırı olduğu bir dünyada, bir saatin, bir yüzüğün, bir eşarbin manevi hazzı unutulmaz ölçülerde olmalıydı. Herkes armağan alıp veriyordu, ama insanlar onlarla uğraşıyorlardı. Özal ailesi, mahkeme tutanaklarına, oradan da tarihe "armağan almaktan hoşlandıkları ve armağan alma eğilimleri taşıdıkları" sözleriyle geçirilecekti.

Yazılıp çizilecek bunca olay varken, bütün dikkatlerin aile üzerinde toplanmasına bir anlam veremiyordu. Semra Hanım, Teftiş kurullarının incelemelerini ya da Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu raporlarını görmezden gelip, "dedim dedi, aldı verdi, yattı kalktı" dedikodularıyla uğraşmak daha hoşlarına gidiyordu, anlaşılan.

Örneğin; Yatağan Üçüncü Ünite Kömür Nakil ve Hazırlama Tesislerini yapan firmaya 30 milyar lira haksız ödeme yapılması, gecikmeden dolayı Yatağan kömürlerinin kamyonla taşınması nedeniyle 5.5 milyar lira fazla ödenmesi, üretim kaybından dolayı 150 milyar zarar yaratılması hiç önemli değildi, onlar için. Pırlanta taşlı yüzüğün armağan edilışinin öyküsü onlar için çok daha önemli bir haber oluyordu ama, 400 milyarlık bir trafo merkezi işinin ihalesiz verilmesine kimse ses çıkarmıyordu. Ya da, Zeynep'le, Ahmet'le, Efe'yle uğraşmaktan; hesapsız kitapsız yaptırılmaya kalkışılan Yeniköy ve Kemerköy termik santralleri için toprağa gömülen trilyonluk zararların duyurulmasına sıra gelmiyordu. Semra Hanım, sorumsuzca "Özal devrini tamamlamıştır, artık gitmelidir" diyen Fahrettin Kurt'a başarılı bakan denmesinin nedenini hiçbir zaman anlayamamıştı.

## **Fabrika mı, Cezaevi mi?...**

Süreç içinde deneyimleri arttıkça bir zamanlar yolsuzluk, usulsüzlük diye anlatılan, yeri ve zamanı geldiğinde iktidarları sarsan olayların "devede kulak" şeyler olduğunu anlayacaktı Semra Hanım. Ne akılda tutmaya, ne de bilgisayarlara girmeye yetmiyordu insanın gücü. Bir ara, bütün bunların değişimi, dönüşümü, yeniden yapılanma gibi yükselen yeni değerlerin iyi anlaşılmasından kaynaklanan olumsuzluklar olduğunu düşünmek istedi. Beceremedi. Bu işlerin adı Semra Hanıma göre de düpedüz yolsuzluk ya da en azından usulsüzlüktü. Hırsızlık, soygun, vurgun gibi sözcükler kullanmaktan özenle çekiniyor, dilinin ucuna geldiğinde yutuyordu. Ama herkesin gözünün içine baka baka yapılan bu işlere, her nedense, değişim ya da dönüşüm denilmesini doğrusu hiç anlamıyordu. Kimse üretim ilişkilerinin değiştirilmesinden ya da bölüşümün hakça dönüştürülmesinden yana değildi. Herkes önce kendini değiştiriyordu. İç çamaşırları, ayakkabılar ve gömlekleyle tüm giysilerin markaları, tıraş losyonları briyantınlar, spreyleyler, tırnak cilaları, gözlük ve ayakkabılar bir bir değiştiriliyor. Beğenilere fantezi boyutlar katılıyordu. Sonra da herkes hep bir ağızdan kısa yoldan köşe dönmeye değişim, kârına kâr katmaya da dönüşüm diyordu. Her ikisini de becerenlerin yaptığı işin adı da yeniden yapılanmaydı. Yolsuzluk ve usulsüzlükleri bulmak, sorgulamak, yargılamak artık bir beceri olmaktan çıkmıştı. Bunları devletin raporlarında da, hükümetin icraatında da "ayan beyan" görmek çok kolaydı.

O günleri şimdi sanki dün gibi anımsıyordu. Örneğin; kalkınmada öncelikli yörelere verilecek işletme ve yatırım kredileriyle ilgili bir düzenleme yapılıyor, köşeyi

dönmeyen kalmıyordu. Partililer, onların dost ve akrabaları, onların ahbap ve yakınları, herkes ama herkes bir şeyler nasipleniyordu. İzleri Semra Hanımın belleğinde daha çok tazeydi. Doğudaki yatırımlara verilecek kredilerin yüzde 20-25'inin hibe edileceğini, faiz oranlarının yüzde 35 olacağını, geri ödeme süresinin 3 yılı ödemesiz 6 yıl olduğunu duyduğunda içinde bir şeyler kıpırdamış. Turgut Beyin, aslını inkâr eden haramzade olmadığına, bir kez daha inanmıştı. Turgut Bey, aslını unutmuyor, doğup büyüdüğü, yoksulluk çektiği yörelere hizmet gölürüyordu. Kuş uçmaz kervan geçmez yurt köşelerinin, makus talihini değiştiriyor, dönüştürüyor ve yeniden yapılandırıyordu. Bazı çatlak sesler, daha 1985'lerden başlayarak bu büyük değişim ve dönüşümün önünü kesmeye çalışacaklardı. Soygunun başında partili milletvekili ve bakanların olduğu söyleniyordu. Semra Hanım bu işlere çok üzülüyordu. Devlet Denetleme Kurulu ya da Devlet Planlama Teşkilatı raporlarıyla kanıtlanan yolsuzluklar, partinin anası olarak, en başta elbette, Semra Hanımın yüzünü kızartıyordu.

Van'da ortağına teşvikler ve sudan ucuz fabrikalar alan Aydın Arvası'ye; yeğenlerini teşviğe boğan Kemal Birlik'e; kiraladığı tuğla fabrikasına teşvik alıp, sonra bu fabrikayı kapatan Selahattin Mumcuoğlu'ya; yönetim kurulu üyesi olduğu batık Keban Holding'e teşvik aldırان Zeki Yavuztürk'e; yeğenine turizm kredisi verdiren Kâmrân İnan'a; yakınlarına teşvik sağlayan Metin Emiroğlu'na; aynı işi akrabaları için yapan Bülent Öncel'e; kardeşine kamu ihaleleri sağlayan Cezmi Erat'a; adları iş takipçisine çıkan Lûtfullah Kayalar'a, Zeki Çeliker'e, Rıza Şimşek'e; kamu ihalelerinde kayınbiraderine yardımlarını esirgemeyen Abdülkadir Aksu'ya "dur" diyen olmuyordu.

Genel geçer yargıya göre bu insanlar kötü bir şey yapmıyorlardı. Aslında onlara dur diyecek hiçbir şey yoktu. Teşviklerin, kredilerin, ihalelerin gerçekleştirilmek istenen büyük değişim ve dönüşümün motor gücü olduğunu bilmeyenler, durup dinlenmeden, dedikodu yapıyorlardı.

Alacaklı bankaların Ercan Holding gibi kuruluşlara ortak edilerek kurtarılmasında da; ekspertiz raporlarının 5 milyar lira değer biçtikleri Pınar Et'in kamu bankalarınınca 55 milyara alınmasında da hiçbir kötülük yoktu.

Ankara'ya yapılan 867 milyonluk pembe kaldırımın ihalesinde aslan payının ekonomist gazeteci yazar-televizyoncu bir müteahhide verilmesinin ne sakıncası olabilirdi? İstanbul'da yeşil alanların imara açılması vurgunundan, son tahlilde yararlanacak olan halk değil miydi? Eminönü Belediyesi'nin 40, Beyoğlu Belediyesi'nin 36 dosya ile yolsuzluk alanında bir rekora doğru koşmalarından kim zarar görüyordu? Her dosyadan 5 yurttaş ziftlense, 400 insan köşeyi dönmüş oluyordu. Sonuçta ortalama 2 bin insanın yaşam düzeyleri yükselmiş olmuyor muydu?

Partiyi bırakıp kaçan Bedrettin Dalan hakkında ortaya atılan her yolsuzluk iddiası Semra Hanımı sevindiriyordu. O dönemin yolsuzluk ve usulsüzlüklerini duymayan kalmamıştı ama, unutuluyordu. Dalan, 15 davayı kaybetmiş, sadece bir davadan 2 milyar 140 milyon 233 lira ödemeye mahkûm olmuştu. Gerisi gelecek ve Semra Hanım çok sevinecekti.

Bunun dışında her şey ekonominin çarklarının hareket etmesi için, değişim ve dönüşüm için yapıyordu. Değişim ve dönüşüm çarkının kımın ve kımının ya-

rarına döndüğü, aslında, hiçbir zaman tartışılıp sorgulanmayacaktı. Değişim, dönüşüm, yenileşme ve yükselen yeni değerler artık "her zaman daha çok sahip olma" anlamına geliyordu. Bunlar pek çok insan için zengin, çılgın ve renkli "takılmak" ya da bu amaçlar için, büyük düşünüp büyük oynayarak "köşe dönmek" anlamındaydı.

Semra Hanım hiçbir şeye, Kurtcebe Alptemuçin için söylenenlere şaşırdığı kadar şaşırmamıştı. Dedikodulara göre: Alptemuçin, büyük bir ilin emniyet müdürü ile ortaklı. Balıkesir-Dursunbey havzasında güzel güzel kömür çıkarıp ülke ekonomisine katkıda bulunuyorlardı. Maliye ve Dışişleri Bakanlıklarına kadar yükselmiş bir insan için bundan daha büyük özveri düşünülebilir miydi?

İnsanların ar damarı gerçekten çatlamıştı. Her şey, herkesin gözü önünde yapılıyordu. Verilecek teşviğin miktarı için pazarlıklar, Devlet Planlama Teşkilatı'nın dokuzuncu katında başlıyor; bu teşvikten alınacak rüşvetin miktarı ise Türkiye Kalkınma Bankası'nın yanındaki Girgin Cafe'de saptanıyordu. Hayali ihracatı, hayali ithalatı, hayali yatırımı ve akıllara durgunluk veren her türlü pisliğiyle boy veren bu yolsuzluk sektöründe, insanı gülmekten öldürecek komiklikler de yaşıyordu:

Tarih boyunca topraklarına bir tek domates fidesi dikilmeyen Adıyaman'a salça fabrikası kurmak için teşvik alınabiliyordu. Nüfusu 120 bin olan Batman'a 50 ekmecek fabrikası kurmak için teşvik dağıtılıyor. Yılda ancak 30 bin ton kayısı kurutabilen Malatya'da 150 bin tonluk kurutma tesisi teşviği partililere peşkeş çekiliyordu. Mazıdağı'na peynir ve tereyağ, Lice'ye salça, Batman'a çay fabrikaları için milyarlar akıtılıyordu.

Bu değişim ve dönüşüm sektörünün çok kârlı olan bir başka yöntemi daha vardı. Kapalı ya da kullanılmaz durumdaki tesislere, göz göre göre, milyarlarca işletme kredisi veriliyordu. Kars'ta Süt Kurumu, Ardahan'da Et Sanayii önce sudan ucuz fiyatlarla devletten satın alınıyor, sonra da işletilmeyecek bu tesisler için teşvikler çıkartılıyordu. Teşvik cebe atıldıktan sonra, işletmenin kapısına kilit vurmamak hiç zor değildi. Kapıya "Yeni bir vurguna kadar kapalıyız" duyurusu bile asılabilirdi. Nasıl olsa arayan soran yoktu. Semra Hanımın içini sızlatan en acı örnek Bitlis'te yaşanacaktı. Büyük törenlerle giysi ve halı dokuma fabrikasına dönüştürüldüğü açıklanan, E tipi cezaevi, 4 milyar lira teşvik ve işletme kredisi yuttuktan sonra kapanacak ve halk fabrika yerine yine cezaevlerinin açılmasını ister duruma getirilecekti. Binlerce hükümlü ve tutuklu, onları ara sıra görmeye gelen aileleri, avukatlar, yargıçlar, savcılar, gardiyanlar, jandarmalarıyla E tipi cezaevi, elbette kentin ekonomisine daha çok katkıda bulunacaktı. Bu, Semra Hanımın hâlâ unutamadığı çok büyük bir utançtı.

### **Korkmakta Haklıydı...**

Semra Hanım devletin resmi raporlarına geçen bu tür soygunlarla, doğulu yoksulların yazgısının değişmeyeceğini elbette biliyordu. Onu asıl tedirgin eden şey, iktidarları döneminde soygunun devlet katında kazandığı resmîyet ve meşruiyetin boyutlarıydı. Ne zaman bir yolsuzluk söylentisi duysa, ne zaman bir soygun ve vurgun haberiyle karşılaşsa, kan dolaşımı hızlanıyor, yüreğinden gürültüler gelmeye başlıyordu.

Devr-i saadet dönemi ölümle noktalanıp, tarifsiz acılar içinde, Köşkü taplamaya koyulduğunda, adı bu tür olaylara karışan dostlarını, arkadaşlarını düşündü tek tek. Bir zamanlar korkmakta ne kadar haklı olduğunu, bir kez daha anladı. Yorgun belleğinden fışkırıp gözünün önünde uçuşanlar arasında kimler yoktu ki? Yıldırım Akbulut'tan Işın Çelebi'ye, İmren Aykut'tan Mustafa Taşar'a, Cengiz Tuncer'den Ercüment Konukman'a, Mehmet Çevik'ten Cengiz Altinkaya'ya, Sefa Giray'dan Halil Şıvgın'a, Adnan Kahveci'den Hüsamettin Örüç'e, Birsell Sönmez'e kadar herkesin adının yanına bir şeyler yazılmış, herkes için bir dosya açılmıştı.

İddialarının baş köşesine her zaman olduğu gibi yine Turgut Beyi oturtmuşlardı. PTT'nin açtığı TÜRKSAT uydu ihalesi, iki kez yapılmıştı. Ve bu işlerden anlayanlara parmak ısırtacak biçimde, iki ihaleyi de Fransız firması Aerospatiale kazanıyordu. Ulaştırma Bakanı Cengiz Tuncer ile PTT Genel Müdürü Emin Başer, 315 milyon dolarlık bu ihalede Turgut Beyle "istişare" yapıldığını söyleyerek kendilerini savunuyorlardı. Savunmalarını ihale dosyalarına mürekkep kalemle yazılmış "Üst makamların öngördüğü çerçevede.." notuna dayandırıyorlardı. Otoyol ihale dosyalarında da benzer notların bulunduğu söyleniyordu.

Semra Hanıma göre; bu, Turgut Beyi açık açık suçlamaydı. Ama Turgut Bey, yolsuzluk suçlamasıyla savcılığa verilen Emin Başer'i, Köşke danışman olarak alıyor ve onu savunuyordu:

"Şimdi bana soruyorlar, niye yanına aldın diye. Gayet tabii alacağım ve koruyacağım. Hizmet edenleri korumak benim görevim. Korumazsam ve bir nevi kurdun önüne atılmasına izin verirsem, bundan sonra bürokra-

siyi alıştıramazsınız. İktidarları yolsuzlukla suçlamak. Menderes zamanından beri bu memlekette âdet olmuştur. Sulayanlar genellikle iş yapmayan iktidarlardır. Geçenlerde baktım Ulaştırma Bakanının bu TÜRK SAT ihalesini anlamadığını gördüm. Mesleği değil. Avukat olduğu için anlaması da mümkün değil. Ben baktım ihale en ucuza verilmiştir, gerisi safsata."

Semra Hanıma göre, zaman zaman Turgut Bey de ne söylediğini bilmez hale geliyordu. Mekânı cennet olsun ama, anlaşılan çok yoruluyordu veya o da değişiyor ve dönüşüyordu.  gün önce, bürokrasiye karar aldı-rırsanız elbette rüşvet artar, dediğini unutuyor; yolsuzluk nedeniyle hakkında suç duyurusu yapılan bir bürokrati korumasına alıyordu.

Ülkenin bir baştan bir başa otoyollarla örülmesi a-bası da anlaşılamamıştı Turgut Beyin. Otoyol ihalelerin-de devletin 7.5 trilyon lira zarara uğratıldığı iddia edili-yordu. Sözümona rahmetli, müteahhitlere döviz karşılığı fiyat farkı ödenmesine göz yummuştu. Ayrıca 15 büyük yol yapımı işinde, ihale aılmanış, eşe dosta davetiye göndererek iş bağlanmıştı. Söylendiğine göre, devletin bu işten zararı 350 milyardı. Turgut Bey, bu nedenlerle emekliye sevk edilen Karayolları Genel Müdürü Atalay Coşkunğlu'nu da danışman yapıyordu. Atalay Bey, ka-rayolculuktaki başarıyla değil, Boğazda Vanıky'deki "oğlumun" dediği milyarlık yalıyla tanınıyordu.

Bir başka iddiaya göre; Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu "işadamları, bürokratlar ve mafya ilişkilerini" açığa çıkaran belgeleri Turgut Beye vermişti, ama bunlar hasıraltı edilmişti. nl Kostokas olayını gölge-de bırakacağı söylenen bu dosyayı hasıraltı edenler ara-sında başbakanlar; Yıldırım Akbulut ve Mesut Yılmaz'ın



da adları geçiyordu. Kostokas, Amerika'daki cezaevin-  
den Turgut Beyin danışmanlarına iş ortaklığı öneriyor-  
du.

Varlığını ülkeye, bölgeye, değişime, dönüşüne ada-  
yan Turgut Beyden ne istediklerini, bir türlü anlayamı-  
yordu Semra Hanım. Özel uçağının Amerikalı pilotuna  
verilen 46 milyonluk maaşı bile yolsuzluk, usulsüzlük  
olarak değerlendiriyorlardı. Evet, o pilota 46 milyon lira  
maaş veriliyordu ama, bir de turistik tesis yapmak için  
arsa tahsis edilmişti. Böylece devletin verdiği paralar l-  
kede kalacak, bir taşla iki kuş vurulmuş olacaktı.

Bu işlerden anlayanı yoktu, üstelik bilmedikleri ko-  
nulara dedikodu yapmayı da çok seviyorlardı. "Niçin  
Türk pilot tutulmuyormuş?" sorusunun yanıtı, Semra  
Hanım için çok düşündürücü olmuştu. Çünkü, Turgut  
Beye, bu gidişle mutlaka yabancı bir pilot gerekecek-  
miş. Onlara göre, deniz çoktan bitmişti. Ve Turgut Bey,  
günün birinde, pilotunun omzuna dokunacak "Türki-  
ye'yi terk ediyoruz" diyecekti. Böyle bir buyruğu ancak  
Amerikalı bir pilot yerine getirebilirdi.

Semra Hanıma göre; ortalığı toza dumana bulayan  
gelişmeler Mesut Yılmaz'ın erken seçim istemesiyle baş-  
ladı. O seçim demeseydi, muhalefet yolsuzluklardan he-  
sap sormayı diline dolamazdı. Belki de Turgut Bey hak-  
kın rahmetine kavuşmazdı. Dile dolananlar arasında  
kimlerin adı yoktu ki? Bir zamanlar kızı gibi sevdiği İm-  
ren Aykut, söylenenler doğruysa Emlak Bank'ın Ata-  
köy'deki 500 milyonluk dairelerinden birini 50 milyona  
kapatmıştı. Ankara Oran'da milyarlık şaibeli bir daire  
işi daha vardı. Çalışma Bakanı iken kurduğu vakıfların  
hesapları için de çok şeyler söyleniyormuş. Özel giderle-  
rini devlet kasasından ödettiğine ilişkin belgeler elden

ele dolaşıyormuş. İnsanın inanası gelmiyordu ama, Yalova Termal'deki 12 milyonluk, özel indirim tabi hesabın Etibank'ça ödendiği belgelenmişti. Yalnız İmren miydi sanki, yiyip içip hesabı devlete ödeten. İbrahim Özdemir, Işın Çelebi, Turban Çeşme ve Halil Şıvgın'ın Turban faturaları parmak ısırttıracak ölçüdeydi. Hükümet üyesi bir bakan olarak aslında çok büyük indirimden yararlanan bu insanların, devletin kesesinden yiyip için, eğlenip, dinlenmeleri Semra Hanımı gerçekten çok üzüyordu.

Koca devlet, emeklisinden bir kutu kalp ilacını esiriyor ya da üç kuruş zam vermemek için direniyordu. Ama, onlardan kesilen paralarla yapılan Emekli Sandığı'na bağlı otellerde Cumhurbaşkanı, Başbakan ve bakanlara zaten olağanüstü indirim uyguluyordu. Örneğin Tarabya'da deniz gören bir suit dairenin günlük normal fiyatı 1 milyon 935 bin lirayken, inanılması güçtü ama, bu insanlardan, sadece 16 bin lira alınıyordu.

### **Tüm Otel Ayları Birleşse...**

Öğle yemeklerini, posta giderlerini, çiçek paralarını devlete ödetenler bile vardı. Türkiye'nin yolsuzluk tarihine Bursa göçmen evleri ihalesindeki 140 milyarlık dalaverelerle geçen Mehmet Çevik, Devlet Bakanlığı döneminde 12 milyon 407 bin liralık yemek ve çiçeği, afiyetle yemiş ve koklamıştı. Yemek yeme konusunda rekor yine bir Devlet Bakanı olan Mustafa Taşar'ındı. Önce Hacı Arif Bey lokantasından 2 milyar liralık kebab saturası aldığı ve bunu bir kamu kuruluşu olan Türkiye Gübre Sanayii Anonim Şirketi'ne ödettirdiği söylendi.

Semra Hanıma göre, dünyadaki tüm otel ayıları birleşse bu kadar kebabı yemeleri olanaksızdı. Bakanlık müfettişleri günlerce çalışıp devlet kesesinden yenilen kebab miktarının, 2 milyar değil, 39 milyon olduğunu saptamışlardı. Taşar mektup yazmayı da, kebab yemek kadar seviyor olmalıydı. Bakanlıği döneminde 273 milyon liralık pul, 40 milyon liralık zarf giderleri de devlet kesesinden ödenmişti. Semra Hanımın hiç haberi olmamıştı ama, İstanbul il kongresinin "iaşe ve ibate harcamalarının" faturaları Gübre Sanayli'nce ödenecekti. Taşar'ların işlerine akıl sır ermiyordu. Küçük kardeş Faruk Taşar Anadolu Bankası'nı 3 milyar 142 milyon dolandırmaktan 5 yıl 10 ay hapis cezasına çarptırılıyordu. Kemal Horzum'u taa Zurich'lerde yakalayan Bülent Şemiler, her nedense Faruk Taşar'ı Gaziantep'te bulamıyordu. Birader Faruk, bankanın avukatlarını ve müfettişlerini evinin kapısında pijamayla karşılıyor. İçeriye buyur ediyor, hal hatır soruyor ama Şemiler her ne hikmetse, "Yakalayın şu adamı" diyemiyordu.

Faruk da şartlı tahliye yasasını bekliyor, parayı öderse cezasının beşte birini, ödemezse üçte birini çekip, ülkenin namuslu yurttaşları arasına katılıyordu. Türkiye "3 milyar 142 milyon lira ödendiğinde 14, ödenmediğinde 22 ay hapisle özdeşleşen" bir anlayışla, bir değişim ve dönüşüm sürecinden geçiyordu. Taşar ailesi bu sürece büyük bir uyum gösteriyor: bunca olayın ardından anne Neriman Taşar, 61 yaşından sonra ticarete soyunup, 500 milyon sermayeli Gözde İnşaat Sanayi ve Ticaret Şirketi'ni kuruyordu. Semra Hanıma göre, ailenin en beceriklisi Mustafa Taşar'dı. Ona göre, kardeşi Faruk'un yakalanamamasından, kendisi değil "İçişleri ve Adalet Bakanları sorumludurlar." Ya da "Türkiye Cumhuriyeti'nde analar şirket kuramaz diye bir yasa

yoktu." Veya "İsviçre'de Kemal Horzum'la bir Türk yurttaş olarak görüşmüştü." Mustafa Taşar bu deli dolu tavırlarıyla, değişim ve dönüşüme olan büyük inancıyla; İstanbul il başkanlığına koştuğu günlerde Semra Hanımın yılmaz savunucularından biri olmuş; karşı kampta yer alanlara kök söktürmüştü. Kongreden önce kollarını sıvamış, Semra Hanımın il başkanlığına karşı çıkan Milli Savunma Bakanı Hüsnü Doğan, İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu, Devlet Bakanları Mehmet Keçeciler ve Cemil Çiçek'in kirli çamaşırlarını ortaya çıkarmıştı. Bilginin iktidar demek olduğunu çok iyi bilen Turgut Bey de, bu fırsatı kaçırmamış, asi bakanlara ilişkin bulguların Köşkteki bilgisayarının bir tuşuna dokunup, özel dosyasına aktarıvermişti.

Kongre dönemlerinde basına sızdırılan bu tür bilgilerin sağlığından her zaman kuşku duyan Semra Hanımı, kendisine karşı olan bakanlar hakkında duyduklarını delege arkadaşlarına bir parti görevi olarak, tek tek anlatıyordu.

Hüsnü Doğan'ın Nakşibendi tarikatı ile ilişkilerini bilmeyen yoktu, ama Nakşilerin önemli kuruluşlarından biri olan Birlik Vakfı'nın işlerini takip ettiğini bilen de pek yoktu. Üstelik bu işleri bir Milli Savunma Bakanı olarak yapıyordu. Tarikatçı bazı subayların işlemlerini hasıraltı etmişti. Bunlar bir yana, Hüsnü Beyin üzerinde Hafize Hanımın da, Turgut Beyle kendisinin de çok emeği geçmişti.

Keçeciler'in dosyasında ise "önemsenecek derecede fanatik bir tarikatçı" yargısının altı çizilmişti. Onun da Birlik Vakfı ile ilişkisi vardı. Partili bir tarikatçıya Bulgaristan'da benzin istasyonu açma imtiyazı koparmıştı. Keçeciler dosyasının ekleri arasında, 12 Eylül öncesi

nl Konya mitinginde çekilen çok ilginç bir fotoğraf vardı.

nl bir Türkeş seempatızanı olan Cemil iek'in, avukatlık yaptığı dönemde kaybettiği bir miras davasında, kararı üst mahkemeye götürmeme karşılığında, karşı taraftan para aldığı savlanıyordu. Demir elik İşletmeleri'nden sorumlu Bakan olduğu günlerdeki grevde, birçok işadamına bilgi sızdırarak çıkar sağladığı da söyleniyordu. Birlik Vakfı ile, elbette, onun da ilişkisi vardı. Bir bakan olduğunu unutuyor ve işadamlarından vakıf için bağış topluyordu.

Abdülkadir Aksu için ortaya atılan iddialar korkunçtu. Aksu gerek emniyet müdürlüğü yardımcılığı sırasında, gerekse daha önce zel Harp Dairesinde çalışmıştı. 1978'lerde Malatya Belediye Başkanı Hamid Fendoğlu'nu öldüren bombalı paketten; Kahramanmaraş'ın, Pazarcık ilçesi PTT'sinde patlayan bombalı zarftan; Adıyaman'da patlamadan etkisiz hale getirilen bombalardan, bir insanın nasıl haberi olabilirdi? Aksu'nun akçalı işlerde de pürüzleri vardı, akrabalarına milyarlarca liralık teşvikler alıyor, yakınlarına devlet ihalesi ikram ediyordu.

Allah taksiratını affetsin, Turgut Beyin "suikaste uğradığı 1988 kongresinden beri bunların ihanet içinde olduğunu" söylerken ne kadar haklı olduğunu Semra Hanım büyük acılarla, şimdi yeniden düşünüyordu.

### **Dolar Yiyen Fareler...**

Semra Hanım bazı çelişkileri aşamadığını, algılayamadığını kabul ediyordu.

Örneğin, onun İstanbul il başkanlığı için cansipera-

ne çalışanlarından biri de Halil Şıvgın'dı. İl başkanlığına karşı gelenlerin başında gelenlerden biri ise Ekrem Pakdemirli'ydi. İkisi de siyasete meraklı, ikisi de siyasette başarılı partililerdi. Aynı dünyaların, aynı inançların insanıydılar. Birinin yelkenleri Asya'dan, ötekinkini Amerika'dan dolardı. Semra Hanım birini çok severdi, ötekini hiç sevmezdi. Ama iş yolsuzluk ve usulsüzlüklere geldiğinde ikisi için de, aynı duygulara kapılıyordu.

Halil Şıvgın'ın kurduğu ve kendisini kaydı hayat şartıyla değişmez başkan yaptığı beş vakfa bağışlanan 2 milyon dolar, iddialara göre, ortadan yok olmuştu. Olamazdı, bu düpedüz bir iftiraydı.

Bir insan nasıl oluyordu da, aynı anda; İlaç Eczacılık Vakfı'nın, Tüketiciyi Koruma Vakfı'nın, Sağlık Eğitimi Vakfı'nın, Koruyucu Sağlık Hizmetleri Vakfı'nın ve Çevre Vakfı'nın değişmez başkanlıklarını yürütebiliyordu. Vakıf işinde Halil Bey, İmren Hanıma fark atıyordu. Söylenenlere göre; Halil Şıvgın, Körfez Savaşı'nda gerçekten bir yatırıp üç almıştı. Milyarlarca liralık ilaç ve malzeme alımı yapılmıştı. Şimdi 60 milyarlık ambülans alımının hesabı soruluyordu.

Ekrem Pakdemirli'ye gelince; onun için daha önce çok şeyler söylenmişti. Ama, Semra Hanım, Pakdemirli'nin dini inançlarına göre haram saydığı bir işten çıkar sağlayabileceğini hiç mi hiç düşünmemişti. Maliye ve Gümrük Bakanı iken Tekel'i Almanya'da henüz kurulmayan bir şirkete kefil yapmış ve olmayan şirketin 3 milyon dolarlık rakı ihracatı yapmasına kolaylık sağlamıştı. Bu da bir iftiraydı.

Semra Hanım, siyaset dışında olup da adı bu tür olaylara karışan dost ve arkadaşlarına da çok üzülüyordu. Şimdi onu geçmişin nostaljik duygularıyla dolduran, önündeki dosyaların arasında kimler, kimler yoktu

ki? Bülent Şemiler, Nurettin Koçak, Yavuz Çizmeci, İhsan Doğramacı, Selim Edes, Ahmet Özgüneş, Mehmet Nazif Günal, Can Cangır ve daha niceleri.

Mehmet Nazif Beyle Can Cangır'ın arasındaki ilişkiye diyecek yoktu. Anlatılanlar, serbest piyasa ahlakını bile zorluyordu. Siyasetin dik yokuşunu aşamayan ANAP geri geri gittiği dönemlerde, orta sınıfın nabzını elinde tutan esnaf ve sanatkârların oylarından medet umuluyordu. Formül bulunmuştu. 1986'larda Töbank'ın kurtarılması için, başkentin en güzel yerindeki binası Sait Kemal Mimaroğlu'ndan 11 milyara satın alınan bina; 1991'de elinde tek kuruşu bulunmayan Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu'na 15 milyar liraya satılacaktı. Konfederasyona bu iş için 20 yıl vadeli yüzde 3 faizli bir kredi verilmiş, iş kapatılmıştı. Bu siyasi rüşvet kararının altında Yıldırım Akbulut, Şükrü Yürür, Güneş Taner, Adnan Kahveci, Işın Çelebi, Kemal Akkaya'nın imzaları vardı. Esnaf ve sanatkârlar çok modern bir merkeze sahip olurlarken, orada çalışan Toplu Konut İdaresi ve Kamu Ortaklığı İdaresi binasız kalıyordu. İnsanın eli bir kez halkın parasına uzanmaya görsün, her soruna, elbette çare bulunurdu. Toplu konutçulara ve kamu ortakçılara da bir bina bulunacaktı. Kızılay'dan çadır isteyip, çalışacak halleri yoktu.

MNG Holding'in sahibi Mehmet Nazif Günal, Ankara'ya modern bir kent görünümünü kazandırmak amacıyla devletten aldığı teşvikle yaptığı, dev bina bomboş duruyordu. Töbank'ın 100 milyarlık binasını siyasi rüşvet olarak 15 milyara satan imzalar, bu kez, MNG'nin binasını iki yıllığına 22 milyara kiralamakta hiçbir sakınca görmemişlerdi. Nasıl olsa bu da bir siyasi rüşvetti. Mehmet Nazif Günal Bey nesli tükenmekte olan ender ANAP'lılardandı.

Bu Töbank işine başından beri ilgi duymuştu Semra Hanım. Bankanın öyküsü, aslında, birçoklarının kavrayamadığı o büyük değişim ve dönüşümün öyküsüydü. 1959'larda eğitim emekçilerinin alınterleri üstüne kurulan ve kurulduğu günden beri durmadan büyüyen banka, bir sabah sahip değiştiriyor ve bir süre sonra da devletleştirilerek kurtarılıyordu. Yıllar süren hesap kitap sonunda, bankanın genel müdürü Osman Erk, açık gözüken 956 bin 248 doların fareler tarafından yenildiğini söyleyerek Semra Hanımı acı acı güldürüyordu.

### **İsviçre Bankalarında 18 Trilyon...**

"Kim bunlar?" diye düşündü. Bu kadar kirliliğin altından nasıl kalkıyorlardı. Çoğu genç insanlardı üstelik. Alın teri akıtmayı düşünmeden, bu kadar paraya pula, mala mülke nasıl gereksinim duyabiliyorlardı. Hiçbirinin suçlanmak, yargılanmak, cezalandırılmak gibi endişeleri, korkuları yoktu. Devletin cebine el uzatmayı, emeği reddetmeyi değişim ve dönüşümün gereği sayıyorlardı. İşin ilginç yanı, toplumsal değer yargıları da onlardan yana ağırlık kazanıyordu. Hırsızlığın adı açıkgozlülükle, dolandırıcılığın anlamı işbitiricilikle özdeşleşmişti.

Toplumun tüm duyarsızlığına karşın, mahkemelerde yüzlerce dava açılmıştı. Haklarında yolsuzluk ve usulsüzlük savlarıyla dava açılanlar, davacıları aynı silahla vurmaya kalkışacak kadar açıkgoz ve işbitirici değişim ve dönüşüm yanlılarıydılar. Sanki "Biz çaldık ama, siz de çalılıyorsunuz" demek istiyorlardı.



Emlak Bankası'nın iş bitirici yöneticileri hakkında tam 17 dava açılmıştı. Kimsenin kılı bile kıpırdamıyordu. Vakıflar Bankası, Töbank'ın yöneticileri de yargı karşısındaydılar. Hiç kimsenin umurunda değildi. Türkiye Demir Çelik İşletmeleri'nin, PTT'nin, Toprak Mahsülleri Ofisi'nin, Karadeniz Bakır İşletmeleri'nin, değişim ve dönüşümün simgesi genç yöneticileri: fazla ödeme, rüşvet, ihale dalavereleri gibi yüz kızartıcı suçlardan yargılanıyorlardı. Merak eden, araştıran, kovuşturan yoktu.

Gazete ve dergilerde, radyo ve televizyonlarda tek satır, tek görüntü, tek söz yoktu. Çünkü, bu büyük değişim ve dönüşümün aslanları, medyanın-iletişimin önemini çok iyi kavramışlardı. Kimi bir gazeteye, kimi bir televizyona kapağı atmış, reklam getirme koşuluyla köşe yazmaya başlamıştı. Kiminin arsa alım satımlarında, kiminin ihale takiplerinde adı geçiyordu. Kimi hem "gazteci" hem yatırımcı, kimi hem "gazteci" hem kaldırımcıydı. Yolsuzluklarla uğraşanları küçümsüyor, yolsuzluk usulsüzlük denilen şeylerin aslında yaşanmakta olan büyük değişimin, birer simgesi olduğu tezini savunuyorlardı.

Turgut Beyin acısı bu kadar taze olmasa ve zamanı olsa, Semra Hanım dosyaları bir bir okur, kimin ne yaptığını tüm ayrıntılarıyla öğrenirdi. Siyasette güçlü olmak isteyenlerin, kimin ne yaptığını bilmeleri gerektiğini artık çok iyi öğrenmişti.

Yolsuzluk ve usulsüzlük savları Semra Hanımın sınırlarını her zaman çok yıpratmıştı. Öylesine duyarlıydı ki, zaman zaman kendisinden bile kuşkulandığı olmuştu. Hesabını veremeyeceği tek kör kuruşu bile olmadığını düşündükçe rahatlıyordu ama, bu sefer de başkaları için üzülüyordu. Anımsayabildiği kadarıyla, örneğin, sa-

dece Ziraat Bankası'nın batık kredileri daha 1988'lerde 150 milyardı. Banka Genel Müdürü Kemal Akkaya'nın usulsüz kredi dosyasının, Coşkun Ulusoy'un kasasında kilit altında olduğu söyleniyordu. Tarım kredilerini, siyasi kredi gibi dağıtmanın bir sorumluluğu olmalıydı. Elbette vardı ama, Meclisteki oy çoğunluğuna dayanılarak kamu kurumlarının denetim yöntemleri değiştirilip, sorumlular paçayı kurtaracaktı. Ya öteki bankalar? Onların durumu daha acıklıydı Semra Hanımın edindiği bilgilere göre. Yedi kamu bankası 421 milyar lira dolandırılmıştı. Dolandırıcılık her zaman vardı ama giderek artıyor, üstelik değişim ve dönüşümün bir gereği gibi algılanıyordu. Kamu bankalarının batık kredileri 1984'te 216 milyardı, 1992'de 612 milyara yükseliyordu. Özel bankalar da paylarını almışlar, 165 milyar kaptırmışlardı. Semra Hanım uzun süre "Peki, bu kadar para nereye gidiyor?" sorusuna yanıt aradı. Türklerin, İsviçre bankalarındaki gizli hesaplarda 18 trilyon 832 milyar 530 milyon parası olduğunu duyduğunda ise, hayretten dilini yutacak gibi olmuştu.

Semra Hanıma göre, bunların bir açıklaması olamazdı. Çalıp çırpıp götürenler her geçen gün biraz daha çoğalıyorlardı. Onu asıl düşündüren şey, yoksulların değil, varsılların çalmalarıydı.

Bütün bunların bir hesabı kitabı olmalıydı. Herkesin, herkes hakkında tutulan dosyalardan haberi vardı. Dedikoduların önüne geçilemezdi ama, insan dedikodu yaparken bile hakça davranmalıydı. Dedikodulara konu olanlar da, onları dedikodularına konu edenler de sanki vazgeçilmez bir kuralmış gibi, iki lafın arasında mutlaka Özal ailesinden söz ediyorlardı. Kimi aileyi suçlayıp kurtulmak, kimi ailenin arkasına sığınıp palazlanmak için böyle davranıyordu.

Eşi, çocukları, damatları, gelinleri, kayınbiraderleri, kardeşleri, dünürler ve akrabaları da, yakın çevresi de sürekli mikroskop altındaydılar ve durup dinlenmeden inceleniyorlardı. Elbette önce onları savunmak zorundaydı Semra Hanım. Çünkü onlar Türkiye'de değişim ve dönüşümün temsilcisiydiler, yeniden yapılanmanın motor gücüydüler.

### **Kuyumcuyu Özendirecek Mücevherat...**

Bu yolsuzluk işlerinde Semra Hanımı en çok yıpratan konu, saldırıların karşı taraftan değil, içeriden gelmesiydi. "Rüşvet ve yolsuzluk fiilleri devleti zaafiyete uğratan sosyal yaradır" diye başlayan yasa önerisinin altında dört ANAP'linin inzasının bulunmasını kabul edemiyordu. Dağların taşların, uçan kuşların yolsuzlukları konuştuğu bir dönemde, yapılan işin adı, Semra Hanıma göre, düpedüz parti içi muhalefetti. Üstelik muhalefet partilerinin yaptıklarından daha etkili oluyordu. Rüşvet ve yolsuzluklarla mücadele için 1983'lerde, kamu görevlilerine mal bildiriminde bulunma zorunluluğu getiren kanun çıkarılmışmış da, başarılı olunamamıştı. Şimdi bu dört akıllı düzelteceklermiş bu işleri. Hazırladıkları yasayla rüşveti, zimmeti, irtikabı, ihtilası, alım satımlara fesat karıştırmayı, pat diye ortadan kaldıramayacaklarına göre, bu adamların, mutlaka başka amaçları olmalıydı. Rüşvetin mal bildiriyle ne ilgisi alakası vardı. İnsan isterse, rüşvetini de alır, mal bildirimini de verirdi. Maksadın karşı tarafa pas vermek olduğu kısa sürede anlaşıldı. Bu adamlar ya parti içinde pazarlık ediyorlar ya da karşı tarafa göz kırıyorlardı.

Kabak yine, nur içinde yatsın. Turgut Beyin başında patlamıştı. Muhalefet milletvekilleri de yasadaki "mal bildiriminin gizli tutulması koşulunun" değiştirilmesini istiyorlar, gerekçelerinde Turgut Beyden örnek veriyorlardı. Böylece Turgut Beyin adı, en sonunda yasa önerilerinin gerekçelerine de geçiyordu:

"Bu düzenleme yasayı amacından saptırmaktadır. Yasa, kimlerin mal bildiriminde bulunacağını belirtmiştir. Önemli olan, bu görevlilerin bulundukları makamın ve görevin etkinliğini kendi çıkarı için kullanıp kullanmadıklarının denetlenmesidir. Ancak bu denetim nasıl yapılacaktır? Mal bildiriminin gerçeği yansıtıp yansıtmadığı ve haksız mal edinme eyleminin yapılıp yapılmadığı hangi yöntemle saptanacaktır? Yasadaki gizlilik prensibi bu denetimin yapılmasını ve yasanın amacına ulaşmasını fiilen engellemektedir.

Örneğin; Cumhurbaşkanı Sayın Turgut Özal'ın mal varlığı konusu esrarengiz bir havaya bürünerek kamuoyunu tam 7 yıldır meşgul etmektedir. Geçen dönemin muhalefete mensup milletvekilleri tarafından yapılan sayısız müracaata rağmen, mal varlığını Sayın Özal ve ailesi açıklamamıştır. Giderek çok büyük bir servet edindiği söylentileri toplumu sarmış. Sayın Özal'ın batı dünyasında bile az raslanacak bir mülki milyarlar olduğu iddialarıyla toplum çalkalanmış, ancak yine açıklama yapılmamıştır. 1983 yılında yasa gereği mal bildiriminde bulunan Sayın Özal, bunu kamuoyuna da açıklamış ve mal varlığının '5,5 milyon lira nakit para, 9 milyon liralık altın, 4 daire, 2 yazlık, 2 oto' olduğunu beyan etmişti. Bu mal varlığı ölçü olarak alındığında 'Sayın Özal'ın eşi Sayın Semra Özal'ın bir kuyumcuyu özendirecek mücevheratı bulunduğu, oğulları Ahmet ve Efe Özal'ın banka satın almaktan, peşpeşe sürat otola-

rı, sürat motorları yatlar, Avrupa'da dağ evi, İsviçre'de hesaplar, Amerika'da çiftlik sahibi olmaya' kadar varan çeşitli söylentiler, iddialar ve şaibeler kamuoyu vicdanını rahatsız etmektedir. Bir Başbakan ve Cumhurbaşkanının maaşıyla trilyonları aşan servetler elde edilemeyeceğine göre, kamu vicdanında kanayan bu yaranın sarılması için, iddia ve söylentilerin makamları yıpratmasını önlemek için kamu görevi yapanların tümünün mal varlığının ciddi bir biçimde denetlenmesi gereklidir."

Yasa gerekçelerine yalnız Turgut Beyin adı geçse iyiydi. Peşinden çoluk ocuk herkesi sürüklemiş, siyasetin dipsiz kuyusuna onları da atmıştı. Katlara, yatlara, atlara bir diyeceği yoktu Semra Hanımın ama, bir yasa gerekçesinde kendisine kuyumcu denmesine, doğrusu, çok içerlemişti.

Semra Hanım yıllar sonra i siyasetin yolsuzluk, usulsüzlük, rüşvet, zimmet, ihtilas, irtikap gibi sözcüklerle belirlendiği o günlerdeki bulantılarını anımsadı. Zeynep'e hamileliğinde de böyle olmuştu. O bunalımlı günlerinde, i siyasetin bu akıl almaz girdabında boğu-lup gidebileceğini düşünmüş, artık yeni ilgi alanlarına yönelmeye karar vermişti.

### **Sanki Başkanın Adamları..**

şimdi büyük bir bezginlik içindeydi, uçsuz bucaksız bir hiçliğe düşmüş gibiydi. Parmaklarının ucundaki sayfalar arasında dolaşan, eski günleri anımsadıkça, sanki, yeniden kanı kıpırdıyordu. Doyumu olanaksız o kokuları yeniden duyuyordu. Turgut Beyin arkasından etrafı toplarken, bir zamanlar, kişisel olarak elde ettiği

kazanımlarını düşündü. Az şey değildi. Hatta büyük bir değişim, dönüşüm ve yenileşmeyi anlatıyordu. Geç tanışmıştı ama, yükselen değerlerin tümünden nasibini almış, güzel günler görmüştü. Bunca kazanımdan sonra, ölümün acısına yenik düşmeyi, içine sindirmek zorundaydı. Yeniden eski günlere daldı gitti. Bundan sonra düş kurarak yaşamak, belki de daha güzeldi.

Semra Hanım dış politikaya ilgi duymaya başladığı günleri anımsadı. Herkes onu bu alanda çok başarılı görüyor olsa da, Turgut Beyin dış politik ilişkilerde zorlandığına, Semra Hanım her zaman çok yakından tanık olmuştu. Bunun böyle olduğunu, sağlığında, Turgut Bey de kabul ederdi.

Gorbaçov ile görüşmeden Kohl ile buluşmadan, Türkiye'ye yüzgeri döndükleri kâbuslu günleri unutamamıştı. Mitterand'dan ve Clinton'dan yalvar yakar randevu koparılması da onu çok incitmişti.

Tunus Cumhurbaşkanı'nın kapısında saatlerce beklemekten, Cezayir'de horlanmaktan az mı üzülmüşlerdi. Yeni Zelanda'da filitle dedetelenmekten utanmışlar, Avustralya'da Başbakan Hawke'den insan hakları fırçası yemekten canları sıkılmıştı. Demokrasi, insan hak ve özgürlükleri konularında Margret Teacher'a, Richard Von Zeiker'e mecburen yalan söylediğini anlatırken, rahmetli üzüntüsünden on yıl yaşlanmıştı.

Turgut Beyin yuhlanması ve kafasına yumurta atılması gibi nahoş olaylar, dış politika alanında yoğunlaşmıştı.

Kulakları cınlasın, ama Turgut Bey de az pot kırmamıştı dış politikada. Akıl almaz açıklamalar yapmış, diplomatların gözlüklerinin fırlamalarına neden olmuştu.

Söylediklerine herkes gibi, çoğu zaman, Turgut Bey de gülüyordu ama, Semra Hanım onun için için üzülüyor-  
ğunu biliyordu. "İsmet Paşanın yerinde olsam 12 aday  
alırdım" dediği gün erkenden yatıp uyumuştı. "Einste-  
in'ın Hitler rejiminden kaçıp Türkiye'ye sığındığını" söy-  
lediği günü ise, hiç anımsamayacaktı. Mikrofonun önü-  
ne geçince dili damağına dolaşıyor, düşündüklerinin  
tam tersini söylüyordu.

Bulgarlara "2000 yılında 70 milyonuz, bunun hesa-  
bını sorarız" derken de; Yunanlılara "Sız 10, biz 56 mil-  
yonuz, bizimle uğraşmayın" derken de, aslında, savaşı  
değil barışı savunuyordu ama, hiç kimseye meramını  
anlatamıyordu.

Sağ olsun, bir komşu ülkenin iç ilişkileri için plan-  
lar hazırladığını söyleyen, ilk devlet başkanı o olmuştu.  
Saddam'sız Irak Planı, en çok Bush'un hoşuna gitmiş,  
bu kadarı da Turgut Bey'e yetmişti.

"6 devletle sınırı bulunan Türkiye'nin 8 komşusu  
olduğunu ve bu sayının 12'ye ve hatta 13'e yükselebile-  
ceğini" söylerken de yine birtakım ince diplomatik he-  
saplar yapıyordu, ama Semra Hanım dahil hiç kimse bir  
şey anlamıyordu.

Moskova televizyonunda seslenirken "Perestroyka  
bizde sizden önce başladı, bizi örnek alabilirsiniz" diye-  
rek kimini güldürüyor, kimini kızdırıyordu. Şemdinli  
kaymakamının Çevik Güç'e mensup bir İngiliz askerince  
tokatlanmasına tepkisini "İngiliz askerlerinin orada ne  
iş var?" diyerek gösteriyor, herkesi şaşırtıyordu. Ruh  
sağlığı konusunda kuşkular uyandırıyordu.

Demokrasi içinde kalkınmayı bir kenara atıp "Gü-  
ney Kore modelini" önerdiği günlerde, Güney Kore Baş-  
bakanı Lo Şin Yoang, bir protesto gösterisinde gözaltına

alınan bir öğrencinin işkence sonucu ölmesinde "hükümetinin siyasi ve manevi sorumluluğu olduğunu kabul ederek" istifa ediyordu.

Aktif dış politikanın "bir ülkenin, savaş söz konusu olmaksızın, dış ilişkilerinde hareket alanını arttırması" demek olduğunu, çoğu zaman aklına bile getirmedi. Onun için aktif dış politika "gece telefonla talimat almak, gündüz faksla önerilerde bulunmakla" özdeşleşti.

Dış politika denilince, onun aklına her nedense hep Amerika geliyordu. Uluslararası ilişkilerinin temellni, Amerikan devlet başkanları, Amerikan dışişleri bakanları, Amerikan'nın Ankara büyükelçileri oluşturdu.

Büyükelçilerden Robert Straus Hupe'yi de seviyordu ama, en çok görüştüğü Morton Abramowitz oldu. Onları çok sevdi, söylediklerine hiç kırılmadı. Semra Hanımın bile ağırlına giden "Türkler istemeyebilir, ama Pentagon, Özal'ın cumhurbaşkanı olmasını istiyor, çünkü o kötülerin en iyisi" yargısından şu kadar olsun, alınmadı.

Bush'u taa CIA başkanlığından beri tanıdığını anlatırken, Semra Hanım, Turgut Beyin ağzından çıkanları duymadığından adı gibi emindi. Başkan Bush ile yaptığı görüşmede Dışişleri Bakanı Alı Bozer Beye kapıyı göstermesinin, Türkiye'de hoş karşılanmayacağını hesap edememişti. Camp David'de başbaşa geçirilen 20 saatte konuşulanların tek cümlesi bile yazılı hale getirilmeyeceğine nasıl söz verdiğini, Semra Hanım hâlâ anlayabılmış değildi. Şükran mektubuyla yaşanan gerilimli günlerden geriye, şimdi, hiçbir şey kalmamıştı.

Semra Hanım da dış ilişkilerin tadına bir Amerika seyahatinde varmıştı:

"Amerika'daki temaslarım sırasında, ülkemizin de-



vamlı olarak aleyhinde olan bir kongresmen (kongre üyesi) beni tanımak amacıyla aradı. Ziyaretime geldi. Ben Türkiye'yi anlattım. Bir akşam yemeğinde mikrofonu eline aldı ve konuşma yaptı. Herkes şaşırdı. Türkiye'nin aleyhine olan kongre üyeleri, bizi tanıyarak, lehimize konuşmaya başladılar. Biz Türkiye'yi yanlış tanımışız. Mrs. Özal bize Türkiye'yi ve Türk insanını anlattı. Türk milleti size çok şey borçludur, dediler."

Ona çok kısa süre önce "Kocanızın kaç karısı var, siz kaçınıcı karısınız?" diye soru soranlar; onu büyük bir hayranlıkla dinlemişlerdi.

Bir siyasetçi için, dış politikada uzmanlaşmanın daha kârlı olduğunu Semra Hanım, o gün anladı.

Allah taksiratını affetsin Turgut Bey de her zaman böyle düşünürdü. Onun dış politikada, özellikle, Kürt ilişkilerinde gerçekleştirdiği, çok değişkenli gelişmelerin başarı mı başarısızlık mı olduğunu, doğrusu, hiç anlayamamıştı. Aklında, taa 83'lerden kurnazca söylediği bir sözü kalmıştı Turgut Beyin. Seçim propagandasını "Türkiye'nin ekonomik yapısının 5 sene içinde değiştirilememesi durumunda, hiç kimsenin anarşinin yeniden hortlamasını önleyemeyeceği" tezi üzerine dayandırmıştı. Turgut Bey, Semra Hanımın hiç anlayamadığı biçimde, ilerideki yıllarda, bir yandan ekonominin rayına oturduğunu söylüyor, bir yandan da PKK'dan, terörden, anarşiden yakınıyordu. Semra Hanıma göre, bu, ekonomik yapının değiştirilemediğini gösteriyordu. Ekonomik yapı değiştirilmeden, değişim, dönüşüm dedikleri o büyük olayın gerçekleştirilmiş olmasına, haklı olarak akıl erdiremiyordu. Turgut Beyin dışarıya başka içeriye başka konuşmasının nedeni, acaba dış politikanın çok kaygan bir zemin üzerinde yapılmasından mı kaynaklanıyordu?

## **Misyon, Vizyon, Ülke, Bölge...**

Turgut Bey aslında gerçekleri sevmiyor: kimse de ona gerçekleri sormuyor, soramıyordu.

O yine, bildiğini okuyor; sorumlu bir devlet ve siyaset adamı gibi "misyonu ve vizyonu" içinde ülke-bölge ve hatta dünya sorunları üzerinde düşünüyor, çözümler üretiyor görünüyordu. Dış ilişkiler söz konusu olduğunda; Semra Hanımın hiç sevmediği, o küçük kurnazlıkları Turgut Beye yetiyordu.

Saptamaları da gerçekçiydi üstelik. Piyasa-medya değeri vardı. Örneğin: HEP'lileri Köşke çağırıyor "PKK ile diyalog konusunda size de görev düşebilir" diyor. Rastlantı bu ya, bir hafta sonra Apo'dan "çok şık" bir mesaj alıyordu. ABD'nin, Kamboçya deneyimli eski Ankara büyükelçisi ve Bill Clinton'ın istihbarat grubu üyesi Morton Abromowitz o günlerde başkentte dolaşıyor, eski dostlarla temas kurup alt yapıyı hazırlıyordu. Bay Morton ülkesine dönecek ve Turgut Beyin daha kırkı bile çıkmadan "Türkiye bölünebilir" diye fetvalar verecekti.

PKK'nın Avrupa sözcüsü Berivan Zozan'ın 1991'lerde "Özal bazı gazeteciler aracılığıyla bizimle temas arıyor" açıklamasının meyveleri iki yıl sonra alınacak; Turgut Bey hiç hesapta yokken, sevgili danışmanına dünya çapında gazetecilik yapma olanağı sunacaktı. 1993 Nevruzunu öncesi silah bırakma, ateşkes, dostluk, kardeşlik politikaları gündeme geliyordu. Özal "sorun çözen başkan" gibi görünmeye devam ediyordu.

Semra Hanım, bütün bu olup bitenlere, siyaset adına akıl erdiremiyordu.

Rahmetli başkan Turgut Bey ve adamları, yılda bir

kez kan ve can bedeli ödenerek kutlanan Nevruz fırsatını kaçıramazlardı. Yapılacaklar en küçük ayrıntısına kadar hesap edilmiş, dikte ettirilmişti. Başkanın adamları Türkiye halkının siyasal belleğinin zayıflığına, tarihsel unutkanlığına güvenerek Apo'nun son çağrısı konusunda, akıllarınca ve gönüllerince güzel güzel siyaset üretiyorlardı. Turgut Bey de yapay gelişmelerden, zoraki oluşumlardan habersizmiş görünerek Apo'nun çağrısı konusunda, çok ağırbaşlı davranıyor "beklemeyi" öneriyordu.

Semra Hanım, zaman zaman Turgut Beyi tanıyamaz hale geliyordu. Bunca yıldır aynı yastığa baş koydukları Turgut Bey, ya söylediklerini unutuyor ya da adamları ona söylediklerini unutturuyorlar. Evde herkesin ağzını yüreğine getiren sözler söyleyen Turgut Bey, değil miydi? "Kürt olduğunu söyleyen ilk cumhurbaşkanı benim" dediğinde Semra Hanım "İyi düşündün mü Turgut?" diye sormamış mıydı? "Federasyon dahil, her şeyi konuşacağız" dediğinde ise Zeynep isyan etmiş "Yapma babaa!" dememiş miydi?

"Apo ve PKK'ya af" sözü verdiğinde ise, Semra Hanım, Houston'ı hatırlatmıştı Turgut Beye. Güneydoğu'daki bir eylemi hasta yatağında yorumlarken "Ölmeye mahkûmdurlar. Yakalanmış bir sürü eşkuya var. Ya da mahkûm olmuş yığınla PKK'cı var. Yarın bakarsınız, Meclisten bunların idamı çıkar," dememiş miydi?

Bu sözler sanki onun ağzından çıkmadı. Bu politikaları sanki o üretmedi. Önce federasyon kurdur, sonra af çıkar şimdi de Apo'nun silah bırakma ve terörü kınama girişimlerinden pay kapmaya çalış. Semra Hanım ters bir şey söylememek için sabrediyordu ama, içinden de "Yok, yok, bu kadarı da olmaz Turgut Bey" demek geçiyordu. "Buna şimdilerde ustalık diyorlarsa da inan-

ma Turgut Bey. hatırlasana eskiden bunun adı tutarsızlıktı" demek istiyordu.

Turgut Bey kimseyi dinlemiyor; iç politikada kullanabileceğine inandığı sürece "her yolu meşru" saymaya devam ediyordu.

Sözümona kişilere, kurumlara ve kurallara karşı gelerek takındığı "tabu yıkma" tavrının sahteliği, açık seçik ortadayken, onu Kürt sorununun çözümleyicisi gibi görmek ve göstermek, altından kalkılamayacak bir sorumluluk getiriyordu. Semra Hanım, bu görüşte olanların söylediklerine inanmasa da onları dinlemekten yandı. Eleştirilerini, bir yere kaydetmekte yarar vardı:

"Herkes gibi, biz de biliyoruz ki, o, ne '21. yüzyıl Osmanlısı' ne de evrensel değerleriyle 'çağdaş bir dünyanın sevdalısıdır.' Nice güçlü kalem, nice güçlü televizyon yapımcısı bir Nevruz arifesinde, başkan ve adamlarınca 'güncellik adına' yine yanıltılmışlardır, yine kandırılmışlardır.

Özal'ın Başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığı süreci içinde, Kürt sorunu karşısındaki tutumunun araştırılması-sorgulanması durumunda, onun, ülkenin somut koşullarından değil, okyanusun ötesinden gelen bilgi ve telkinlere göre hareket ettiği ve bu doğrultuda politikalar oluşturduğu, kolaylıkla kanıtlanabilir. Örneğin, onun, 1993 baharında yapacağı durum değerlendirmesinin, daha önceki yanılgılarını ortadan kaldıracağına, sorunun çözümünü hızlandıracığına inanmak, Özal ve adamlarına inanmak kadar yanıltıcı olur. Özal'ın Körfez krizi ve savaşı ile birlikte 'aktif dış politika' aldatmacasıyla okyanus ötesi rüzgârlarla Ortadoğu'nun karmaşık sularına yelken açmasının, bedelleri ödendi ama, siyasi hesaplaşması henüz yapılmadı, yapılamadı. Şimdi,

kendi adamlarınca 'ustaca güncelleştirilen' bir ortamda, bugüne kadar değişik frekanslarda söylediği, bilinen düşüncelerini, halka yeni ve müthiş politikalarını gibi yansıtanın, dürüst habercilik ilkeleriyle çeliştiği ortadadır."

Semra Hanım işte tam burada güldü. Bunlar, Turgut Beyi yadsımanın değişime, dönüşüme, yenileşmeye karşı olmak anlamına geldiğini bilmeyen bir avuç dinozordular. Türlerinin yok olduğunu unutup, şimdi de Turgut Beyin lsyle uğraşıyorlardı. Turgut Bey için yapılan eleştirilere eskiden hic kızmayan, hatta bunlardan bir ölçüde yararlanan Semra Hanım şimdi üzülüyor hatta öfkeleniyordu. Gazeteleri, dergileri düşündü. Turgut Beyin kanına girenlerin onu yanıltanların, onun kendi gazetecileri olduğunu düşünmekte ne kadar haklı olduğunu bir kez daha anladı.

Semra Hanım, Kürt sorunu konusunda her aklına geleni söyleyen Turgut Beyin; hiçbir zaman özgürlükçü ve demokrat çözümlerle ilgili açık seçik konuştuğunu anımsamıyordu. Bir başkasını ezen ulusun zgr olmayacağını, onun da bilmesi gerekmez miydi? Ezilenlerin olduğu yerde, ezenlerin cephesinde de demokrasının gerçekleşmeyeceğini artık onun da anlaması gerekmez miydi?

### **Türk Hkmeti ile Temas...**

Semra Hanım yle dışarıdan göründüğü gibi rahat ve kaygısız bir insan değildi. Siyasete ilgisi ve sevgisi arttıkça tüm ayrıntıları düşünüyor, esası belirleyenin ayrıntılar olduğuna her gün biraz daha çok inanıyordu.

Aklına takılan her soruya, ayrıntılı yanıtlar anyordu. Semra Hanım kendi çapında bal gibi siyaset yapıyordu. İçerdeki pisliklerden bıkip usanmış, ilgisini dış ilişkilere yoğunlaştırdığı günleri anımsadı.

"Kürt sorunu ve Özal ilişkisine önyargısız bakılabildiğinde 'tarasların' ortaya çıkan somut durumdan, etkilennemeleri ve endişelenmemeleri olanaksıdır" diyenler acaba, haklı mıydılar?

"Bu konuda ağızından çıkan her söz, aklından geçen her düşünce Türk ve Kürt halklarını yanıltmaktan, onlara yeni umutsuzluklar vermekten başka bir işe yaramadı ve yaramıyor" diyenler, doğru söylüyor olabilirler miydi?

"Şimdiye kadar yaptığı değerdendirmelerin, uygulamaya kalkıştığı yeni politikaların 'daha çok kan döktüğü ve daha çok can aldığı' ortadayken, Turgut Bey ve adamlarının şimdi yaptıkları, olsa olsa, bir bellek silme operasyonudur" diyenler ise, Semra Hanıma göre; Turgut Beye apaçık haksızlık ediyorlardı.

O, yıllar sonra "annesinin ve babasının Kürt olduklarını" söyleyecekti, ama 1984'te Şemdinli-Eruh'ta kan dökölürken "baldırı çıplak eşkıya için devletin seferber olduğu izlenimini" yaratmak istemediğinden, hükümetini bile toplamaya gerek görmeyecek, Marmaris'te Akdeniz'in tuzlu sularında serinlemeyi yeğleyecekti.

Pınarcık katliamında, dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necdet Üruğ'un "hükümetin bölgede bulunmasında yarar vardır" mektubuna da aldırmayarak; çok sevdiği yeni rolünü, sivil siyaset adamlığını oynayacaktı.

Ömerli katliamında ise, ne olduğunu daha iyi anlayabilmek için, Kara Kuvvetleri Komutanı Necdet Özturun Paşayı arayacak "kendi adamlarınız size bilgi vermi-

yorlar mı?" sorusuyla yüzüne kapanan telefon "Kürt sorununu umursamama politikası"nı hiç etkilemeyecekti.

Rahmetli, dış politikada susmak konuşmaktan her zaman iyidir, derdi ve bunu da bihakkın yapardı.

1985'te, İranganate Olayı'nın Kongre soruşturması sırasında, Amerikan dostluğunun gerçek yüzü ortaya çıkmıştı. ABD Savunma Bakanlığı'nın bölgede bir süreden beri yürüttüğü "Kürt Ayaklanmasına Destek Programı" açıklanıyordu. Turgut Bey bu konuda ağzını açıp tek bir söz bile söylemeyecekti. Dost ve müttefik bir ülkenin, bir "ayaklanmayı" bir program çerçevesinde "desteklemesi" karşısında suskun kalmanın, elbette bir anlamı olmalıydı.

1986'da ABD Kongre'si ve Dışişleri Bakanlığının ayrı ayrı yayımladıkları yıllık insan hakları raporlarında "Türkiye'de Kürt Sorunu" başlıkları yer aldığı anda Turgut Bey, sanki sorun çözümlenmiş gibi rahatlamıştı. ABD Dışişleri Bakanlığının Kongre'den Türkiye Kürtlerinin Helsinki Nihai Senedi'nde yer alan azınlık haklarından yararlandırılması istemi karşısında da, sustu, çıtı çıkmadı.

Turgut Beyde maşallah mangal gibi yürek ve hatırı sayılır bir inat vardı. Ekönömide konuşarak gerçekleştirdiği değişimi, dış politikada susarak yapıyordu ama, birkaç danışmanı dışında kimse bunu anlamıyordu. Turgut Bey, demokratik bir rejimde ortalığı toza dumana katacak gelişmeler karşısında, susmaya devam ediyordu. Dış siyasete yavaş yavaş ısınan Semra Hanım, kendisinin bu kadanna dayanabileceğini hiç sanmıyordu.

1987'de ABD Kongresi İnsan Hakları Raporu'ndaki "Kürtlere asimilasyonun bir hükümet programı çerçevesinde uygulandığı" yargısını da Turgut Bey susarak yanıtlıyordu.

1988'de ABD Dışışleri Bakanı'nın insan haklarından sorumlu yardımcısı Richard Schiffet, "Kürtlere kültürel kimlik tanınması konusunda Türk hükümeti ile temas içinde oldukları" açıklaması da sessizlikle geçiştiriliyor, Turgut Bey düşman çatlattıyordu. O kendini ön plana çıkaracak sorunları iyi biliyordu. Önce, böyle bir sorun olmadığını söylüyor; aldırıyor, umursamıyordu. Sorunun büyümesini bekliyor; yangının çıkmasını önlemektense, yangını söndürmeyi siyaseten daha kârlı buluyordu.

Semra Hanım, yıllar sonra önüne serilen dosyaların sayfalarını çevirdikçe, Turgut Beyin Kürt sorununa bakışını daha iyi anlıyordu.

Bunca kan döküldükten, bunca can alındıktan sonra 1989 yılı ortalarına gelindiğinde Turgut Bey'e göre "hadiseleri" yine gazeteciler "büyütüyordu".

Ve eskiden dağlara çıkmayan, mağaralarda dolaşmayan güvenlik güçleri, şimdi mağaraları tek tek dolaşarak terörist avladığı için olaylar artmış gibi görünüyordu. Ya birileri Turgut Beyi işletiyor ya da Turgut Bey hepimizi işletiyordu. Semra Hanım, Turgut Beyin, öyle görüldüğü gibi her şeyden habersiz olduğuna o gün de, yıllar sonra, bugün de inanmıyordu. O, Cizre belediyesinin 1989 bütçesindeki payının 1 lira olduğunu bilse, daha o zaman kahrından ölürdü. Nüfusu 1990'larda 70 bine yaklaşan Cizre'nin su ve kanalizasyon projelerinin reddedildiğini duysa, dağlardaki isyana o da katılırdı.

### **Hakkâri'den Kereviz Dolması...**

'Semra Hanım bunca yıllık eşini çok iyi tanıyordu. Turgut Beyi hiç kimse bölgede kış başına düşen ulusal



gelirin 280 dolar olduğuna inandıramazdı. Öyle olsa, o, kendi Kürtleri dururken Irak Kürtlerinin korunması için, Başkan Bush'la oturup çözüm arar mıydı?

Semra Hanım da bir ara Kürt sorunu ile yakından ilgilenmeye karar verdiğini anımsa ılı.

Yörede toplu nikâhlar kıymış, kadın ve çocuk sağlığıyla uğraşmaya başlamıştı. Vakfın ödüllü yemek yarışmasının, Hakkâri'den Nesrin hanımın kereviz dolmasının kazanması için kişisel çaba harcamıştı. Bunlar ulusal birliğin sağlanması için gerekli şeylerdi ama, sorun artık uluslararası bir boyut kazanmıştı. Semra Hanımın tek başına yapabilecek fazla bir şeyi olamazdı. Kürtlerin annesi bayan Mitterand'la konutta başbaşa yediğı yemekte, Kâmran İnan'ın katkılarıyla sorunu tartışmaya kalkmış, ağzının payını almıştı. Paris'te toplanan Kürtlerin İnsan Hakları ve Kültürel Kimlik Konferansı'na ilişkin madamın korkunç görüşlerini, Turgut Beye aktarmıştı.

Camp David günlerini anımsamaya çalıştı Semra Hanım. Başkan Bush'un, Turgut Beye "Kuzey Irak'ta bağımsız bir Kürt devleti ya da bir federasyon kabul etmek zorundasın" diye sert çıktığı doğru muydu? Turgut Bey kolay kolay "peki" diyecek adam değildi ama, "hayır" demediğı de ortadaydı. Üstelik boş bulunup, Bush'un "36'ncı paralelin kuzeyi" senaryosunun, bir Kürt devletinin sınırları olduğunu hiç düşünmeden "Bu güvenlik kuşağını ben önerdim" demesine ne buyrulurdu? Semra Hanım her şeyi anlıyordu, ama "Bu güvenlik kuşağını, direniş kuşağı yapacağız" diyen Apo'nun cidiye alınmamasına bir anlam veremiyordu. Ona göre, Turgut Beyi danışmanları aldatıyordu.

1990 başında soruna bir çözüm getirmek için kollarını sıvayan SHP'nin Kürt Raporu'nun DGM'ce soruştur-

rulmasına ses çıkarmıyor ve "Anlaşılan oralarda çok oy kaybetmişler" diyerek dalgasını geçiyordu. Umursamıyor, aldırımıyordu. İşler istediği gibi yürüyordu. Evdeki hesabın çarşıya uymadığını gördüğü anda da yeni girişimlerini başlatıyordu. "Çankaya'ya çıkmayız" diyen Süleyman Beyle Erdal Beye, sözlerini yalatıp, onları "Bizi bölmek istiyorlar" feryadıyla ayağına kadar getirdiği 1990 Martındaki güvenlik zirvesinde, Kürtlere karşı takındığı sert ve acımasız tutumu çok kolay unutulacaktı. O Kürtlerin babasıydı: onları ister sever, ister döverdi.

Körfez Savaşı'nın sonucuna büyük umutlar bağlayan Turgut Bey 1991 yılını hayal içinde geçirmişti. Eşkiya Recep'i kışkandırırçasına Martinini ateşliyor ve dağları inletiyordu. Ünlü danışmanlarıyla oturuyor "Savaş sonrasında Irak'ta oluşturulacak Türk-Kürt-Arap konfederasyonunda Türkiye'nin garantör olması" konusunu tartışıyordu. Bunun doğru bir yaklaşımdan olduğundan çok emindi. Çünkü Washington'daki Yakındoğu Etüdleri Enstitüsü'ne göre de, en uygun çözüm, Türkiye ve Irak Kürtlerini bir Türk-Kürt Federasyonunda birleştirmektir.

Gecelerini gündüzlerine ekliyordu, ama "Özal, Irak'ta bir Kürt devleti diyorsa, Türkiye'de bir Kürt devleti neden olmasın?" sorusunu bir türlü yanıtlamıyordu.

"Demokrasilerde çarenin tükenmediğini" öngören bir siyaset ekolünden geldiği için durmadan yeni çözümler üretiyordu. O yıl mart ayında, Nurettin Yılmaz'ın kulağına annesinin Kürt olduğunu ve hatta "Teyzesinin ölünceye kadar tek kelime bile Türkçe bilmediğini" fısıldadıktan sonra "Kürt sorununu çözmek için geniş bir federasyon modelini düşündüğünü" açıklayacaktı. Ağzından çıkanların nereye vardığını anlama-

sı için, Adana mitingindeki atılan sloganları duyması gerekiyordu.

Talabani'lere, Barzani'lere, Apo'lara tutunarak Ortadoğu'da kısa yoldan etkinlik kazanmanın mümkün olmadığını "En büyük Özal, Buji Kürdistan" haykırılarıyla anlayacak ve hemen önlemini alacaktı. Özal'a göre, Türkiye Kürtlerine özerklik gerçekleşemezdi. "Çünkü bir referandum yapılsa Kürtlerin yüzde 85'i Türkiye'den ayrılmaya karşı çıkarlardı." Semra Hanıma göre, Turgut Bey ve akıldanelerinin o yıl saptadıkları en büyük gerçek "PKK'nın arkasında Irak'ın bulunmasıydı." Turgut Bey ve adamlarının "hiç kimseden korkuları yoktu ve gerekirse onları inlerinde vururlardı."

Semra Hanım bunca yıl sonra daha dünmüş gibi anımsıyordu; 1992'de yine Amerika'daydılar. Her zamanki yumuşaklığıyla, Amerika'nın Sesi Radyosunun muhabirini kıramamış "Türkiye'de Kürtçe televizyon yayını" yapılmasında hiçbir sakınca olmadığını ve "GAP televizyonunun, aslında Kürtçe yayın yapmak için kurulduğunu" söylemişti. Amerika'nın Sesi Radyosu da, böyle tarihi bir fırsatı kaçırmamış Kürtçe yayınlarına hemen o gün başlamıştı. Semra Hanımın dili varmıyordu ama, bu gelişmeler bal gibi "danışıklı dövüş" deyişini anımsatıyordu.

Yine o yıl, "Türkiye istemezse Kürt devleti olmaz" diyerek, sorunu arkadan dolaşıp iki puanla kapatacaktı; ama, bu sözlerinden iki tam gün sonra Kuzey Irak Kürt Federe Devleti'nin kuruluşu ilan edilecekti.

Birilerinin Turgut Beyi kandırdığı, onun da sorunu çözüyorum diye Türkleri ve Kürtleri işlettiği açık seçik ortadaydı. Semra Hanım da, herkes gibi, bu PKK'nın nerede olduğunu kimlerce desteklendiğini çok merak

ediyordu. Turgut Beyin iktidarda kaldığı 8 yıl boyunca, PKK Suriye, Irak ve İran'da, yani yurtdışındaydı. Oralarda yaşayan, onlardan destek gören bir terör örgütüydü. Sınırdan geçiyorlar, ortalığı kana buladıktan sonra "gece karanlığından ve sarp arazi koşullarından yararlanarak" kaçıyorlardı. Geceler karanlık, dağlar da sarp olmasa, yakalamak işten bile değildi. Ama maalesef geceler karanlık, dağlar da sarplı.

Turgut Beye göre, bu meselenin arkasında Suriye ve Irak'ın su sorunu yatıyordu. Biz, o tarafa su akıtmayınca, onlar bizim tarafa gerilla akıtıyorlardı.

Semra Hanımın dikkatinden, o zamanlar hiçbir şey kaçmıyordu. Mesut'un korkaklığı ve beceriksizliğiyle iktidardan uzaklaşıldığında işin gerçek yüzü ortaya çıkacak; Türkiye'nin iç bölgelerine kadar uzanmış PKK kamplarının varlığından söz edilecekti. Siirt'ten Şırnak'a, Kars'tan Artvin'e, Ağrı'dan Erzurum'a, Mardin'den Tunceli'ye, Bolu'dan İzmir'e kadar birçok yöreye uzanan gerilla kampları, Semra Hanım dışında, herkesi şaşkına çevirecekti.

### **Kara Para Babaları..**

Bunlar, Semra Hanımın orada burada okuduklarından, duyduklarından hatırında kalan şeylerdi. "Âlemin ağzı torba değil ki büzesin" diyerek susmak galiba en doğrusuydu. Ama, Semra Hanım, dünyanın ünlü siyaset kadınlarından birçoğunun, kocalarını ve çocuklarını savunma durumuna düştüklerini hiç aklından çıkarmıyordu. O, hep hazırlıklı olmalıydı. Dünyanın bin bir türlü hali vardı, Turgut Beyin söyledikleri de, Turgut Bey için söylenenler de bir yerlere yazılıp saklanmalıydı:

1989'da *The New Yorker*'dan gazeteci Milton Viorst'e "Bende Kürt kanı olabilir, ancak ben kendimi Türk olarak görüyorum" açıklamasını yaptığıında, Kürt kozu artık hem dış politik ilişkilerde, hem de iç politikada ciddi ağırlık kazanmıştı. Semra Hanım bu sorunun bir an önce çözümlenmesi için dua etmeye başlamıştı. Çünkü bazı kendini bilmezler Turgut Beyin "Türkiye'yi Sevr'in eşğine getirdiğini" homurdanmaya başlamışlardı.

O yıl haziran ayında, İsviçre'de, büyük oğlan Ahmet'i de yanına alarak kara para aklama konusunda uluslararası üne sahip Lübnan asıllı banker Muhammed Şekerci ile Zürih'te bir otel odasında 'iktisadi sorunları' konuşurken, kendisini dinleyenler arasında Suphi Aşıcioğlu, Emin Görpe ve Yaşar Aktürk gibi yeraltı dünyasının "saygın" insanları vardı. Silah yerine, altın; uyuşturucu yerine döviz işinin hem kendileri, hem de ülkeleri için daha kârlı olduğunu, geç olsa da anlamışlardı. Turgut Bey hem onlar, hem de ülke için büyük bir fırsattı. Kendilerinden yararlanılmasını istiyorlardı. Evet şimdiye kadar polisi, jandarması, yargıcı ve savcısıyla devlet, onlara kök söktürmüştü ama Turgut Bey, onlardan yararlanmayı bilecek kadar değişim ve dönüşümcü bir liderdi. Karşılarında, hem kendilerini hem ülkeyi kurtaracak bir başbakan vardı. Onlardan silah, uyuşturucu, sigara gibi kirli işlerle uğraşmamaları isteniyor; hayali ihracat, bankacılık, döviz aklama, altın ticareti, turizm ve basın gibi alanlarda büyük kazançlar olduğu söyleniyordu.

Toplantıya katılanlar arasında daha kımmler, kımmler vardı. Semra Hanım bunları düşündükçe heyecanlanıyordu. Onları ülkenin ekonomisini düzlüğe çıkarmak için el ele, yürek yüreğe bir ekip olarak görüyordu. San ki tümü Türkiye'nin değişim, dönüşüm ve yenileşmesini

sağlamak için yaratılmışlardı. Toplantıda Güneş Taner, Ahmet Karaevli, Mehmet Perçin, Bülent Şemiler, Hadi Üruğ, Uğur Süzer, Ermeni Simon, Yakup Kefeli gibi siyaset ve iş dünyasının ünlü adları da vardı.

Bir ünlü 'baba'nın, 80'li yılların başında 'olay yaratan' emniyet ifadelerinde adı geçen Suphi ve Emin Beylerin 'altın ve kıymetli taş kaçakçısı' Sait Koç'un adamları olduğu belirtiliyordu.

Sait Koç, Suphi Aşıcioğlu ve 131 arkadaşı hakkında emniyetçe düzenlenen ve mahkemelerde okunan bir 'fezlekede' ise, bu kişilerin işledikleri savlanan suçlar şöyle anlatılıyordu:

'Ermeni örgütü ASALA ile terör ve kaçakçılık faaliyetlerini organize etmek, katılmak. Teşekkül halinde ve ideolojik amaçlı silah, mühimmat, uyuşturucu madde ve gümrük kaçakçılığı yapmak. Eroin imal etmek. Türkiye'nin bir kısmında bir Kürt devleti kurmayı amaçlayan illegal bir örgütün üyesi olmak.'

1975-1984 döneminde işlendiği savlanan bu suçların Diyarbakır, Nusaybın, Ankara, İstanbul, Suriye, İsviçre, İtalya ve ABD'de gerçekleştirildiği söyleniyordu. Oysa, o dönemler çok gerilerde kalmıştı. Hiç kimse ayır-dında değildi ama, o suçlar da, o suçların cezaları da dönüşmüş; değer yargıları, ahlak ölçüleri tümüyle değişmişti. Eskiden ayıplanan işlere özenilmeye başlanılmıştı. Uyuşturucu, silah, sigara, altın kaçakçılığı sektöründe yer alan yurttaşların başları yerden kalkıyor, işadamları kimliğine ilk adımlar atılıyordu. Son yüzyılın siyaset dünyasında yeraltının parlayan güneşini Türkiye'de ilk gören, Turgut Bey olmuştu. Oysa, siyaset dünyasında onun kararı aka çevirmek için verdiği bu olağanüstü çabayı takdir eden olmayacaktı. Bir muhalefet milletve-

kilinin soru önergesi merakları giderecekti ama, kararı aka çevirmeye asla yetmeyecekti:

"Adana Milletvekili Mehmet Perçin ve Devlet Bakanı Ahmet Karaevli, 1985 yılında İsviçre'de Yaşar Aktürk, Suphi Aşıcıoğlu ve Emin Görpe adlı Türk vatandaşları ile yaptıkları görüşmelerden Sayın Başbakan'ı haberdar etmişler midir?

Sayın Başbakan, o dönemde birisi Devlet Bakanı, birisi de Başbakanlık makamında üst düzeyde görev yapan bu kişileri, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanununu ihlal etmekten giyabi tutuklama kararıyla aranan bu kişilerle görüşmek üzere görevli olarak mı göndermiştir?

Bu kişilerle yapılan görüşmelerde, kendilerine yurtdışından döviz getirmek koşuluyla Türkiye'ye dönüşlerinde adli bir kolaylık vaadedilmiş midir?

Vaadedilen adli yardım, 1567 sayılı yasada yapılan bir değişiklikle, yasada var olan hapis cezalarının 100 bin lira para cezasına çevrilmesi midir?

Adana Milletvekili Mehmet Perçin Türkiye'ye döndükten sonra dönemin Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık Daire Başkanı Atilla Aytek ve MİT Daire Başkanı Mehmet Eymür ile bu konuya ilişkin görüşmeler yapmış mıdır?

Atilla Aytek'in Emniyet Genel Müdürü Saffet Arıkan Bedük'e ilettiği rapor ile Mehmet Eymür tarafından kaleme alınarak MİT Müsteşarına verilen ön rapor konularında Sayın Başbakan'ın bilgisi var mıdır?

Suphi Aşıcıoğlu, Yaşar Aktürk ve Emin Görpe adları ile Pulitzer Ödülü alan Heroin Trail kitabında geçen adlar arasındaki benzerlik konusunda ne düşünülmektedir? Adı geçen kişilerin Türkiye'deki emniyet ve adli sicil kayıtlarında kaçakçılık fişleri bulunmakta mıdır?

İsviçre polisi yaptığı bir incelemede Aşıcıoğlu, Görpe ve Aktürk'ü 'Uyuşturucu parasını aklayarak, bunları Türkiye'ye prefinansman dövizini adıyla gönderen kişiler' olarak tanımlamış mıdır? Bu rapor İtalyan ve ABD adli makamları tarafından Türkiye'ye gönderilerek, Diyarbakır Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinde yargılanan Behçet Cantürk ve arkadaşları dosyasına konmuş mudur?

Sayın Başbakan'ın oğlu Ahmet Özal ve danışmanı Güneş Taner İsviçre'de Shacargo şirketinin sahibi Muhammed Şekerci ile görüşerek, adı geçen İsviçre'deki sarraflık işini Türkiye'de de yürütmesi için uygun koşullar yaratılacağını, gerekirse Lübnan asıllı Şekerci'ye çift vatandaşlık sağlanacağını vaad etmişler midir?

Hazine Kontrolörlerinin yaptıkları araştırmada: İsviçre, İtalya ve ABD yetkililerinden adli müzaharetle sağlanan bilgilere göre, Şekerci'nin sahibi olduğu Shacargo şirketi Türk mafyasının altın, uyuşturucu ve silah kaçakçılığından sağladığı dövizleri, Türkiye'deki hayali ihracatçılara 'prefinansman dövizini' adı altında göndererek kara parayı aklayan bir şirket olduğu belirtilmektedir. Sayın Başbakan'ın oğlu ve danışmanı olmaktan öte bir sorumluluğa sahip olmayan, iki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının Lübnanlı bu tacirle görüşmelerine Sayın Başbakan mı izin vermiştir?"

Semra Hanım, her gün biraz daha değişen ve dönüşen Türkiye'de böyle suçlamalarla siyaset yapılamayacağını, kısa sürede anlıyordu. Ortalığın karışmasını, iktidarın sarsılmasını bekleyenler avuçlarını yalıyordu. Yüce Meclisi böyle abuk sabuk işlerle meşgul etmeye kalkanlara yanıt bile verilmiyordu, ama soru önergesini hazırlayan milletvekiline maddi ve manevi tazminat davası açılarak "küçük bir önlem" alınıyordu. Zürih'te ya-



pılan o toplantıya ilişkin haber, uzun bir zaman sonra bomba gibi patlıyor, önergedeki savlar tek tek doğrulanıyordu. Ama ne toplantıya katılan "devlet erkânından" bir tek kişi, ne hükümet, ne de siyasi partilerden gerekli ses çıkmıyordu. Konunun üstüne her ne hikmetse gidilemiyordu. Bu haber Turgut Beyin "yalanlamadığı" ve yazanı ve yayınlayanı "mahkemeye vermediği" iki haberdan biri olarak basın tarihine geçecekti.

### **Federasyon Dahil Her Şey...**

Turgut Beyin "dışarıya karşı özgürlükçü, içeriye karşı baskıcı yüzü" izlediği Kürt politikalarıyla da açıkça kanıtlanabilir, deniliyordu. Oh, oh! daha neler.. Kürtler, aslında, o ne derse desin, ne yaparsa yapsın Turgut Beyi herkesten çok seviyorlardı.

Sözümona o, ABD'nin dayattığı petrol yatakları ile ilgili yeni Ortadoğu politikalarına evet derken, Musul ve Kerkük'ü de içine alan güçlü bir Türkiye'yi düşlüyor-muş. Bunun için, ABD'nin "Bağımsız Kürdistan" ve "Saddamsız Irak" formüllerine katılırken, özgürlükçüymüş. "Savaşa hayır" pankartını asan lise öğrencisini, cezaevine yollarken de, baskıcı.

Semra Hanıma göre, mekânı cennet olsun Turgut Beyi acımasızca eleştirenler, her nedense onu anlamak için hiç çaba harcamadılar. Her şey herkes değişiyor, dönüşüyordu ama, onlar asla değişmiyor, dönüşmüyorlardı.

Turgut Bey, SHP'nin Kürtçeyi yasaklayan yasanın yürürlükten kaldırılmasına ilişkin yasa önerisine karşı

çıkıyormuş. Elbette karşı çıkacaktı. Erdal Beyin yasa önerisini kabul edip, Kürt oylarını SHP'ye mi verecekti yani. Turgut Beyin tıpkı annesi ve teyzesi gibi, anadilleri yasaklanmış bu insanların oylarına bir gün gereksinim duyulduğunda "Yasağı biz kaldırdık" demenin rantını kim yiyecekti.

Turgut Beyin Kürtçe yasağının kaldırılmasına "İleride devlet düzeninde tamiri imkânsız sonuçlar doğurabileceği" gerekçesiyle karşı çıktığını, başta Kürtler olmak üzere nasıl olsa herkes unutacaktı. Sonra bu yasakçı tavrını, ileride askerlerin baskısı olarak açıkladığında, kendisine inanacak Türk ve Kürt aydınları, nasıl olsa, her zaman vardı. Semra Hanım, Kürtçe konuşma yasağının kaldırılmasına kimin karşı çıktığını, yasağın kaldırılmasını kimin savunduğunu hiçbir zaman tam olarak anlayamadı. ANAP'ın, daha doğrusu Turgut Beyin Kürtçe konusundaki politikası akıllara durgunluk verecek ölçüde çelişkilerle doluydu. Erdal Beyin 1989'da verdiği yasa önerisi de, bu öneriye verilen yanıt da her nedense unutuluyordu. Semra Hanıma göre; hükümetin Türkiye'de Kürtçe konuşulmasına karşı olduğunu belirten yazı, aslında çok başka şeyleri çağırıyordu. Yazı 1989'larda Türkiye'de değil, sanki 1938'lerde Almanya'da kaleme alınmıştı:

"Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ulu önder Atatürk dil konusunda el yazısı ile kaleme aldığı notlarında şu görüşleri belirtmiştir: Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına, Türk milleti denir. Türk milletinin dili Türkçedir. Türk dili Türkçedir. Milliyetin çok barız vasıflarından biri dilidir. Türk milletindenim diyen insan, her şeyden evvel mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan, Türk kültürüne, topluluğuna bağlılığını iddia ederse, buna inanmak doğru olmaz. Bu

tespitler karşısında, teklifin kanunlaşması kültürel değerlerimize ve Atatürk milliyetçiliğine aykırı durum yaratacaktır."

Bunları düşünebilen insanların bir süre sonra Kürtçe konuşma yasağını biz kaldırdık diyebilmelerine, şaşmamak elde değildi. Üstelik bunlar; değişim, dönüşüm, yenileşme, küreselleşme, özgürleşme, sivilleşme ve yükselen yeni değerler kandırmacasıyla da açıklanamazdı.

Semra Hanıma göre; Turgut Özal, 1990'da atağa kalkacaktır. Ve Köşke çağırdığı Hakkâri Milletvekili Naim Geylanı'ye "Ben Kürt olabileceğini açıklayan ilk devlet başkanıyım" diyerek tırmandırdığı tartışmayı "federasyon" ve "televzyonda Kürtçe yayın" çıkışlarıyla süsleyecektir. Semra Hanım o zamanlar, biraz da meraktan olacak, bu gelişmeleri saati dakikasına, tüm ayrıntılarıyla yaşamıştı.

Semra Hanımın bildikleri, unuttuklarından her zaman daha çok oldu. O da, tıpkı Turgut Bey gibi "Sağlığından, evinden, huzurundan, her şeyinden fedakârlık yapıp, üstelik cebinden para harcayarak Türkiye'ye hizmet ediyordu."

Kürt sorunu gittikçe baş ağrıtmaya başlamıştı. Ka-ya, Cengiz, Hikmet, Ahmet, tüm çocuklar olağanüstü çalışıyorlardı. Ne fedakâr çocuklardı yarabbi; kimi can güvenliğini hiçe sayıyor, kimi geçmişini geleceğine feda ediyordu. Gazetecilikteki parlak geleceğini parmağının ucuyla bir kenara itip Turgut Bey'e haber götürüp getirirler olduğunu duyduğunda çok bozulmuştu Semra Hanım. Haklıydı, bu işler için kurulan teşkilatlar, kuruluşlar yok muydu? Turgut Bey, bu çocukları göz göre göre, ateşe atıyordu.

Turgut Bey 1991'de, genel seçimlere çok az bir süre

kala "federasyon dahil her şeyi konuşmalıyız" yaklaşımıyla, Kürt oylarına göz dikiyor ve gün be gün zayıflayan partisi ANAP'ı kurtarmaya soyunuyordu. Danışmanlarıyla seçimden birkaç gün önce sorunu tartışmış, seçime bir gün kala, ona bir danışman kadar yakın olan gazeteciyi Köşke çağırmıştı. Sinirlenmekte belki de haklıydı. Semra Hanımın İstanbul il başkanlığına getirilmesinin fazla bir yararı olmamıştı ANAP'a. Parti mum gibi eriyordu. Güneydoğu'da yıllardır kanayan yaraya tuz basmak ve ANAP'a biraz oy toplamak gerekiyordu. Semra Hanım bunu, anlayışla karşılıyordu.

### **Apo ve PKK Dahil Af...**

Turgut Bey ve adamları, aslında uzun zamandan beri aşama aşama, "Çankaya'nın federatif bir devlet yapısından yana olduğu" izlenimini iç ve dış kamuoyuna ustaca enjekte ediyorlardı. Ölçüyü kaçırdığını anımsatanlara ise "Verilen tavizlerden korkmayın, bizim Kürtler devlet kuramaz" diyordu. Süleyman Demirel'in "vatan hainliği" suçlaması sadece "bir tazminat davası" daha açılmasına neden oluyordu. O yıl, Kuzey Carolina Duke Üniversitesi'nde, Ortadoğu sorununun çözümünün ABD'nin bölgedeki inandırıcılığının artmasına bağlı olduğunu söylüyor ve Amerikalı dinleyenlerine göğsünü gere gere Kürt olduğunu vurguluyordu. "Kürtlerin bulunduğu yöreden gelen biri olarak, bugün Kürt ismini Türkiye'de özgürce kullanan ilk cumhurbaşkanı benim. Muhtemelen, büyükannem Kürttü. Gördüğünüz gibi, bizim için fark etmiyor. İşte ben bugün cumhurbaşkanıyım" derken, yine vizyonunu konuşturuyor, kısa ve orta vadede öngördüğü değişim ve dönüşümleri anlatıyor, misyonunu yerine getiriyordu.

Nur içinde yatsın Turgut Bey onun bunca yıllık eşiydi ama, aynı zamanda devletin de başıydı. Semra Hanım, tüm siyasi yaşamı boyunca bu iki işi birbirinden ayırma çabası içinde oldu. Düşleri gerçekleşseydi o, dünyanın en açık sözlü siyasetçilerinden biri olabilirdi. Turgut Bey'e, "Allah cezanı versin Turgut" demek gerekiyorsa ve bu uyarı Türkiye'nin çıkarlarını gerektiriyorsa, Semra Hanım için ince eleyip sık dokumak gibi bir ölçü olamazdı. Kürtl sorunu ne zaman açılrsa, Semra Hanımın içinde "Allah cezanı versin Turgut" deme isteği yükseliyordu.

Koskoca bir devlet başkanının izlediği bu politika elbette herkesi etkiliyordu. Dağlarda "Bağımsız Kürdistan için" savaşıyorlar da, onlara "Ülke bütünlüğü için" karşı çıkanlar da, "onun her beyanatından sonra" bir defa daha durup, oturup düşünüyorlardı. Kimi silahına daha bir sıkı sarılıyor, kimi silahını umarsız gevşetiyordu. Kan akıyor olsa da, can alıyor olsa da Turgut Bey ve adamlarının politikası bal gibi yürüyordu.

Semra Hanım adı gibi biliyordu ki, Turgut Beyin PKK'ya af düşüncesinin kafasında biçimlenmeye başladığı yıl, 1991'dir. İnfaz yasasında bir değişiklik yapılarak "terör suçlularının cezalarını tecil etmeyi" düşünmektedir. Kendi küçük ve kurnaz adamlarınca Nobel Barış Ödülüne aday gösterilmiştir, bu işi, bir an önce ucuza kapatarak sonuçlandırmak gereğine inanmaktadır. Tam zamanıdır ve talih yine onun önüne büyük bir fırsat çıkarmıştır. Tarihin böyle fırsatlarından yararlanırken, gözü kara olmak gerekiyordu. Bu konuda Semra Hanım, Turgut Beyi yürekten destekliyordu. Turgut Beyin üniversitelere bağış yapıp, fahri doktor unvanı aldığı bile söylenmişti. Söyleyenler yoruluyor, söylenenler unutuluyordu ama, fahri doktorluk unvanları yaldızlı

çerçevelerinin içinde evin duvarlarını süslemeye devam ediyordu. Artık tek eksik Nobel Barış Ödülüdür. Duvarlar iyice dolmadan bir an önce gelip yerini bulmalıdır. Çünkü bir yandan Nobel ödülü beklenirken, bir yandan da durup dinlenmeden ödül, madalya, plaket, sertifika, diploma verilmektedir. Semra Hanım bazılarına şaşıp şaşıp kalmaktadır. Dünya Sert Kabuklu Meyveler Konseyi'nce onur madalyası verilmesinin sebebi hikmetini anlamamaktadır.

Semra Hanımın karşı çıkmasına rağmen, ANAP'lı Ömer Okan Çağlar'ın evindeki ramazan sohpetinde yeni Kürt projesini dillendirerek ilk tepkileri toplama çabasına girecektir:

"Bütün terör suçlarını bir defaya mahsus tecil edelim. Af değil. Bu arada işkenceci polislerin cezalarını da tecil edelim. Belki infaz yasasında bir değişiklik lazım gelir. Yurtdışında kaçak olanları Türkiye'ye çağıralım, APO ve PKK dahil. Bir heyet oluşturup ifadelerini alalım, sonra o ifadeleri dosyalayıp saklayalım. Bu kişilerin cezaları tecil edilir. Bu kişiler iyi vatandaşlar olmazlarsa cezaları daha da arttırılarak verilir. Ama bunu bir kılıç gibi tepelerinde sallandırmak lazımdır."

Bir yandan barışa soyunuyor öte yandan temel insan hak ve özgürlüklerini yok ediyordu. Belki yanlıştı ama, Turgut Bey, öteden beri, her şeyi bilerek yapıyordu.

### **Kemalizm Milyadını Doldurdu...**

1992'de Kürt sorunu artık onun için, DYP-SHP Koalisyon Hükümetinin en zayıf noktasıydı. Danışmanları, bir Kürt tartışması çıkarılıp hükümeti düşürmenin çok kolay olduğunu kulağına çoktan fısıldamışlardı bile.

Kendisini ziyarete gelen İdil Lisesi öğrencilerinin hem yeni yıllarını kutluyor hem de onların kulaklarına çok hoş gelen sözler söylüyordu. Turgut Beyin annesinden sonra artık, babası da Kürttür:

"Annem Çemişkezek'in Toma mezrasından. Baba-  
mın annesi Pötürgelidir. Hata o yüzden dedim ki, Pötür-  
ge tarafı Kürttür. Benim babaannemin Kürt olması kuv-  
vetle muhtemeldir."

Dağda gerilla olma özlemi ile yanıp tutuşan gence-  
cik Kürt çocuklarına bunları söyledikten sonra, Milli  
Güvenlik Kurulu toplantısında, terör olaylarının önlen-  
mesi için Güneydoğu'da kendi eseri olan Sürgün ve  
Sansür Kararnamelerinin yeniden uygulanmasını isti-  
yordu. Bu akıldışı önerisine karşı çıkan çoğunluğu HEP  
kökenli SHP'li Kürt milletvekillerini ise "PKK'lı olmadık-  
larını Meclis kürsüsünden açıklamaya" çağırıyor, aklın-  
ca hükümeti zor duruma sokuyordu. İstanbul ve Şırnak  
olaylarından sonra şahinlerin çok beğendiği, güvercinle-  
rin bıyık altından güldüğü tarihi açıklamasını yaparak  
ortalığı bir kez daha darma duman ediyordu:

"Bu eşkıyanın emellerine destek olan hiç kimse  
Türkiye Büyük Millet Meclisinin çatısı altına sığın-  
maz."

O günlerde daha tam olarak Köşke taşınmamıştı  
ama, Kürt sorununu da çözüp "Memleketine son bir de-  
fa daha hizmet etmeyi aklına koymuştu." Sıkıldıkça ilgi-  
li ilgisiz önüne her gelenle "sohbet" ediyor; durup din-  
lenmeden "demeç" veriyor, ağzını her açtığında "siyasi  
reformlardan" söz ediyordu.

Danışmanları ona, dışa dönük kulislerde "Türkleş-  
tirmenin tarihsel görevini yaptığını, Kemalizmin miyadı-  
nı doldurduğunu" söyletiyorlardı. İçeriye verdiği mesaj-

larla, yeni umutlar yaratıyor "Ermenilerden Rumlara, Çerkezlerden Lazlara kadar bölgesel kùltùrlere daha geniş etkinlik alanı tanınacağını" söylüyordu.

Bu yaklaşımlar onu emin adımlarla, adanlarına göre, önce Nobel Barış Ödölüne sonra da güçlü bir başkanlık sistemine doğru götürüyordu. Tek eksikleri vardı; bir de, istedikleri gibi at koşturacakları, kendi partileri oısaydı, gerisi kolaydı. Nasıl olsa "Allah'ın ipine asılmıştı" bir kere. Bu işin dönüşü yoktu. Değişim ve dönüşüm adına, tabuları yıkmaya uğruna nasıl olsa bir bilinmeyene doğru yelken açmışlardı.

Parlamentoyu ve hükümeti devre dışı bırakarak Türkiye'nin Kürt politikasına ilişkin hedeflerini, CIA Başkanlığından beri tanıdığı kadim dostu Bush'a ve onun aracılığıyla Ortadoğu'dan yeniden pay kapma peşinde olan batıya iletliyordu. Semra Hanıma göre; Ortadoğu'da Başkan Bush'un sözcüsü olmak, ona akıl vermek, kolay kolay herkese nasip olacak şey değildi. Meclis, hükümet, dışışleri bir yana itilmişti. Her sorun iki insanın dört dudağı arasında çözümleniyordu. Turgut Bey ne derse, Bush "evet" diyordu; Başkan Bush ne istese Turgut Beyden "evet" geliyordu.

Bush Türkiye'nin Kuzey Irak'ta bağımsız bir Kürt devletini hoş karşılamayacağını açıklarken, Turgut Bey, Başkan Bush'un söylediklerini, kendi görüşüymüş gibi Japon gazetecilere anlatıyordu. Üç gün sonra da Türkiye'de laik düzeni yıkmak için uğraş verenlerin sevgili dostu Rafsancani ile oturup, Kürdistan'ın kurulmasına izin vermeyiz diyordu.

Semra Hanım, Başkan Bush'a gücü yetmeyen Celal Talabani'nin, gizli gizli görüştüğü, şapur şapur öpüşüp, ense tokat koklaştığı Turgut Beye hakaret etmesine bir



türlü akıl erdiremiyordu. Bizimkiler yetmiyormuş gibi şimdi de Celal Talabani ateş püskürüyordu:

"Özal kendinde böyle bir açıklama yapma hakkını nasıl görüyor? Türkiye dışındaki bir gelişme ile ilgili 'müsaade ederim' veya 'müsaade etmem' deme hakkını nereden alıyor? Turgut Özal Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı mıdır, yoksa Osmanlı sultanı veya halifesi midir? Eğer Osmanlı sultanı ve halifesi ise Ortadoğu sorunlarıyla ilgili konuşsun. Yok eğer Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ise yetkilerini Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde kullanması daha uygun olur. Bizim ABD güdümünde bir siyaset izlediğimiz ve CIA ile ilişkiler kurduğumuz iddialarına gelince, önce şunu söylemek isterim. Bu iddia sahiplerinin, yani Türk politikacı ve gazetecilerinin ülkelerini yıllardan beri CIA'nın kucağına oturttuklarını ve ABD silahları ile beslendiklerini hatırlatmak isterim. Kürdistan'ı paylaşan devletler, Kürtlerin Fransa, SSCB, Amerika, İngiltere, Almanya, İtalya ve diğer devletler ile diplomatik ilişkilerini geliştirdiklerini gördükçe korkuyorlar. Artık Kürtlerin sesi, daha önce Kürdistan'ı paylaşan devletlere yardım eden ülkelere de ulaşıyor."

Semra Hanıma göre; Turgut Bey, çok kaygan bir zeminde politika yapıyordu. Ve görüldüğü gibi asla başarılı da değildi.

### **Kürtler ve Nakşillerle Yeni Parti...**

1993'te hesapta olmayan bir gelişme rahmetliyi, Kürt politikasında yeni arayışlara itti. Turgut Bey böyle şeyleri mecbur olmasa yapmazdı. Ama o nankör çocuk, elinden tutup başbakan yaptıkları o sinsî çocuk yok muydu? Mesut Yılmaz, Semra Hanımın en büyük düş

kırıklığıydı. Semra Hanım "Nankör Mesut"un Turgut Beyi göz göre göre bazı yanlışlara iltiğini biliyordu. Turgut Bey, en sonunda, Mesut Yılmaz ile girdiği kavganın getirdiği yıpranmadan kurtulmak için yeni bir parti kuracağını açıklıyordu. Ona eski günlerini yaşatacağına inandığı düşünedeki yeni partisinin tabanını "Kürtler, Nakşiler ve Süleymancılardan" oluşturacağını söylerken yine çağdaşlık oynuyor; yine değişimden, dönüşümden ve yükselen yeni değerlerden söz ediyordu. Ve bazılarına göre Turgut Bey "Güneydoğu'da resmi politikaların dışında çözüm üreten tek lider olarak tabular yıkıyordu." Semra Hanım, böyle övgüleri okudukça şaşınıyor, kocasının Kürt kimliği ile kendisinin Türk kişiliği arasına girenlere lanetler yağdırıyordu.

15 Ağustos 1984'den 1 Ekim 1992'ye kadar geçen süre içinde Doğu ve Güneydoğu'da ölen insanlar "yeni bir askeri darbeye gerekçe yapılabilecek" sayıya, 5086'ya ulaşıyordu. Söylendiğine göre, 12 Eylül darbesi bu nedenle yapılmamış mıydı? Semra Hanımın, birilerinin yine, ölü sayısı üzerinde hesaplar yapıp iktidara el koymalarından, ödü kopuyordu.

Ama, nur içinde yatsın Turgut Bey de dahil hiç kimsenin aklına "Ulusal Kurtuluş Savaşında bu kadar insan ölmedi" demek gelmiyordu. Kürtler öldürüldükçe azalıyor, Kürtler azaldıkça sorun çözülüyordu, nasıl olsa.

Neyse ki Turgut Bey de adamları da çok akıllıydılar. Turgut Özal'ın siyasetin sıkıştığı her zaman, yeni bir numara bularak, kamuoyunun ilgisini başka konulara çekme konusunda yetiştirilmişlerdi sanki.

Yolsuzluklar konusunda oluşan ilgi ortamının dağıtılması gerekiyordu. Turgut Beyi, hiç utanmadan Hayali

İhracat Komisyonunda ifade vermeye çağırılmışlardı. Yüce Divanın başındaki Yekta Güngör'ün ne yapacağı hiç belli olmazdı. Mutlaka bir şeyler yapılmalıydı. Kürt politikasında, bugüne kadar izlenen yanlışlar unutturulmalı, olumsuzluklar sıfırla çarpılmalıydı. Turgut Beyin ölümünden kısa bir süre önce piyasaya sürülen "Silah bırakma" oyununun ilk perdesi, bu temel dürtülerle açılacaktı.

Bu son senaryonun yazarı, her zaman olduğu gibi yine bir zamanlama hatası yaptı. Oyunun ramp ışıklarını Nevruz'da yaktı. Semra Hanımın akli karıştı; bir tarafta ateş kesme masalı bir tarafta genç ölümler vardı.

Aileye düşmanlığı ile tanınan bir kalem erbabının, o günlerde yazdığı değerlendirmeyi notları arasına almanın yararı vardı, Semra Hanım için. Ona göre, Turgut Bey, Semra Hanım, Zeynep, Ahmet, Efe, danışmanlar, uzmanlar ne yapsalar, hataydı. Karşıtlığı çok açıktı. Düşmanlığını "Turgut Özal'ın doğru yaptığı hiçbir şey yok mu?" sorusunu "Bozuk bir saat bile günde iki kez doğruyu gösterir" diyerek açık açık belli ediyordu. Semra Hanıma göre, yazdıkları unutulmamalı ve bir gün mutlaka hesap sorulmalıydı:

"Özal'ın bütün bu gelişmelerdeki ve bugün de süren kanlı çatışma ortamındaki payını ve katkısını sergilemeden, sorgulamadan ve kanıtlamadan 'halkın haber alma hakkının kullandırılmayacağına' inanıyorum.

Kürt sorunu ile Nevruz'dan Nevruz'a ilgilenmeye başlayan yazılı ve görüntülü basın, yine Başkan ve adamlarının peşinden sürüklendiğini düşünüyorum.

Bir Nevruz öncesi, sık sık değişen kişisel görüşleri, eğilimleri, angajmanları, hayranlıkları ve nefretleri ile ünlünen bir 'siyaset adamı' ve bir 'gazetecinin' peşine

takılarak yaşamayı reddediyorum. Çünkü onların her zaman birilerinin peşinde olduklarını, birilerinin adına çalıştıklarını biliyorum."

Semra Hanımı için, il ürüyor kervan yürüyordu. Turgut Bey için ise durum her gün biraz daha kötüye gidiyordu. O söylediklerini unutuyor, bildiğini söylemeyi sürdürüyor, kendinin ve çevresindekilerin aklınca, düşman çallatıyordu.

12 Eylülden sonra, ülkeyi bir baştan bir başa, yeniden kana bulayan politikaların mimarı olduğunu unutup, durup dinlenmeden konuşuyordu. Konuştukça aklandığını sanıyordu.

"Terör ayrıdır, güneydoğu meselesi ayrıdır. Tipi itibarıyla ayrıdır. Ama biraz ilişkili maalesef. Teröristle, güneydoğu insanını tam ayırma yeteneği kimsede yok. Çünkü terörist gece silahlı, gündüz külahlı oluyor. Bizim görüşümüze göre, terör, terörle mücadele metodlarına göre çözülmesi icap eden bir konudur. Hatta ben bunu çok açık söyledim. Terörle mücadelede bizden daha fazla şahin yoktur. Bununla sonuna kadar mücadele ederiz. Bundan taviz yoktur. Ama, sanki ben terörle pazarlık yapıyormuşum gibi laflar yazdılar. Kesin olarak böyle bir şey yok. Terörle kesin olarak sonuna kadar mücadele ederiz. Hatta şu kadarını söyleyeyim; bu helikopterleri aldırın benim. On tane daha aldırın, diyorum. Helikopter projesi üzerinde ısrar eden benim. Scorsky'ler diyorlar şimdi. Oradaki teröre karşı, özel harp düzeninin alınmasında ısrar eden de benim. Özel timlerin kurulması, özel yetiştirilmiş insanların getirilmesi. 1990'da Cizre hadiseleri olduğu zaman, kanun kuvvetindeki kararnameleleri biz çıkardık. Sansür ve sürgün adını taktılar. Eğer onları uygulayabilseydik, işler

bu kadar büyümezdi. Uygulayamadık. Çünkü muhalefet ve basın karşı çıktı. Söylemek istediğim şu; terörle mücadelede topyekûn mücadele vardır. Sadece silahlı grupların mücadelesi değildir bu. Basınınızın da bizim yanımızda olması lazım."

Semra Hanım Conrad Otelindeki toplantıyı anımsadı. Turgut Beyin suçu başkalarının üstüne atmadaki becerisine hayran olmuştu, o gün daha çok. Kürsüdeki masum tavrıyla Turgut Bey sanki, küçük Efe'nin bir yaramazlığını anlatıyordu. Ne o, ne de Efe suçlu değildiler. İkisi de bir yanlış anlamamanın kurbanıydılar sanki. "Federasyon dahil her şeyi tartışacağız" sözleri yanlış anlaşılmıştı. Güneydoğuya yapılan yatırım, oradan elde edilen imkânın belki 20-30 katıydı. Bir federasyon olursa bu yatırım yapılır mıydı? Turgut Beyin sözleri çok açıktı ama, anlamıyorlardı:

"Bazıları öyle yanlış şeyler yazdılar ki, tashih ettiğimiz halde düzeltmiyorlar. Kafasını bir kere takmış, daha önce irticaya taktığı gibi, aynı şekilde devam ediyor adam. Yapacak bir şeyimiz yok. Çünkü onun işi, her gün yazmak. Ben daha fazla bir şey yapamam ki. Her gün ona cevap mı vereceğim. Kaya Bey bile yoruldu sonunda."

Semra Hanım siyasete soyunmaya karar verdiğinden bu yana ilk kez duraklıyordu. Ona göre, Turgut Bey, o gün alkışlanmıştı ama büyük ölçüde çuvallamıştı. Onu dinleyenlerin, birbirlerinin kulaklarına fısıldadıklarını duyar gibi olmuştu Semra Hanım. Turgut Beyin bile üstesinden gelemediği bu işlerde kendisinin başarı şansı ne olabilirdi ki? Dış ilişkilerdeki renklilik hoştu, ama, hiçbir zaman iç siyaset serüveni kadar heyecanlı ve doyurucu değildi.

## Bilgi İktidar Demekti...

Semra Hanım yeraltından sızan pis kokulardan oldum olası rahatsızlık duymuştu. Anlatılanları Al Pacino'nun filmleri gibi izliyor, tüyleri ürpererek dinliyor, korkuyor ve duyduklarına asla inanmak istemiyordu.

Siyaset adamlarının, milletvekillerinin, bakanların, polis, generallerin, bürokratların, sanayicilerin, bankacıların, bankerlerin, işadamlarının, gazetecilerin, yazarların ve sanatçıların karanlık ve çarpık ilişkileri, artık Semra Hanımın bile düş gücünü zorluyordu.

Ünlü MİT raporu fiyaskosu, nurlar içinde yatsın Turgut Beyin keyfini çok kaçırmıştı. Daha dün yaşanmış gibiydi o, sıkıntılı gece. Turgut Bey hiç kimseyle konuşmamış, erkenden yatmıştı. Turgut Bey canı sıkılınca hiç konuşmaz, her zamankinden daha çok yemek yer ve başını yastığa koyar koymaz uyurdu. Semra Hanımın deneyimlerine göre, bu suskunluğun bir anlamı daha vardı. Ortallığı toz duman götürürken, Turgut Bey susuyorsa; suçluydu.

Semra Hanım, bütün gece, Turgut Beyin sessizliğinin nedenini düşünmüştü. Her zaman olduğu gibi suç biraz da kendilerinde değil miydi?

İktidarlarının ilk günlerinde, Süleyman Demirel'in, askeri darbelerle özdeşleşen siyasi yaşamının konuşulduğu, o hüzünlü geceyi anımsadı, birden. Turgut Bey, her zaman Süleyman Beyin "tedbirsiz" olduğunu söylerdi.

"Cihet-i askeriye"nin müdahale niyetlerini, hiçbir zaman "zamanında haber alamamış" ve böylece darbelerin öznesi olmaktan kurtulamamıştı. Süleyman Bey, devletin istihbarat işlerinin sivilleştirilmesini gönülden

istiyor ama, bunu bir türlü başaramıyordu. O, her ne kadar "İstihbarat teşkilatımız üniformalıdır, mutlaka sivilleştirmek lazımdır. Konu darbe olunca, haber verme gibi, tarihsel bir alışkanlıkları vardır. Nitekim ne 1960'da, ne 1971'de, ne de 1980'de, istihbarat teşkilatı sivillere haber vermemiştir. O zaman, bu teşkilata ne lüzum vardır?" diyorsa da, elinden hiçbir şey gelmiyordu. Darbeleri bir yazgı gibi kabul edip, her seferinde sil baştan yapıyordu. Turgut Bey, "Biz böyle yapmayacağız, kendi tedbirimizi kendimiz alacağız" diyerek geceyi noktalamıştı.

Başbakan olarak Turgut Bey, "Bilginin iktidar demek olduğunu" elbette biliyordu ama "Türkiye'de bilmem gereken her şeyi, bana bildirin" buyruğu hiç ciddiye alınmıyordu. O da, haklı olarak kendi haber alma örgütünü, kendi kurmaya kalkışıyordu. "Kendin pişir, kendi ye" düzeyine indirgenen bu çok önemli sorun; önce Meclis Başkanı Necmettin Karaduman'a, sonra da, onun aracılığıyla MİT Müsteşarlığından emekli general, büyükelçi Fuat Doğu'ya açıldı.

Böylece ANAP içinde *"Hafiyesi Turgut İstihbarat Bürosu"* adı ile, üç beş kişiden oluşan bir özel istihbarat birimi kurulmuş oldu. Turgut Beyin eline geçen devletin doğurganlığı artıyor, kurumlardan kurum ürüyordu.

Bülent Öztürkmen, Mehmet Eymür, Recep Ergun, Hıram Abas, Mehmet Keçeciler, Atilla Aytek, Mehmet Ağar, Abdülkdir Aksu, Galip Demirel, Ünal Erkan, Safet Arkan Bedük gibi güvenlik haber alma dünyasının ünlüleri, artık bu birimin, gözünü budaktan esirgemenen, gönüllü çalışanları olacaklardı. Semra Hanım onlara, Turgut Beyin ramboları diyordu. Yıllar birbirine eklendikçe, rahmetli kendisini hiç güven içinde hissetme-





Gorbaçov'un da, Mitterand'ın da Gonzales'in de, Major'un de karılarından etkilendikleri söylenerek bu fırtına kolayca atlatılamazdı. Raisa Gorbaçov Perestroyka ve Glasnost'un simgesiysen. Semra Hanım da pekâlâ çağ atlamanın, değişimin ve dönüşümün simgesi olabilirdi. Daniella Mitterand, Özgürlükler Vakfı'nın Başkanı ise, Semra Hanım için de bir papatya vakfı kurulur, başına geçirilirdi. Gonzales'in eşi Carmen Romero, bir parlamento üyesi olarak solculukta kocasını sollayabiliyorsa, Semra Hanım da, pekâlâ siyasete atılır; il başkanı, milletvekili, hatta başbakan olup Turgut Beyle pekâlâ yaşayabilirdi. Kraliçe Elizabeth'in defilelere katılmasında, Türk insanı için, bir sakınca yoktu ama, kendisi podyuma çıkınca yer yerinden oynuyordu. Başbakan eşi podyuma çıkar mı diye soranlar, İngiltere Kraliçesini görmezden geliyorlardı. Semra Hanıma açık açık haksızlık yapılıyordu. Onun hakkındaki gerçekleri bilmeden görmeden ileri-geri konuşuyorlardı.

Önce MİT raporunun elden ele dolaşması, sonra da, bir zamanlar canı gibi sevdiği konsolos Bilge Hanımın konuşması her şeyi alt üst edecekti. Bu olaydan sonra Semra Hanım, siyasal yaşamda bir lider eşi olarak "renkliliğin" değil, Artık "belirleyiciliğin" simgesi olacaktı. Belirleyici olmak için de bilgiye gereksinim vardı.

Bir başbakan eşi olarak, Türkiye'de ne oluyorsa onun da bilmesi gerekmiyordu mu? Semra Hanım böyle işlere karışmasının nedenini, aslında, bu mantığa dayandırıyordu. Yoksa o da, başkaları gibi, yan gelip yatar, keyfine bakardı.

### **Başbakan ve Eşinden Zılgıt...**

Semra Hanıma göre; Bilge'nin bir dost ve bir arkadaş olarak bunları açıklamaya hiç hakkı yoktu. Konso-

los hanım, bu işlerle ilgisi ilişkisi yokken, o lanet olası MİT raporu olayını anlatıyor ayağına yatmış, düpedüz iktidarlarını yıpratmaya yönelmişti. Semra Hanım, o uğursuz dosyanın kapağını yıllar sonra yeniden kaldırıırken yine büyük öfke içindeydi. Bu kadına gösterdiği ilgi ve sevginin boşa gittiği açık seçik ortadaydı. Oysa, bir zamanlar onun için ne güzel şeyler düşünmüş, ne sıcak duygular beslemişti. Bir puro daha yakıp, ömrünün sonuna kadar saklamaya yemin ettiği ihanet belgesi saydığı gazeteyi yeniden okumaya başladığında, çok sınırlı olduğunu fark etti:

"Sayın Hıram Abas'ı 1974-75-76'lı yıllarda Beyrut Büyükelçiliği'nde Konsolosluk Şubesi'ni tedvir ettiğim zaman tanıdım. Kendileri Beyrut Büyükelçiliği'nde benden önceki dönemde görev almışlar ve görevi bugün meşhur bir isim olan Nuri Gündeş albaya teslim etmişler. Bız bir müddet sonra eşimin bıçaklanması nedeniyle 1975 Ekim ve Kasımında Hacettepe Hastanesine geldiğimiz dönemde, Hıram Abas ve Mehmet Alp Eymür ikilisinin, teşkilattaki mevcut kumanda merkezi ile çok büyük sancıları olduğunu, kendilerinden dinlemiştik. Nitekim kısa bir müddet sonra, Hıram Abas'ın Ankara'dan ayrılmak zorunda kaldığını ve işadamı Halit Narin'in yanına İstanbul'a gittiğini öğrendik. Hıram Abas'ın anlattığı hikâyelerden bir tanesi çok enteresandı. İstanbul Yuvası'nda çalıştığı devrede, normal emniyet görevlilerinin yapması gereken bir operasyona karışmış, Ulaş Bardakçı'yı bizzat vurmuştu. Bu çatışmada kendisi de boğazından yaralanmıştı. Diğer bir olay da, M. Alp Eymür'ün CHP iktidarı döneminde, bir bakanın çok yakını hakkında yaptığı bir işleminden sonra, bizzat Bülent Ecevit'in emriyle teşkilattan uzaklaştırılarak geri hizmete alındığı, ancak Süleyman Demirel iktidara gelir

gelmez göreve iade ettiği idi. Bir müddet sonra Eymür Bulgaristan'a tayin oldu. Ve Türk basınının hatırladığı gibi Burgaz'da bir idare memuru arkadaşımız öldürüldü. O günlerde dolaşan şayiye göre, M. Alp Eymür'ün aşırı derecede gece hayatına düşkün olması, bu idare memuru arkadaşımızın ölümünde büyük menfi rol oynamıştı. Nitekim, Eymür, Burgaz dönüşü zannediyorum, Mardin'e veya Kahramanmaraş'a bir nevi sürgün olarak tayin edildi. Bu devrede Hiram Abas teşkilattan ayrılmıştı, Halit Narin Beyin yanındaydı. Hiram Abas, DP döneminde Ahmet Salih Korur tarafından teşkilata alındığını anlatırdı. Eşiyle iki kere ayrılmış ve aynı eşiy-le evlenmişti. Özel hayatında büyük sancıları vardı. Aynı durum Mehmet Alp Eymür için de geçerliydi. Eymür de eşiy-le iki kere ayrılmış ve aynı eşiy-le iki kere evlenmişti. Şimdi üçüncü kez evli. Eymür'ün bir başka sancısı daha vardı. Birinci eşi Eymür ile ayrıldıktan sonra bir Amerikalı ile yaşamıştı. Eymür ile tekrar evlendiğinde, Amerikalı ile yaşadığı devre hakkında, teşkilatta büyük boyutlarda dedikodu vardı. Bu sırada Necdet Üruğ'un gerek Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri, gerek Genelkurmay Başkanı olarak son derecede ciddi bir devlet anlayışının simgesi, sağlam bir asker olması ve Nuri Gündeş'in Sayın Üruğ'a hastalık derecesinde bağlılığı, sivil kesimdeki MİT'çi arkadaşların hoşuna gitmiyordu. Bu arkadaşlar askeri istihbaratçılara devamlı sıkıntı içinde olduklarını dile getiriyorlardı. Nitekim Kavaklıdere'de Yalı Restoran'da rahmetli Ergün Erdi'nin yerinde buluşuyorlar ve Halit Narin'in yanından zaman zaman Hiram Abas Ankara'ya geliyor ve Köşkteki Erkan Gürvit Beyin mesai arkadaşı Bedrettin Beyle buluşuyordu. Hiram Abas Beyin bütün ümidi, yeniden teşkilata dönmektir. Yalnız Nuri Gündeş'in teşkilattaki yetkili

mevkii ve Hiram Abas hakkında çıkan üzücü dedikodu bu imkânı bir zaman için durdurmuştu."

Semra Hanım ilk okuduğunda, yazının tam buralarında canı sıkılmış, hatta uyku bastırmıştı. "Deli saçması" diyerek gazeteyi fırlatıp atmıştı. O günlerde MİT Raporu okumaktan, MİT Raporu dinlemekten, konuşmaktan herkese bıkkınlık gelmişti. Özel Kalem Müdiresinin "Sizin de adınız geçiyor" uyarısı üzerine "Adımızın geçmediği yer mi kaldı, a kızım" diyerek, gazeteye istemeye istemeye uzanmış, hatır için yeniden okumaya koyulmuştu. Konsolos Hanım, başta Semra Hanıma olmak üzere, aileye zehrini kusmaya yeni yeni başlıyordu:

"Ben her Türkiye'ye gelişimde, Mehmet, Beyrut'tan eski arkadaşım olduğu için, zaman zaman, onun evinde arkadaşlarıyla birlikte oluyordum. Hepsinin ümidi Hiram Abas'ın teşkilatın başına yeniden patron olarak dönmesiydi. Zeynep'in evlilik olayı böyle bir imkânı, Semra Hanım ile tanışma imkânını Mehmet Eymür'e yarattı. İstanbul Emniyet Müdür Muavini Mehmet Ağar ve Kadıköy Belediye Başkanı Osman Hızlan, Zeynep'in Side'ye götürülmesi, damat adayı Asım'ın ise alınması için görevlendirildiğinde; Ankara olarak bu işte Eymür ve ben görevlendirildik. Atilla Aytek de zaten Eymür ile çok yakın olduğu için ve bu vasıtaıyla Sayın Başbakanın ve eşinin hoşuna gidecek bir iş yapıp, Kaçakçılık Daire Başkanlığı'ndan daha yüksek bir makama gelmek için, bir imkân olması nedeniyle, bu göreve bir yerde ihtiyari bir arzu ile katıldı. Ama biz Sayın Başbakan'dan aldığımız emri maalesef yerine getiremedik. Ve, Asım, Zeynep'in evine sığındı. Milliyet gazetesinden bir arkadaşımızla beraber evden çıktı ve bu evlilik oldu. Bunun üzerine de Sayın Başbakan ve eşinden, ben ve Eymür gereken zılgıtı yedik. Burada calib-i dikkat olan olay; o gün

Mehmet Ağar ile, Eymür'ün bir ipin iki tarafındaki insanlar olarak aralarındaki sürtüşmeye şahit olmamdır. Şöyleki: operasyon tek olduğu halde Mehmet Ağar, bir taraftan Sayın Başbakan'ın hoşuna gidebilecek tarzda hareket ediyor; işi, devlette de işgal ettiği mevkî de unutmayan bir tarzda çok güzel dengeli götürüyordu. Eğer Eymür'ün ifadesine ve o günkü sinir krizine uygun olarak olaya bakarsak, Mehmet Ağar isteseydi Zeynep'i Side'ye Osman Hızlan ile ben götürebilirdik. Asım'ı da Eymür'ün o anda evinde bulunan İskender adlı şahıs ve onun görevlendirdikleriyle Moda Deniz Kulübü'nden çıkarabilirdik. Eymür'e göre, Mehmet Ağar ikili oynuyordu. Bir taraftan Semra Hanımla Turgut Beyin bu evliliğe karşı olan durumlarını dengeliyor, fakat öbür taraftan kanunsuzluğa alet olmuyordu. Böylece ne şiş yansın ne kebab diyordu. Mehmet Ağar aslında, uzun vadede haklı çıktı. Aile Zeynep'i affetti. Kraldan çok kralcı olan, biz, yani Eymür'le ben, başbakan ve eşinden zılgıt yemekle kaldık."

Turgut Beyin dış siyasette, Semra Hanımın iç siyasette aktif bir yol üstlendikleri ortadaydı.

### **Bize Mutî Olacak Adam...**

Semra Hanım bir diplomatın böylesine çok bilgiye, tüm ayrıntılarıyla nasıl sahip olabileceğini düşündü. Kimdi bu kadın, dost mu, düşman mı belli değildi. Polisiye dizilerindeki vuran kıran seven döven kadınları anımsatıyordu. Zeynep'in evlilik işinin engellenmesinde kın görevlendirmişti onu, hiç anımsanıyordu. Belgeleyebilir miydi, bilinmiyordu; ama ağzını her açtığında bir

bomba patlatabilecek kadar çok şey bildiği ortadaydı. Bilge Erol adı, daha öğrencilik yıllarından beri hep özgün davranışlarla birlikte anılıyordu. Belli ki kadın, her şeyde ilk olma sevdasıyla yanıp tutuşuyordu. Mahallenin kısa pantolon giyerek bisiklete binen ilk haşarı kızı oydu. Taşlı sopalı öğrenci olaylarına karışan ilk öfkeli üniversiteli kızı da. Ortadoğu ülkelerinden birinde, çiçeği burnunda bir meslek memuru iken elçilik müsteşarını döverken de, ıptı ilk olarak yine Bilge göğüslüyordu. Ona Korkunç Yenge diyorlardı, ama o, çok eskiden beri bir "Korkunç Yenge" idi. Bildikleri, duydukları ve anlatıkları korkunçluğunun kanıtlarıydı:

"Hıram Abas'ı Sayın Başbakan'la tanıştıran ve öneren Bülent Öztürkmen'dir. Hıram Abas'ın Köşkle olan ilişkilerine gelince, ben MİT raporunda Erkan Gürvit'in de rolü olduğuna inanmıyorum. Çünkü Hıram Abas, Erkan Gürvit ile samimi değildi. Hıram Abas, Kenan Evren'in kızı Şenay Gürvit ile birlikte çalışıyordu. Ve Hıram Beyin Köşkteki arkadaşı şu anda Köşkten ayrılmış olan Bedrettin Beydi. Onunla sık sık buluşuyorlardı, hatta RV'de sık sık yemek yiyorlardı. Ben, Erkan Beyin Hıram Abas'a angaje olacak tarzda sevdiğine veya kayırdığına inanmıyorum. Nitekim aynı sancı ikinci etapta da, yani Bülent Öztürkmen'in Hıram Abas'ı Sayın Başbakan'a tavsiye ettiği ve kararnamesinin Başbakanlığa geldiği dönemde de yaşandı. Hepinizin bildiği gibi Hıram Abas'ın bu göreve geleceği, günlerce önce basında yazıldı. Kararnamenin Başbakanlıkta sümen altında aylarca bekletildiği de yazıldı. İşte bu günlerden birinde Eymür, beni Dublin'den telefonla arayarak 'Bacım senin yardımına ihtiyacımız var' dedi. Ben zaten Türkiye'ye gelecektim, atlayıp geldim. Semra Özal'dan Eymür adına bir randevu aldım. Atilla Aytek de o sırada Ka-

çakçılık Daire Başkanlığı'ndan Emniyet Genel Müdür Muavini olmak arzusunda ve hayalindeydi. Bunun için randevuya bizimle beraber gelmek arzusunu ihsas etti. Hepimiz emredilen saatte Konuta geldik. Bizi aşağıda koruma görevlisi Musa ile Basın Danışmanı Can Pulak karşıladı. Can Pulak bana 'Sen bu işlere karışma, çünkü kararnamenin çıkması biraz uzayabilir. Ama her halükarda bu kararname çıkacak' dedi. Hep beraber Semra Hanımın makamına çıktık. Atilla Aytek ve Eymür Semra Özal'a Hiram Abas hakkındaki kararnameyi anlattılar. Teşkilatın asker kesiminde Nuri Gündes'in tahrik ettiği ve Necdet Üruğ Paşanın katiiyetle tavır koyduğu, Hiram Abas olayının doğru olmadığı anlatıldı. Kararnamenin imzalanmasının çok uzadığı devrede Abas'ın aleyhindeki yayımların devam ettiğini, kararnamenin bir an evvel çıkmasında fayda gördüklerini söylediler. Semra Hanım bana, Hiram Abas'ı tanıyıp tanımadığımı sordu. Ben de kendisini Beyrut'tan tanıdığımı ve hakkındaki kanaatimin müspet olduğunu söyledim. Bunun üzerine Semra Hanımın şunları söylediğini hatırlıyorum: Hiram Abas'ı bize çok saydığımız, sevdiğimiz bir dostumuz olan Bülent Öztürkmen tavsiye etti. Kaldı ki teşkilatın başına bize muti olacak bir adam istiyoruz. Çünkü Necdet Üruğ ve ekibi MİT'e ait hiçbir raporu, ne bize ne de Köşke gönderiyorlar. Bunlar, devlet içinde devlet şeklinde davranıyorlar. Ne Konutu, ne Köşkü adam yerine saymıyorlar. Bunun üzerine Eymür kararnamenin bir an evvel çıkması hususunda, yetkili ve etkili olarak, Semra Hanımın ricasını istedi. Semra Hanım bizim yanımızda kalktı, Turgut Beyi aradı. Bu konuşmadan takriben 40-45 dakika sonra Turgut Bey eşini arayarak müjdeyi verdi. Hiram Abas'ın kararnamesi imzalandı ve Köşke çıktı. Ben, Eymür ve Aytek hanımefen-

diye, teşekkür ettik, aşağıya indik. Bülent Öztürkmen beni arayıp, teşekkür etti."

Semra Hanım, dostlukları düşmanlığa dönüştükten sonra konsolos Bilge Erol'un adının geçtiği her ortamdan rahatsız olmaya başlamıştı. Çünkü durup durup "Her şeyi açıklarım" diyor, gazete ve dergilere açıklayacaklarını bir bir sıralıyordu. Yok efendim çocukların, Zeynep ile Asım'ın çıplak fotoğraflarını basına sızdıracakmış.. Yok efendim, Almanya'da papatya vakfı için toplananlar, yardım değil haraçmış.. Yok efendim, Zeynep'in annesi Semra Hanım için söylediği kötü sözler varmış.. Yok efendim, Erkal Zenger iyi bir fotoğrafçı ya da çok usta bir kameraman olduğu için mi, bu kadar güçlüymüş.. Yoksa elinde başka şeyler mi varmış.. Bu kadın insanı deli ediyordu.

Bilge Erol ağzını her açtığında ortalığı kaplayan pis kokuları, Semra Hanımın burnunun direğini kırıyordu. Yeraltı, gerçekten yeryüzüne mi fışkırıyordu?

Semra Hanım gazetedeki yazıyı bitirdiğinde kolu kanadı düşmüş, yorulmuştu. Bu yazıyı okuyan yüzbinlerce insan, Semra Hanımı, "papatya bir diplomatla birlikte devletin haber alma örgütüne müsteşar atayan" bir insan olarak tanıyacaktı. Semra Hanımı "uygundur, atansın" diyor, Turgut Bey "peki" deyip atıyor, üstelik "Atama işi tamam Semra'cım" diye telefon ediyordu. Turgut Beyle lades tutuşup, hükümete bakan atanması işinde de böyle olmamış mıydı? Küçük bir şakayı, koskoca devletin işiyle karıştırmamışlar mıydı?

Semra Hanım şimdi geriye dönüp baktığında, bazı konularda biraz ileri gittiğini daha iyi anlıyordu. Türkiye aile boyu rejimi kabul etmiş görünüyor, bazıları, bu ölçüsüzlüğü çağ atlamanın kanıtı olarak gösteriyordu.



Her ne kadar "hanedan-saray-sultan" gibi sözcükler geriye doğru gidişi anlatıyorsa da, bunlara Türk İslam Sentezi ya da Yeni Osmanlılık gibi anlamlar yükleyecek, bütün bu işlere değişim, dönüşüm ve yenileşme diyecek kadrolar oluşturulmuştu. Neo-Osmanlı'yı danışman çocuklardan birinin bulduğunu ve rahmetli Turgut Beyden kocaman bir aferim aldığını anımsıyordu. Şimdi nur içinde yatsın ama, bu çocukların yüzünden, sonraları başını bir de 2'nci Cumhuriyet derdine sokacaktı.

"Başkan Baba'lığa doğru gidişe, bazılarının karşı oluşu ise hiç önemli değildi. Hatta bir karşı görüş olması bakımından, yararı bile vardı. Semra Hanımın, Marcos'un İmelda'sına, Peron'un Evita'sına benzetilmesi aslında demokratik tartışma ortamının kanıtıydı. Danışman çocuklar böyle diyorlardı, o da inanmış gibi gözüküyordu.

### **Ünlü Raporun On Yedinci Sayfası...**

Siyasetin her gün biraz daha içine giren Semra Hanımı, asıl, MİT raporunun çok önemli bazı yanlarının gözden kaçırılması üzüyordu. Yazanlar, çizenler, yorumlayanlar günlük esintilerin önünde, oradan oraya savrulup gidiyorlardı. İşin aslını astarını düşünen yoktu. Belli ki yeraltının, yeryüzüne galebe çalmasının açık seçik ortaya çıkmasından korkuluyordu.

Aslında bunca olaydan sonra korkmamak olanaksızdı. "Bize mutî olacak" diye atadıkları insanlar; hazırladıkları raporlarla, kendi başlarına da iş açıyorlardı. Güvenedikleri dağlara kar yağmaya başlamıştı. Dosyalar savaşından, şantajlar diyalogundan doğal olarak Turgut Bey de, hükümet de, parti de yara alıyordu. Rapora in-

ceden inceye bakıldığında, yeraltının iktidara ortak olma niyeti çok net olarak görülüyordu. Semra Hanım, şimdi onun değerini daha iyi anlıyor, Turgut Beyin rapor konusunda Kenan Evren Beye söylediklerini anımsıyordu. Turgut Bey "Bu rapor üzerinde fazla durmasaydık iyi olurdu. Rapor bize intikal etmedi derdik" demiş ama, paşaya laf anlatamamıştı.

Raporun adı; Banker Bako Olayı, Polisin İçindeki Çekişme ve Yeraltı-Polis-Kamu Görevlileri İlişkisi idi. Kamuoyuna yansımadan çok önce, bir kopyası Turgut Beyin masasına ulaşmış ve rapordan elde edilecek siyasal yararlar aile-parti boyutunda uzun uzadıya tartışılmıştı. Turgut Bey de, Semra Hanım da sanki sözleşmişler gibi on yedinci sayfaya takılıp kalmışlardı. Kendilerinden bildikleri, öz çocuklarından ayırmadıkları; atanmaları, yükselmeleri için canla başla çalıştıkları bazı insanların yeraltı ile ilişkileri korkunçtu ve ciddi olarak düşünülmeye değerdi. Siyaseten partinin, kalben ailenin; sözde ülkenin, devletin ve rejimin hizmetinde görünüyordular ama, büyük bir açgözlülükle ceplerini dolduruyorlardı.

Turgut Bey, o gece ilk kez özeleştiride bulunmuş ve yüksek sesle, uluslararası kara para aklayıcısı Şekerci ile Zürih'teki toplantının bir tedbirsizlik olduğunu söylemişti. Turgut Beye göre; altın kaçakçılığı işi, bir iftiraydı. İftira atmaya kalkışanlar, akıllarınca, iktidarın gücünü deniyorlardı. Banker Bako Olayı'nı da ağızlarına yüzlerine bulaştırdıkları ortadaydı. Banker Bako İş'i'nde kendisi de "acul" davranmış, çenesini tutamamıştı. Halkoylamasına ilişkin son konuşmasını 5 Eylül 1987'de yapacağını ve çok önemli açıklamalarda bulunacağını ağzından kaçırmıştı. Sözde DYP'nin gırtlığına çökülerek işi bitirilecekti. Oysa, bunlara hiç gerek yok-

tu. Çünkü Banker Bako Olayı'nın ayrıntılarıyla anlatıldığı MİT raporunda, Bako'yu gölgede bırakan yüzlerce, binlerce pis ilişkiden söz ediliyordu. Siyaset adamlarının, bürokratların, generallerin, işadamlarının, bankacıların, sanatçıların, gazetecilerin, polisi ve jandarması ile güvenlik görevlilerinin yeraltı dünyasıyla ilişkileri insanın düş gücünü zorluyordu. Turgut Bey, raporun on yedinci sayfasını işte bu nedenle çok önemsiyordu. Bazı politikacılara siyaset yasağının devam ettirilmesi uğruna, düzenin çürümüşlüğü ve buna neden olan politikaların kaynağı ortaya çıkmıştı. Her şey hayali ihracatta düğümleniyordu. Hayali ihracatla belki yurtdışındaki kara paralar aklanıyor, döviz rezervi büyüyordu ama, söylendiğine göre; işin içinde uyuşturucu ve silah ticareti de vardı. İhracat artışını değişim ve dönüşüm olarak tanımlamak kolaydı ama, uyuşturucu ve silah işine ne diyeceklerdi. O kahrolası on yedinci sayfada "Hayali ihracat yoluyla sağlanan külliyetli meblağların bir bölümünün uyuşturucu trafiğine nasıl aktığı ve uyuşturucu trafiğinden elde edilmiş meblağların hayali ihracat yoluyla nasıl amlandığı" anlatılıyordu:

"Bu sebebledir ki, ihracatta vergi iadesi konusu çok geniş boyutlu bir olay halini alabilmiş, ilk nazarda işin içinde görünen DPT bürokratlarının çapını ve planlama gücünü çok aşan boyutlara ulaşabilmiştir. Hal böyle olmasa DPT'den izin alan bir İranlı kilolarca eroin ve eroin imalatından yakalanamaz, emniyet itirazları bu kadar kolay bertaraf edilemezdi. Emniyet yetkilileri, DPT ile koordine sağlanamadığından bazen ülke güvenliği için tehlike yaratabilecek kimselere ihracat izni verildiğini izah etmektedir. Emniyet ilgilileri DPT'yi çok ağır biçimde suçlamaktadırlar."

Hayali ihracat adı altında kurulan vurgun düzeni-

nin boyutu, böylece ülke güvenliğine kadar ulaşmıştı. Uyuşturucu ve silah kaçakçılığı olmasa işin içinden sıyrılması kolaydı. Bir açıklama yapılır "Hayali ihracat olayının hikâyesi herkesçe biliniyor" diye başlanır "On yıl önce de aynı şekilde yapıliyordu, şimdi de" denilir, siyaseten aklanılırdı.

### **Şirketlerdeki Hisseler Sembolik...**

Semra Hanım, Turgut Beyin, bu on yedinci sayfa-  
nın peşini bırakmayacağını, daha o zaman anlamıştı. Raporu bilmem kaçınıcı kez okumuş ve on yedinci sayfaya her gelişinde "Bunların hesabını verecekler" diye kükremişti. Turgut Bey dediğini yapacak ve Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanı Kutlu Savaş'tan raporu, özellikle on yedinci sayfasındaki iddiaları araştırmasını isteyecekti.

Kutlu Bey, MİT'e gidecek ve savları tek tek inceleyip ayrı bir rapor yazacaktı.

Durum, vahimdi. Ne ailede, ne partide, ne de yakın çevrede hayali ihracat pıslığıne bulaşmayan kalmamıştı. Turgut Bey o gece, 39 sayfalık raporun sonuç bölümünü birkaç kez okudu. Ve hiç âdeti olmadığı halde Semra Hanıma "Bunlar devlet sırrıdır" uyarısında bulundu. Teftiş Kurulu Başkanlığının üç imzalı raporu, beş yıl süreyle ortadan kaldırıldı. Turgut Bey de Semra Hanım da raporun bir daha gün ışığına çıkmayacağını sanıyorlardı. Fazla yanılmadılar. Pislik üzerini örtmede, kedileri kışkandıracak kadar, usta olan uzmanlar sayesinde, MİT raporu olayı kısa sürede unutuldu. Raporlarıyla binlerce insanın yaşamını karartan MİT, kendi pisliklerinin üstünü ustaca örtmeyi başaracaktı.

1992 baharında basına sızdırıldığında, "39 sayfalık raporun" en vurucu yanı eksikti. Basın MİT raporunun on yedinci sayfasındaki savlarla ilgili bölümden bir tek satır olsun yazmadı. Çünkü on yedinci sayfanın öznesi olan kamu görevlileri, Özal iktidarında olduğu gibi, Demirel-İnönü hatta Çiller-İnönü iktidarında da devletin önemli koltuklarında oturuyor, gözlerini kapayıp, görevlerini yapıyorlardı. Kimi olağan, kimi olağanüstü görevlere getiriliyor; kimi milletvekili, kimi bakan seçiliyordu.

Semra Hanım siyasetin bu tür inceliklerine, oldum olası, ayak uyduramıyor, akıl erdiremiyordu. Basına "Turgut Beyin yıllarca çelik kasalarda sakladığı hayali ihracat raporu" olarak yansıyan haber, onda büyük düş kırıklığı yarattı. Semra Hanım "*Türk Kostokas*"ı gibi çarpıcı bir başlıkla sunulan haberde bir eksiklik olduğunu hemen fark etti. Gün ışığına çıkarılan dosyada, 1989 yılı rakamlarıyla bir trilyona yaklaşan hayali ihracat olayı vardı. Türkiye'de, sözde ihracat patlamasının yaşandığı yıllarda bazı açığözler milyarlarca lira haksız kazanç elde etmişlerdi ve bu işlere devletin içinden bazı çok üst düzey görevliler göz yummuşlardı. Başbakanlık Teftiş Kurulu dosyayı önce Turgut Beye sunmuş ancak, dosya beş yıl süreyle sümen altı edilmişti. Dosya, 20 Ekim seçimlerinden sonra yeni Başbakan Süleyman Demirel'in masasındaydı. Ve üzerinde, soruşturmayı yürüten Denetleme Kurulu Başkanı Kutlu Savaş'ın anlaşılması hiç de kolay olmayan "Bu dosyaya bir şey yapabileceğinizi sanmıyorum" notu vardı. "Bir şey yapamazsınız" denilen kişi, yolsuzluklardan hesap soracağını söyleyerek iktidara gelen Başbakan Demirel'di. "Bir şey yapamazsınız" diyen ise Demirel'in Teftiş Kurulu Başkanı Kutlu Savaş. Ortada bir tuhaflık vardı. "Beş sene önce yaşanan bir olayda yeraltının iktidar üzerindeki etkinliğini,

İsteseniz de çözemezsiniz" mi demek isteniyordu. Yoksa "Bu işin sorumlularını isteseniz de artık yargı karşısına çıkaramazsınız" mı deniliyordu. Herkes dilinin altında bir şeyler saklıyordu.

Müfettişler "DPT, Maliye ve Gümrük Bakanlığı, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Merkez Bankası yetkilileri hakkında soruşturma açılmasını", olayda kusuru bulunan gümrük memurundan, denetim elemanına; kambiyo müdüründen, DPT uzmanına kadar herkesin soruşturma kapsamına alınmasını istiyorlardı. Ama bu soruşturma beş seneden beri bir türlü başlatılamıyordu.

Semra Hanım, bu tür isteklerin teftiş raporlarının çoğunda bulunduğunu biliyordu. Ama bunca yıllık siyaset yaşamında böyle bir vurgunun Başbakanlık makamına kadar götürülmek istendiğine ilk kez tanık oluyordu. Turgut Bey ile yardımcısı Kaya Bey, hayalî ihracatla ilgili bir genelge üzerinde yapılan "*lahriyat*" nedeniyle suçlanıyorlardı. Bir zamanlar askerlerin açtığı Banker soruşturmasında aynı kaderi paylaşan iki insan şimdi karşı karşıya gelmişlerdi. Siyaset kulislerinde birbirlerini suçluyorlardı.

Genelgeye bir tümce eklenmiş, vurguncular korunmuş, hırsızlığa göz yumulmuştu. El yazısının kimin olduğu bulunabilse baş sorumlu ortaya çıkacak; suçlu devlet memurlarının yanına, suçlu büyük devlet ve siyaset adamları eklenebilecekti.

Koskoca ülkede bir kalıgraflı uzmanı bulunamamış, sorunun bu en can alıcı noktası çözülememiştii.

Suçlu ve kusurlular arasında Yusuf Özal, Bülent Öztürkmen, Ali Tıgrel, Ünal Altıntaş, Fahrettin Kunak, Arif Özmen gibi değerli adlar sıralanıyordu. Ama yine de Semra Hanıma göre, ortada büyük bir eksik ve büyük bir haksızlık vardı. Bir kere, bu soruşturmanın Turgut

Beyin isteği ile açıldığını, úzerinden bunca yıl geçmesi-  
ne karşın, çok net biçimde hatırlıyordu.

Turgut Bey, hayali ihracata değil, MİT raporunun  
on yedinci sayfasında hayalícilerle birlikte yeraltının  
pisliğine bulaşan kamu gevlilerine çok bozulmuştu.  
Hatta raporu büyük bir keyifle okudukları o gece "Bu-  
nun hesabını verecekler" diye bas bas bağırmıştı.

Úlkeye oluk gibi döviz akıtan ihracatın hayalisi de  
gerçeği de makbuld onun için. Turgut Beye göre, ha-  
yali ihracat meselesini ortaya atanlar bu ülkenin iyiliği-  
ni değil, kötülüğünü isteyen birtakım sol amigolardı. O  
ihracatın hayali mi gerçek mi olduğunu asla sorgulat-  
mazdı. Dn gibi anımsıyordu Semra Hanım, ihracatı ar-  
tırmak için bunca yıl birlikte dirsek rttkleri Sley-  
man Beyin DYP'sinin, hayali ihracat nergesine bazı  
ANAP'lıların olumlu oy vereceklerini duyduğunda, deliye  
dönmüştü. Onları konuta çağırmış, hafız tertip azarlayı-  
p, güzel güzel nasihat etmişti. Hayali ihracatçılara ha-  
pıs cezası verilmesini öngören yasayı cumhurbaşkanı  
olarak veto ederken, huzur içinde olduğunun tanığıydı  
Semra Hanım. Rahmetli, ortağı olduğu söylenen 8 şir-  
ketin hayali ihracata karıştığı suçlaması karşısında bile  
soğukkanlılığını korumuş; şirketlerdeki hisselerinin  
sembolik olduğunu söylemekle yetinmişti. Kısacası Tur-  
gut Beyin gerçek hayali ihracatılarla bir alıp veremedi-  
đi yoktu. Bir devlet adamı olarak onu asıl zen şey, ha-  
yalícilerin arasına karışıp yeraltına hizmet eden kamu  
grevlileriydi. Semra Hanım onlardan hesap sorulması-  
nı istediğinden adı gibi emindi.

Denetleme Kurulunun raporuna göre, Turgut Beyin  
hesap vermesini istediği insanlar unutulmuş, planlama-  
dan, teşvik uygulamadan, gümrüklerden bazı zavallı

memurların üstüne üstüne gidilmişti. Aslında Semra Hanım, yıllarca çelik kasalarda saklanan bu raporun, durup dururken basına sızdırılmasına bir anlam verememişti.

Semra Hanım kuşkularında haklıydı ve birilerinin birilerini koruduğu gün gibi ortadaydı. Yeraltı, polis ve kamu görevlilerinin pis ilişkileri bir yana bırakılıyor, Turgut Bey kurban edilmek isteniyordu. Devletin başına güçleri yetmeyince de, devletin memurlarının gırtlığına sarılıyorlardı. Büyük gazetelerin, usta gazetecileri raporun en çarpıcı yanını, her nedense, görmüyorlar, yansıtmıyorlardı.

### **İddiaların Dayanağı Var ve Doğru...**

Semra Hanım yıllar sonra Köşkten taşınırken Başbakanlık Teftiş Kurulu'nun 39 sayfalık raporunu yeniden okudu. Son sayfasında yazılanları okurken, yeniden hayretler içinde kaldı. Eski günlere döndü, gözleri dolu dolu oldu:

"Soruşturma açılmasına karar verilmesi durumunda, heyetimiz; yukarıda belirtilen birimler görevlilerine ait bir listeyi ayrıca hazırlayıp Makama arz edilmesinin çalışmaları kolaylaştıracağını düşünmektedir.

Ayrıca 'MİT Raporunda' 17 sayfada yer alan iddiaların kontrolü de bu vesileyle yapılmış olmaktadır. Önemle belirtilmelidir ki, bu konudaki iddiaların mesnedi vardır. Ve MİT ilgilileri bu konuyu etüdlerine alırken, genel olarak, konu hakkında doğru enformasyona dayanmışlardır. Bu konu, bu raporumuzun tekliflerin



değerlendirilmesi çerçevesinde ele alınacağından, etüdü'nün 17 sayfasındaki iddialar ayrıca ele alınmayacak ve kesin bir ihtiyaç belirlenmedikçe, bir başka rapora konu teşkil etmeyecektir."

Teftiş Kurulu raporunun otuz dokuzuncu sayfasını okuduktan sonra, MİT raporunun on yedinci sayfasını anımsamaya çalıştı Semra Hanım. O kadar çok konuşulmuştu ki, "Herkesin hatırlaması gerekir" diye düşündü. Otuz dokuzuncu sayfada "İddiaların dayanağı olduğu ve bunların doğru bilgilere dayandırıldığı" belirtiliyordu.

Peki, on yedinci sayfadaki idialar neydi? Hiç kimse bunu sormuyordu. İş yine başa düşmüştü. Bu telaş arasında, elbette iki dosyayı yan yana getirip, birinin 17'nci, ötekini 39'uncu sayfalarını yan yana koyup karşılaştıramazdı. Bir zamanlar neredeyse ezberine aldığı raporu anımsamaya çalıştı.

Hazırlanmasına dolaylı olsa da katkıları olan ünlü rapor, ülkeyi bir baştan bir başa kaplayan kötü kokuyu açığa çıkarmaya yetmişti. Öylesine bir kokuydu ki, ülkenin her yanına sinmişti ve asla çıkmıyordu.

Önceleri, böyle akıl almaz savları ancak, solcuların, bölücülerin, Marksist-Leninist ve hatta Maoist'lerin ortaya atabileceğini söyleyenler bile, ayırdındaydılar kokuşmanın, çürümenin. Yıllar sonra yeniden duydu o pis kokuyu. Dayanılmaz kokunun anımsattıklarıyla açıklanamazdı elbette: değişim, dönüşüm, yenileşme ve yükselen değerler denilen şeyler. Midesi bulanmaya başlamıştı Semra Hanımın.

Kendi zorladı ve o günlerden belleğinde derin izler bırakan soruların, sadece, birkaçını anımsayabildi:

"Hükümetin içinde adamlarının olduğu söyleniyordu. Partiden, tarikattan, parlamentodan, polisten, jan-

darmadan bir sürü insan onlardan yana görünüp, kendi işlerini yürütmüşlerdi. Devlet Bakanı Ahmet Karaevli'nin yeraltıyla ilişkisi olabilir miydi? DPT'den Bülent Öztürkmen'e bu kadar güvenmekle yanlış mı davranmışlardı? Turan Çevik'i, Fevzi Öz'ü, Necdet Ulucan'ı bürokratlarla, bakanlarla tanıştıran emniyet müdürünü, öz çocuğu gibi sevmekle biraz ileri mi gitmişti? Her gördüğünde taa belinden yerlere kadar eğilip, saygıyla eline sarılan bu genç emniyet müdürünün koluna, Turan Çevik'in 5 milyonluk saat taktığı doğru muydu? Altın kaçakçılığı yaptığı da söylenen kuyumcu Cavit nasıl oluyor da, İstanbul'un üst düzey polislerinden birinin eşine Reno-5 marka bir otomobil armağan edebiliyordu? Akıl alacak işler değildi bunlar?

Turan Çevik, söylendiğine göre, Burak Sağman'ın yakın arkadaşıydı. Burak, Atlas A.Ş.'nin yönetim kurulu başkanıydı. Atlas'ın bir gemisi Antalya limanında 80 milyarlık hayali yükü yakalandığında hangi emniyet müdürü, hangi bakanı arayıp, olayın kapatılmasını istemişti, bir türlü hatırlamıyordu. Ahmet'in eli, Mehmet'in; Turan'ın eli Burak'ın cebindeydi anlaşılan. Bazı bürokratlarla ortak hayali ihracat dolapları çevriliyordu, demek ki.

İnanması güçtü ama, başka pis işlere de adları karıştırılmıştı çocukların. Milano'da 10 kilo eroinle yakalanan dört Türkün adlarını hiç unutmamıştı. Bülent Gökben, Serdar Alpan, Fikret Pahparoğlu ve Fahrettin Özdemir'in üstlerinde büyük bir ilin emniyet müdür yardımcısının telefon numaraları mı çıkmıştı ne? Bu numaraları Londra'dan arayan uyuşturucu kaçakçısı Halil Peril'in, Kıbrıslı Con Aziz'in yakını olduğu doğru muydu? Con Aziz, kimin adamıydı o zaman? Kıbrıs işinin çok karışık olduğu galiba gerçektir. Mehmet Gözen'in

Raif Denktaş'la ilişkisi mi vardı? İngiltere'ye mal mı sevk ediliyordu? Mehmet Gözen, Dündar'ın; Con Aziz de Oflu Osman'ın adamları mıydılar?"

### **Nazan, Canan, Mualla, Hülya...**

Gazetelerde, dergilerde tefrika edile edile sulandırılan, fıkralar üretilen, gülmeceye kaynak oluşturan ünlü MİT raporunda, aslında, hükümetleri devirecek savlar vardı. On yedinci sayfada mıydılar, anımsamıyordu ama, Al Pacino'nun başrol oynayacağı bir filme konu olabilecek nice iddialar, artık kanıtlanmışlardı ve boşlukta sallanmıyorlardı. Boşlukta değildiler çünkü, Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanı Kutlu Savaş ve adamları, artık açık seçik "İddiaların dayanağı olduğunu ve bunların doğru bilgilere dayandırıldığını" söylüyorlardı. Semra Hanım, rahmetliden sonraki başbakanlar Akbulut ve Yılmaz'ın bir şey yapmayacaklarını zaten biliyordu. O, aslında Süleyman Beyden çok korkuyordu. Yıllardır tanıdığı Süleyman Bey, ayağına kadar gelen böyle bir topu filelere yollardı.

Doğru bilgilere dayandırılan savların soruşturulmamasındaki incelik, suçlamaların devletin en yüce katı denilen yerlere doğru gitmesiydi. Semra Hanım, gizliden gizliye bir aşkla, yönetimine talip olduğu devletin halı pür melâlini düşündü. Yine yüzlerce soru üşüştü yorgun belleğine:

"İstanbul Emniyeti'nde Süleymanlılarla ilişki içinde olan üst düzey yetkili kimdi? Aslan ve Şahlan Nakliyat Şirketlerinin yöneticileriyle ilişkisinin arkasında ne yatıyordu? Araba yıkayıcılığından sermaye piyasasına sıç-

rayan banker Ekrem'de ve banker Akçadağ'da hangi emniyetçilerin paraları vardı? Bu paralar yüksek faizle hangi işadamlarına veriliyordu?

Kazancı Yüksel'in beyaz işinden hangi emniyet yetkilisinin haberdar olduğunu. Hollanda polisi gerçekten biliyor muydu? Yeraltının iki ünlü 'baba'sının Etiler ve Kadıköy'deki dairelerinde hangi polis müdürleri buluşuyor, ne yapıyor, ne konuşuyorlardı?

Dansöz Yonca'nın işi salt, dans etmek miydi? Pınar Hanımı kimin koynuna verip, ne elde etmişlerdi? Nazan, Canan, Mualla, Hülya hanımların işleri sadece göz süzüp, gerdan kırmak mıydı?

Koca İstanbul'un koskoca valisi, nasıl olur da uyuşturucu kaçakçılığı soruşturması süren birine onur plaketi verebilirdi? Vali Beyin, Turgut Beyle alıp veremediği bir şey mi vardı? Zeynep ile Asım'a Jaguar armağan eden bey, gerçekten İsmail Hacısüleymanoğlu'nu tanıyor muydu? Jaguar'ın Tarabya'da yıktırılan yeri bu Oflu İsmail'in mi, yoksa Dünder Kılıç'ın mıydı?

Zihni İpek, Lokman Kondakçı, Enis Karaduman, Alaaddin Çakıcı, bunca 'vukuat'tan sonra ellerini kollarını sallaya sallaya İstanbul'da nasıl dolaşabiliyorlardı?

Yeraltının sadece iktidarla mı ilişkileri vardı? Bu soruya hayır diyenler haklı mıydı? Savcı Marlon Kemal'in, şarkıcı Esengül'ün, Ziya Kalkavan'ın kızının öldürülmelerinin üstünü örtenler; Telemen olayını faili meçhuller arasına sokanlar kimlerdi? Eroinci Baybaşı'nın İbrahim Çalışkan'ı vurmasını, Tanık Ümid'in kurşunlanmasını, Banker Servel'in ortadan kaybolmasını, Of'lunun yurtdışına kaçırılmasını örgütleyenlerin ve bu işleri kapatanların; bir kısmı DYP'nin bir kısmı SHP'nin hizmetinde miydiler, gerçekten? Emekli bir mali şube müdürü vardı, şimdi adını hatırlamıyordu; ama Fevzi Öz'le, Ber-

ber Yaşar'la, Emin Görpe ile tam 17 milyarlık hayali ihracat yaptıkları söyleniyordu!"

Bütün bunlar kimine göre değişimi, kimine göre dönüşümü anlatıyordu. Yorumlayana göre değişiyordu, ama bütün bunların içinde yükselen yeni değerleri bulmak da olanaklıydı.

### **Dört Ton Kaçak Altın...**

Semra Hanım bu adamları bir yerlerden anımsıyor gibiydi. Yanılmıyorsa, içlerinden biri gazetelere tam sayfa "Ben kaçakçı değilim" diye ilanlar vermişti. Böyle bir ilanı bunca yıllık hayatında ilk kez okuyan Semra Hanım, önce hiçbir şey anlamamıştı. Sonra, değişim ve dönüşüm denilen o sihirli sözcüklerin, gerçek yaşamdaki karşılığının böyle şeyler olabileceğini düşünüp, rahatlamıştı. Bir ülkede polisin, jandarmanın, savcının ve yargıcın "kaçakçı" olarak yakaladığı, suçladığı ve yargılayıp hükmünü verdiği insanlar parayı bastırıp "Kaçakçı değilim" ilanı verebiliyorlarsa, değişim işi, büyük ölçüde rayına oturmuş sayılabilirdi. Semra Hanıma göre, Turgut Beyin sayesinde, hop diye atlayıverdiğimiz bu iletişim çağında, mahkemelerce suçlanmanın hiç önemi yoktu. Aslolan, gazete dergi ve televizyonlarda kamuoyunun önünde ayakta durabilmektir. Yükselen yeni değerlere göre, reklamın iyisi kötüsü olmazdı. Adınızın önüne iyi ya da kötü, güzel ya da çirkin hatta namuslu ya da namussuz gibi sıfatların konulmasına aldırma-mak gerekiyordu. Çünkü her nitelemenin önünde de, nasıl olsa, sizin adınız vardı. Gerisi laftı. Toplumda değişebilen, dönüşebilen değer yargıları, sadece köşe dönme anlayışıyla belirlenebilenlerdi.

Semra Hanımı asıl üzen şey; değiştiği, dönüştüğü söylenen insanların değişmeyen ve asla değişmeyecek olan pislikle yoğrulmuş özleriydi. Araştırılıp soruşturulacak onca şey varken, ellisinden sonra siyasete atılıp, ülkesi için kendini feda eden; mekânı cennet olsun Turgut Beyle uğraşılıyor olmasını kabul edemiyordu. Semra Hanıma göre, iş çok basitti. Ya da ona öyle anlatılmıştı. İktidara geldiklerinde Türkiye'nin ciddi döviz sorunu vardı ve Turgut Bey bu sorunu çözmeyi kafasına koymuştu. Sözde askeri yönetim vardı ama, 1980-1983 yılları arasında yurtdışına şimdiye kadar görülmeyen ölçüde altın kaçırılmıştı. Dışarıya altın kaçırıp yurda döviz getirmenin hiçbir zararı yoktu aslında, döviz gelsin yeterdi. Turgut Beyin en önemli özelliği işi uzmanına havale etmesiydi. Yaşar Aktürk'ler, Mehmet Eymür'ler, Emin Görpe'ler, Atilla Aylek'ler, Suphi Aşıcioğlu'lar kendilerine verilen görev gereği bir araya gelip "Türkiye'nin döviz meselesini" konuşmaya başlamışlardı bile. Onlar iş yapıyor, başkaları çene çalıyordu. Siyaset kulislerinde, hükümetin kaçakçılarla işbirliği içine girdiği dedikoduları yapıyordu.

Turgut Bey önemsemiyor görünüyordu, ama Semra Hanımın içi içini yiyordu. Filler siyasete başladığı günlerde böylesine ağır bir suçlamanın altından kolay kolay kalkılamazdı. Her anımsadığında sırtının tam ortasına bir bıçak gibi, yeniden saplanan o korkunç iddiayı duyduğu anı, hiç unutmadı. Başbakan Turgut Özal'ın adı, sözde 4 ton altın kaçakçılığına karışmıştı.

"24 Ocak ekonomik kararlarından sonra iç piyasa da altın fiyatlarının düşmesine karşılık, faiz oranları yükseldi. Halkın elinde bulunan altınları çıkarma eğilimi arttı. Bundan yararlanan bazı büyük kuyumcu ve sarraf altın toplamaya başladılar. Bunları gizli yollardan

yurtdışına çıkarak Avrupa borsalarında dövize çevirdiler. Ve önceleri işçi dövizini adı altında Türkiye'ye soktular. Ancak miktar çok büyüyünce Yapı Kredi, Pamukbank, Uluslararası Dış Ticaret gibi bankalar devreye girdi. Ve kaçak altından elde edilen paralar prefinansman döviz havalesi gibi işlem görerek ülkeye girdi. Yeraltı dünyasının ünlüleri, bu döviz trafiğinin işlemesi için banka genel müdürleri Halit Soydan, Hüsnü Özyüğün ve Erol Aksoy ile görüşerek, ihracattaki mal karşılığı prefinansman döviz hareketleri gibi gösterilen havalelerde döviz karşılığı Türk parasının ihracatçıya ödenmeyip, direkt kendilerine ödenmesi konusunda anlaştılar. Banka genel müdürlerinin durumu, dönemin ekonomik işlerden sorumlu Başbakan Yardımcısı Turgut Özal'a iletilerek, onun tasvibi ile bu işlemleri yaptıkları ortaya çıktı. Böylece çeşitli ihracatçılar adına mal bedeliymiş gibi gelmiş gözükken döviz havalelerinin Türk parası karşılıklarının sarraflara veya onların adamlarına ödenmediği, belgeleriyle saptandı. Bu paralarla iç piyasadan yeniden altın toplandı ve gizli yollardan yurtdışına çıkarılıp, dövize çevrildi. Bu dövizler Nascor A.Ş. ve Shacargo gibi karapara aklayan aracı şirketlerle Türkiye'ye sokuldu."

Semra Hanımın her satırını hayret ve dehşet içinde okuduğu bu ifade tutanağı 25 Ocak 1983 tarihini taşıyordu. Turgut Bey, askeri hükümetteki görevinden henüz yakasını kurtaramamıştı. Yargılama başlayıp ve karar aşamasına gelindiğinde ise Turgut Bey ve arkadaşları artık iktidardaydılar. İlk işleri ekonomik suça ekonomik ceza öngören değişim ve dönüşümü sağlamak oldu. Döviz nereden gelirse gelsin, dövizli kim getirirse getirsin, kaynağını sormak kimseni.ı haddi değildi. Adları altın kaçakçılığına karışan, çoğunluğu yeraltının ünlü adamları, bir anda saygın işadamları olmuşlardı. Bu değı-

şim ve dönüşüm değilse, neydi? Altın kaçakçılığı mazide kalan bir yaraydı. Değişen ve gelişen Türkiye'nin yeni ekonomik düzeninde kıymetli maden dolaşımı özgürleştirilmişti, o kadar.

Altın kaçakçılığı dosyası da, bir daha su yüzüne çıkmayacağı sanılarak çelik kasaların diplerine doğru atılmıştı. Oysa yıllar sonra Süleyman Beyin DYP'sini siyaset sahnesinden silmek için girişilen Banker Bako operasyonunda bir kez daha konuşulacaktı. Yeraltının, bazı kamu görevlileri ve yüksek bürokratlarla ilişkilerini açığa çıkaran ünlü raporda, bir eksiği ile, her türlü pislik vardı. Kim kiminle yatıp kalkıyor, kim kime armağan alıyor, kim hayalici, kim uyuşturucu, kim silah işiyle ilgili, kimin eli, kimin cebinde ve benzeri yüzlerce soruya tüm ayrıntılarıyla yanıt verilmişti. Ama, altın kaçakçılığından her nedense hiç söz edilmemişti. Semra Hanımın artık, bu eksikliğin nedenini hemen anlayacak kadar siyasi deneyimi vardı. Ünlü MİT raporunda altın kaçakçılığına elbette değinilmezdi. Çünkü, raporu hazırlatanlar ve hazırlayanlar, değişim ve dönüşüm uğruna, kaçakçılarla aynı masada oturup "memleketin döviz meselesine" birlikte çözüm aramışlardı.

### **Şevket'in Yaşamöyküsü...**

Aslında değişim ve dönüşüm elle tutulacak kadar somut yaşanıyordu, ama kimse işin ayırında değildi. Semra Hanıma göre: değişim var mı, yok mu diye tartışmaya hiç gerek yoktu. Değişim gerçeğini yadsıyanlara Şevket'in öyküsünü anlatıyordu. Şevket ülkenin en yoksun köşelerinden birinde, dünyanın açlıkla boğuştuğu yokluk yıllarında doğmuştu. Ekmeğin parasının kaçakçı-



lıktan kazanıldığı Kilis'te, İkinci Dünya Savaşının sonuna dek, bir terzinin çırağı olmaktan öteye gidememişti. Çocukluğunda karnını doyurmaktan başka hiçbir şey düşünmeyen terzi çırağı Şevket, büyüüp adam olduğunda, çocuklarının karnını doyurmayı düşünmek zorunda kalacaktı. Mektep, medrese, daha güzel günler, daha çok kazanç gibi hayalleri hiç olmamıştı Şevket'in. 1927 yılında doğmuştu ama, 1949'larda hâlâ bir terzi çırağıydı. Kaçakçı ağalarına diktikleri yeni giysileri evlerine götürüp, onlardan bahşiş aldıkça hüzünlenirdi. Evine dönerken kendi emeğiyle, kaçak işinde dökülen teri karşılaştırır; hırslanır, öfkelenirdi. Ağa, her yerde ağaydı. Toprak ağası da kaçakçı ağası da, eninde sonunda ağaydı, işte. Ter döküp, emek harcamazlardı elbet. Oysa onların yanında çalışan ayakçılar, sırtçılar jandarmanın kurşunu, ağanın zulmü arasında ter atıyor, kan döküyorlardı. Ayakçıydılar, sırtçıydılar ama, onlar da yeni yeni giysiler diktirip, onlar da Şevket'e bol bol bahşiş vermeye başlamışlardı. Kiminin bacağı kiminin kolu yoktu ama, belli ki, yeni giysi diktirecek kadar, bahşiş verecek kadar paraları vardı. Terzi çırağı Şevket işin gizini çözmüştü. İğneyle kuyu kazıp, bu dünyada rahat etmenin mümkünü yoktu. Değişim gerekiyordu. Göçünü topladı ve bir gün taşı toprağı altın İstanbul'a geldi. 1979'a dek, terziliğini sürdürdüyse de, mal mülk sahibi olamadı. Semt pazarlarında hazır giysiler satarak geçimini sağlamaktan yorulduğunda, Kilisli hemşerisi sarraf Yaşar'n yanında, getir götür işleri yapmaya başladı. Çok değil altı ay sonra, Yaşar abisinin açtırdığı banka hesabına milyarlarca lira döviz akmaya başladı. Semra Hanıma göre, bu tür gelişmeler ancak, yükselen yeni değerler şokuyla değişim ve dönüşümün yaşandığı ülkelerde gerçekleşebilirdi.

Terzi ırağı Şevket'in ks böyle anlatılmıştı ona. Siyaseti sevdiğinden bu yana her duyduğuna inanmıyordu ama, Şevket'in ksnden çok etkilenmişti Semra Hanım. Gelişen ve dönüşen, her gün biraz daha yenileşen Türkiye'nin bir simgesiydi Şevket, onun için.

Konutun keyifli bir akşamını berbat eden haberi duyduğunda Şevket'ten de, Şevket'i anlatanlardan da nefret edecekti Semra Hanım. nne uzatılan tutanağı okurken, gözleri dolu dolu olmuştu:

"Yaşar Aktürk, Şevket Gesoğlu adına, Pamukbank'ın Sultanhamam şubesinde 215425/9 numarayla şekli bir ticari hesap atırmıştı. Bu hesaba, Beyrut'ta bulunan Ant. Mecattaf and Fils firması çıkışlı ve Zürih'teki Swiss Bank'tan havale edilen, milyarlarca lira tutarındaki döviz gelmeye başlamıştı."

Terzi ırağı Şevket, Türk lirası olarak düşüne sığmayan paraları, artık dolar, mark, frank olarak adının yanına yazdırıyordu.

"Swiss Bank, bu havaleleri 'bkv / Kne: 2436' referansı ile gönderiyordu. Ve havalelere 'Genel Müdür Hüsnü zyeğen'in dikkatine' notu koyuyordu."

Pazarcı Şevket, koskoca bir banka genel müdürü ile birlikte ülkenin döviz sorununa çözüm getirdiğini bilmiyordu.

st başı düzelmişti, ama özünde hiçbir değişiklik yoktu Şevket'in. Banka defterine bakarken yine aslına dönüyor, "Bunlar gerçekten benim olsa" diye dş kuruyordu. Defterinde yan yana dizilmiş o büyük sayıların anlamını, düşleriyle bir türlü rtştremiyordu. 8 milyon 785 bin Amerikan dolarının, 2 milyon 200 bin Alman markının, 1 milyon 350 bin İsviçre frankının ne ile çarpılıp, neye bölüneceğini hiçbir zaman ğrenemeye-

cekti. Şevket. O her zaman, payına düşecekleri düşünmekle yetinecekti. Milyonlar, milyarlar başkaları için servetti. Kilis'te terzi çırağı, İstanbul'da pazarcı Şevket için ise servet; Balat'ta bir çay ocağı ya da Avcılar'da bir kondu, kışlık kömür ve çocuklara ayakkabı ve ceket.

Semra Hanım, yıllar sonra şimdi, yoğun bir duygusallıkla anımsadığı Şevket, elbette, bu büyük değişim ve dönüşümün peşinde gidecek, payına düşeni alacaktı.

### **El Ele, Göz Göze, Diz Dize...**

Semra Hanım şimdi geriye dönüp baktığında değişim ve dönüşüm çılgınlıklarıyla yaşanan bir dönemin sahne yüzünü daha iyi görebiliyordu.

Yenileşmenin toplum yararına, elle tutulabilecek, somut sonuçları pek yoktu. Yükselen değerler safsatasının, yerleşik değerleri altüst ettiği, onarılmaz bir çöküntü ve çürüme yarattığı da açık seçik ortadaydı.

Dünyayı saran değişim rüzgârlarından elbette Türkiye de payına düşeni alacaktı. Bunca yıl iktidarda kalıp gözlerini yummanın, kulaklarını tıkamanın olanağı var mıydı?

Turgut Bey sağ olsaydı, bunları değil söylemek, düşünebilir miydi, bilmiyordu; ama o hep, gücü yettiği kadar gerçeklerden yana olmayı yeğlemişti. Duygularının adı elbette pişmanlık değildi. Doğrusunu söylemek gerekirse, ne olduğunu o da pek bilmiyordu.

Turgut Beyin kurnazlığı, temel değişim ve dönüşümleri bir kenara bırakıp; büyük çoğunluğu iletişim dünyasından olan birtakım insanları değişimci ve dönü-

şümcü olarak yakın çevresine doldurmak oldu. Türkiye, her meslekten gelen, temel özelliği yenileşmeci olan bu insanların, sanki istilasına uğramıştı. Başarılı sayılmaları için hiçbir ölçüleri yoktu. Kişisel yargılarla idare ediyorlar, kamuoyu gündemini cin gibi zekâlarıyla, gönüllerince oluşturuyorlardı. Döviz yoksa, pekâlâ kara paraya ve yeraltına başvurulabilirdi. Üreterek dışa açılmak bir sorunsay, tüketerek bir dünya pazarı olmak denenebilirdi. Ücretler, maaş, küçük üretici sorunları hiç dert değildi. Toplumsal bir muhalefet oluşuyorsa, karşılarına din ya da ırk esasına dayalı güçler çıkarılabılırdi. Avrupa'dan ters sesler çıkıyorsa, İranlı mollalarla işbirliğine gidilebilirdi.

Onların değişim ve dönüşümün sürecini planlamak, altyapısını kurmak, örgütlemek, hukukunu ve kurumlarını oluşturmak gibi dertleri de yoktu. Turgut Beyin "öksürmestni" değişim "hapşurmasını" dönüşüm olarak saymakta ve bunları dünyanın en çarpıcı yenilikleri olarak sunmakta olağanüstü başarılıydılar. Bir yandan dünyalıklarını istifliyorlar, bir yandan da Türkiye toplumuyla bir deney faresi gibi oynayıp bilgi ve görgülerini arttırıyorlardı.

Onlar, değişmeyen bir özün, değişebilen görüntülerini yenileşme sayacak ve bunları dünyanın en çarpıcı olayları sanacak kadar, elbette, ahmak değillerdi. Ama ücret bordrolarında adlarının yanına yazılan miktarlar, onların böyle düşünmelerini, böyle yazıp çizmelerini gerektiriyordu. Semra Hanım ne mal olduklarını biliyor olsa da, aslında onlara acıyordu. Çaresiz ve çözümsüzdüler. Sanki eskiden değişime inanmıyorlarmış gibi şimdi "her şey değişip dönüşüyor" kuramını yeniden yaratıyorlardı. Nostaljik takıldıklarında dünyanın "üç kutuplu", gerçekçi olduklarında ise "çok kutuplu" olduğuna

inanıyorlardı. Olağanüstü zeki ve çok kurnazdılar ya; değişenlerin yanında, değiştirenlerin de olduğu gerçeğine hep yan çizdiler. Değiştirenlerin kimler olduğunu görmezden geldiler. Kolayını bulmuşlardı. Konuklara pipisini gösterip, babasından aferin alan erkek çocuklar gibi, geçmişlerine küfredip "değiştirdi birader, her şey değişti" nostaljisiyle idare ediyorlardı.

Geçmişten geleceğe giden tek yol onlar için, geçmiş yadsımdan geçiyordu. Kullandıkları yeni terminoloji ile, bu yadsımayı bir yenileşme olarak ustaca sunabiliyorlardı. Cenaze törenlerinde bol "money"li kontratlar imzalıyor; kutsal Hac ziyaretlerinde "kek"lerle iş bağlıyorlardı.

Türkçe anlamlarını düşünmeye bile olanak bulamadan kros yapıp jokking'e çıkıyorlardı. Brunch'larda siyaset ve ticaret konuşuyorlar, jakuzili banyolarında kaslarının, kompakt disklerinde kafalarının stress'ini atıyorlardı. Gündüzleri compütür'lerinin, fakslarının, video iletimlerin başındaydılar. Para, borsa, mark, dolar kovalayıp, günlük maişetlerini çıkarıyorlardı. Kısa yoldan köşe dönme hayalleriyle siyasal bellekleri donduran kitleleri; Turgut Bey döneminde her şeyin daha değişik, her şeyin daha yeni olduğuna inandırmak çok kolaydı. Gömlek, kravat, elbise, kemer, pantolon askısı, eldiven, kravat iğnesi, mendil, çorap ve ayakkabı markalarını değiştirerek başlattıkları değişim ve dönüşümün, "misyonerleri" gibi ortalıklarda dolaşıyorlardı.

Onlara göre, bu toplum olanları nasıl olsa anlamaz ve algılayamazdı. Onlarla oynamak çok kolaydı. Sistemin bir gecede değiştirilip dönüştürüldüğüne inandırmak için, insanlara, yeni ve anlaşılmaz bir dille küçük yalanlar söylemek yetiyordu. Bu işin ustasıydılar, sanki bu iş için yetiştirilmişlerdi. Var olan şeyleri yokmuş, ol-

mayanları da varmış gibi göstermek için, seçilmiş ve eğitilmişlerdi.

Sanki eskiden ihracatı ön plana alıp, dünya pazarına entegre olmak; dışa açık bir büyümeyi gerçekleştirmek gibi bir sorunu yoktu Türkiye'nin. İhracatta vergi iadesini, ihracatın kredi ile desteklenmesini onlardan önce hiç düşünen olmamıştı.

Sanki enflasyonun geriletilmesi, ödemeler dengesi- nin iyileştirilmesi, kamu açıklarının kapatılması, kambiyo rejiminin serbestleştirilmesi, Türk lirasının konvertibl hale getirilmesi gibi temel ekonomik sorunların üstüne ilk kez onlar eğilmişlerdi.

Sanki çağdaş vergi düzenlemelerini, serbest bölgeleri ya da Avrupa Topluluğu ile uyum sorunlarını şimdiye kadar onlardan başka hiç kimse düşünmemişti.

Sanki takunyalı ve kalaşnikoflu danışmanlarıyla bir gece aynı düşü görmüşler, sabah kalkıp işe koyulmuşlardı. Önce ülkeyi bir baştan bir başa otoyol ağlarıyla örmek için kollarını sıvamışlar, sonra haberleşme ve enerji yatırımlarına ilk kez onlar girişmişlerdi.

Semra Hanım bütün bunların yeni şeyler olmadığını söylediğinde, nur içinde yatsın Turgut Beyin niçin kara kara düşünmeye başladığını şimdi daha iyi anlıyordu. Yaşarken yalanlara katlanılabiliyordu, ama bir ölümün arkasından sürdürülen yalanlara dayanabilmek çok zordu.

Yeniden boy aynasına doğru yürüdü. Yalnız görüntüsüne uzun uzun baktı. Turgut Beyle el ele gerçekleştirdikleri büyük değişim ve dönüşümü düşündü. Şimdi o yoktu ve Semra Hanım tek başınaydı.

Turgut Beyin ölümünden sonra onu kimse göreve çağırmamıştı, ama o, ülke sorunlarından kolayca kopamayacağını, değişim ve dönüşüme sırt çeviremeyeceğini

şimdi daha iyi anlıyordu. Yaşattıkları bunca değişim ve dönüşümü olumsuz yanlarıyla aktaranlara, yenileşmeyi çarpıtanlara, yükselen yeni değerlerle alay edenlere karşı, yeniden büyük bir öfke duydu. Semra Hanıma göre suç biraz da kendilerindeydi. Son yıllarda ülkede yaşanan değişim ve dönüşümün tek boyutunu sergilemişler; yenileşmeyi ve yükselen yeni değerleri gereği gibi anlamamışlardı.

Değişim, elbette başbakanın ya da cumhurbaşkanı'nın eşi ile el ele, göz göze, diz dize dolaşması; çocuklarının büyük bir lüks içinde "*dolce vita*" bir yaşam sürmeleri değildi. Büyük oğlan Ahmet, küçüğü Efe, biricik kızları Zeynep, damatlar, gelinler, yeğenler, kuzenlerle birlikte siyasete aile boyu katılmak, Türkiye'nin "first lady"sini İstanbul'a il başkanı yapmak, elbette, yenileşme değildi.

Kardeşler için kararnamelerin, dostlar için kürk ithali kolaylıklarının ya da ihaleler, krediler ve teşviklerin değişim ve dönüşümle bir ilgisinin bulunmadığını, zamanında düşünmek gerekirdi.

Madem bu ülkeyi yönetiyorlardı; karınlarını bile zar zor doyuran insanlar için bir gazetenin "*Denizde Korkut, karada Efe, havada Ahmet*" başlığının "Devletin malı deniz, yemeyen domuz" ya da "Yağma Hasan'ın böreği" gibi özdeyişleri anımsatacağını bilmek zorundaydılar.

## **Bijan'dan İki Altın Tabanca...**

Türk halkının arabaları, katları, yatları, pek umursadığı yoktu ama, Turgut Beyin makam uçağı aldırma huyuna alışmamışlardı. Köşkün hela taşlarından kol-tuklarına kadar yenilenmesi konusunda tek suçlu ken-

disiydi. Semra Hanım, 9 milyarlık güvenlik aygıtları, 7 milyarlık kristal avizeler isterken, bunların savurganlık olarak yorumlanacağını hiç düşünmemişti. O yalnızca, Turgut Beyin pırıl pırıl ışıklı bir ortamda, güven içinde çalışmasını istiyordu. "Zavalılık memleketi bu hale getirinceye kadar 7 kere ameliyat olmuş. Bir kez damarı tıkanmış, bir kez de gözü patlamıştı." Ama takdir eden yoktu. Herkesin aklı fikri, 6 yılda aldığı 17 makam arabasındaydı. Hiç kimse devletin, başbakanı ve cumhurbaşkanının otomobilleri ve uçakları için bütçesine 14 milyar 380 milyon lira yıllık ödenek koyabilecek kadar büyüüp güçlendiğini görmek istemiyordu. Değişim ve dönüşümden yana gözükenler bile iki yüzlü davranıyorlardı. Bunca mücadeleden sonra devletin bir numaralı koltuğuna oturmuştu. Altına bir Gulfstream-4 çekmesinin ne sakıncası olabilirdi. Ekrem Pakdemirli böyle bir uçağın ancak 16 milyon dolara alınabileceğini ve bu paranın kendisinde bulunmadığını söyleyecek kadar, tuhaf bir tutum takınabiliyordu. Sanki karşı taraftandı, sanki yenileşmeden yana değildi. Cumhurbaşkanı olduktan sonra elbette sağlam bir uçak gerekliydi. 1989 Eylülüne kadar neler çektiklerini bir Semra Hanım bir de Allah biliyordu. O eski model uçaklarla 32 ülkeye yaptıkları 59 resmi ziyaretten bitap düşmüşlerdi. 267 gün o kapı senin bu kapı benim demeden dolaşmışlar devletten ancak, 57 milyon almışlardı. Hiç olmazsa bir numara olduktan sonra modern ve güvenli uçaklarla seyahat etmeliydiler.

Turgut Beyin devleti temsil ettiği kadar, ülkede yaşanan büyük değişim ve dönüşümün de simgesi olduğunu unutanlar, onun Bijan'dan giyinmesini yadırgıyorlardı. Dünyanın en pahalı erkek mağazasının vitrinine Asil Nadir ve Zülküf Ceylan gibi isimlerin en başına



Turgut Özal yazdırmanın önemli bir işlevi vardı. Gazeteler dergiler haber yapıyor ve böylece Türkiye'nin tanıtımını yapıyordu. Bijan'ı diline dolayanlar Semra Hanımın canını çok sıkıncı. O da paraya kıyıp, Bijan'dan 10'ar bin dolara aldığı iki altın tabancayı; ülkeye, partiye ve aileye çok emek veren, Ağa ve Lutfü Ceylan beylere armağan ederek, düşmanlara gerekli yanıtı vermişti.

### **İlk Ben Söylemiştim...**

İnsanların akılları fikirleri paradaydı. Bakanlar ve bürokratlarla rahat konuşabilmek için Köşke alınan Opus telefonlarına, ekonomiye anında müdahale etmek için kurulan bilgisayar sistemine bile savurganlık diyorlardı.

Semra Hanıma göre, bunlara savurganlık diyebilmek için insanların ekonomik yaşamın farkında olmaları gerekiyordu. Toplumun bütün sınıf ve katmanlarıyla ekonomi konuşması değişim ve dönüşümün en somut kanıtıydı. Ülke, bir baştan öte başa ekonomi konuşan insanların yurdu olmuştu. İnsanlar artık Amerikan doları karşısında Türk lirasının paritesini düşünerek uyanıyorlardı. Altın karşılığı dolar, buğday karşılığı mark, tahvil karşılığı petrol hesaplarına herkesin aklı yatmasa da; bazıları bu karşılaştırmalardan büyük vurgunlar gerçekleştiriyor, köşeyi dönüyorlardı. Hiç kimse, Turgut Beyin işbaşına geldiğinde 1 Amerikan dolarının 265 Türk lirası ettiğini anımsamıyordu. Şimdi 1 doların 10 bin lirayı aşmış, tur üstüne tur bindirmesini dönüşümün gücü olarak açıklamak olası değil miydi? Semra Hanıma göre, dış borçların 19 milyar dolardan 50 milyar do-

lara çıkmasının nedeni de, gerçekleştirilen değişim ve dönüşümdü.

Ağzının ortasına bir Havana pürosu sokup, özel arabasına polis sireni taktırarak, "No.. No.." tişörtuyla ortalarda dolaşan ekonomiden sorumlu Güneş Taner'in "Bir gecede konvertibiliteye geçtim" demesi bile, değişim ve dönüşümün boyutlarını anlatmaya yetiyordu. Semra Hanımın gözlemlerine göre, Paris'te, Bonn'da ve Londra'da, her ne kadar, Türk lirasıyla alışveriş edilemiyorsa da, kendisine güvenen biri çıkıp konvertibiliteye geçtik diyebiliyordu.

İşin aslını astarını araştıran nasıl olsa yoktu. Önemli olan, gerçek olsun ya da olmasın birilerinin ilk kez bunları söyleyebilmesiydi.

Değişimi, dönüşümü ve yenileşmeyi, yükselen yeni değerleri anlatabilmenin tek yolu, artık, bir şeyi "ilk defa söylemekten" bir olgunun "ilk olma özelliğini" anlatabilmekten geçiyordu. Geçmişe ait her şeyin kolaylıkla inkâr edildiği bir toplumda, söze "ilk defa" diyerek başlamak, herkesin olmasa da büyük bir kesimin dikkatini çekiyordu. Artık bambaşka bir ışık altında görünen dünyada, insanlar somut ihtiyaçlarını karşılamak için "ilk"lerin arkasından gönül rahatlığıyla koşabiliyorlardı. Bazı ilk'ler çok önemli, bazılarıysa hiç önemsizdiler. Önemli ya da önemsiz olmaları "hiç mühim değildi" ilk'tiler ve değişim ve dönüşümü anlatıyorlardı. Yenileşme ancak ilk'lerle anlatılabilirdi. Yükselen değerlerin varoluşu nedeni ilk'ler değil miydi? Toplum, ilk'lerin önemli ya da önemsiz olmasına hiç mi hiç takılmıyordu.

Hem sonra, "önem" de görece bir kavram olmuştu. Kimsenin "ehemi, mûhime tercîh etmek" gibi bir derdi yoktu, artık. İnsanlar yeni bir güne gözlerini, tıpkı Tur-

gut Bey ve Semra Hanım gibi "Bugün ne söylesem, bugün ne yapsam" diye açıyorlardı. Sonucu ne olursa olsun "ilk ben söylemişim" diyebilmek için, değişim ve dönüşüm adına, akıllarına gelen her şeyi söylüyor, akıllarından geçen her şeyi yapıyorlardı. Böylece tabular yıkılmış, yükselen yeni değerler ortaya çıkmış oluyordu.

Getirisi olmayan, sevgiye, aşka, umuda "*takılmaca*" yoktu. Akıllı "*olmaca*" ileriye "*görmece*" vardı. "Hamburger"le lahmacun yemek, "fried chicken"la cacık içmek, "cheese burger"le mantı atıştırmaktı aslolan.

Adidas, Levis, Lois, Jordache, Carrera, Convers, Keds, Lee Cooper, Big Star, F. Rosetti ve Benetton "*giymece*"; Ferre, Dior, Le Croix, Valentino, Givarrchy ve Crossbred'lere "*bürünmece*"; Hertage ve Joop "*sürmece*"; Sisley ve Rayban "*takımaca*"; Moschino "*kullanmaca*"; Morosa, Poltrona Fram ve Mara'da "*yıkanmaca*"; Fontana Arte, Artimide ve Delta Quardo'da "*aydınlanmaca*"; Limoges, Christofle ve Kosta Boda'da "*yemece-içmece*"; Stanley ve George Smith'le "*oturmaca*" ile başlayan fetişizm; araba, at, kat, yat, ideolojisinin peşinden "*koşmaca*" aldatmalarıyla sürüp gidiyordu.

Cinselliği tartışan ve konuşan bir toplum olmak bile tek başına bir değişim ve dönüşüm göstergesi değil miydi? Seks araç gereçleri, vibratörler, meyve kokulu prezervatifler, şişme kadınların kapış kapış satıldığı bir toplumda yenileşmeyi yadsımanın olanağı var mıydı?

Hele o telsizi, telefonu, radyosu ve televizyonuyla iletişim dünyasındaki başdöndürücü gelişimin yararlarına sırt çevirmek mümkün üydü? Devlet ve siyaset adamları; liberal ve hatta sosyalist aydınlar ve sanatçılar; şairler, ressamlar, şarkıcı türkücü ve dansözler; gazeteci ve yazarlar; inananlar ve inanmayanlar; gençler,

orta yaşlılar ve yaşlılar; kadınlar ve erkekler; dullar, şen dullar ve millî çapkınlar; homoseksüeller, biseksüeller, travestiler, lezbiyenler herkes ama herkes medya demokrasisinin nimetlerinden yararlanıyordu. Akıl almaz "Tolk, Charl, King Kong Show"larla değişim, dönüşüm, yenileşme ve yükselen değerlerin yeni ülkesi Türkiye'ye katkılarda bulunuyorlardı. Bu iletişim teknolojisi, bu medya demokrasisi müthiş bir şeydi. Turgut Bey, Amerikalardaki hasta yatağından Ankara'daki bakanlar kurulu toplantısına katılıyor, okyanusun ötesinden "Nasıl-sınız bakalım, işler nasıl gidiyor" diyor; bakan arkadaşlarının sağlık duasını alıp, ameliyata girebiliyordu. Nur içinde yatsın, o, bunlara hiç önem vermiyordu. Akıllı fikri yeni yetişen gençlerdeydi.

Semra Hanım, parasız ama telekartlı, bilgisiz ama bilgisayarlı gençlerin arkasından bakan Turgut Beyin "Müthiş bir kuşak yetişiyor" demesini bir türlü anlamıyordu.

### **Ligorin Cinsî Bir Tavuk...**

Semra Hanımı bile zaman zaman telaşa düşüren bazı ilkler vardı. Tehlikeli gelişmeleri anlatıyor olsalar da, toplumdan hiç tepki almıyorlardı.

Mesela; dünyanın hiçbir ülkesinde kendi Meclis başkanı ve hükümet başkanı ile onun gibi mahkemelik olan bir tek devlet başkanı yoktu. Böyle abuk bir şeyi dünya siyasetine, ilk defa o armağan ediyordu. Sağ olsun Turgut Bey, Süleyman Beyle de, Cindoruk'la da mahkemelikti. Altından kalkamadığı her demeç, yalanlayamayacağı her olay için avukat Bilgin Yazıcıoğlu ara-

nıp, mahkemeye başvuruluyordu. Kendisine "alışamadım" diyen genç bir subayın ordudan atılmasına ses çıkarmıyor, alışamayanlardan 43 yurttaşı ve 16 gazeteciyi "alışırlar, alışırlar" diyerek mahkemeye veriyordu. "Alışmak, alıştırmak" için yargı yolu ile cezalandırmak gibi ilginç bir yöntemi deneyen, dünyadaki ilk siyaset adamı Turgut Beydi. Bunlar açık rejimin şimdiye dek görülmeyen yepyeni bir yanıydı.

Dünyada pek az devlet ve siyaset adamı Turgut Bey kadar Anayasa Mahkemesi, Danıştay, Yüksek Seçim Kurulu, Barolar Birliği gibi yüksek yargı organlarıyla kavgalı olabilirdi.

O vatana ihanet yasasını kaldıran bir siyaset adamı olmakla da dünya ilklerinin arasına girecekti. Onu kimileri "Visionnaire" bir peygamber, kimileri ise "vatana ihanetin" eşiğinde bir devlet adamı olarak görmüşlerdi. Turgut Bey hiç kimseye aldırıyor "Hiyanet-i Vataniye Kanunu"nu yürürlükten kaldırıyordu. Ama "yarası olan gocunur" dokundurmalarıyla muhalefet yine bir "Vatana İhanet Yasası" hazırlayıp Meclise sevk ediyordu. Belki de dünya siyaset tarihine "vatana ihaneti" ayağa düşüren ilk devlet başkanı olarak geçecekti.

Dünyada pek az devlet ve siyaset adamına nasip olacak biçimde "istenmiyordu". Eski dava arkadaşı ve yoldaşı Meclis Başkanı Kaya Erdem, yaşına başına bakmadan ışık ve ses gösterileri yaparak yazdığı yazılarla Turgut Beye karşı çıkıyordu. Gökyüzüne "Bu Meclis yalnız ve yalnız milletin emrine uymak zorundadır" ya da "İsmi ve makamı ne olursa olsun bu hakkını bir şahsa devir ve teslim edemez" yazdırıyordu. Parlamento başkanı tarafından kendisine gökyüzündeki bulutlarla muhalefet edilen ilk devlet başkanı da oydu. Konutunun

suyu ve elektriği kesilerek görevinden uzaklaştırılması düşünölen ilk devlet başkanı da..

Bir gün kızacak ve Türkiye'de hukukçuları "Anayasaı bilmemekle" suçlayan ilk devlet adamı rahmetli Turgut Bey olacaktır.

Dünyada "İddiaya" girerek "lades" tutuşarak ölkö yöneten devlet ve siyaset adamı görölmüş ve duyulmuş değildi. Mehmet Keçeciler'in hükümetten azlı, Turgut Beyin siyasete getirdiğı dinamizmle, ligorin cinsi bir tavuğun lades kemiğı sayesinde sağlanabilmişti. Körfez Savaşı sırasında her telefon konuşmasında Başkan Bush ile Savunma Bakanı Cheney ile Orgeneral Powel ile bahse tutuşuyorlardı. Dünyanın hiçbir ölkesinde tavukların siyasete katıldıkları görölmemişti ama, dünyada ilk kez, seçimle iş başına gelen bir devlet başkanının "Ben siyaset adamı değilim" dediğı, Turgut Bey örneğinde görölecekti. Yükselen yeni değerler bağlamında bütün bunların da garipsenecek bir yanı yoktu.

Örneğın; dünyanın hiçbir yerinde bir devletin ya da hükümetin başkanı, kişisel haklarına saldırı nedeniyle açtığı maddi ve manevi tazminatlardan aldığı parayı kazanç olarak kabul edemezdi. Oysa, Turgut Bey bunu ilk defa "medar-ı maişet" kabul ettiğini söyleyen ve kendisine hakaret edenlerden 1 milyar 780 milyon lira talep eden bir siyaset adamıydı. Başbakanlığı döneminde devlet kesesinden bir tekzip ve yalanlama bürosu kurdurarak işleri bir sistematige bağlayacaktı.

Muhalefet milletvekillerine, Meclis kürsüsünde yaptıkları konuşmaları ya da açıklanan görüşleri nedeniyle davalar açıyor, tahsilat için evlerine haciz memurları gönderiyordu. Üstelik gecikme fazlalarını de istiyordu. Ekonomik dönüşümün zorunlu kıldığı sonuçlardı, bunlar.

Mesela o; Türkiye'nin "hacı" unvanlı ilk seçilmiş devlet başkanı olacaktı. Nüfusunun büyük bir kısmı Müslüman olan bir ülkede, Cuma Namazı kılan ve Hacc'a giden bir devlet başkanının olmasında ne gibi bir sakınca bulunabilirdi. Açık seçik söylemişti: "Devlet laikti, ama o değildi" Elbette devlet laikti, ama milletvekilleri, bakanlar, valiler, bürokratlar laik olmayabilirdi.

Cumhurbaşkanlığı mavi salonunu mescit haline getiren, arkasında saf tutan, tarikat ve siyaset arkadaşı milletvekillerine imamlık yapıp namaz kuldıran ilk devlet başkanı da, nur içinde yatsın Turgut Beydi.

Okul duvarlarındaki kendi resminin yanına "hadis ve ayetleri" çerçeveletip astırarak ya da Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı'nı "dinimize yakın bulduğunu" söyleyerek ya da "Allah'tan başka hiç kimseye hesap vermeyeceğini" açıklayarak laik devletin sofu bir başkanı olmanın ilginç örneklerini vermeyi bilmişti.

"Kevser Sure'li ya da "Eltehiyatü'lü yazılı, "32 farz"lı "Kıbleyi bulmalı" sözlü sınavları unutuyor; laisizm üzerinde nutuklar atıyordu. Liselerden felsefe ve mantık derslerini kaldırıp, Kuran kurslarına ortaokul eşidi diploma vermeye kalkıyor; sonra da büyük bir pıshınlıkla çağdaşlık konferansları veriyordu.

Değişim ve dönüşümü gerçekleştirmek için bazı tabuları yıkmaktan başka çözüm yoktu. Nur içinde yatsın ama, siyaseten başı daraldığı zaman ya "Semra Hanımın parti genel başkanlığına veya milletvekilliğine niyellendiği" haberlerini yayıyor, ya da "güç odaklarından" söz ediyordu.

Güç odakları meselesini bir türlü anlayamıyordu Semra Hanım. Bir yandan güç odaklarından yakınıyor, bir yandan da MİT raporu olayının, Horzum olayının araştırılmasını fiilen engelliyordu. Kendisine yönelen si-

lahın arkasındaki elin ortaya çıkarılması ya da Adıgüzel cinayetinin aydınlatılması gibi sorunları hiç dert etmiyordu. Profesör Muammer Aksoy'dan gazeteci U ur Mumcu'ya kadar uzanan "kıyamdan" haberi yokmuş gibi davranıyordu. İçine geldiği zaman g   odakları "seçil-meyenlerdi" içine geldiğinde "silahlı kuvvetler"di. Zaman zamanda; yeraltını, kaçakçıları, mafyayı "g   odakları" olarak tanımlıyor, için içinden sıyrılıyordu.

Örneğin; yasalara göre ba komutanı olduğu silahlı kuvvetler için söyledikleriyle de, rahatlıkla dünya ilkleri arasında yer alabilecek çapta bir devlet ve siyaset adamı olduğunu göstermişti. "Darbe yapmaktan başka bir i e yaramazlar" derken, demokrasiyi değil, savaşı savunuyordu. "Ordumuz çok zayıf" derken, bir savaş kışkırtıcıydı. "Bana sava acak pa a lazım" derken, Musul ve Kerkük d  leri görüyordu. Semra Hanım, Turgut Beyin Körfez Savaşı sırasında ordu ile gerginle en ilişkilerinde gülünecek yanlar da buluyordu. Ona göre Türkiye; Meczasin hükümete, hükümetin K  ke, K  k n Başkan Bush'a devrettiği yetkilerle yönetiliyordu. Turgut Bey ise çok güçlü görünmesine karşılık, askerlerin ayak diremeleri nedeniyle, sanki ordusu olmayan bir ba komutan durumundaydı. Bunları söyledikten sonra Genelkurmay Başkanlığı'nı, Semra Hanımın, be enip-seçip-atadı ı Milli Savunma Bakanı Ercan Vuralhan'a ba lamak istemesi, ondaki değişim ruhunu anlatıyor olmalıydı. Semra Hanıma göre de, her ne kadar anayasal bir kurum olsa da Milli Güvenlik Kurulu, günümüzün sivil toplum anlayışına ters d  yüyordu. 1982 Anayasasının  a dı ılı ına rza gösterip, Milli Güvenlik Kurulu kaldırı-larak demokratikle meye aklı ermiyordu.

Savaş bölgesine yakın yurt köşelerinde halka gaz maskesi da ıtılmaya ba lanmıştı ama, Ankara'da Milli



Savunma Bakanı, Genelkurmay Başkanı, Dışışleri Bakanı istifa etmişlerdi. 7'nci Kolordu 65'inci ve 51'inci Tümen komutanlarının istifalarından sonra da kılı kıpırdamamıştı Turgut Beyin. Ona ve akıldaneleri danışmanlarına göre, gerek din gerek ordu ve gerekse Kürtler konusunda oluşan "70 yıllık resmi ideoloji" ancak bu tür çıkışlarla aşılabılır, aşındırılabilirdi.

Mesela o; dış ilişkiler alanında da birçok ilk'in altına unutulmayacak imzalar koymuştu. Dünyada, konutuna Dışışleri Bakanlığınca özel eğitimli ajan sokulan, dinleme aygıtları yerleştirilen belki de ilk cumhurbaşkanı oydu. Dışışleri Bakanlığına, Bakan Mesut Yılmaz'ın istifa haberini bir "haber ajansından öğrenecek" ölçüde değer veriyordu. Veya bir devlet başkanı ile yapacağı ikili görüşmede, dışışleri bakanına, rahatlıkla, kapıyı arkadan kapatmasını söyleyen ilk devlet başkanı oluyordu. Üstelik bu görüşmenin tutanaklarının haber olarak yayımlanmasını, kendisine başkaldıran Hasan Celal Güzel'in ocağına incir ağacı dikmek için kullanıyor, gazetecilerin casusluk suçuyla yargılanmalarına hiç ses çıkarmıyordu. Semra Hanım için inanmak güçtü ama bu işleri; Süleyman Demirel ile Bülent Ecevit'in başbakanlık dönemlerinde Bulgaristan yetkilileriyle yaptıkları görüşmelerin gizli tutanaklarını Meclis kürsüsünden "faş ettikten" sonra yapıyordu.

Parlamentar bir sistemde önüne gelen her belgeyi imzalama merakı konusunda da dünya ilkleri arasında, elbette, o vardı. Avrupa Konvansiyonel Kuvvet İndirimi Anlaşması'nda da, Paris Şartı'nda da, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Anlaşması'nda da kendi imzası olsun istiyordu. Rahmetli belki de bu imzalarıyla tarihe geçeceğine inanıyordu.

Turgut Bey, gerek başbakanlığı ve gerekse cumhur-

başkanlığı dönemindeki tutumlarıyla dış politikaya yeni bir ivme kazandırmıştı. Kural ve tabu dinlemiyor, gelenek ve görenekleri yıkıyor "Kendi ülkesinin hükümetinde görev almak için ABD büyükelçisiyle görüşüyor" ya da partisinin iktidara gelmesine katkılarından dolayı bir yabancı devlet başkanına "şükran mektubu yazabiliyordu."

Büyük oğlu Ahmet'i de bir pilot olarak göndereceğini söylediği Körfez Savaşının külleri arasında, siyasal başarı ararken de, dış politikada şimdiye dek görülmemiş bir biçimde ilk defa açık seçik konuşuyordu. Bir yandan "Bu kadar az işle bu kadar büyük kârı hayatımda ilk kez yapıyorum" diyerek, devletin ve ordunun başı olarak, aklınca savaşı dolara tahvil ediyordu. Bir yandan da savaşa karşı olanları suçluyordu. Ona göre, halk "cengaverliğini" yitirmişti. Savaşla barış arasında kalan Başbakan zavallı Akbulut'un ise "korğudan bacakları titriyordu."

Semra Hanıma göre, insanların gerçek yüzü savaşta belli oluyordu. Amerikan Merkezi Haberalma Örgütü CIA'nın Körfez Savaşı sırasında Başkan Bush'un yaptığı telefon konuşmalarını değerlendirmesi sonucunda, Turgut Beyin Amerika Birleşik Devletleri'nin ve Başkan Bush'un "gerçek dostu" olduğu ortaya çıkıyordu. Yenileşme uğruna yıkılan dış politika gelenekleri bile, yenileşmenin tek başına kanıtlarını oluşturabilecek zenginlikleydiler.

### **Yağmur Duasına Çıkın...**

Örneğin onun aktif politikadan gelen bir siyaset adamı olarak, cumhurbaşkanı olduğunu söylemesinin garipsenecek hiçbir yanı yoktu. Ama, iç siyasette de ilk

olmak adına akla hayale gelmeyecek işler yapıyordu. Cumhurbaşkanlığı şapkasını Köşkte bırakıyor, miting alanlarına çıkıp "ANAP'a oy vermeleri için" halka ant içiriyordu.

Gerek kendi partisinden, gerekse muhalefet partilerinden milletvekillerini tehdit etme konusunda da önemli ilk örnekleri Turgut Bey verecekti. Yerel seçimlerde ülke düzeyinde uğradıkları ağır yenilgiden sonra, dilini tutamayıp "Böylece büyük kentlerin yükünden kurtulduk" diyecek; devlet başkanı olarak gittiği İstanbul'un su sorununu açıp, kendisinden parasal destek isteyen belediye başkanına "Yağmur duası"na çıkmalarını önerecekti.

Oluşturduğu hükümete güvenoyu vermeyenlerin "siyasi gelecekleri"nin biteceğini açık seçik müjdelerken de bir yenilik yaptığı inancındaydı. Değil Türkiye'de, belki de Ortadoğu'da ve Balkanlar'da ilk defa "Benim ve eşimin yüzde 45, ANAP'ın ise yüzde 33 oyu var" diyebilme yürekliliğini gösteriyor; partililerinin "ortada gözükmemesi" önerisini "Aptallar, ben olmasam ANAP yüzde 10'a düşer" sözleriyle yanıtlıyordu.

Siyaset söylemine getirdiği yalınlık açısından da, rahatlıkla, dünya klasmanında önemli yeri olan ilk siyasiler arasındaydı. Bir yandan, küçükleri muzır neşriyattan korumak için yasal önlemler alıyor, bir yandan da siyasal söylemine cinsellik katarak konuşuyordu. İlk denemesinde ana muhalefet lideri Erdal İnönü'ye kendisiyle değil "Küçük Turgut"la uğraşmasını" salık vermişti de, yer yerinden oynamıştı. "Yalnız Turgut Beyin küçüğü yok, herkesin küçüğü var" diyenlerden tutun da "Küçük Turgut'la Semra Hanım uğraşsın, o daha iyi tanır" diyenlere kadar terbiye dışı yorumlar yapılmıştı. Saygın devlet ve siyaset adamı İhsan Sabri Çağlayangil

için "Ne de olsa Bursalı" derken de "Yengemin şeyi olsa, eniştem olurdu" derken de, ilk olmanın heyecanını yaşıyordu. Tıp dünyasında "müstehtecen konuşma nedenlerinin" tartışıldığı bir sırada işe Semra Hanımı gerçekten çok kızdıran bir olay yaşanacaktı. Siyaset kulislerinde, Alberto Pirelli'nin ünlü mankenlerin çıplak ve erotik pozlarının yer aldığı 1991 duvar takviminden bir tane de Turgut Beyin edindiği konuşuluyordu. Bunları, değişim, dönüşüm ve yükselen yeni değerler açısından görmemek için, Özal karşıtı olmaktan başka bir neden düşünülemezdi herhalde?

Mesela o: yürürlüğe koyduğu ekonomi politikalarıyla insanları yurttaşlıktan çıkarıp onları birer tüketici yapmaktaki becerisi açısından da, Türkiye'de ilkti. Ekonomiyi düze çıkarmak için çalışıp çabalıyor, kendisine zaman istiyordu. Durmadan üç yıl daha beş yıl daha diyerek toplumun güven duygularıyla oynuyordu.

Zamanı, çok kısa süre sonra öylesine anlamsızlaştırdı ki, Friedman'cılıktan-Thatcher'izmcilikten-serbest piyasacılıktan-restorasyonculuktan akıllı karışan insanlar ekonominin ne zaman düzeleceğini "merak bile etmez" duruma geldiler. Ekonomi bazıları için düzeliyor, bazıları için ise, her geçen gün biraz daha, batağa saplanıyordu.

Açık açık ve hiç korkmadan, ekonominin düzeldiği tezini savunanların yanında yer alarak "Ben zenginleri severim" diyen belki de ilk siyaset adamıydı. "Mısırlı memurların Türkiyeli memurlardan 18 kat daha az maaş aldığını" söylerken de; "Türkiye'de işçi ücretleri düşüktür" diyerek, ülkeye yabancı sermayeyi çağırırken de; "Açız, işsiziz" diyenlere "sen de oy verme" derken de gerçekçi davrandığına inanıyordu. Sendika ve sendikacı düşmanlığı yeni değildi ama değişimi ve dönüşümün

vardığı boyutları açıklamak için "Artık DİSK yok, grev yapamazlar" demekten çekinmeyecekti. Hiç renk vermiyordu ama "Çankaya'nın şişmanı, işçi düşmanı" sözlerinden, eski bir MESS başkanı olarak, büyük keyif aldığı söyleniyordu.

Semra Hanıma göre; çok iyi bildiğini iddia ettiği ekonomi konusundaki en büyük potunu, sosyal devletle sosyalist devleti karıştırarak kırmıştı. İnsanlar günlerce "Her ileri ülkede sosyal devlet kavramı bitmiştir" sözlerine gülmüşlerdi. Söylenenlere göre, böyle konuşarak önce cumhurbaşkanlığı andını çığnıyordu. Sonra da Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nden de, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Sözleşmesinden de haberi olmadığını anlatmış oluyordu. Hiç olmazsa, büyük gürültülerle altına imza koyduğu Paris Şartı'nı okumuş olsaydı diyenler de çıkmıştı.

Türkiye'de artık eleştiri özgürlüğü vardı. Herkes herkese istediğini söylüyordu ama, birkaç kişi istediklerini yapabiliyorlardı. Bu değişim, dönüşüm ve yenileşme değil de, neydi?

Değişim ve dönüşüm uğruna yaptığı akıl almaz işlerden birini de, 2'nci Cumhuriyet için harcadığı çabalarla göstermişti. Herkesi projenin mimarının kendisi olduğuna inandırmaya çalışıyor; amacının Hür Teşebbüs, Hür Düşünce ve Yeni Dünya Düzeni olduğunu açıklıyordu. Atatürk Cumhuriyeti işlevini bitirmişti, vatan Özal Cumhuriyeti'nin omuzları üzerinde yükselecekti. 1'inci Cumhuriyet iktidarı Osmanlı hanedanından alıp tek parti yönetimine vermişti; 2'nci Cumhuriyet'te iktidarın ANAP'tan alınıp Özal hanedanına devredilmesi planlanıyordu.

İstiklal Mahkemelerini eleştiriyordu, ama iktidarı döneminde genç insanları darağaçlarına gönderiyordu.

Tevhid-i Tedrisat'ı eleştiriyordu, ama ilkokul çocuklarının ellerinde tutulup Cuma namazlarına götürülmelerine göz yumuyordu. 1'inci Cumhuriyet'te çalınıp çırpılacak hiçbir şey kalmamıştı; Cumhuriyet'in başındaki sayıyı değiştirip değişim, dönüşüm, yenileşme ve yükselen yeni değerlerin sahiplerine akıl almaz olanaklar sağlanacaktı. Nur içinde yatsın Turgut Bey, tartışmacıları hiç rahat bırakmadı. Siyaset ve toplum bilimcilerin aslında, çok geç başlattıkları bu tartışmanın içine önce birkaç danışmanını sızdırdı. Sonra da sahte yenileşmeci kimliğiyle tartışmayı sahiplenmeye kalktı. Temel insan hak ve özgürlükleri konusundaki yaklaşımlarına bakıldığında, 2'nci Cumhuriyet tartışmalarında konuşulanların ayırdında olmadığı belli oluyordu. O böyle bir projeye; kendisinin, partisinin ve ailesinin önlenemeyen geri gidişini durdurmayı planlıyordu.

Semra Hanıma göre, onu yine danışmanları kandırmıştı. Yoksa Turgut Beyin 2'nci Cumhuriyeti kurmak, onu demokratik kurum ve kurallarla donatmak gibi bir derdi ve zamanı yoktu. Örneğin "Biz cumhuriyet kuşağı çocuklarıyız" derken, gözlerinin içi gülüyor; 1'inci Cumhuriyet'i sevdiği her halinden belli oluyordu. Anlaşılan, rahmetli 2'nci Cumhuriyet'i kurup, üstüne oturmak istiyordu. Turgut Beyin bu isteği, Kürtlere, Nakşilere ve Süleymancılara dayalı bir siyasi parti kurup aktif siyasete dönme isteğiyle örtüşüyordu.

### **Yolsuzlukta Dünya Üçüncüsü...**

Örneğin o kamuoyu yoklamalarında haftanın, ayın "en çok konuşulan siyaset adamı" dalında erişilmesi güç bir rekoru yıllarca elinde tuttu. Dünya parlamentolarında, kendisi ve ailesi hakkında en çok denetim yolu-

na başvurulana devlet ve siyaset adamı oldu. Türkiye Büyük Millet Meclisinde kendisinin, Yıldırım Akbulut'un ve Mesut Yılmaz'ın başbakanlıkları döneminde, çeşitli konularda binlerce yazılı ve sözlü soru, genel görüşme ve araştırma önergesi verildi. Süresi içinde görüşülemediği ya da yanıtlanmadığı için hükümsüz sayılan önergelerden 109'u yolsuzluklarla ilgiliydi. Bunlardan 65'i Özal ailesini ilgilendiriyordu. Oy çoğunluğuna dayanarak görüştürmeme ve yanıt vermeyerek geçersiz kılma yöntemlerinde dünya çapında büyük başarıları görüldü. Sonuçta, Türkiye başka sıfatlarla tanımlanmaya başladı. Birleşmiş Milletler raporlarında "En Az Özgür Ülke" olarak tanımlanan, Avrupa Konseyince "İşken-ce Suçlusu Ülke" olarak nitelenen Türkiye; rüşvet ve yolsuzluğun en yaygın olduğu ülkeler arasında İtalya ve İspanya'dan sonra "Dünya üçüncülüğüne" yükseliyordu.

Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Yasası'nda, partililerinin oylarıyla çok komik bir güvenceye kavuşarak, herkese hayretten parmak ısırtırdı. Yasa metni "Cumhurbaşkanının sorumluluğu olmadığı için, mal beyanı vermesine de gerek olmadığı" biçiminde düzenlendi.

Ayrıca "ifade vermeyerek" ya da "rapor saklayarak" unutturma yöntemlerinde de, hiç kimsenin düşünmeye bile cesaret edemeyeceği ilk'lerde de onun imzası vardı.

Yasama ve denetim çalışmalarını "Egemenliğin kayıtsız şartsız milletin" olduğu ilkesiyle sürdüren Türkiye Büyük Millet Meclisinde, Horzum olayını 15 ay süre ile araştıran komisyonun sonuç raporu kamuoyundan ustaca gizlendi.

Semra Hanıma, SHP'lilerin komisyonun kurulmasına dayanak oluşturan önergeleri 1988'de ulaşmıştı;

ama, o, önemsememişti. Her zamanki çamur atmalar-  
dan biri sanmıştı:

"Ülkemizde yıllardır devam eden usulsüzlük, yolsuzluk iddiaları vardır. Bir yandan bu iddialar asılsız denirken, diğer yandan kamu kaynakları talan edilmektedir. Gittikçe büyüyen çirkef çamuru devletin tüm kurumları ve bireylerine sıçramaktadır.

En son Kaya Erdem Bülent Şemiler - Kemal Horzum olayı ile ayyuka çıkan sorulardaki gerçeklerin bulunması ve artık devletin yıpratılmasının önlenmesi için anayasa uyarınca bir Meclis araştırması açılmasını talep etmekteyiz."

Dört küçük tümceyle anlatılan bu olay, kimine göre Türkiye'de yaşanan bir değişim ve dönüşümü; kimine göre ise büyük bir çürüme ve yozlaşmayı anlatıyordu.

Muhalefet milletvekilleri, böyle bir araştırmanın yapılmasını zorunlu kılan gerekçeleri tek tek sıralamışlardı. Hiç kimse hayır diyemedi ve komisyon kurulup çalışmalarına başladı. Bir yılı aşkın süren çalışmalar sonunda, ortalama bir rapor ve rapora eklenen müthiş bir karşı oy yazısı büyük bir kurnazlıkla kamuoyundan gizlendi ve Meclisin tozlu raflarına kaldırıldı. Önerge sahiplerinden ve araştırma komisyonu üyelerinden Fikri Sağlar ve Mehmet Moğultay'ın karşı oy yazıları, aslında, Türkiye'de yaşandığı söylenen değişim ve dönüşümün önemli ipuçlarını veriyordu.

Dünyanın demokrasi ile yönetilen tüm ülkelerinde büyük sarsıntılara yol açabilecek sorular ve yanıtlarından, DYP-SHP Koalisyon Hükümetinin yolsuzlukları araştırmakla görevli Devlet Bakanının bile haberi olmayacaktı. Çünkü 10/56 sayılı Araştırma Komisyonu Raporu ne milletvekillerine, ne komisyon üyelerine, ne de



başına dağıtılacaktı. Semra Hanımın böyle bir raporun varlığından haberi olmuştı. Ama, seçimler, cumhurbaşkanlığı meselesi, il başkanlığı sorunu gibi hay-huy arasında koşturmakta, doğrusu, o da unutup gitmişti. Oysa Semra Hanım şimdi, yıllar sonra, bir dönemin gerçek yüzünü ortaya çıkaran raporla yüz yüzeydi. Kalın dosyalardan birinin arasından sıyrılıp, beni okuyun der gibi yere uzanan raporu okumak zorunda hissetti kendini.

Raporda, kamu çalışanlarının yetersizliklerinden başlayarak parlamentoya saygısızlıklarına kadar birçok nedenle "Devletin çalışmayan bir bürokrat topluluğunun elinde olduğu" belirtiliyordu. Bürokrasi ayak diremiş, istenilen belge ve bilgileri vermemişti. Bürokratlar gerçek dışı beyanlarda bulunmuşlar, bile bile yalan söylemişlerdi.

Komisyon, Kemal Horzum ile Emlak Bankası arasındaki borç alacak ilişkilerinin karanlık noktalarını araştırmak için oluşturulmuştu. Ancak, hiç hesapta olmayan bir biçimde, Özal'a suikast girişiminden, ünlü MİT raporuna; Kaya Erdem'in istifasından, Hasan Celal Güzel'in aşk hikâyesine; Kenan Evren'den, Nusret Demiral'a; ABD Kongre raporlarından, İranganate olayına kadar birçok konuyla karşılaşılacaktı.

Karşı oy yazısında akıllara durgunluk veren iddialar yer alıyordu. Her biri tek başına soruşturma konusu olabilecek savlar, komisyonun kurnaz ANAP'lıları tarafından kamuoyundan gizlenebiliyordu:

"Siyasi olarak, bir İsviçre bankasının Türkiye Emlak Kredi Bankası'na 13 Mart 1983 tarihinde çektiği telex notu ile ortaya çıkan Horzum olayının kimin kimlerin korumasıyla uzun süre gizlenebildiği sorusu; yanıtız kalmıştır.

Horzum'un dolandırıcılık yaptığına ilişkin bankaya tam 158 kez uyarı yazısı geldiği ve bunun araştırılmadığı savının salt parasal yanı olmadığı ortadayken, konunun muhatabı olarak Kemal Horzum ve birkaç banka yöneticisinin gösterilmesi anlamlıdır. Bu bağlamda, bankanın ilk genel müdürü Cemal Kulu'nun ilgili bakanaya yaptığı başvuru nerededir, niçin ortaya çıkarılmamıştır?

Dönemin Cumhurbaşkanı Evren'in Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'nu niçin devreye sokmadığı olayın en karanlık noktasıdır.

Başbakan Turgut Özal'ın talimatıyla Bülent Şemiler ve üst düzeyde iki devlet yetkilisinin İsviçre'de yaptıkları incelemeyle ilgili rapor ortada yoktur. Bu raporun içeriği niçin saklanmaktadır? Turgut Özal'ın komisyona ifade vermemesinin nedeni nedir? İsrarla kaçması olayın bir sis perdesi ile örtülmesine neden olmaktadır. Sorunun siyaseten örtülme isteğinin, suçunun, kanıtı ise Şemiler'in 'belgeler benimle birlikte İsviçre'ye gelen resmi kişilere verildi' yanıtındadır."

### **Köşkün Engellenmesi...**

Semra Hanım Köşkü toplarken bir raslantı sonucu ulaştığı belgelerin köşe bucak saklanmasına bir anlam verememişti. Kapıyı açıp bir Köşk görevlisini çağırırsa ve "Bülent'le İsviçre'ye giden kimdi?" diye sorsa, başını kuma sokup gizlenen devlet yetkilisini kolaylıkla bulabilirdi. İşaretparmağının ucunu hafifçe ıslatıp bir sayfa daha çevirecekti:

"Şemiler'in 'Problem adli açıdan çözülmeden kapatılmıştır' savı ile 'Bir Başbakan Yardımcısı (Kaya Erdem)

ile bir Başbakan başdanışmanı ve genel müdür (kendisi) devletin ve hükümetin güvenliğini ilgilendiren bir konuda hiç araştırma yapılmadan istifa ettirilmiştir' savı bile tek başına soruşturmanın yenilenmesi gerekçesi olabilir.

Bir başka konu ise, bir kamu kurumu olan MİT'in adı ile yayınlanan ve kaleme alanları belli olan bir raporun içeriğidir. Çok ciddi iddialar öne sürülmesine rağmen, bunlar öylece ortada kalmıştır. Üstelik adı geçenler görevlerinde taltif edilmişlerdir. Örneğin raporda adı geçen Ünal Erkan Edirne Valisi, Mehmet Ağar İstanbul Emniyet Müdürü olmuştur. Bu ciddiyetsizlik ve sorumsuzluk göstergesidir. Şayet rapordaki iddialar doğru değilse, öne sürenlere ne ceza verilmiştir? Şayet doğruysa ilgililerine ne yapılmıştır? Hangi gerekçe ile taltif edilmişlerdir? Başka bir iddia, aranılan hayali ihracatçı Turan Çevik'i yakaladığını söyleyen ve basına göstereceğini bildiren İzmir Emniyet Müdürü Lütfü Tomuş, düzenlediği basın toplantısında 'şaka yaptım' diyebilme sorumsuzluğunu gösterebilmiştir. Ve bu kişiyle ilgili hiçbir işlem yapılmamıştır.

Gerek Bülent Şemiler'in gerekse onun adına çalışan uzmanların Kemal Horzum olayında DYP lideri Süleyman Demirel'in yeğeni Yahya Demirel'i çıkarmaları ve Turgut Özal'ın 'Şekerbank olayıyla da siz ilgilenin' talimatı vermesi, akla ünlü MİT raporunu getirmektedir. Özal ve çevresinin Banker Bako olayıyla karşıtlarını yipratarak seçim kazanma anlayışı, Horzum olayında da hissedilmektedir. Nitekim, Sayın Kaya Erdem ile görüşmemizde 'durup dururken böyle bir konuyla ilgilendirilmesinin' asıl nedeninin 'siyasi gelişmelerde alacağı yerin (Cumhurbaşkanlığının) engellenmesi olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Kaldı ki Hasan Celal Güzel-Hande

Mumcu olayı, Abdülbaki Albayrak olayı hafızalarda kuşku uyandıran örneklerdir."

Semra Hanım yaşanan bütün bu olayları "değişim ve dönüşümün kaçınılmaz sonucu" olarak düşünmenin bir yararı olup olmadığını sordu kendine. Yoktu. Acaba tanıdıklarına, dost ve ahabplarına, geleceklerini onlara bağlayan genç insanlara yazık mı etmişlerdi? Her şeye Kaya Beylerle birlikte başladıkları eski güzel günleri anımsadı. İktidarlarının beşinci yılını doldurduklarında bakan koltuğuna oturan 42 milletvekilinden 17'si hakkındaki yolsuzluk ve usulsüzlük iddiaları art arda kolayca yazılabiliyordu. Meclisteki oy çoğunluğu ile işleri idare ediyor, duymamış ve görmemiş gibi yapıyorlardı. Her şeyi yüzüstü bırakıp öldüğü gün, Mecliste ve savcılıklarda 21 ANAP'lı bakan hakkında kovuşturma sürdürülüyor; rahmetli Turgut Bey "gıyabında" Yüce Divanda yargılanıyordu. Liberalleşmenin dayattığı açık rejim bu olmalıydı.

Merhum bir cumhurbaşkanının dul eşi olsa da, şimdi yanında, yola birlikte çıktıkları arkadaşlarından hiç kimse yoktu. Kimi "Hükümet etme anlayışımız", kimi "devlet anlayışımız" uymuyor deyip çekip gitmişti.

Turgut Beyin Başbakanlıktan Cumhurbaşkanlığına yükselmenin manevi hazzı dışında, düşman kazanmaktan başka, kendilerine ne yararı olmuştu? Gizlenen şeyler, bugün olmazsa yarın, ama bir gün mutlaka araştırılıp bulunacak; yazılıp, çizilip, konuşulacaktı. Değişim ve dönüşüm dedikleri o büyük olay da, aslında, böyle bir açıklığı zorunlu kılmıyor muydu? Yoksa o; değişimin, dönüşümün, yenileşmenin ve yükselen yeni değerlerin ne olduğunu mu bilmiyordu? Okudukça şaşıyor, şaşırdıka okuyordu. Turgut Beyin belgelerini eskiciye satmadığına bin pişman oluyordu:

"Bülent Şemiler'in bir banka genel müdürü olarak Başbakan Özal'ın suikast olayını incelemesi ve komisyonumuzda 'Bu konuda bildiklerini açıklamak istemediğini' söylemesi ciddi bir olaydır. Kartal Demirağ'ın yargılanması sürecinde bu bilgilerin Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin değerlendirmesinden kaçırılmasını anlamak mümkün değildir. Komisyonumuzda dinlenen uzman tanıkların, gerek Emlak Bankası'nın dolandırılması olayının gerekse Özal suikastı olayının soruşturmalarının 'Adli makamların elinden alındığı' iddiaları çok ciddi ve çok boyutlu sonuçların ortaya çıkmasının engellendiği, engellenmek istendiği biçiminde düşünülmelidir.

Komisyonunda dinlenen tanıkların sık sık 'uyuşturucu, silah ve kara para aklama girişimlerine' değinmelerine karşın; bu savlar tutanaklarda kalmıştır. Örneğin; Afyon Sandıklı'da kontrgerilla iddiaları ve bulguları sonucu, bazı güçlerin bu araştırmayı durdurma girişimleri başlı başına bir araştırma konusu olmalıdır.

Kemal Horzum, komisyonumuza verdiği ifadelerinde birkaç kez 'Öldürülmekten korktuğunu' söylemiştir. Kemal Horzum ve avukatı Uğur Alacakaptan 'Ahmet Özal'a ve daha sonra Bülent Şemiler'e rüşvet verilmesine ilişkin bilgi ve belgeleri getireceklerini' söylemişlerdir. Bu belgelere hukuk sistemi içinde ulaşamamak düşünülemez. Kemal Horzum'un İngiltere'de oturan bir kişinin aracılığıyla 'Şemiler adına 5 bin dolar istendiği' iddiasını belgeye döktüğünü söylemesine karşın bu belgeleri komisyona getirmemesi kuşku vericidir. Kemal Horzum ve Bülent Şemiler'in ifadelerinde, gerçeklerin açıklanmasını engelleyen çelişkiler vardır. İfade tutanaklarının doğrudan yetkili kamu kurumlarınca tekrar incelenmesi gereğine inanmaktayız."

Şimdi tek başına, o koskoca boy aynasının karşındaydı Semra Hanım. Bütün bunlar hiç olmasaydı, hiç yaşanmasaydı ne olurdu, diye düşünüyordu.

"Keşke olmasaydı" dediği birçok şeyi birlikte yaşamışlardı ama o, asla pişmanlık duymuyordu. Çünkü, kokusunu ve ellerindeki sıcaklığını hâlâ duyduğu Turgut Beyin ruhunu taciz etmek istemiyordu.

Turgut Beyle dört koca yıl geçirdikleri Köşkten ayrılma zamanı gelmişti. Çalışma odasının kapısını yavaşça kapattı. Koridorun sağındaki yatak odasına şöyle bir bakıp geçti. Bilgisayar odası onsuz bomboştu. Gözleri eski model buzdolabına takılıp kaldı. Sonra başını mutfığa uzattı. Nur içinde yatsın Turgut Bey ruhunu teslim ederken o, bu mutfakta ona kahvaltı hazırlıyordu. Merdivenlere yöneldi, alt kattaydı. "Aynalı" ve "Mavi" salonların önünden geçip makam odasına girdi. Duvardaki resimleri çoktan indirilmişti. İzleri duruyordu. Bir görevlinin "Personel veda için sizi bekliyor" sesıyla irkilip "Havuzlu" tören salonunun ortasına doğru yürüdü. Siyah BMW'den, garsonlara, nöbetçilere, konuta, bahçeye ve her şeye son bir kez daha baktı.

Her şeye karşın "Turgut Bey keşke, aklanacak ve aklayacak kadar uzun yaşayabilseydi" diye düşündü.

Yaşam sürüyordu. Elindeki dergide kendisi için yazılanları okumaya başladı. Turgut Beyin "Biz Özallar olarak tarihte iddialıyız" sözlerini anımsayıp, yeni düşler için gözlerini sımsıkı kapadı.





PPK, Erbil Tuşalp'ın yeni kitabı. Plastik Papatya Kokusu, yine yoğun bir çalışmanın ürünü. El ele, göz göze, diz dize yaşanan bir beraberliğin, Turgut ve Semra Özal beraberliğini, ölümle noktalanın traji-komik öyküsü.

Ticarete çok başarılı, siyasette çok başarısız bir ara dönem insanının bastırılmış siyaset arzularıyla biçimlenen bu öykü; bir anlamda Türkiye halkının kötü yazgısını da anlatıyor. Her köşesine Semra Hanımın ince ve pahalı beğenisini yansıdığını köşk, bir bahar sabahı, artık bir ölüm eviydi.

Zor ve acı bir görev olsa da, Semra Hanım ölümünü toplayacak ve arkasına bakmadan Türkiye'nin en önemli zirvesinden, ayakları geri gide inecekti. Önce her şeyi olduğu gibi bırakmayı düşündü. Sonra hiçbir şeyi bırakamayacağını anladı. Kaçınılmaz olarak giysileri, resimleri, bilgisayarları, disketleri ve dosyalarıyla, onsuz, ama, onun yürüdüğü yollardan geçecek yeni bir yolculuk başlayacaktı. Her şeyi ama her şeyi toplamaya karar verdi. Elinde olsa, onun her yere sinen kokusunu bile toplayabilirdi. Cesaretini topladı. Ele ele yürüyüp, bir rüya gibi geçtikleri yolu, başlangıcı ve sonu ile birlikte yeniden görmek; o günlerin heyecanını yeniden duyumsamak istedi.

Semra Hanım hayret ediyordu; Turgut Beyin ölümünün "kayıp" değil, koskoca bir "ayıp" olduğunu söyleyenler bile vardı. Çünkü o, halkına, ulusuna değil, gökyüzündeki meleklerle hesap verme yolunu seçmiş ve arkasında birçok soru bırakarak bir bilinmeyene göçüp gitmişti. Keşke, kendisi, ailesi ve yakın çevresi için yapılan suçlamaları yanıtlayabilseydi. Keşke aklanacak ve aklayacak kadar uzun yaşayabilseydi.



ISBN 975 - 494 - 405 - 9  
4 . 06 . Y. 0105 0633



9 789754 944051

KDV dah

3.00